WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

ACCESSION NUMBER

306547

PRESS MARK

J. Delisle Dr. m. d.

50841/B

HERMANNI FRIDERICI TEICHMEYERI, D.

PHIL. EXPERIMENTAL. P. P. O. ET MED. EXTRA-ORDIN. IN ACAD. JENENSI,

INSTITVTIONES MEDICINAE LEGALIS VEL FORENSIS

IN QVIBVS
PRAECIPVAE MATERIAE CIVILES, CRIMINALES ET CONSISTORIALES, SECVNDVM PRINCIPIA MEDICORVM DECIDENDAE, EX RECENTISSIMIS ATQVE OPTIMIS EORVM HYPOTHESIBVS ERVTAE, TRADVNTVR,

IN VSVM AVDITORII SVI.

CVM INDICIBVS.

IENAE,
SVMPTIBVS IOH. FELICIS BIELCKII.
M. DCC. XXIII.

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

MVNIFICENTISSIMIS ACADE-
MIÆ SALANÆ

NVTRITORIBVS,

SERENISSIMIS PRINCIPIBVS
AC DOMINIS,

DVCIBVS SAXONIÆ, JVLIACI, CLIVIÆ ET MONTIVM, ANGARIÆ QVOQVE AC VVESTPHALIÆ, LANDGRAVIIS THVRINGIÆ, MARCHIONIBVS MISNIÆ, PRINCIPIBVS COMITIBVS HENNEBERGENSIBVS, COMITIBVS MARCÆ ET RAVENSBERGÆ, DYNASTIS IN RAVENSTEIN, ET RELIQVA,

DOMINIS MEIS CLEMENTISSIMIS.

SERENISSIMI PRINCIPES, DOMINI CLEMENTISSIMI.

SExennium eſt, ex quo SERENISSIMIS VESTRIS NOMINIBVS ELEMENTA mea PHILOSOPHIAE NATVRALIS conſecrare ſuſtinui, privatos intra parietes docendo juventuti ſtudioſæ tum temporis inſerviens. Iam ea fruens felicitate, ut gratia VESTRA in

in numerum illorum, qui in celeberrima, quam munificentia VESTRA alitis, Academia Muſarum filios autoritate publica inſtituunt, relatus ſim, confido, fore, ut gratioſa fronte reſpiciatis gratitudinis debitæ documentum, INSTITVTIONES meas MEDICINAE LEGALIS, quæ ea, qua decet, humilitate VOBIS ſacra eſſe volo. Et hujus quidem audaciæ meæ tanto ſecurius mihi veniam polliceor, quanto magis mihi incumbere judico, ut de vita & laboribus meis academicis SERENISSIMIS VESTRIS NOMINIBVS rationem reddam, quantoque graviora cenſenda ſunt, in quibus diligentiam meam exercui, argumenta, quæ in judiciis quippe publicis quotidie ventilantur. Submiſſiſſime

itaque VOS precor, ut & hocce opuſculum gratioſo contueamini vultu, nec non autorem ejus, ſubditumque veſtrum humillimum, ulterius VESTRA dignemini gratia. Quod ſupereſt, Deum ter Optimum Maximum ſupplicibus veneror precibus, ut VOS, una cum DOMIBVS VESTRIS SERENISSIMIS, ad ſeros annos ſervet incolumes.

SERENISSIMIS VESTRIS NOMINIBVS

Jenæ, d. 20. Septembr. 1722.

ſubjectiſſimus ſervus

HERM. FRIDER. TEICHMEYER, D. & P. P.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

OFfero Tibi, Honoratiſſime Lector, Inſtitutiones meas Medicinæ Legalis, in uſum auditorum ante elaboratas, &, prælectionibus, quibus eas illuſtravi, ſæpius iteratis, anſam præbentibus, ad hanc, quæ publicum videre non veretur, formam tandem deductas. Præcipua in illis invenies argumenta, quorum in foro civili, criminali eccleſiaſticoque occurentium deciſio a Medicorum pendet effatis. Quicquid etiam ad reſolutionem caſuum,

huc

huc ſpectantium, medicam pertinere videbatur, ſecundum principia phyſica, ſpeciatim phyſiologica, anatomica, pathologica, chirurgica & chymica, & ea quidem, quæ præ reliquis vera & tuta merito judicari perſuaſus ſum, expoſitum eſt. Ea vero, quæ mere juridica ſunt, ne in iis, qui nimis curioſi falcem in alienam immittunt meſſem, cenſerer, JCtis reliqui. Si in uno vel altero error forte irrepſerit, cogites velim materiæ, in qua occupatus fui, indolem, ita nonnunquam comparatam, adeoque in profundum abſtruſam, ut vel oculatiſſimus Argus in ea coecutire poſſit, lapſibusque commiſſis veniam impertiaris, quam eo certius abs Te mihi polliceor, quo pauciora hujus generis ſcripta a majoribus ad nos tranſmiſſa ſunt. Vale.

CAP.

CAP. I.

DE AETATVM DIVISIONE.

I. Qu. An doctrina de ætatibus in Medicina legali pertractanda ſit, & quare?

MVlta de ætate, eiusque diviſione, apud Juris peritos, in diſtinctione ætatum humanarum rite conſtituenda ſollicitos, in controverſiam vocantur, ſc. 1) ratione aptitudinis generandi & concipiendi. 2) variorum actuum civilium ſuſtinendorum, teſtamenti conficiendi, tutelæ ceſſationis, tormentorum ſuſtinendorum. Vid. de hoc caſum in *ff. Medico-legalibus* celeberrimi VALENTINI, *Sect. I. Caſu III.* ubi de conſtitutione & viribus adoleſcentis, fidiculis ſubiiciendi, agitur; quo in caſu *Timæus* a GVLDENKLEE reſpondet: ſi juſtam & ſanam ſtaturam poſſideat. Igitur ætatum cognitio JCtis eſt neceſſaria, eaque a Phyſicis & Medicis petenda,

idque eo potiſſimum nomine, quoniam de corporis & animi mutatione, quibus ætatum diſparitas innititur, hi primario iudicium ferre poſſunt.

2. Qu. Quid ſit ætas?

Aetas non eſt temporis menſura, a nativitate ad obitum hominis decurrens. Hæc enim definitio juſto eſt generalior, nihilque aliud, quam vitæ tempus innuit, nec ſingulares, vel particulares ætates determinat. Sed ætas potius eſt quævis vitæ periodus, ſive ſpatium, quo corporis & animi vires per ſe ſuamque naturam evidenter mutantur. Hæc ætas ſeptimo quovis anno aliud accipit nomen, quia tum fit temperamenti in nobis notabilis transmutatio. Ter ſeptima enim hebdomade infantis motus in utero percipitur; in ſexies ſeptima hebdomade partus fit excluſio, ſeptimo menſe incipit infans dentire, ſeptimo anno prima infantiæ ætas clauditur, denteſque decidunt, decimo quarto anno in ſexu fœminino plerumque menſes erumpunt, &c. Hinc veteres ex hac obſervatione concludebant, numerum ſeptenarium conſtituere climactericum fatalem, ſeu Decretorium.

3. Qu. Quomodo ætates dividantur?

Ratione diviſionis ſcriptores in diſcernendis & determinandis hominum ætatibus in varias abeunt ſententias. Alii enim duo, 4. 5. 6. vel ſeptem, alii plures, alii pauciores articulos conſtituunt. Sed congrue, ſi mihi, quod ſentio, dicendum, magis agere videntur, qui ſex tantum ſibi concipiunt. Tot enim mutationes ſunt ſenſibiles animi & corporis, eorumque potentiarum. Iſtæ vero ſunt I. *Infantia*, II. *Pueritia*, III. *Adoleſcentia*, IV. *Juventus*, ſ. *virilis ætas*, V. *Senectus*, VI. *Aetas decrepita*.

Vulgo quidem annorum dimenſione ac enumeratione

tione apud JCtos ætatum limites determinantur, in quo etiam acquieſcendum, ut Imperator *Inſtit. Quibus modis tutela finitur. Tit. 22. lib. 1.* ſancit, hac tamen cum cautela, ut in ætatibus diſterminandis ſemper mutationum, conſtitutionum & functionum naturalium magis ratio habeatur. Quotidiana enim id ipſum demonſtrat ac comprobat obſeruatio, aliis citius, aliis tardius pubeſcentibus & ſeneſcentibus, citius ſapientibus, iterumque deſipientibus. Hinc & in numero ſeptenario, ſupra allegato, non eſt abſoluta ſemper & neceſſaria fatalitas. Vide Celeb. HOFFMANNI *Diſſert. de annorum climactericorum rationali & medica explicatione, §. 12.*

4. Qu. Quid ſit Infantia?

Infantia eſt ætas illa tenerior, a prima hominis, in lucem nati, origine ad tempus illud ſe protrahens, quo promte homo & expedite loqui diſcit, vel incipit, unde infans dicitur, qui fari nondum poteſt, linguave uti quodammodo didicit. Unde ætati huic proprium & naturale eſt balbutire. *L. mulier ff. de verborum obligation. §. Pupillus verſ. Quod diximus, Inſtitut. de inutil. ſtipulat. L. fin. ff. rem pupill. ſal. for.* BALD *in L. donatarum C. de acquirend. & retinend. Poſſeſſ.* ALBERIC. *in Diction. in voc. infans:* Vel qui minor eſt ſeptem annis. *L. 18. C. de jur. de lib. L. 14. ff. de Sponſal. L. 1. §. 2. ff. de adminiſtr. tut.* Infantes itaque cum fari non poſſint, vel expedite loqui, intellectus etiam non ſunt capaces. Si etiam quidam infantes expedita loquela non deſtituantur, quia tamen negotia, præſertim civilia, eorumque vim non perſpiciunt, hinc loqui non cenſentur. Nemo enim dicere exiſtimandus eſt, qui, quod dicit, non ſentit, nec mente agitat. *L. 7. §. 2 ff. de ſuppellect. legat.* In juris igitur negotiis gerendis infans fu-

rioſo comparatur, quanquam utriusque judicium multum a ſe invicem differat. Infantis quippe ratio quidem immatura eſt, ſed ſana adhuc, vitioque nondum corrupta, cum vitium non ſit, quod ex communi lege naturæ proficiſcitur. At furioſi ratio matura quidem eſt, ſed vitioſa, & non ſana. Hinc, etſi infans quoque negotium gerere nullum poſſit, nonnullas tamen præ furioſo præcipuas in jure prærogativas habet. Vid. ZACCHIAS, *Quæſt. Med. Legal. lib. I. Tit. I. Qu. III. n. 16. v. 9.* ubi ſingula ſunt recenſita

5. Qu. Quid ſit Pueritia?

Pueritia, ſeu pupillaris, ut vocatur *L. fin. §. 2. ff. de verb. oblig.* aut impuberum ætas eſt tempus illud, a prima hominis nativitate in maſculis ad annum usque 14. in femellis vero ad annum 12. ſeſe extendens. Diſtinguitur hæc ætas in duo ſpatia æqualia, duove ſeptennia, quorum prius infantia dicitur, poſterius in duas rurſus partes æquales dividitur, in duo ſcilicet $3\frac{1}{2}$. ſ. tripartialia cum dimidio, quorum prius infantiæ, poſterius pubertati proximum appellatur.

Pueri æque ac infantes a JCtis furioſis æquiparantur, i. e. quicquid boni agunt, caſu tantum agunt. *L. ultima in fin. ff. de adminiſtrat. tut.* MENOCHIVS, *Conſult. 82. n. 207. vol. I.* Unde actus, ab ipſis editi, non ſunt validi. Quamobrem nec teſtamentum eis condere licet. DEC. *in l. ſi frater C. qui teſtam. fac. poſſ. n. 3.* nec teſtimonium commode dicere poſſunt. *arg. §. 10. Inſt. de inutil. Stip.* WESENBEC. *ad tit. ff. de teſtib. n. 3.*

Hæc tamen comparatio non eſt adæquata. Nam obtinet tantum, quando ſola voluntate pupilli actus genitur, vel quando agitur de eo obligando. Ubi enim alius ſe pupillo obligat, valet, lege, & alterius voluntate, pupilli defectum ſupplente. *pr. Inſt. de auct. tut.*

6. Qu-

6. Qu. Quid ſit Pubertas?

Pubertas eſt vitæ illud ſpatium, in quo primum pube in pudendis, & lanugine in mento erumpente ad generandum homo aptus evadit. Dicitur etiam hæc ætas Adoleſcentia (quæ quidem ſtrictiori in ſignificatu incipit anno 18. duratque ad annum usque 25.) vel Aetas potius diſcretionis, quia pueri rationis & judicii videntur redditi participes. Utplurimum hæc ætas, ſecundum JCtorum & LL. harumque moderatorum ſententiam, in maſculis decimo quarto anno, in femellis vero XIImo incipit, juxta *Inſtit. Tit. 22. lib. I.* Sed profecto ætas hæcce in femellis nimis præcox videtur. Nam puella concipere nequit prius, quam menſtrua patiatur. Experientia vero docet, femellarum vix centeſimam anno XIV. purgationem ſuſtinere; teſte HIPPOCRATE, *de Genitura §. 4.* MERCVRIALI, *de morbis mulierum lib. 4. c. 1.* LAVRENTIO, *in Anatomia lib. I. qu. 8.* BOHNIO, *in Circul. Anatom. Progymnaſ. XVI. p. 242. & ſeq.* ORTLOBIO, *in Hiſtoria partium diſſertat. 19. §. 9. 10.*

Pari ratione de pubertate maſculorum dubitare vel inde licet, quod Medici anno jam decimo quarto puberes maſculos abſolute pronunciare haud poſſint. Sunt enim, ſi qui ſunt, pauci, qui anno hocce pubeſcunt; plures, qui ſexto demum ac decimo anno, immo etiam paulo nonnunquam tardius ad pubertatem maturiores evadunt.

Verum, ut cuncta ita ſe habeant, dubium hinc tamen JCtis relinquitur, quibus ſignis potiſſimum dignoſci pubertas poſſit. Argumenta enim, quæ HOSTIENSIS, *lib. IV. de deſponſatione impuberum, n. 5. & 7.* affert, ætate ſcil. XIV. aut XV. pilos, in pudendis erumpentes, coëundi poſſe potentiam indicare, dubia profecto

ſunt, & falſa partim, partim inhoneſta etiam cenſenda. Fallit enim 1) ætas, ſi ad individuum reſpiciamus, 2) pubis eruptio. Quemadmodum vero hæc ſine pubis inſpectione probari nequit: ita peccaremus contra honeſtatem, illam admittentes, contradicentibus inprimis LL. Vid. §. *1. Inſtit. Quibus modis tutela finitur:* ibi, quod in feminis antiquis impudicum viſum, hoc etiam ut ad maſculos extendatur, Imperator jubet. Celeb. STRYKIUS, *de Jure ſenſuum, diſſ. I. cap. I. N. 56. & 57.* ad probandam dijudicandamque ætatem Calendaria requirit eccleſiaſtica, *Kirchen-Bücher*, quæ probando annorum numero inſerviant. His autem deficientibus & amiſſis ad ocularem confugiendum inſpectionem, quam Saxones etiam approbarunt. *Landr. lib. 1. art. 42.* cit. PETR. HEIGIO, *Comm. Inſtit. ad pr. Quibus modis tutela fin.* Non tamen partium ſecretiorum inſpectio hac ratione probatur; quæ an apud Romanos unquam obtinuerit, non immerito alii dubitant; ſed & vultus & corporis vigor potius hoc caſu judicium ſuppeditabunt. Denique 3) coeundi potentia fallax pariter eſt, atque ejus probatio minus honeſta & caſta eſſe videtur. HOSTIENSIS enim, *l. c.* ad coëundum illum potentem judicat, *qui actu coit, ſemenque emittit.* Hinc pubertas jure ciuili ex annis, jure Canonico ex poteſtate generandi æſtimatur.

Prudentius itaque, ſimulque caſtius agunt, qui, præter ætatem, ad inſignem illam corporis mutationem reſpiciunt, cum corpora ad evidentem illam proceritatem & magnitudinem evehuntur, membra ad ſoliditatem craſſitiemque perveniunt, vox acuta in graviorem abit, tandemque, cum mores ſimul hominum mutantur, ut prudentiæ aliquid videantur præ ſe ferre.

7. Qu.

7. Qu. Quid ſit Juventus?

Juventus, ſeu virilis ætas dicitur, quando poſt annum XXI. iure Saxonico, (civili vero XXV.) corpus ſibi debitum incrementum cepit, vigorque adeo virilis completur, i. e. non corporis ſolum, ſed & animi vires augentur. Unde etiam firma, integra, robuſta, aut plena & adulta ætas vocatur. In hac ætate homo omnia rite & recte agere poteſt, & publica adminiſtrare negotia, rerumque gerendarum curam ſuſcipere, tueri ac perſequi.

Nonnullis quidem Philoſophorum pariter ac Medicorum iuventus & virilis ætas diſtinctæ ſunt ætates: At, quoniam leges inter unam alteramque non diſtinguunt, ſed utramque inter ſe confundunt, Medicorum hæc diſtinctio hic non eſt attendenda. Neque enim apud JCtos quicquam eſt, quod juventuti cum virili ætate commune non ſit. Ætas autem juvenilis Medicis antiquis ratione temperamenti vocatur calidisſima. Calidisſimi enim ſunt juvenes, juxta GALENVM, *comment. 2. de morbis vulg. tex. 78.* Virilis ætas, ſummo vigori ſuccedens, etiam conſiſtens dicitur, quia calor in eodem ſtatu, in quo conſtitutus in juventute erat, permanere & conſiſtere videtur, ita, vt homo in priori pulchritudine ac prioribus corporis viribus conſpiciatur. Interim tamen vires corporis in conſiſtente ætate revera imminuuntur, ſed non adeo notabili diſcrimine, & ſine ſenſu. Hinc juuentutem cum æſtate, conſiſtentem autem cum autumno comparare ſolent.

8. Qu. Quid ſit Senectus?

Ætatem virilem & conſiſtentem neceſſario excipit ſenectus, utpote quæ ætas illa eſt, in qua vires magis magisque in dies imminuuntur. Manifeſta enim

virium

virium declinatio & roboris degeneratio in ſenectute incipit; cui diuerſa juris contingunt beneficia, v. g. 1.) ſenioribus magis confidendum teſtibus, quam junioribus, 2.) nulli tormentorum generi ſubjiciuntur, & ſi ſubjiciuntur, illorum tamen confeſſio, in tortura facta, illis non praeiudicat. V. MASCARD. *concluſ. 1285.* Et FARINACIVS, *in quaeſtion. Criminal. qu. 41. n. 25.* inquit: *non poſſe torqueri, nec terreri etiam*, quamvis LAVTERB. *ad tit. ff. de quaeſt. in* S. ſtatuat, *etiam decrepitos terreri poſſe, arg. L. 1. §. 33. ad SCtum Sil.* 3) in delictis mitius puniuntur, notante FARINACIO, *in praxi Criminal. lib. I. tom. I. parte II. concl. 52.* 4) ab oneribus perſonalibus excuſantur, v. g. tutela, ſic major ſeptuaginta annis a tutela & cura ſe poteſt excuſare; *Inſtit. lib. I. Tit. XXV. de excuſat. tut. vel curat. §. 13.* 5) in dignitatibus conferendis ſeniores ſemper praeferuntur.

Eſt autem haec aetas media intra annum L. & LXX. vbi vires hominis manifeſte imminuuntur. Sed & termini aetatis hujus variare poſſunt. Nam ſenectus a morbis, curis, diaeta ac laboribus evidentisſime acceleratur & retardatur, adeo vt etiam difficillimum ſit, terminum vitae ultimum praeſcribere. MENOCHIVS, *l. c.* Nihilominus, cum *ſenectutis formalitas* ſit *virium defectus*, & qui vires habet integras, ſenex dici nequeat, judicis arbitrio de ſenectute iudicare relinquitur, juxta MENOCHIVM & MASCARDVM, *ll. cit.* Circumſtantiae igitur & hic jus variant, vel potius applicationem juris. V. g. Sexagenarius, corporis & animi viribus perfecte inſtructus, ſenex dici non poteſt, & vice verſa vir quinquaginta annis minor, qui defectum virium tam corporis, quam animi, ſentit, ſenex pronunciandus. Juuenes enim maturius ſeneſcere poſſe experientia conſtat. Unde recte CARPZ. q. 118. ſtatuit,

tuit, in tortura dictanda non tam annos, quam corporis vigorem ſpectandum. Hinc, quando quæritur; an ſenes generare & concipere valeant? Reſp. marem ultra annum ſexageſimum ad generandum, feminam vero ultra 50. ad concipiendum inhabilem fieri, & exempla illa, quæ a variis allegantur, (v. g. a CODRONCHIO, in *Methodo teſtificandi, theſ. 16* & SCHENCKIO, in *obſervat. p. 558.* VALERIOLA, in *Locis Commun. lib. I. c. 18.* & FELICE PLATERO, in *quæſtion. paradoxis, n. 38.*) marium ac feminarum tardius adhuc generantium ac parientium, rariora tamen ſunt, & LL. ſeſe non adplicant. Vnde etiam Imperator, *L. ſi major quinquagenaria Cod. de legitimis hæredibus,* partum quinquagenarium quidem legitimum, ſed mirabilem, appellat. Et quamuis pro feminis vetulis adduci queat, quod, præter menſium per ætatem ceſſationem, non neceſſario ad concipiendum inhabiles ſint, cum, experientia teſte, plurimæ, quæ non menſtruantur, conceperint, vt ex SENNERTO, in *praxi lib. IV. ſect. II. c. 1.* & a GVLDENKLEE, *lib. IV. c. 7.* videre eſt: Regeri tamen hiſce debet, quod, quando feminæ, ad concipiendum inhabiles alioquin, concipiunt, (deficientibus nimirum menſibus,) hoc aliter fieri non poſſit, quam per miraculum, uti de Sara & Eliſabeth ſacræ teſtantur literæ.

Quod ſi proinde ex GALENO, lib. I. *de Sanitate tuenda, c. 8.* ſenectutem in tres, aut, ſecundum alios, v. g. eundem GALENVM, & HIPPOCRATEM, *Sect. I. Aphor. 13.* in duas partes dividamus: Priorem ad generandum & concipiendum habilem, alteram, binasue reliquas, ſecundum ordinarium naturæ curſum functionibus hisce inhabiles & minus adæquatas cenſemus. FORT. FIDELIS, *de Relation. Medicis, Lib. 3. c. 9.*

B Hæc

Hæc ſenectutis diuiſio quæſtionem movet: *an ſenes inter infirmos cenſendi ſint?* cum ſenectus adiunctum naturale corporis ſit, infirmitas vero præter naturam exiſtat. Negat hoc, inter alios, MENOCHIVS, *Caſu 60.* adſtipulante ipſi HIPPOCRATE, *Sect. I. Aphor. 39.* Nam affectus illi, aliis aetatibus præternaturales dicti, ſenibus ſunt naturales, v.g. 1) dentium adfectus. 2) pituitæ abundantia. 3) appetitus imminutus. 4) ſomnus parvus. 5) rubor oculorum. Alii affirmant, quorum argumenta ZACCHIAS affert, *lib. I. tit. I. qu. 10.* Si itaque dicendum, quod res eſt, in ſenio conſtituti quidem ſunt infirmi quoad corpus; ſed non ſtatim quoad rationis vſum. Quando vero ſenſibus internis deſtituuntur, ad actus etiam civiles inhabiles redduntur. Vnde WESENBECIVS, *ad Inſtit. de donat. inter vivos* ait: ob ſenectutem ſenem res ſuas donare non prohiberi, niſi talis ſit ſenectus, quæ ſenſum aufert.

9. Qu. Quid ſit ætas decrepita?

Ex his adeo patet, quod ætas decrepita, quam ab anno 70. usque ad vitæ terminum extendunt, & quæ tertiam quaſi partem ſenectutis conſtituit, ea tantum vitæ pars ſit, ubi non ſolum corporis vires ceſſant, ſed & animus vigorem ſuum amittit.

CAP.

Cap. II.

DE PRIMOGENITIS.

1. Qu. Quis dicatur primogenitus?

PRimogeniti nomen medice magis referri ad eum poteſt, qui primum concipitur, quam ad eum, qui primum naſcitur. Nam genitus dicitur fœtus, cum in utero conceptus eſt. Apud ICtos vero Primogenitus dicitur is, qui primum natus eſt, vel utero excluſus.

2. Qu. An poſſibile ſit, poſterius conceptum prius naſci?

Vtique hoc rationi non refragatur, ex gemellis, quem mater primo conceperat, poſterius naſci potuiſſe. Idque variis ex cauſis poteſt contingere, nimirum 1) ex ſitu in utero. 2) ex priori ad partum adaptatione, *wenn der eine für dem andern ſich zu erſt wendet.* 3) ex majori, vel minori robore, dum unus gemellorum præ altero ſemper robuſtior deprehenditur. Vid. MAVRICEAV, *des fammes groſſes, livre 2. Chapit. 24* 4) unus gemellorum in utero perfecte ſanus eſt, alter, v. g. primum conceptus, in utero a morbo afficitur, adeoque debilitatur. Fœtus enim in utero materno non minus, quam extra uterum morbis eſt obnoxius, unde & partus eius neceſſario retardatur. At unius gemellorum ægritudo non neceſſario alteri communicatur, quemadmodum nonnulli Medicorum arbitrantur. Nam duplici gaudent utplurimum gemelli Placenta uterina, rarius, imo rariſſime una. Vid. D. a DEVENTER, *im neuen Hebammen-Liecht*, Cap. 44. MAVRICEAV, l. c. & alios. Primogenitus

 porro

porro dicitur, qui primum perfecte & totus natus eſt, non qui hanc illamue tantum corporis partem ex utero protruſit, ut brachium, aut crus. TIRAQVELLVS, *de Jure primogenituræ, Qu. 1. n. 8.* Et adducitur huc ſacer textus *Geneſ. c. 38.* de gemellis, quos Thamar, Judæ nurus, edidit, quorum is, qui Sera vocatus eſt, prior manum protulit, poſterior vero natus eſt. Unde non ille, ſed Phares, prior natus, primogenituram eſt conſecutus. Prior enim natus jura primogenituræ conſequitur, non prior conceptus. TIRAQ. *l. c. num. 9.*

Prior natus a Jureconſultis ex hac ratione pro primogenito habetur, quoniam, teſte HIPPOCRATE, *lib. de natura pueror. num 38.* & MASCARDO, *de Probation. concl. 1146. num. 31. Vol. 3.* Conceptionis dies incerta, momentumque incertum ſit, nec Medicorum ullus determinare queat, quisnam ex duobus gemellis, ex uno coitu conceptis, prior ſit conceptus. Cum ergo de prioritate conceptionis in dubio res ipſa remaneat; contra vero de prioritate natiuitatis euidens certitudo appareat: dicendum omnino, inſtituentis primogenituram mentem fuiſſe, ut, qui primo naſcitur, pro primogenito habeatur.

3. Qu. Quis ex gemellis in ſtatu dubio prior natus præſumendus?

Quæſtio nulla eſt, in cujus deciſione magis varient Doctores, quam hæc; quis nempe gemellorum prior natus haberi debeat, ſi forte obſtetricum incuria, alioue ſimili caſu, id ignoretur? Alii utrumque, alii neutrum, alii præſtantiorem admittunt, alii electioni parentum, alii procerum deciſioni in ſucceſſione imperii huius dubii reſolutionem committunt, alii ad ſortem confugiunt. Plurimi, ex coniecturis decidi rem

poſſe,

poſſe, arbitrantur, eumque eſſe primogenitum præſumunt, qui robuſtior, formoſiorue eſt. TIRAQVELL. *l. c.* ZACCHIAS, in *quæſtion. medico-legal. lib. IX. Tit. XII. Qu. 5. p 822. & ſeq.* id quod ratione roboris concedi poteſt; pulchritudinis autem nulla hic ratio haberi poteſt. Pulchritudo enim vel ex diverſa vi formatrice; vel ex ſtructura fœtus, in ouulo delitefcentis; vel ex imaginatione; vel alia quoque cauſa euenire poteſt. Robur vero non tantum de membrorum mole, ſed & habitudine ad actiones, inprimis mentis, perficiendas eſt intelligendum. De robore corporis judicare poteſt & debet Medicus; de mentis autem, quibus quis inſtructus ſit, viribus & aptitudine ad imperium, in arduo hoc maxime negotio, alii; inprimis, ubi de principibus gemellis ſermo eſt, quam doctrinam egregie pertractavit celeb. COCCEIVS, in *commentario ad* ZACCHIAM, pagina citata, quæ in caſu neceſſitatis rationes decidendi quam ſufficientisſimas ſuppeditabit.

4. Qu. Uter gemellorum, ex matris utero exſectorum, prior natus præſumendus?

De gemellis hujusmodi dubitare nonnulli volunt, an pro natis habendi ſint, cum certum ſit, eos non naſci. Naſci enim ex ipſa fœtus & matris virtute contingit; matris quidem expellentis id, quod ſibi oneri eſt, tanquam aliquid ejusmodi, quod ſuo tempore vitam & ſanitatem matris conturbat; fœtus vero exitum ab utero quærentis, ut liberiori ad vivendum aura fruatur. At hi neque matris, neque propria virtute urgente, ſed per vim & aliena manu, Chirurgi quippe, ex utero materno exciſi, in lucem prodeunt. Sed hæ difficultates diluuntur per ea, quæ adducit ALPHONS. de CARANZA, *lib. de partu naturali & legitimo, cap. 6. Sect. I,*

num, *12.* ubi foetus, ex matris utero exſectos, non minus, quam qui naturaliter naſcantur, pro natis habendos eſſe, affirmatur.

Quando vero gemelli ſectione chirurgica, inprimis in matre mortua inſtituta, extrahuntur, is a chirurgo primum extrahitur, qui primum in manus incidit. Hic vero primum natus dici ideo non poteſt, ſiquidem extractio hæc ſoli debetur voluntati, Chirurgi ſcilicet, adeoque eſt arbitraria. Gemellorum igitur is primo dicendus eſt genitus, non qui primum utero exſectus fuit, ſed qui naſci primum debuerat, ſi nati naturaliter fuiſſent, id eſt, ex collatione & comparatione virium vivacitatis, ſtructuræ corporis maioris & melioris utriusque controuerſia decidenda. Is enim, qui vivacior eſt altero, non primum tantum conceptus præſumitur, ſed, ob vim maiorem, ſibi etiam primum ex utero materno viam parare potuiſſe, non eſt incredibile.

CAP. III.

DE NECESSARIA FOETVS EX VTERO MATRIS, IN PARTV MORTVÆ, EXSECTIONE.

CVm in priori capite de primogenitura gemellorum, vtero exſectorum, egerimus, haud ſupervacaneum eſſe duxi, hancce quoque materiam, Theologis pariter ac JCtis ſcitu neceſſariam, inſimul pertractare. Quotidiana enim experientia, triſtiſſimis ſane exemplis, docet, quod ſingulis fere annis, omnibus in locis, parturientes pereant, antequam foetum in lucem ediderint, neque vero ſemper conſtet, an foetus in utero matris mortuæ adhuc in vi-

ta

ta ſuperſtes ſit, id quod tamen interdum per ſigna evidentiſſima, motum v. g. foetus, confirmatur. Vid. DOLÆVM, *Encyclopæd. chirurg. Lib. 4. C. V.* qui in gravida, apoplexia mortua, ſe altero die motum foetus percepiſſe teſtatur. Sed & adſunt exempla, ubi, matre mortua, foetus, propriis ſuis viribus, ſe ex ergaſtulo ſuo & mortis faucibus liberavit, & ex utero exivit. Vid. Cel. VATERI, Witteb. *Diſſ. de partu hominis poſt mortem matris.* Ideo plerumque contingit, quod foetus vivus in utero matris mortuæ, per negligentiam adſtantium, ſepeliatur. Ne itaque hoc fiat, ad foetum ſervandum, abſolute ſectio matris poſt mortem requiritur.

I. Qu. An in corpore Juris lex reperiatur de hac materia?

Utique, & quidem *Lib. XI. Dig. Tit. 8. L. 2.* ubi lex regia, a Numa Rege religioſiſſimo data, expreſſe præcepit, quod mulier prægnans mortua prius, quam partus ei excidatur, non ſit ſepelienda, qui contra fecerit, ſpem animantis cum grauida peremiſſe videatur. Hoc pium, juſtum & utile præceptum legislatoris hactenus plane, tam a Theologis, quam JCtis, imo tandem Medicis ipſis, neglectum fuit, & dolendum, quod lex illa ſaluberrima, humana pariter ac divina, non ſanctius hodie colatur, & in praxi obſervetur. Cum vero Magiſtratus ſevere puniat meretrices, quæ, ob negligentiam & concomitantem anxietatem, funiculum umbilicalem infantis debita ligatura non conſtringunt, & ita infantem interficiunt: non video quare non puniat & illos, qui ex intermiſſa matris mortuæ ſectione foetum, adhuc vivum, in utero materno interficiunt.

Præſens quidem tempus hancce ſectionem, olim neglectam,

gle&ctam,reſtituere videtur, dum legum interpretes & DD. ſint in ea opinione, quod illi, qui foetum, ex matre mortua exſcindendum, neglexerint, eadem pœna ſint puniendi, quam qui alio modo ei damnum intulerint. Vid. ILL. WILDVOGEL. noſtr. *Diſſ. de Jure embryon.*

2. Qu. An ſectio illa ſemper ſit neceſſaria, & effectus optatus ſperandus?

Utique. Si enim non ſemper, tamen ſæpe ſervatur ita foetus. Et quamvis motus foetus non amplius percipiatur, tamen non abſolute concludi poteſt, quod ſit mortuus. Debilitatur enim a partus moleſtiis, & ideo motum manifeſtum exercere non poteſt foetus. Quando vero per analeptica reficitur, facta ſectione, non tantum ad ſe redire, ſed & vivus permanere valet. Dantur quidem Medici, qui, ex falſa opinione perſuaſi, putarunt, ſectionem eiusmodi ſemper eſſe fruſtraneam, quoniam vita foetus in utero a vita matris abſolute dependeat, hincque matre mortua actum quoque ſit de vita foetus. Sed hi non ſunt audiendi, cum certum ſit, vitam foetus quidem a matre in tantum dependere, ſed non in totum. Corculum enim foetus proprio ſuo motu gaudet, & ideo circulationem ſanguinis & fluidorum, per conſequens quoque vitam, ad tempus poſt mortem matris continuare poteſt, quamvis cum aliqua debilitate. Eſt ideo & ipſe deficiens motus foetus, in utero matris mortuæ incluſi, non ſtringens argumentum, quod hancce ſectionem plane interdicere poſſit. Foetus enim quieſcit interdum, absque ullo motu, per aliquot dies, adeo ut ipſæ gravidæ & peritiſſimi Chirurgi ac Medici, expertiſſimæque obſtetrices illum pro mortuo habeant, quemadmodum hoc confirmant obſer-

obſervationes, & inter alias illa notabilis, quæ DEVENTER, *in ſeinem neuen Heb-Ammen-Liecht, C. 32.* refert.

Et poſito, quod effectus & exitus dubius ſit, tamen, juxta NYMANNVM, *in Tr. de vita foetus in utero, p. 57.* præſtat, centum prægnantia cadavera fruſtra incidere, quam ſemel permittere, ut foetus vivus in utero matris miſere pereat, & ſuffocetur. Præterea dantur exempla, quæ felicem foetus viventis ex utero matris mortuæ exſectionem confirmant. Vid. varia talia collecta non tantum in SCHENCKII *obſervationibus Med. Lib. 4. p. 664.* ſed & in CEL. HEISTERI *Diſſ. de Ruptura uteri in partu, & de ſimili materia, quæ in præſenti hic ventilatur.*

3. Qu. An certa dentur ſigna, quæ confirmant, gravidam revera eſſe mortuam?

Signa illa non quidem abſolute certa ſunt: interim tamen ex pulſus, caloris naturalis, reſpirationis, motus & ſenſus abſentia deſumuntur; quando enim tales circumſtantiæ adſunt, Medicus & Chirurgus, ſalva conſcientia, operationem ſuſcipere poteſt.

Obiiciunt quidem & hic contradicentes, & ſectionem ejusmodi diſſuadentes, quod dentur exempla parturientium, quæ exantlatis graviſſimis partus laboribus in ſuffocationes hyſtericas & lipothymias inciderint, hincque, pro mortuis habitæ, ſepultæ fuerint. Vid. SCHENK. *l. c. obſ. de uteri ſuffocationibus*, quo pertinet omnibus notum illud exemplum feminæ *Colonienſis*, ex tumulo reſurgentis; de qua hiſtoria, ob ridiculas circumſtantias, plerique dubitant. Sic de Veſalio, Bruxellenſium Anatomico & Chirurgo, Cel. refert ADAMI, *in vita* VESALII, quod hic Medicus feminam, ab utero ſtrangulatam & ſuffocatam, hinc pro mortua habitam, tertio poſt mortem

die cultro anatomico ſubjecerit, poſtea vero illam viventem deprehenderit.

Ex his allatis vero non ſequitur, nullam prorſus gravidam eſſe mortuam, & poſito, quod interdum parturiens, adhuc vivens, & ex ſupra allatis ſignis pro mortua habita, aperiatur: tamen illa a manu Chirurgi non interficitur; inſtituitur enim ita ſectio cæſarea primi generis, nempe matre & foetu vivente, quæ operatio, etiam quando foetus vivus per vias ordinarias exitum invenire haut poteſt, ad foetum ſervandum abſolute ſuſcipienda, vi conſcientiæ.

Talis ſectio quidem a nonnullis Chirurgis, v. g. PETR. DIONISIO, in *ſua Chirurgia*, abſolute lethalis habetur: ſed, hoc falſum eſſe, ratio & experientia confirmat; inſtituit enim hancce operationem ante aliquot annis DN. D. FROBENIVS, Medicus Kœnigſeenſis, amicus noſter honoratiſſimus, feliciſſimo cum ſucceſſu, foetumque extraxit vivum, poſtea vulnus abdominis & uteri conſolidavit, matremque ita & foetum ex mortis faucibus eripuit. Vid. plura in CEL. VATERI & SLEVOGTII *Diſſ. de Sectione cæſar.* item ROVSETTI, & aliorum tractatus de hac materia. Probabile enim eſt, quod vaſa uteri, in hac operatione diſſecta, brevi tempore dum uterus in priſtinum ſitum properat, coarctentur, coëantque, & ſic amplius ſanguinis effluxum non permittant. Imprimis vero talis hæmorrhagia lethalis declinatur per convenientem ſtypticorum applicationem.

4. Qu. Quasnam præſtet utilitates hæc ſectio?

Varias. 1) Conſervatur integritas Reipubl. & futuri cives. Melius enim eſt, juxta effatum ſapientiſſimi Imperatoris

ratoris, ANTONINI PII, unum ſervare civem, quam mille occidere hoſtes. 2) Ita conſervantur Principum legitimi ſucceſſores, & ſic tranquillitas publica. 3) Conſervantur familiæ privatæ. 4) Maritus ita fieri poteſt hæres bonorum uxoris.

5. Qu. An foetus, qui ſeptimum menſem in utero nondum ſuperavit, quoque matre mortua ſit exſcindendus?

Certum quidem, & per experientiam confirmatum eſt, quod tales foetus nunquam ſint vivaces & vitales; hincque in vita conſervari non poſſint: aſt quoniam pleræque tempus imprægnationis & geſtationis ignorant, & ſæpe diutius ſint gravidæ, quam ipſæ ſciant; ideo talis ſectio & hic non negligenda. Ad minimum duplex ex tali inciſione fluere poteſt utilitas, 1) baptiſmus, 2) ſucceſſio legitima in bona matris.

6. Qu. An Chirurgus & Medicus, qui ejusmodi ſectionem inſtituit, non vero omnes ceremonias, alias in hac operatione uſitatas, obſervat, de crimine quodam ſit accuſandus?

Veteres quidem hancce operationem ſuſcipientes, ſtatim os matris mortuæ aperiebant, & interjecto dentibus ligno illud apertum ſervabant, imo plane pudenda dilatabant mortuæ per digitos obſtetricum. Putarunt enim, per ejusmodi remedia conſervari poſſe reſpirationem foetus in utero. Sed ejusmodi actus plane ſunt inutiles. Foetum enim, tunicis incluſum, non poſſe reſpirare, certum

 eſt,

eſt, & a nemine amplius in dubium vocatur. Sufficit ideo ad hancce operationem, ut Chirurgus quam citiſſime abdomen gravidæ longa inciſione aperiat, eo quidem in loco,in quo alias cæſarea ſectio inſtituitur. Sunt quidem qui cruciatam commendant: quoniam vero illa adſtantibus horrorem excitare poteſt; ideo ſupra allegata methodus magis præferenda. Poſtea uterum ſimili inciſione,provida tamen aperire, decet, ne foetus lædatur. Foetus,per aperturam uteri extracti, funiculus umbilicalis ſtatim ligandus, & abſcindendus,&, ſi debilis eſt,analepticis & ſpirituoſis aquis, ut cinamomi, embryonum balſamo, &c. confortandus. Vid. plura in CAROL. STEPHANI *Lib. de Diſſectione corporis humani*, in ſpecie *de ſectione uteri*.

CAP. IV.

DE VIRGINITATE.

DE virginitate femellarum integra & violata apud JCtos & Medicos eſt quæſtio. Vide HEINRIC. KORNMANN, *de Jure virginum*. Quando ſcilicet aliqua virginem ſe jactat, coitumque hinc admiſſum negat, aut ſtupro ſe vitiatam profitetur, judicis hinc opem atque arbitriam implorans. Quamobrem virginitatem pertractare etiam hic neceſſum, operæque pretium ducimus nec a noſtro alienum inſtituto exiſtimamus.

I. Qu. Quid, & quotuplex ſit virginitas?

Duplex datur virginitas, moralis altera, altera phyſica, ſeu materialis. *Moralis* quidem dicitur, ubi puella

la nondum cum viro rem habuit, nec ipſis digitis, nec alio quoque petulanti inſtrumento, nec caſu, aut ſaltu, clauſtra virginalia deſtruxit: tamen quamdiu amoris compreſſione immunis fuit, virgo dici meretur.

Corporalis, phyſica, ſeu materialis autem virginitas illa dicitur, quæ per ſigna materialia, ex conſtitutione & integritate naturali organorum deſumenda, dignoſcitur.

2. Qu. An ex certis quibusdam ſignis cognoſci poſſit virginitas?

Inſignis, tam JCtorum, quam Medicorum, eſt numerus, qui ſolliciti hactenus fuerunt de virginitate, tum abſente, tum præſente. Unde quæritur: An certa quædam, quibus dignoſci poſſit, virginitatis integræ, aut læſæ corruptæve ſigna dentur? Plerique equidem JCtorum a Medicis perſuaſi fuere, certiſſima & infallibilia virginitatis integræ ac læſæ ſigna & criteria conſtare. CVJACIVS nihilominus, *lib. XVII. obſervat. c. 20.* & SANCHEZ, *lib. VI. de Matrimonio, Diſput. 113. num. 10.* certa ac infallibilia virginitatis ſigna dari, negant ac pernegant, quibus ex Medicis adſtipulantur quam plurimi, ut HORATIVS AVGENIVS, in *Epiſtolis ad Olivarium, lib. I. Tom. II.* PINÆVS, *de notis virginitatis.* CAPIVAC. in *tract. de ſignis Virginitatis.* CODRONCHIVS, in *methodo teſtificandi, Cap. II.* PARÆVS, *de Renunciationibus.* JOVBERTVS, *lib. V. c. 4. errorum popularium.* JO. BAPT. SYLVATICVS, *de iis, qui morbum ſimulant, C. 9.* RIOLANVS, *lib. II. Anthropographiæ, cap. 38.* FORTVNATVS FIDELIS, *de Relat. Medicis, l. 3. c. 1.* RANCHINVS, *de morbis virginum, Sect. 1. C. 4.* GVILLEMAV, *l'ab uſe ſur le procedure de l' impuiſſance.* MAVRICEAV, *de morbis mulierum gravidarum, & parturi-*

entium, lib. I. c. 6. BOHNIVS, *de Officio Medici, Part. II. c. 6. de Renunciationum difficultate, p. 636.*

Hinc non immerito de notis veris ac infallibilibus virginitatis dubitare volunt. At auctorum hac de re diſſenſus rei ipſius veritatem non tollit, aut deſtruit. Vel enim certis quibusdam ſignis fundatam conſtare virginitatem & poſſe exiſtere, in ſequentibus ſpe freti videbimus.

3. Qu. Quibus ſignis dignoſcitur virginitas?

Variis; quorum primum eſt *hymen*, ſeu pellicula aliqua, vel carnea, vel membranacea, cervice uterino, vel hujus orificio annexa, in medio utplurimum quoad longitudinem perforata; quæ quamdiu extenſa manet, tam diu viri acceſſum quodammodo difficilem reddit. Hujus hymenis exiſtentiam nonnulli negant, alii affirmant, alii diverſimode id ſibi concipiunt, alii pro præternaturali plane ac monſtroſo id habent. V. g. RIOLANVS protenſionem carneam vocat: FALLOPIVS nerveam, ex ligamentis & vinculis retiformibus congeſtam; BERENGARIVS, & MERCATVS, ac olim AVICENNA congeſtionem caruncularum dicunt myrtiformium, id quod & BARTHOLINVS, aliique Anatomici affirmant. Aſt carunculæ myrtiformes in virginibus intactis non reperiuntur, ſed tantum in defloratis: quoniam ſunt dilacerati hymenis reliquiæ & veſtigia; id quod, cum RIOLANO & MVNNICKIO, exiſtimat CELEB. MORGAGNI, *adverſ. anat. 1.* Inter recentiores Anatomicos eſt ille Chirurgus Pariſinus, PETRVS DIONYSIVS, qui in *Anatomia ſua, ſect. II. p. m. 243. 1. 2. 3.* exiſtentiam hymenis negat, imo & in *Chirurgia ſua, 1712.* edita Germ. *p. 273.*

Omnibus

Omnibus vero, qui hymenis exiſtentiam negant, auctoritatem & αὐτοψίαν oppono excellentisſimorum ſeculi noſtri Anatomicorum, e. g. RVYSCHII, in *Obſerv. Anatom. Chirurg. n. 22. 23.* REGNERI de GRAFF, in tract. *de mulierum organis, generationi inſeruientibus, c. 5.* SWAMMERDAMMII, in tract. *de uteri muliebris fabrica.* VERHEYNII, in *Anatomia, p. 84.* & tandem HEISTERI, in *Anatomico Compendio, p. 81. & 207.* Hi omnes uno ore hymenis exiſtentiam affirmant, figuris æneis depingunt, atque in liquoribus adhuc balſamicis conſeruant & deſiderantibus oſtendunt. Inprimis autem jam laudatus Clariſſ. HEISTERVS in puella 14. annorum hancce pelliculam invenit, atque in *Ephemerid. Nat. Curioſor. Cent. VII. anni 1717.* deſcribit, & Celeberrimus Patavinus anatomicus, Joh. Baptiſta MORGAGNI, in adverſariis anatom. p. 1. p. m. 39. edit. patav. fuſe de hymenis exiſtentia egit, & affirmat, a Celeb. Anatomico Bononienſi, VALSALVA, intra annum bis hoc organum deſideratisſimum oſtenſum fuiſſe publice in Theatro anatom.

Ex his adeo luculenter apparet, de hymenis exiſtentia non eſſe dubitandum. An vero ſemper inueniatur, ego quidem non aſſeram. Ejusmodi enim membrana abeſſe poteſt, ſalua virginitate mentali, & hoc quidem 1) ob conformationem partium irregularem, a primo nativitatis puncto. 2) ob membranæ hujusmodi exiguitatem, vt ideo neque a marito, neque ab Anatomico attendi valeat. 3) interdum caſu, aut libidine deſtruitur. Quod vero ejusmodi membrana ab Anatomicis nonnullis haud obſervata ſit, illud ab incuria eorum, & in conuenienti adminiſtratione prouenit.

Secundum ſignum eſt *rugoſitas & arctitudo vaginæ*, quæ ex eo ſe fundamento exſerit, quoniam fibræ a men-

a mentula nunquam expanſæ fuerint. Sed & hæc arctitudo variat, 1) ratione ætatis, 2) ratione temperamenti humidioris, ſiccioris & libidinoſioris, 3) ratione conformationis, juxta quam ſic etiam hac inter ſe magnitudine & amplitudine differunt, juxta tritum illud: noſcitur ex labiis, quantum ſit virginis antrum, 4) ratione fluxus menſtrui antecedanei, 5) ratione morborum, v. g. quando fluore laborant albo; vel in ſtatu cachectico & cacochymico conſtitutæ, aut chloroſi afficiuntur. Vid. RANCHINVS, de *Morb. Virgin. c. 5.* ZACCHIAS, *L. IV. Tit. 2.* PINAEVS, de *Not. Virgin. c. 5. 6.*

Notandum vero, hancce arctitudinem ad maris cujusvis mentulam eadem ratione ſeſe non habere. Mentularum enim craſſities, forma & longitudo mirifice differt, luditque hic in ſpecie natura. Unde adeo videre eſt, hancce arctitudinem 1) non ſemper deſtrui evidenter vno alteroque congreſſu, 2) ad priſtinum redire poſſe tonum, fibris nempe per diutinam a venere abſtinentiam reſtitutis; imo, id natura non ferente, fieri hoc poteſt per remedia, quæ vocant, adſtringentia; de quibus ex inſtituto etiam agit laudatus RANCHINVS, ubi in corruptæ virginitatis recuperatione alchimillam commendat, in balneo, & fotu ad mammas, item bellidem, &c. quo pertinent acida, aluminoſa & vitriolica conſtringentia. Unde adeo nonnulli auctores, ſignum hoc debile & inſufficiens eſſe, exiſtimarunt; v. g. CODRONCHIVS, *l. c.* RODERICVS a CASTRO, in *Medico politico, L. IV. c. XI.* PINAEVS, *l. c.* FORT. FIDELIS, *de Ration. Med. c. IV. L. II.*

Tertium ſignum eſt *caruncularum myrtiformium magnitudo, color & connexio*, quod ſignum ZACCHIAS egregie commendat. Illæ enim carunculæ, juxta hunc auctorem, in virginibus primo tument, & quaſi inflatæ

flatæ ſunt, in corruptis vero exiles & flacceſcentes. 2) in virginibus rubent, in defloratis vero pallent, atque livore corripiuntur. 3) in virginibus, intercedentibus vinculis, colligantur; in defloratis vero, ſeu corruptis, diſtractæ & deſtructæ conſpiciuntur. Sed quoniam 1) eorum connexio & colligatio integra manere ſub vno alteroque congreſſu poteſt, a minori inprimis mentula inſtituto; v. PINAEVS, *cap.* 5. 6. & 2) color atque magnitudo a morbis turbari & mutari poteſt: ideo ſignum hoc auctores omnes non admittunt.

Quartum, quod ex hactenus allatis fluit, ſignum *eſt doloroſa admiſſio*, in primo congreſſu frequentiſſima & ſolennis, quæ a dilaceratione partim hymenis & vinculorum, carunculas myrtiformes connectentium, prouenit.

Hinc, quando quæritur: an virgo dormiens inſcia corrumpi poſſit atque imprægnari? Reſpondendum, cum Facult. Med. Lipſienſi, in ZITTMANNI *Med. Forenſi, Centuria V. caſ. 21. & Centuria VI. caſ. 77.* credibile vix eſſe, virginem illibatam ſine ſenſu in ſomno viri ſuſtinere compreſſionem poſſe. *Novell. M. L.* VALENTINI, *Caſ. I.* Facultas quidem Jurid. Jenenſis poſſibilitatem rei affirmare haud dubitat, certis tamen conditionibus adjectis, nempe in virgine, quæ 1) ad affectus ſoporoſos inclinat, 2) vel inſigniter delaſſata, 3) vel ex ebrietate in ſomnum profundum delapſa; quæ conditiones quidem probe ſemper, ne injuria cuiquam inferatur, ſunt examinandæ.

Quintum ſignum eſt *ſanguinis profuſio*, ſeu cruentatio in primo ſtatim congreſſu, a dilaceratione vaſorum hymenis proueniens. Nec temere profecto in ſacris ſancitum eſt literis, *Deuteronom. cap. XXII.* ut virginitas veſtimentorum pannorumque ſanguinolentia

probetur. Hoc vero ſigno, tanquam certo, non apparente, lapidare eas ſacra lex iubebat, vtpote jam defloratas, ſeu corruptas.

Neque vero & hic deſunt contradicentes, qui & ſignum hoc non perpetuum, nec univerſale pronunciant, quoniam non in omnibus puellis obſervetur, 1) quidem in illis, quarum genitalia laxa aliquo modo exiſtunt; 2) in iis, quæ a ſalacitate pruriente affectæ digitis, aut alio petulanti inſtrumento ſeſe ſæpius fricando anguſtias haſce perrumpunt; 3) ſi etiam obſervetur ſanguinis hoc profluuium in coitu, hoc tamen ſignum non plane infallibile ſuppeditat, femellæ enim dantur, quæ non in primo tantum, ſed ſecundo, tertio, imo ſexto coitu ſanguinem profundunt, natura arcte nimis nempe ſe contrahente, aut imminentibus menſibus nuptias celebrant, ut taceam, quæ fraudibus effuſionem ſanguinis ſimulant. Utcunque tamen iſta ſe habeant, ex Canoniſtis TORREBLANCA, *lib. 2. de delictis, cap. 19. num. 3. & 4.* & FARINACIVS, in *praxi Crimin. Qu. 14. num. 148.* cruentationem hanc pro ſigno præcipuo virginitatis agnoverunt. Et quoniam hoc ſignum in ſacris fundatum eſt literis, omnesque femellæ ab Eva originem ducunt, non video, quomodo virgo Germ. ab Ebraica differre poſſit. De cruentatione vid. JO. BENED. SINIBALDVS, in *Geneanthropia, L. IV. tr. 2.* CASP. a REYES, in *campo Eliſæo quæſtion. curioſ. n. 39.* MELCH. SEBIZII, *de not. virgin.* LANGII *opera Med. part. phyſiolog.*

Sequentia ſigna revera dubia eſſe poſſunt, & dici debent, quæ deſumuntur v. g. 1) *ab urina*, quæ in virginibus tenuis eſſe debeat, & cum ſibilo excernitur, in defloratis vero craſſa & turbida. 2) *color papillarum* mammarum vividus in virginibus, poſt coitum vero mutatus.

tus. Nam urinæ color & ſubſtantia hic nihil certi ad probandum facit; quoniam ille mirifice, pro ſubiectorum varietate & ad morbos inclinatione, differt: ſibilus urinæ in defloratis & integris, juxta F. FIDELEM & RANCHINVM, ll. cc. quoque nihil certi probat. Nam elater Sphincteris veſicæ a coitu, qua tali, non deſtruitur, ſed tamen, quoniam hiatus, meatus urinarii, cum hymene cohæret, ſequitur, quod hoc dilacerato, ſuo modo quoque foramen meatus urinarii amplietur, ut majori impetu & ſtrepitu urina tranſire valeat; modus autem virginitatem per mictionem probandi dudum jam non amplius in uſu fuit. Rubedo roſea papillarum in mammis, item mammarum ſoliditas ab uno alterove coitu laſcivisque atque voluptuoſis titillationibus tam manifeſte etiam defœdari non poteſt. Certum quidem, & rationibus anatomicis confirmatum eſt, quod detur uteri mammarumque commercium; ſed quomodo ex coitu, etiam aliquoties iterato, ſtatim color papillarum mutetur, nemo Anatomicorum & Phyſiologorum rationibus explicare poteſt ſufficientibus. Sunt etiam nonnulli, qui a vocis mutatione argumentari ſtudent, quando nempe vox clara in grauiorem mutatur: ſed debile hoc quoque eſt argumentum.

Virginitatis itaque examen ſi inſtituendum ſit, ad ſequentia probe attendendum; 1) an inſpectio hæc poſt congreſſum ſtatim, an vero aliquandiu poſt illum inſtituatur, ubi virgo a conſortio viri abſtinuerit. 2) an una ſaltim vice, an multoties inſultus viri ſusſtinuerit. Quod ſi igitur puella, recens violata, & quæ plures paſſa ſit congreſſus, conſpicienda, luſtranda & examinanda venit, hæcce violatio facile patebit ex partium genitalium tumore, inflammatione ac cruentatione. Hæc vero, vt ex ſupra dictis conſtat, ſigna quidem ſunt

D 2 vir-

virginitatis violatæ: non tamen ſemper & ubique applicanda; quemadmodum ex *caſu XX. ff. Medico-Legal.* Cl. VALENTINI, *Part. I. Sect. I.* hoc ſatis liquet, ubi virgo 17. annorum ſtupratam ſe fatetur, & ſimul affirmat, intentato ſtupro ſanguinis nonnihil per pudenda muliebria effluxiſſe. Cauſidicus, qui tuendam in ſe rei cauſam ſuſceperat, duas movet quæſtiones, 1) an ſanguinis profluvium legitimum ſit atque adæquatum ſignum ſtupri violenti? 2) an maſculus unicus, ſine adjumento alterius intervenientis, virginem 17. annorum ſine voluntate & permiſſione ejus violenter ſtuprare poſſit? *Facultas Medicorum Lipſienſis* ad primam quidem quæſtionem reſpondet: ſanguinis profluvium per loca muliebria, in vel ſtatim poſt coitum in nonnullis, potiſſimum tamen in virginibus contingens, oriri quidem a cauſa violenta, ab impetuoſa nempe penis rigidi in loca anguſtiora intruſione, minime tamen pro ſtupri violenti, ſed pro læſæ potius virginitatis ſigno habendum eſſe. Ad ſecundam vero quæſtionem ita comparata eorundem erat reſponſio, ut ex circumſtantiis, quæ in actu coeundi ſolent concurrere, minus credibile eſſe, ſtatuerent, maſculum aliquem nubilem virginem (excepta impube, tenera, delicata, aut ebria ſimul puella, CARPZOV. *l. 2. Conſiſtor. d. 238.* AMMANN. *reſp. ult.*) abſque ipſius conſenſu, permiſſione ac voluntate vitiare, aut violento ſtuprare modo poſſe, dum feminæ cuique facilius ſit, ſi velit, penis immiſſionem recuſare, aliisque multis modis impedire, quam viro, eidem invitæ plane intrudere.

Cruentatio, ſatis notabilis inflammatio, tumorque item, & prorſus genitalium exulceratio a ſtupro, maxime impuberum, contingit, eoque violento; ſiquidem hujusmodi vel duo mihi nota ſunt exempla puellarum ſtupratarum, 5. circiter annorum; quarum in una, ab intruſione

ne violenta mentulæ, non tantum ſequebantur inflammationes enormes, ſed exulcerationes etiam; in altera, præter modo recenſita ſymptomata, pedum plane paralyſis, fere incurabilis, ſuperveniebat.

Si vero ſeptimanæ jam aliquot elapſæ fuerint, dubia hinc illa erit luſtratio. Ubi ſcilicet jam tumor ſubſiderit, partesque dilatatæ denuo coaluerint. Major adhuc difficultas erit, ſtuprum unius tantum congreſſus cognoſcendi, cum mentula exigua perpetratum; ſive illud recens, ſive poſt elapſum temporis ſpatium commiſſum ſit, ubi rarius fortaſſis partium illarum laxitas & coloris mutatio, quam ZACCHIAS innuit, comparuerit, imo ipſum temporis ſpatium hoc vitium quodammodo emendare poſſe, incredibile non eſt.

4. Qu. An, ubi de virginitate quæritur, obſteſtetricibus ſolis inſpectio ventris ſit committenda, an vero Medici ad ejusmodi inveſtigationem præcipue ſint admittendi?

Romani negotium ventrem inſpiciendi obſtetricibus committebant, juxta *tit. ff. de ventre inſpiciendo*, item *Conſtitutio criminalis Caroli V. artic. V.* &, juxta hunc, plures etiam JCti & LL. interpretes, ut CARPZOV. *Prax. Crim. Part. III. qu. 112. num. 19. ſeqq.* MATTH. STEPHANI, in *not. ad d. artic. 35. l. c.* obſtetrices quoque, vel matronas requirunt prudentes & expertas. At hæ vix idoneæ ſunt, noſtrates inprimis. Nihil enim amplius ſciunt, quam puerum naſcentem gremio recipere, umbilicum reſcindere, obligare, in balneo a ſordibus abſtergere, ac faſciis tandem involuere. Cum vero de ſtructura genitalium

anatomica, earumque conſtitutione, vel naturali, vel præternaturali, judicium ferre debent, enormiter hallucinantur. Perita olim credita, & jam defuncta quædam obſtetrix hic aliquot abhinc annis ſuſpectæ virginis organa luſtrabat, atque coram magiſtratu oppidano illibatam illam atque integram pronunciabat; præterlapſis autem aliquot deinceps menſibus in muſeo ſtudioſi patris pariebat. En ergo egregiam ſcientiam & experientiam obſtetricum: de qua dubia obſtetricum ſcientia plura legi poſſunt teſtimonia in Celeb. BOHNII *Officio Medici, p. 560. & ſeqq.* Medici proinde ad examen virginitatis primario ſunt requirendi, vel ſoli, vel cum obſtetricibus. Obſtetricum enim judicium fallax admodum ab ipſa *Rota Romana* in TAVRIN. *diſſolut. matrim. 1590. coram Platta, num. 10.* pronunciatur, & ZACCH. *Q. M. L. lib. IV. Tit. 2. q. 1.* Praxis etiam oſtendit hodierna, quod Medici primario ad examen virginitatis ſint admittendi; id quod GEORG. BEYERVS, JCtus & P. P. Witteb. *delineat. Juris Crimin. p. 59. §. XVII.* confirmat, & cumprimis caſus, ex ZITTMANNI *Medicina Forenſi, p. 747. & 797.* deſumtus, teſtatur, quem, utpote notatu dignum, omnibus perlegendum commendo.

5. Qu. Quomodo inſpectio ventris in virginitate ſit ſuſcipienda?

Perſonæ deponentes, vt rite ſuo munere fungantur, quando de puellæ alicujus virginitate agitur, affirmantis, integram adhuc ſe eſſe, atque incorruptæ & illibitæ prorſus virginitatis, ante omnia fraudes detegant oportet fictæ, ſiue ſimulatæ virginitatis, quæ aquæ frigidæ applicatione, & adſtringentium inprimis vſu facile alias promovetur. Unde ante, quam inſpectioni ſubjiciantur, geni-

genitalia puellæ aqua tepida ſunt abluenda; hinc non oculis tantum (Vid. HERTIVM, in *diſſert. de inſpectione oculari*) ſed & manibus genitalium habitudo accuratius explicanda & examinanda (jubente ſic PACIANO, *de Probation. Lib. II, c. 2. n. 17.* & ANGELLO ARETINO, 1. *Conſil. 142. num. 20.*) Obſtare quidem videtur *Tit. ff. de ventre inſpiciendo; L. 1. §. 10.* ubi dicitur, inſpicere ſaltim, non invita vero muliere ventrem tangere, examinanti licitum eſt. Alia tamen probatio eſt imprægnationis ſuſpectæ, de qua L. loquitur; alia virginitatis, quæ non non aſpectu tantum, ſed & tactu dignoſci debet, PACIANO obſervante, *l. c.* adeoque lex minime huc quadrat: ut taceam, in delinquentis non eſſe arbitrio, tactum corporis recuſare, cum judex omnibus ſenſibus veritatem inquirere teneatur; Vid. STRYK, *de jure ſenſuum, diſſert. I. cap. 1.*

6. Qu. Quænam ſigna ſint pueri ſtuprati?

Stuprum non modo in puellas, virgines & viduas committitur, ſed a ſceleſtiſſimis hominibus, natura abutentibus, etiam in maſculos patratur; FARINAC. *de delictis carnis, Qu. 148.* quod delictum quidem, cum graviſſimum ſit inter omnia, jure merito condignas pœnas expoſcit, ut per legem *cum vir C. de adulter.* CLAR. *lib. 5. ſent. §. Sodomia, num. 1.* BOS. *in Prax. crim. tit. de ſtupro deteſtando in maſc.* D.D. SIMON, *cap. 2. de impotentia Conjug. §. 1. 2. 3. 4.* ubi prolixe de ſodomia agitur. In ejus autem delicti examine ut de veritate judices certiores fiant, per Medicos & Chirurgos ipſos pueros conſpiciendos curant. Stuprum in puello quinquenni a puella libidinoſa XIII. an-

norum

norum, mentulam cunno intrudente, commiſſum. Vid. VALENTINI, in *Novell. M. L. Caſ. IX. p. 235.*

Facta autem ani ſtupratione, qualis in Italia proh dolor! aliisque regionibus calidioribus ſolennis eſt, intertrigines ſequuntur, vel excoriationes ani, ejusque inflammationes & notabilis exulcerationes, fiſſuræ Rhagadiæ dictæ, laxitas quoque & procidentia ani, item excreſcentiæ, verrucoſæ criſtæ, ficus, mariſcæ, de quibus Poëtæ jam pridem cecinerunt, ut JUVENALIS, *Satyra 2.*

- - - Sed podice lævi
Cæduntur tumidæ, medico ridente, mariſcæ.

MARTIALIS, *Epigr. lib. 1.*

Dicemus ficus, quas ſcimus in arbore naſci,
Dicemus ficos, Cæciliane, tuos.

Hi morbi in Noſocomiis Incurabilium (a l'incurabile) variorum Italiæ locorum in podicibus utriusque ſexus ab ani ſtupratione orti annotantur, exſcinduntur, ferroque candente aduruntur; id quod & PETR. DIONYSIUS, in *Chirurgia ſua*, teſtatur. Unde dubium non eſt, quin ſigna ſint ejusmodi congreſſus Sodomitici; quamvis non inficiandum, ab aliis etiam cauſis ejusmodi quid trahere originem poſſe. Unde in dignoſcendis ejusmodi morbis maxima cautela utendum.

7. Qu. Quo tempore virgo ſit nubilis?

Cum ſemen aliqua ferre poteſt. Non autem ferre hoc poteſt, antequam menſtrua patiatur. Hæc enim ambo uno eodemque tempore evenire ſolent, quia tam ſemen, quam menſtruum, ad generationem deſtinavit natura, menſesque fluentes indicium præbent, 1) mulierem tanta ſanguinis copia abundare, ut & ſuo ipſius corpori alendo, & foetui nutriendo ſufficiat; 2) Ovula, ſeu ſemen

ad

ad debitam ſui perveniſſe maturitatem. Menſium vero fluxus, ut alibi jam diximus, communiſſime decimo quarto, vel quinto anno contingit, quo tempore virgo quoque nubilis evadit. At, quæ, juxta PLATONIS conſilium, *lib. 5. de Republ.* vigeſimo, vel decimo octavo nubit onera conjugii majori cum ſecuritate & felicitate perferre poterit, ob uteri, imo totius corporis conformationem meliorem; & foetus quoque poſtea excludit robuſtiores. De conjugio inſtituendo ita verba fecit HESIODVS:

Junge tibi uxorem, dum firmus adhuc vigor adſit:
Annos cum numeras ter denos, plusve minusve,
Aptum eſt conjugium; decimo ſed femina quarto
Anno pubeſcit, nubat mox deinde ſequenti.

8. Qu. Quo tempore nuptiæ ſint inſtituendæ?

Præterlapſis, poſt fluxum menſium, quatuordecim diebus: Cum enim, BOHNIO inprimis & BERGERO obſervantibus, certum ſit exploratumque, fluxum menſium primario fieri ex vagina uteri; Inde per ſe patet, poſt fluxum ſtatim menſium vias paululum eſſe dilatatas, adeoque ut omnis ſuſpicio declinetur, expectandum, donec ad priſtinam coarctationem partes revertantur.

CAP. V.

DE IMPRÆGNATIONE OCCVLTA.

DVo inprimis caſus emergunt, ubi feminæ imprægnationem diffitentur; 1) ubi uxor, poſt divortium, ex vi-

ro ſe prægnantem negat, *L. I. §. 4. ff. de ventre inſpic.* 2) cum meretrices de foetus abolitione & infanticidio cogitant. De ſingulis igitur ejusmodi indiciis, quibus mediantibus feminæ ejusmodi nefariæ convinci queant, Medicus rogatur interrogaturque.

I. Qu. An prægnantiæ ſigna dentur certa & infallibilia?

JCti pariter ac Medici hac de re dubitant, an ſcilicet prægnantia cognoſci queat per ſigna quædam certa, infallibilia & evidentia; ut HIPPOCRATES, *lib. de natura pueror.* fatetur; SYLVATICVS, *de iis, qui morbum ſimulant, cap. 18.* CODRONCHVS, in *Methodo teſtificandi, cap. 12.* FORT. FIDELIS, *de Renunciat. Medicis, lib. III. Sect. 4. c. 1.* ZACCHIAS, *l. c. L. I. Tit. 3.* BOHNIVS, in *officio Medici, part. 2. c. 6.* idque ob hanc rationem: quoniam conceptionis ſigna, & ſigna menſium deficientium interdum ſunt eadem; v. g. inappetentia, nauſea, vomitus matutinus, ephelides faciei, lac in mammis. Quo etiam alia huc facientia ſigna, ex ipſa relatione mulierum cognoſcenda, pertinent, quæ tamen ab ejusmodi ſuſpecta plerumque ſupprimuntur, aut ſilentio prætereuntur. Utut tamen res ſe habeat, ſi imprægnatio infallibiliter non omni ex parte cognoſcitur, cognoſci tamen poteſt vel probabiliter per ſigna inprimis ſequentia, collective ſumta. Certum enim eſt, quod in omni gravida tota œconomia viſcerum, imprimis abdominis, turbetur, quod RODERICVS a CASTRO, SENNERTVS, & alii, imo omnes, qui de morbis mulierum egerunt, & geſtantium ſymptomata tractarunt, profitentur. Ergo ex hoc ſtatu mutato fluunt quoque certa & ſpecifica ſymptomata.

2. Qu.

2. Qu. Quænam ſigna ſunt impræ-gnantiæ?

Inter ſigna illa, a Medicis & JCtis inprimis, v. c. CAGNOLO, in *L. ſi quis prægnantem, ff. de reg. Jur. Tom. 8.* allegata, primum locum occupat *intumeſcentia ventris*, (nam congreſſum prævium ſuppono, ſine quo nemo impraegnatur) de qua tamen nonnulli dubitant, quia ex hydrope, tympanitide, ſcirrho hepatis & lienis, meſenterii ac uteri pariter evenire poteſt. Vid. HIPPOCR. *de morbis Mulier. Lib. II. textu 4.* MASCARD. *Concl. 1147. num. 16. Vol 3.* Ventris tamen ejusmodi tumores, qui a morbo producuntur, facile ab eis, qui impraegnationem teſtantur, dignoſci poſſunt. Nam 1) tumor, qui ab impraegnatione enaſcitur, fit ſucceſſive, ubi venter, imprimis circa umbilicum, in regione hypogaſtrica, in dies augetur atque increſcit, absque manifeſta feminæ alteratione, ſeu ſanitatis actionumque vitalium mutatione & turbatione: in morbis vero ſine ordine ejusmodi intumescentia obſervatur, cum variis ſanitatis injuriis conjuncta. 2) In gravidis tumor obſeruatur neque durus, neque inæqualis, ut hoc fieri ſolet v. g. in ſcirrhis. 3) Nec tumor ejusmodi mollis nimis eſt, cum ſono & fluctuatione conjunctus, uti v. c. in hydrope & tympanitide, ubi etiam alia ſimul ſymptomata ſunt conjuncta. 4) Si tumor ejusmodi a menſium obſtructione præternaturali, ſeu morboſa enaſcitur, facies ſimul pallet, tumetque aliquo modo, imo alia ſymptomata ſunt conjuncta, ut laſſitudines, pedumque oedemata. 5) Si a mola, circa pubem magis, uterus increſcit.

Secundum ſignum, a CAGNOLO & MASCARDO, *l. c. c. 1208. num. 10. vol. 3.* allegatum, *eſt lac in mammis*, earumque tumefactio. In his enim ſi lac reperitur, hoc

pro ſigno gravidationis a compluribus habetur. Vid. MENOCH. *de præſumt. lib. 1. qu. 1.* & BALD. *in rub. C. de probation.* BOCER. & ZANGER, *de Inq. & Tort.* cum quibus conſentit *Conſtitut. criminalis Car. V. art. 35. & 36.* Sed de hac quoque nonnulli dubitant, cum aliis etiam ex cauſis ducere hæc poſſit originem, v. g. juxta HIPPOCRATEM, *Sect. V. Aphor. 39.* a menſium defectu & ſuppreſſione; item, juxta illum, *lib. 2. de morbis mul. textu 59.* tale quid contingere ab uteri hydrope poteſt. Imo virginum caſtarum obſervationes proſtant, quarum mammæ lacte turgeſcebant. Vid. RODER. a CASTRO, *lib. de natur. mulierum, lib. IV. c. 10.* JVBERTVS, *de erroribus populorum, lib. V. c. 3.* DEVSINGIVS, *de lacte;* RANCHINVS, *de morb. virg. ſect. 1. cap. 16.* TH. BARTHOLINVS, in *Ciſta Med. p. 254.* HAGEDORN, *anno 3. Ephem. Germ. Cur. obſervat. 136.* & LAVRENTIVS, in *Anatomia, lib. IV. qu. 2.* ut taceam, maribus aliquando lactis proventum contigiſſe; quale exemplum in juvene ſtudioſo mihi compertum eſt. Vid. etiam SCHENCK. *obſ. de lacte.* Sed res ſumme ſuſpecta eſt, conſentientibus inprimis ſignis reliquis: coloſtrum enim in mammis ordinarie ante partum, lac vero genuinum poſt partum ordinarie obſervatur. Interim tamen notandum, turgeſcentiam mammarum a coloſtro ultimis tantum geſtationis menſibus; mammarum vero increſcentiam, absque lacte licet & coloſtro, primis quoque menſibus eſſe conſpiciendam, ob uteri & mammarum conſenſum, a Deo ita conſtitutum. Vaſa enim hypogaſtrica uteri cum mammariis ideo habent commercium, ut æqualis in utrisque fieri poſſit dilatatio & mammaria vaſa durante geſtatione præparentur inſimul ad lactis elaborationem atque ſecretionem.

Tertium, ſecundum HIPPOCRAT. *Sect. V. Aphor. 61.* ſignum eſt *menſium emanſio.* Sed & hoc a nonnullis

in

in dubium vocatur, nec id quidem ſine cauſa. Non omnes enim, quibus menſes non fluunt, ſemper ſunt gravidæ: obſtructio enim etiam ab alia cauſa provenit; ut toto quoque die praxis docet & experientia confirmat, feminas interdum gravidas per integrum geſtationis tempus tributum lunare perſolvere valere, ſalva ſanitate, & foetus vita. Vid. inter alia Celeb. SLEVOGTII, noſtri, *diſſert. de menſibus gravidarum*; & LOTICH. *l. 5. obſ.* SCHENCK. *l. 1. obſ. de gravidis.* Interim tamen non negandum, feminam, virginemque, fluxu menſium deſtitutam, revera ſuſpectam eſſe, juxta HIPPOCR. *ll. cc.* inprimis, ubi ſana ceteroquin eſt, beneque valet, & neque horror, neque febris, neque laſſitudo, neque pallor faciei ſuperveniunt.

Quartum ſignum *Ephelides* conſtituunt, ſive maculæ faciei, juxta HIPPOCRATEM, *de ſterilitate, textu 6.* Sed hoc ſignum fallax admodum eſt: quoniam gravidæ quam plurimæ his maculis deſtituuntur; imo ipſe HIPPOCR. *l. c. t. 7.* his abſentibus, feminam geſtare poſſe affirmat.

Sed nec quinto certi quidquam judicare poſſumus de *faſtidio ciborum, rerumque inſuetarum appetitu*, qui alias Pica dicitur. Nam 1) ejusmodi ſymptoma gravidis non omnibus ineſt. 2) Primis utplurimum menſibus obſervatur. 3) Hoc contingere etiam ſolet ſuppreſſione menſium laborantibus. Sed conſentientibus ſignis reliquis hoc quoque locum invenire poteſt, & debet.

Pertinet huc ſexto & *vomitus matutinus*, qui quidem in gravidis plerumque ſolennis eſt. At, quoniam hic in aliis quoque obſervatur, quæ vitio quodam ventriculi laborant, ideo quoque ad minus tuta referri debet ſigna. Vid. Exc. CAMERARII, *de vomitu gravidarum*; it. Ill. WEDELII

diſſertat. *de notis gravidarum*, in qua omnia ſignorum genera uberrime pertractantur.

Septimo *motus foetus*, quem gravidæ circa quintum ut plurimum menſem ſentiunt, ſignum eſt, inprimis adnotandum. Et quamvis ſint Medici, qui docent, a ventoſitate, vel mola provenire hoc poſſe, ut v. g. FORESTVS, in *obſervat.* Medicus tamen dogmaticus & eruditus facile motum foetus a flatibus diſtinguere poteſt; molam enim ad inſtar foetus mouere ſe neutiquam poſſe, exinde patet, quod maſſa informis eſt, minusque vitalis & mobilis.

Interim, cum Medico iudicandum ſit hac ratione non de feminis honeſtis, ſed de iis, quæ utero ſe concepiſſe & geſtare audacter negant; ideo ejusmodi examen a Medico cum prudentia ſuſcipiendum, ne fallatur. Nam poſſunt etiam motum foetus occultare, poſſunt abdomen comprimendo tumorem ejus imminuere, poſſunt laſſitudines, & alia obvenientia, quæ in laudata WEDELII diſſertatione exſtant, ſigna prorſus negare, adeoque JCtum pariter ac Medicum decipere. Dantur & allegantur & alia ſignorum genera, ex urina & conniventia orificii uteri interni deſumenda. Quo pertinet experimentum illud, ab HIPPOCRATE allegatum, ubi nempe aquam mulſam mixturamve mellis cum vino, vel aqua, ejusmodi perſonæ ſuſpectæ propinare jubet.

De urina prægnantis notandum, quod Medici in ejus deſcriptione admodum ſint diſſentientes. Alii enim claram illam, alii ſubcitrinam cum nubecula albicante, alii craſſam eandem ac turbidam, ac cum ſedimento farinaceo mixtam, deſcribunt, quod poſtremum praxi confirmatur. Cumque urinæ ejusmodi ab aliis etiam corporis mutationibus evenire poſſint, teſte ipſius rei experientia: urinæ propterea inſpectionem in hoc caſu merito, cum SENNERTO, *Inſtit. Med. L. III. Sect. 3. part. I. c. 5.*

&

& Praxi L. IV. fallacem pronunciamus. FORT. FIDELIS, *l. c. c.* 5. de *Relat. Med.* hanc quidem ſuadet inſpectionem, ſed ex hac tantum ratione, quia vulgo creditur, haberi ſignum aliquod poſſe ex urina imprægnationis occultæ. Hinc ſi perſona ſuſpecta inſpiciendam Medico tradere recuſat, ſuſpicionem auget.

Orificii uteri interni conniventiam innuit HIPPOCRATES, *Sect. V. aphor.* 51. his verbis: quæ ventrem ferunt, iis uteri os conniuet. Hoc tamen ſignum plane infallibile non eſt, idque ob ſequentes maxime rationes; 1) idem HIPPOCR. *L. I. de morbis mulier. text.* 14. 25. ac *lib.* II. *t.* 57. *&* 50. idem uteri oſtium non raro ab aliis cauſſis occluſum exiſtere poſſe, perhibet. 2) primis tantum diebus conniventia hæc tangi poteſt. Vtero enim ſurſum poſtea moto, oſtium illud, hactenus prominens, ſurſum retrahitur, ut digito attingi nequeat. 3) colli uterini longitudo plerumque longitudinem digitorum ſuperat, adeo vt orificium hoc tam in vacuis, quam recenter imprægnatis contingere digito haud vere liceat.

Aquam mulſam propinare idem iubet HIPPOCRATES, *Sect. V. aphor.* 41. ubi ab hac mixtura tormina excitari affirmat. Aliud experimentum idem ſuppeditat HIPPOCRATES, ibidem, *Aphoriſmo.* 59. & AVICENNA, ut nimirum aromatibus mulier ſuffumigetur, corpore probe tecto, ubi ſi odorem naribus & ore percipiat, vacuam illam eſſe aſſerunt. Verum 1) periculoſa ejusmodi ſunt experimenta, quoniam vel feminas, vel fœtum lædunt. 2) in aſſuetis aqua mulſa, aliaque dulcia non excitant tormina. 3) ejusmodi ſymptomata in illis etiam ſubjectis excitantur, qui menſium obſtructione vel vitiato & cruditatibus repleto ventriculo laborant. 4) nulla horum dari poteſt experimentorum, item & alio-

aliorum, in ZACCHIA, *Q. M. LL. lib. I. Tit. III. & IV.* citatorum, vera ratio, unde ab illis minus licet concludere.

Ex his igitur, quæ modo diximus, luculenter ſatis meo quidem apparet iudicio, prægnantiam primis geſtationis menſibus vix, ultimis vero certius paulo cognoſci poſſe.

CAP. VI.

DE IMPRAEGNATIONE AFFECTATA ET SIMVLATA.

FEminæ diverſis ex cauſis utero ſe gerere nonnunquam fingunt, 1) ut, ſuppoſito poſtmodum infante, partum mentiantur. 2) ut ſterilitatem disſimulent. 3) quandoque hoc fit ſpe ſucceſſionis, inprimis quando maritus ſubito apoplexia, vel alio acutisſimo morbo mortuus eſt. 4) cum ad hereditatem proximi admitti cupit. Nam ſi prægnans deprehenditur, hereditas ad ipſum uterum pertinet. *L. 30. ff.* cum quidam, *§. 3.* de *acquir. heredit.* CAGNOLVS, *in L. ſi quis prægnantem ff. de reg. Juris.* aut alia ex cauſſa id fit; v. g. ut 5) tormenta & pœnas corporis adflictivas, ultimum inprimis ſupplicium, ſubterfugiant. vel 6) ut, poſt divortium, ſe ex marito prægnantem adfirmet. *L. I. §. 4.* de *ventr. inſpic. L. 1. §. 12. de agnoſcendis & alendis liberis. L. cum quidam cit. L. prægnantis ff. de pœnis.* MENOCH. de *Arbitr. Judicis, L. 1. qu. 86. n. 10. ſequ.*

Cum itaque delictum hoc a JCtis falſi criminibus annumeretur, & capitale dicatur; imo cum præſumtionibus

bus ſolis fidendum non ſit: Medicorum idcirco iudicia in auxilium vocant. Argumenta vero atque ſigna in hoc negotio ſunt ſequentia.

I. Qu. Quænam ſigna potiſſimum ſint, quibus dignoſci imprægnatio poſſit affectata?

1.) Aetas incongrua, ratione cujus mares intra 14. & ultra 60. annos vix generant, cum femellæ ante 12. & poſt 50. vix concipiant, inprimis ſi coniugium antecedaneum non adeo fœcundum fuerit. Vid. ex JCtis ALPH. de CARANZA, de *partu c. 5. ſect. 2. n. 60.* FARINACIVM, de *falſis & ſimulatione, qu. 151.* ZACCH. *lib. III. Tit. II. qu. 8.*

2.) Antecedanea ſterilitas utriusque vel alterutrius conjugis. Arg. eorum, quæ habet GAIL *lib. 2. c. 97. n. 16.* MASCARD. de *Probat. concl. 1147.*

3.) Huc ſpectat impotentia generandi & concipiendi notoria ob vitia organorum.

4.) In femina defectus menſium præternaturalis, & quidem in ætate congrua. Unde rarius conceptio in ſtatu hoc contingit, quo ſuo etiam modo Fluor albus pertinet.

5.) Pertinet huc ipſa ventris inſpectio & contactus, ad motum fœtus explorandum. MASCARDVS, de *Probat. vol. 3. Concl. 1147. Tit. ff. de ventre inſpic.*

6.) Dantur nonnulli, v. g. ALPH. de CARANZA, qui a non ſupervenientia lactis præſumtionem prægnantiæ fictæ petunt: cujusmodi ſignum tamen cautius paulo eſt adplicandum. Nam verum eſt, utplurimum transacto tertio, vel quarto geſtationis menſe mammæ a coloſtro turgeſcere incipiunt: At lactis ille proventus ab alia cauſſa, vel naturali, vel præternaturali, vt

alias diximus, originem ducere poteſt; imo dantur exempla, vbi exiſtente licet impraegnatione mammae tamen non turgent, v. g. in ſubiectis ſiccioribus, quae humido non abundant. Interim tamen, cum in ejusmodi ſubjecto, ceteroquin ſano, & quod praegnantiam adfectat, ſignum hoc non apparet, dubitare quodammodo licet, tutiusque eſt, expectare illa phaenomena, quae circa medium geſtationis tempus adparent, quale v. c. ipſe eſt motus foetus.

De inſpectione ventris hoc amplius monendum, illam alias inſtitutam fuiſſe certis ſolennitatibus, vt ex *ff. l. c.* adparet. Sed praxis hodierna ceremonias haſce ſuſtulit. In praeſenti nempe inſtituitur ab obſtetricibus, vel ſolis, vel Medicis aſſociatis, atque ad actum hunc juramento confirmatis.

Ubi tamen ſubjectum plane denudandum, ne ſub veſtimentis ventrem fingant tumidum, quo facto videndum, tangendumque ſimul, an ſignis reliquis conſentientibus intumeſcentia ventris, qualis eſſe in grauidis ſolet, appareat; cumque denudationem renuit, ſuſpicionem ſimul auget, atque a Magiſtratu deinceps eſt adſtringenda.

In ſtatu vero ambiguo, quando ventris inſpectio ſuſcipitur, primis nempe menſibus, ubi foetus motus nondum apparet, applicandum illud conſilium, & reſponſum Facult. Med. Lipſ. quod in VALENTINI *ff. Medico-Legalib. part. I. Sect. I. c. 17.* habetur, ubi ſuadet, inquiſitam tamdiu in cuſtodia tenere, dum motus foetus in utero appareat: hoc autem fieri debet in fundamentali & rationali praeſumtione conſentientibus reliquis nonnullis ſignis, collective ſumtis, ne fama ſubjecti ejusmodi periclitetur.

CAP.

Cap. VII.

DE
PARTU SUPPOSITO, NATORUM ITEM SIMILITUDINE ET DISSIMILITUDINE.

IIsdem plane de cauſis, quibus prægnantia fingitur, partus ſupponitur, quod a JCtis ad crimen falſi refertur. D. PETR. MULLERUS, diſſ. *de jure prægnant. Cap. 7. §. 3. & 6.*

1. Qu. Quibus ſignis partus dignoſcatur ſuppoſitus?

Partum ſuppoſitum dignoſcere, adeoque filiationem probare ipſi JCti pro re habent ſi non plane impoſſibili, admodum tamen difficili; conſentiente *L. quia ſemper ff. de in jus vocand. l. 38. ff. de condit. & demonſtr.* quam difficultatem cognoviſſe etiam antiquiores, vel Telemachi teſtari poteſt dictum, apud HOMERUM, Odyſſ. 1. dicentis:

Mater quidem me dicit hujus eſſe, ſed ego
Neſcio, nondum enim aliquis ſuum genitorem novit.

Interim a MASCARDO & FARINACIO ut ſignum primarium commendatur partus ſuppoſiti, vel ficti cum patre diſſimilitudo; quod argumentum quidem notatu dignum eſt, non tamen plane infallibile. Nam ſimilitudo quidem filiationem probat veriſimiliter, ſed diſſimilitudo filiationem plane non negat.

2. Qu. Quid ſit cauſa ſimilitudinis natorum?

De cauſa ſimilitudinis natorum variæ autorum

proſtant opiniones atque ſententiæ, quarum prima eſt HIPPOCR. *lib. de genitura, item de diæta,* ſtatuentis, non ſexum tantum, ſed & ipſam natorum ſimilitudinem multitudine ſeminis exſuperantis fere provenire: Sed, cum unica ſeminis virilis guttula ſufficiens ſit ad integrum impraegnationis opus abſolvendum; ideo non in quantitate ſeminis hæc vis determinans delitescit, ſed in qualitate potius, inprimis elaſticitate, qua partes & ſtamina foetus, in ovulo exiſtentia, ſimiliter extenduntur, adeoque ad formæ ſuæ perfectionem perducuntur.

Secunda eſt GALENI, *lib. 2. de ſemine, cap. 2.* arbitrantis, ubi major vis ſeminis ſit maſculini, foetum naſci patri ſimilem, & contra. Sed dubia & hæc eſt ſententia, cum ita nullo modo poſſet contingere, ut natus alii perſonæ, quam uni parentum, aſſimilaretur; quod tamen ipſa experientia, ut falſum, refellitur. Interdum enim natus avo ſimilis deprehenditur, avunculo quandoque, aut patruo, &c. immo ignotæ nonnunquam perſonæ: Vid. VOIGTS *Phyſicaliſchen Zeitvertreiber, Cent. I. Qu. 18.* HARSDORFERS *Schau-Platz, hiſtor. 98.* REIES, in *campo Elyſ. Quæſtion. jucundarum 54. p. 670.* Unde credibile potius ac concludendum videtur, ſimilitudinem & diſſimilitudinem ex matris imaginatione, phantaſia, aut impreſſione præcipue dependere ac proficiſci, quibus & ſiderum influxus, ſoli & poli conſtitutio addenda, juxta tritum illud: Sol & homo hominem progenerat, quibus cum utriusque etiam parentis diſpoſitio conſpirat. Cæterum omni tempore graviditatis agere poteſt imaginatio, nunquam quieſcens: primario vero tempore conceptionis, vel proximis ab illa diebus, antequam partium ſtamina a ſeminis virilis vi & efficacia fortius jam ſunt explicata, agit quam efficaciſſime. Ita etiam D. D. a GVLDENKLEE, ad quæſtionem: an partus, patri diſſimilis, alii vero ſimilis, imo

ſimil-

ſimillimus, pro adulterino habendus ſit? reſpondit. Vid. VALENTINI *ff. M. L. P. I. Sect. I. Caſ. 38.*

3. Qu. An imaginatio potentiam ſeminis, effigiemque conceptus mutare valeat?

Utique. Hoc enim variis probari argumentis poteſt. V. g. 1) in poſthumis major ſemper ſimilitudo obſervatur, quam in aliis liberis, ob continuo ante oculos verſantem patris defuncti ideam. 2) Nævi etiam materni, *Mutter-Mæhler*, ab impreſſione ideali, vel objecto quodam terrifico pendentes, id ipſum probant. 3) Imaginationis vis, etiam in brutis, probari poteſt ex ovibus JACOBI in ſacris. 4) Mira & fere incredibilis imaginationis gravidarum potentia elucet ex hiſtoria quadam, ab Illuſtri quondam, nunc beato WEDELIO, in *pathologia dogmatica, Sect. II. c. 9.* notata, ubi mater a viſa decollatione paullo poſt partum edidit capite truncatum. De gravidarum imaginatione plura legi poſſunt in CASP. a REIES *Campo Elyſæo jucundar. quæſtion. qu. 54.* Similitudo magis intrinſeca, morum nempe, quam extrinſeca, v. g. faciei, capillorum, oculorum hic attendenda: quæ tamen non in recens natis, ſed adultioribus demum conſpicitur, juxta notum illud: ſimile generatur a ſimili; & HORATIVM, *lib. 4. oda 4.* fortes creantur fortibus ac bonis.

CAP. VIII.

DE TEMPORE ANIMATIONIS FOETVS.

QVi conceptum, per abortum, data opera interimunt, jure merito a legibus puniuntur, ut in *L. Divus ff. de*

raris & extraord. criminibus, & *L. Cicero ff. de pœnis*, *L. ſi mulier ff. ad L. Cornel. de ſicar. L. ſi quis necandi. C. de Sicar.* & *Conſt. Crim. C. V. art. 133.* Apud JCtos vero cum de crimine abortus ſermo eſt, quæſtio oritur de tempore animationis foetus. Recepta enim in jure diviſio eſt inter foetum animatum & non animatum.

1. Qu. Quid foetus dicitur animatus?

Foetus animatus apud JCtos dicitur, cum motus ejus in utero percipitur; id quod fieri ſolet circa medium geſtationis tempus. Vid. D. LVDOVICI, in *not. ad Caroli V. Conſtit. Crimin. art. 133.* JCti enim hanc rem magis æſtimare ſolent ex tempore operationum vitalium. MENOCH. *2. de arbitrio Judicis, Caſ. 357.* FARINACIVS, *5. Criminal. qu. 122.* WESENBECIVS, *in par. ff. ad L. Corn. de ſicar. n. 7.* CARANZA, *de partu nat. & legit. c. 16. §. pecul. de abortu procurato & ejus pœnis, p. 606.* HARPRECHT & LVDWELL, apud DIETHER. ad BESOLD. *Theſ. pract.* Cum itaque abortus promovetur inanimatus, pœna arbitraria, vel extraordinaria dictatur: foetus vero animatus cum expellitur per medicamenta, abortum promoventia, pœna capitalis eſt, ut in præſenti hoc obſervatur, ad *Normam Jur. Sax.* ut ex CARPZOVII *Jure Crim. P. I. q. 11. n. 12.* elucet. Sic & *Gloſſ. in cit. L. divus ff. de extraordinariis criminibus*, quam plures etiam DD. ſequuntur. FARINACIVS, *de Homicidio, qu. 122. num. 131.*

2. Qu. An diſtinctio inter foetum animatum & non animatum ſit admittenda?

D.D. quidem, & ipſa C. C. C. V. Art. 133. illam admittunt, ut ex antecedentibus apparuit. Illa enim diſertis verbis inquit: *So aber ein Kind, das noch nicht lebendig wære,*

von

von einem Weibes-Bilde getrieben würde, &c. ſed Medice & Phyſice illa diſtinctio nullius eſt momenti. Animam enim in ſemine eſſe, præclare demonſtravit NYSSEN, *de opific. hominis, cap. 28. & 29.* Eum plerique hodie ſequuntur, imo omnes, qui animas per traducem propagari ſtatuunt, ex quorum ſententia anima illico adeſt, ſimul atque conceptio facta eſt. Vid. LVDOVIC. in *not. cit.* Utrobique ergo homicidium committitur, ſive embryonem quis interfecerit, ſive foetum, hominis figuram jam habentem, ideoque pœna utrobique eſt decernenda. Sed JCti, eandem utrobique pœnam decernendam neceſſe non eſſe, arbitrantur, cum gravius peccare videatur, qui hominem jam formatum & ubique perfectum, *ein lebendig gliedmæſſig Kind*, ut C. C. C. V. loquitur, occidit, quam qui formandum enecat. Vid. *Conſt. 4. part. 4. Juris Elect. Saxon.*

3. Qu. Quid anſam dederit diſtinguendi inter foetum animatum & inanimatum?

Hæc diſtinctio inter foetum animatum & inanimatum originem duxit ex imperitia Phyſicorum & Medicorum, ac incertitudine hypotheſium de generatione humana, & animæ inprimis cum corpore conjunctione: Sic JCti, a Medicis & Phyſicis ſeducti, in hunc usque diem diſtinctionem hancce retinuerunt. Interim vero licitum erit, magis ſobrie philoſophari, ſententiasque ridiculas modeſte examinare. ARISTOTELES, *II. de anima, Cap. I. tex. 6.* animam vocat ἐντελέχειαν. Quid illud ſit, ignorarunt Philoſophi, & ipſe fortaſſis ARISTOTELES ignoravit. HERMOLAVS BARBARVS ita vertit, ut ſit rectihabia, vel perfectihabia, cui conſentiunt SENNERTVS, *Phyſ. l. 1. cap. 8.* CASP. POSNERVS (qui duas quidem amplas, re ipſa vero parum, minusve utilitatis habents, e

quam

quam quæ omnium deſideriis ſatisfaciant, diſſertationes conſcripſit, alteram de *animæ cum corpore conjunctione*, alteram de *ordine partium in generatione humana*) & SPERLINGIVS, *Inſtit. Phyſ.* MAGIRVS, *Phyſ. l. 6. c. 2.* animam per formam definit, quæ quidem rectius ſeſe habet. Revera enim eſt forma hominis. RENAT. des CARTES, *lib. de affectibus*, alibique, cogitantem illam vocat ſubſtantiam, id quod claram omnibus perſpicuamque animæ ideam ſuppeditat. Alii ſubſtantiam illam immaterialem atque immortalem vocant, naturæ cœleſtis imperceptibilis, vel igneæ, ut ISAAC. VOSSIVS, in *appendice de natura lucis*; adeoque haud obſcure materialem eandem pronunciare contendit.

De loco animæ, diverſæ itidem & diſcrepantes doctorum ſunt ſententiæ. Vid. HOBOKENJVM & WINSLOVIVM, *de ſede animæ*. HIPPOCRATES & HEROPHILVS in cerebri ventriculis animam collocant; DEMOCRITVS in toto corpore; ERASISTRATVS circa membranam epicranidem; STRABO in ſuperciliorum interſtitio; EPICVRVS in toto pectore; DIOGENES in cordis arteriato ventriculo; STOICI, cum CHRYSIPPO, in toto corde, ac ſpiritu, circa cor verſante; EMPEDOCLES in ſanguine. GALENVS in quavis corporis particula ſuam eſſe animam putat. HELMONTIVS animam in ventriculi pyloro; CARTESIVS autem in glandula pineali illam quærit, cum tamen ſæpe in hominibus eadem vel aqua repleta, vel in calculum mutata, vel ulcere conſumta, poſt mortem, fuerit deprehenſa. Illuſtris & Celeb. Romanus Medicus & Pontificis Archiater atque Cubicularis LANCISIVS, rectiſſime illam in ſepto pellucido exiſtere demonſtrat, in Epiſtola ad Celeb. FANTONIVM ſcripta, quæ exſtat in Cl. MANGETTI *Theat. anat. Lib. 4. C. 2. p. 321.*

De

De animæ cum corpore conjunctione differentes etiam doctorum virorum extant ſententiæ. V. g. HIPPOCRATES primus fuit, qui, in libro de *natura puerorum*, textu 10. & 11. alibique, ſtatuit, in maſculis 30. in puellis 40. aut 42. die animæ fieri acceſſionem & cum corpore conjunctionem, cui aſſentit GALENVS, *L. 15. de uſu partium, c. 5.* imo FIENVS, *de Formatione foetus, quæſt. 10. concl. 11.* MERCVRIALIS autem, *de Morbis mulierum, lib. I. c. 2.* ſeptimo, conjunctionem hancce die fieri, contendit, quia homo ſeptem dierum ſpatio perficiatur. Sunt & alii ex JCtorum ordine, imo ipſe ZACCH. *L. 1. Tit. 11. qu. 9. th. 24.* qui ante 60. dies animatum foetum non pronunciant, & quidem ex debili hac & infirma admodum ratione, quoniam conſtare non poſſit, an maſculus quis ſit, nec ne?

Fundamenta harum opinionum ſunt varia: 1) Credebant olim, certum quendam ordinem productionis partium in generatione ſtatuentes, primo hepar fieri, deinde cor, ſpinam dorſi porro, tandem caput & reliqua. Sed ridiculam hanc eſſe opinionem, tum ſana ratio dictitat, (quæ harmonicam ejusmodi vaſorum mirabilemque organorum connexionem ſucceſſive fieri, ſibi perſuadere nunquam poteſt) tum adcuratior in rebus phyſicis inquiſitio experimentalis ad oculum id oſtendit. Phyſici enim per Microſcopia obſeruant, integram plantæ delineationem in ſemine plantarum, v. g. in faba: Vid. Du HAMEL, in *Phyſica*; VALENTINI, in *Armamentario Naturæ & Artis, p. 161.* ubi de natura vegetabilium; LEEWENHOEK, in *arcanis naturæ*, & alii. Nos pariter per Microſcopia in ovulis inſectorum perfecte elaboratam & extructam inſecti machinam vidimus. Ex qua demonſtratione liquido adparet veritas Davidis, in Pſalterio dicentis: *Du haſt mich gebildet, ehe denn ich war.* Et ipſæ etiam ſacrae literæ

hypotheſin recentiorum Medicorum alias confirmant, qui de generatione ſtatuunt, hominem in ovulo delineatum, quoad omnes partes, in exiguis ſtaminibus ante conceptionem. Vid. BRENDELII diſſert. *de embryon. in ovulo ante conceptionem praeexiſtente*, Witteb. 1703. Reſpond. Hannekenio.

Secundum fundamentum erat incertitudo de origine animæ, huiusque ſede, & cum corpore conjunctione. Credebant enim, ut hodienum, Theologorum quamplurimi, animæ creationem & infuſionem, & eo quidem hanc fieri tempore, quo omnes partes, in ſpecie ſexum notantes, perfecte formatæ fuerint, ne error in animæ conjunctione committatur.

Sed hæc hypotheſis 1) militat contra principia philoſophica. Omnes enim Philoſophi in eo conſentiunt, quod, ubi materia ſit, ibi forma etiam eſſe debeat, ac forma ſine materia & materia ſine forma conſiſtere unquam nequit. Unde eo momento, quo corpus exiſtit, & anima exiſtat oportet. Anima enim eſt forma hominis, cum qua theſi Leges ipſæ conſentiunt, in *L. Julianus §. ſed ſi quis ff. ad exhibendum.* 2) Cum homo generatur, perfecte generatur, non quoad partes, ſed quoad totum, cumque hominis materia in parentum ſita ſit ſemine, quare non formam etiam in ſemine ſimul admittamus? 3) Quid in Theologia hinc ſequatur, facile fortaſſe patet. Nam anima, quæ creatur atque infunditur, aut pura eſſe debet, aut impura; ſi pura, quare corpori committitur impuro? ſin impura, abſurdiſſimum profecto illud hinc ſequeretur principium: Deum auctorem eſſe peccati. Melius itaque ac ſanæ rationi conuenientius eſt, credere, animam a parentibus, conjunctim ſumtis, proficiſci, animæque conjunctionem in ipſo conceptionis tempore fieri. Quin & divinum illud: MVLTIPLICAMINI! ad animas ſeſe extendere, credibile eſt. Si enim falſum hoc eſſet,

quo-

quoad corpus filii eſſemus parentum, & quoad animam filii Dei. Cum itaque homo hominem generat, aura ſeminalis, in patris ſemine deliteſcens, ovulum maternum irradiat, idque vel in ovario antiquo, vel novo, h. e. in ipſo utero conſtitutum, eoque momento conceptio contingit, atque ab aura ſeminali plaſtica, vel elaſtica, motus inſtituitur, vitæque principium naſcitur, hinc & anima, modo licet incomprehenſibili, quam communicationem tamen per traducem explicamus, ut cum B. Luthero & Wittebergenſibus vulgo conſuevimus. Noſtrum tamen nunc eſt, in tam ardua & admodum ſubtili dubiorumque plena hac re JCtis ſuam diſtinctionem adamatam relinquere, eruntque fortaſſis in poſterum, qui, rectius, edocti corrigendas haſce ac emendandas ſuſcipiant opiniones ſuas, operamque hanc noſtram non omnem perditam fruſtrave collocatam cenſeant.

CAP. IX.

DE PARTV PERFECTO ET LEGITIMO.

IN hac vero doctrina, ubi de naſcendi temporibus actum fuit, JCti, fatente ipſo COCCEJO, in *comment.* ZACCHIÆ, *Qu. M. L. lib. 1. Tit. 2. Qu. 1.* errores commiſerunt quam maximos, dum partus legitimi tempus confundunt cum tempore partus perfecti. Ne adeo idem nos error implicet, veram prius, quam rem aggrediamur, terminorum ſignificationem explicabimus. Cæterum ſumme hæc neceſſaria eſt doctrina de partu, in foro quippe tam Medico, quam Juridico, in hoc autem quam maxime, inprimis vbi quæſtio agitur de hæreditatibus & ſucceſſionibus.

1. Qu. Quid intelligatur per partum?

Per partum in ſenſu Medico intelligimus non foetum, utero materno adhuc incluſum, ſed infantem potius, mutuis iſtis matrisque parturientis & foetus maxime ipſius moliminibus ex utero excluſum, vel etiam Chirurgia per partum Cæſareum ex eodem exſectum.

2. Qu. Quid partus ſit vivus?

Vivus partus dicitur, qui vivus excluditur, & excluſus per aliquot momenta diesve in vita poteſt ſubſiſtere, ob immaturitatem tamen diu vivere vitamque continuare haud valet. Hic alias dicitur debilis, immaturus, præternaturalis, abortivus. Abortus enim foetus eſt immature editus, vel ante menſem ſeptimum natus, qui a plerisque JCtorum neque legitimus, neque vitalis pronunciatur. LL. enim, auctoritate HIPPOCRATIS fultæ, partum vocant legitimum, qui ſeptimo menſe contingit. *L. ſeptimo ff. de ſtatu hominum.*

3. Qu. Quid partus ſit vitalis?

Vitalis ille dicendus eſt, qui non vivus tantum editur, ſed ob majorem etiam integritatem virium, organorum, membrorumque perfectionem & ſoliditatem in vita perfecte poteſt ſubſiſtere, ut ſeptimeſtris & octimeſtris.

4. Qu. Quid ſit partus legitimus?

Partus legitimus, juridice ſumtus, eſt, qui ex juſto matrimonio, vel juſtis nuptiis, tempore ad vivendum apto, quo hæreditatem adire poteſt, atque in alios transferre, monſtri abortionisque expers, perfecte in lucem eſt editus. *pr. Inſt. de Patr. Pot. L. 12. in fin. ff. de ſtatu hom. L. 3. L. 6. ff. de his, qui ſui & alieni juris ſunt. L. 5. ff. de in jus vocando. Tit. Cod. de Nat. Liberis.*

5. Qu.

5. Qu. Quid partus ſit perfectus?

Qui juſto & ordinario fit tempore, a natura deſtinato, finitis nempe 40. ſeptimanis, vel 280. diebus, vel novem menſibus ſolaribus, decemve lunaribus Vid. VALENT. *ff. Med. L. part. 1. ſect. 1. caſ. 24.* Hinc naturalis quoque dictus.

6. Qu. An natura terminum eundem conſtitutum ſemper obſervet?

Negandum non eſt, naturam in partu ſtatum plerumque terminum temporis obſervare, atque ordinarie finitis 280. diebus generationis opus abſolvere, quem quippe terminum & Salvator noſter, tanquam homo perfectiſſimus, obſervare, adeoque ita naſci etiam voluit. Interim cauſæ ſunt variæ, quæ terminum illum naturalem vel ante vel poſtponunt.

7. Qu. An homo, ut cetera animalia, certum aliquod tempus habeat naſcendi?

Alii hoc affirmant, alii negant. Qui affirmantem amplectuntur ſententiam, dicunt: integrum formationis foetus negotium, in homine non minus, ac in brutis, abſolvi, juxta regulas proportionum, temporis atque menſuræ. Durante enim geſtatione, omni temporis momento, certa quantitas materiæ foetus corpuſculo, vi circulationis liquidorum, affertur, & cum illo conjungitur, ita, ut ſpatio 280. dierum ſumma totius incrementi & extenſionis perfectæ ad finem perducatur. Hinc theoria de incerto partus tempore tantummodo fluxit ex falſa calculatione & erronea computatione credularum mulicrcularum. Deus enim Deus ordinis eſt, qui in corpore humano, ejusque incrementis, haud ſecus, ac in reliquis

creaturis, ordinem, menſuram, numerum, temporaque certa conſtituit. Negantes autem certum partus tempus, regerunt: Non adeo probabile hoc eſſe ob ſequentes potiſſimum rationes: 1) Quoniam homini a Deo conceſſum ſit indeterminatum congreſſus tempus; unde concludere liceat, ei non eſſe partus tempus determinatum. 2) Quia in hominibus mira quædam temperamentorum præ reliquis animantibus diverſitas deprehenditur; ideoque calida & ſanguinea temperamenta non plus tantum generant, ſed ſuo etiam modo plus nutriunt, adeoque fœtus ipſe citius paulo perficitur. 3) Quoniam ſeminis ἐνεργεία, vel efficacia, mirifice in ſubjectis differt, pro diverſitate habitus corporis. Unde liquet, ſemen ſpirituoſius in ovulo humano motum inſtituere vehementiorem, adeoque & citiora fœtus incrementa poſſe efficere. 4) Quoniam diverſitas ſtaturæ in ſexu fœmineo etiam obſervatur, ubi uterus, ob anguſtiam, qua clauditur, naturalem, per decem menſes fœtui augeſcendo ſpatii præbere haud ſatis poteſt. 5) Quoniam ſanitas etiam in ſubjectis, non in patre tantum, ſed in matre etiam, imo & in fœtu differt; ex quo liquet, fœtum vel citius, vel tardius interdum excludi poſſe. Atque hæ quidem rationes ſunt fundamentales dubitandi, abſolute nempe certum homini naſcendi tempus datum non eſſe, in quo etiam conſentiunt ARISTOTELES, *lib. VII. Hiſtor. animal. c. 4.* PLINIUS, *lib. VII. Hiſt. Nat. c. 5.* ſpeciatim vero HIPPOCRATES, qui, libro de *partu ſeptimeſtri*, item *lib. 2. de diæta, text. 19.* inquit: *fœtum interdum ſerius, interdum maturius naſci poſſe.* Hinc ARNISAEUS, lib. *de partus humani legitimo termino*, §. 9. inquit: Præciſe autem diem, aut menſem, inde præfinire, non licet: quia proportio illa, ut & mixtio, ſoli naturæ conſtet; & quicquid hujus cognitum exploratumque habemus,

a poſteriori didicimus. Hinc HIPPOCR. de *partu ſeptim.* ad obſervationes obſtetricum provocat. Conf. inſimul FORT. FIDEL. *de relat. Med. lib. 3. ſect. 7.* JOH. PEYSSONEL, *lib. de temporibus humani partus*; ALFONS. de CARANZA, lib. *de partu natural. & legit.* ANDR. SPIGELIVS, Tr. *de infante in utero*; BESOLD. in *Theſ. Pract.* voc. *Geburts-Zeit*; CARPZOVIVS, in *Praxi forenſi c. 27.* ubi integrorum Collegiorum ſententiæ reperiuntur.

8. Qu. Quid de partu ante menſem ſeptimum ſit ſtatuendum?

Sciendum, quod ſub eo partus ejusmodi contineatur, qui 3. 4. 5. vel ſexto menſe editur. Hic jure civili non pro homine perfecto, ſed pro abortu ſaltem, imo pro mortuo plane agnoſcitur: quia naturaliter vivere non poſſit, teſte HIPPOCRATE, qui, *lib. de partu ſeptimeſtri,* ita præcepit. *L. 12. ff. de Statu hom. L. inteſtato 3. §. 12. ff. de ſuis & legitim. hæredit.* Sunt quidem JCti ævi noſtri æquitatis amantes, qui partum ejusmodi, v. g. quintimeſtrem & ſextimeſtrem, ſi vivus & organis integris inſtructus deprehendatur, non pro abortu, ſed pro vero atque legitimo agnoſcunt partu, eique jura omnia, privilegia & effectus tribuere contendunt, ut fecit ALPHONS. a CARANZA, de *partu naturali atque legitimo, cap. 9.* quem plerique etiam ſequuntur JCti, prout videre licet ex RENATO CHOPPIN. de *privilegiis ruſticis, lib. 3. Cap. 8. num. 8.* qui arbitrantur, quod *l. 3. C. de poſth. hæred.* leges ſtrum emendet, vel corrigat CARPZOV. in *Juriſpr. Eccleſ. lib. 2. definit 22.* COCCEJVS, in *Comment. ad* ZACCH. *lib. 1. Tit. 27. qu. 2. p. 51.* STRYK, de *Jure ſenſ. diſſ. 1. Cap. I. num. 40. & 41.* ubi ait

ait, ſemeſtrem partum regulariter pro immaturo reputandum. Sed addit: quia vivit & perfectus eſt, juxta *L. 3. C. de poſthumis*, juris beneficiis non privabitur, licet non ſit integer. Integrum enim eſſe & perfectum, differunt. Ejusque filius, in *controuerſiis Juris ſelectis ad Inſtituta, diſp. 2. theſ. 16.* & ex Medicis SPERLINGIVS, de *Formatione in utero, cap. 9.* THEOD. CRAANEN, Tr. *de homine, p. 758.* HARVEVS, *de Partu.* ANDR. SPIGELIVS, *de incerto partus tempore.* Facultas Erfurtenſis, in *quæſt. de partu trimeſtri*, VALENTINI, *ff. Medico-legal. part. 1. Sect. 1. c. 23.* partum ejusmodi pro vivo atque legitimo pronuntiant, ac Facultas Lipſienſis in partu quinquemeſtri ſimile quid fecit, de quo vid. AMMANVM *in Med. Crit. Reip. 68.* Plura ad ejusmodi quæſtionem reſponſa videre licet in ZITMANNI *Medicina Forenſi Lipſ. Cent. I. caſ. 15. 17.* & alibi. Nonnulli tamen reperiuntur ſtrictiores legum interpretes, qui rejecta noſtræ ætatis JCtorum ſententia in juris tantum ciuilis decreto acquieſcunt, & partum illum, qui 180. vel 182. die ex utero vivus egreſſus eſt, licet ilico, poſtquam in lucem editus fuerit, animam dimittat, etiam in manibus obſtetricis, pro vero & legitimo agnoſcunt, juxta *L. 12. ff. de ſtatu Hom. L. 3. §. fin. ff. de ſuis & legitimis hæred. L. 3. C. de poſthum.* In caſu vero, quo IV. V. VIto menſe partus naſcitur, ille, juxta commemoratum modo JCtorum rigorem, tamdiu immaturus abortivusque manet, donec 180. dierum terminum attigerit; quo ipſo omnium ſtatim jurium compos fit, quando vero ante illud temporis ſpatium ſpiritum reddit, nec ſucceſſionis jus ei competit, nec teſtamentum is rumpit.

9. Qu. De partu ſeptimeſtri quid ſtatuendum?

De partu ſeptimeſtri, ſiue illo, qui 180. vel 182. die

poſt

poſt celebratum concubitum nuptiasue in lucem hanc editur, non amplius eſt dubitandum. Nam Medice quidem non vivus tantum, ſed & vitalis utique eſſe poteſt, quamvis raro in vita longiorem annorum ſeriem perſequatur. Sed & Juridice, juxta LL. civiles, pro legitimo agnoſcitur. Ex Medicorum hinc ordine vitalem illum pronunciavit HIPPOCRATES, *libro de partu ſeptimeſtri*, item *lib. de Carne*; ubi tamen ſimul plurimos horum periiſſe commemorat, paucos vero ſuperſtites evaſiſſe, id quod Medicorum hodienum experientia confirmat. Plerumque enim immaturi ſunt, raroque ad perfectionis illud punctum, quod natura conſtituit, pervenerunt. Unde nec aerem liberiorem, nec alimenta perferre poſſunt, ob integumentorum communium ſubtilitatem, pulmonis, ventriculi, aliorumque organorum imbecillitatem, imo caloris etiam proprii defectum. Interim tamen fœtus menſe ſeptimo naturæ intentione non naſcitur, ut multis id argumentis probatum ivit ZACCHIAS, *lib. I. Tit. II. Qu. III.*

10. Qu. De partu octimeſtri quid ſtatuendum?

De partu octimeſtri, an legitimus ſit & vitalis, dubitant nonnulli JCti & Medici, & quidem his maxime rationibus inducti: 1) auctoritate nixi HIPPOCRATIS, qui ll. cc. fœtum illum, ob exeundi conatum, menſe ſeptimo adhibitum, poſtea, octavo ſcilicet, labefactatum pronunciat, adeo, ut non ſatis robore præditum ad ſuſtinendos partus labores ſe ſentiat. 2) Arbitrantur aſtrologi ſuperſtitioſi; Saturnum, ut Planetam frigidum, octauo geſtationis menſe imperium tenere in fœtum, qui nimis eum refrigerando, ad motum minus reddat idoneum. Prioris argumenti imbecillitas ac

levitas ex hoc adparet, quoniam haud impoſſibile, fœtus vires, in 7mi menſis principio imminutas, per menſem denuo reſtitui, & ipſe etiam SENNERTVS, Medicus olim feliciſſimus, jam demonſtrauit, in *Inſtitut.* Med. *lib. 1. c. 20.* & in *praxi ſua, lib. IV. part. 2. Sect. 6. c. 1.* motum illum, menſe ſeptimo fœtui ab HIPPOCRATE adſignatum, utique in dubium vocandum eſſe, quoniam motus ille reliquis motibus ordinariis haud major, neque partus conatibus ſimilis ſit & appareat. Poſterioris ratio a GODOFREDO, ad *L. 3. §. fin. lit. K. ff. de ſuis & legitimis hæred.* refutatur, dum ſententiam hanc de Saturno nugas vocat Aſtronomicas. Unde adeo adparet, dogma de debilitate partus octimeſtris debilibus ſuperſtructum eſſe argumentis, id quod, præter Sennertum, fuſius docuit BONAVENTVRA, de *partu octimeſtri,* inprimis *lib. 9. 10.* ubi oſtendit, merito ab HIPPOCRATE eſſe recedendum. Hoc plures ſimul fecerunt Philoſophi & Medici noſtri ævi, v. g. celeb. WEDELIVS noſter, in ſua *Phyſiol. ſect. 2. c. 31.* & VALENTINI, in *ff. Med. L. Part. 1. ſect. 1. caſu 33.* ubi integrorum collegiorum reſponſa reperiuntur. Si enim ſeptimeſtres ſunt vitales, tanquam minus maturi, cur non octimeſtres, qui prorſus maturiores illis ſunt, magisque formati, & calore ac robore vegetiori præditi? Adverſus JCtos, qui partum octimeſtrem non legitimum, alias crediderunt, diſputauit DOMINICVS ARVMAEVS, noſter, *lib. 2. deciſ. ult. num. 50. ſeq.* & FRID. BONAVENTVRA, l. c. qui partus octimeſtris legitimationem prolixiſſime deducit. Nec deſunt alii, qui partum octimeſtrem pro juſto atque legitimo pronunciant, ut HAHNIVS ad WESENBEC. de *ſtatu hominum; num. 3. verb. poſtquam nati p. 165.* ubi plures DD. allegat, CARPZOV. *Juriſpr. forenſ. P. 4. Conſt. 27. Def. 14.* & *lib. 2. Juris-*

Juriſprud. Conſiſt. tit. 13. def. 226. ZIEGLERVS, in not. ad ZACCHIAM, obſervantiam in Conſiſtoriis quoque allegat. Interim, cum naturalis terminus ſit finis noni, & principium decimi menſis, ſequitur, quod fœtus ſine dubio, quo longius abhoc recedat, tanto minus robuſtus atque perfectus ſit; quo magis vero illum terminum attigerit, eo perfectior fuerit, ob ſoliditatem & incrementum membrorum & partium, ut hinc eo melius certiusque in vita valeat perſiſtere. Hæc quoque ratio perſpecta fuit HAHNIO ad WESENBECIVM, *de ſtatu hominum*, & CARPZOVIO, in *Praxi forenſi*. Cum itaque adpareat, quod partus præcox atque immaturus raro quoad corporis habitum perfectus ſit, adeoque etiam vitalis, ideo in his dijudicandis decernendisque cautus ſit Medicus & JCtus; id quod fieri poteſt accurata luſtratione & inueſtigatione non circumſtantiarum tantum, ſed & ſubiectorum, partum aliquem ſemeſtrem atque octimeſtrem venditantium.

II. Qu. Unde partus maturitas ejusque perfectio noſcenda?

Quemadmodum, cum de virginitate, prægnantia, abortu, vulnerum lethalitate quæritur, nemo judicat, niſi luſtratis, per inſpectionem & contrectationem, diſtinctis inter ſe circumſtantiis in ſubjecto illo, vel individuo, de quo depoſitio & renunciatio poſtulatur: Ita vix paradoxon videtur, ſi Medicus, antequam præſumtionem de partu hoc vel illo, vitalisne ac legitimus ſit; perfectusne ac maturus; an ſecus? deponat, ſubiectorum examen adcuratius præmittat. Ideo hoc in caſu inſpectio utique requiritur, in qua ad ſequentia attendendum.

H 2 1) Ad

1) Ad magnitudinem, an juſta ſcilicet & adæquata illius ſit proportio; *ob nemlich das Kind ſo groſs ſey, als ein Kind von ſolchem Alter (Monaten) zu ſeyn pfleget.*

2) Ad conformationem. V. g. in immaturiori 1) Sutura Coronalis, vel potius Hiatus Rhomboides, verbo Fontanella Infantium, plus hiat. Vid. KERCKRINGIUS, in *Oſteogenia & ἀνθρωπογενία.* 2) Auriculæ minus patent, & extrinſecus minus prominent. 3) Os & nares quoque veluti occluſæ ſunt, minusque prominent. 4) Labia cum auriculis inſtar carnis cruentæ, ac cute minus perfecte tectæ deprehenduntur. 5) Palpebræ arctius connivent, & quaſi conglutinantur. 6) Digiti manuum pedumque indiſtincti quodammodo, & ſine unguibus conſpiciuntur. Quod ſignum quidem ab HIPPOCRATE, lib. de *ſuperfœtatione*, proponitur. Sed hoc intelligendum tantum de embryonibus admodum exiguis, unius, vel duorum menſium. In embryonibus vero trium menſium ungues adſunt, id quod deſiderantibus ad oculum exemplis oſtendere poſſumus. 7) Tota cutis rubet, pilisque deſtituitur.

3) Ad vocem, num qua adſit, nec ne? præſertim, cum vox vivum vitalemque omnino fœtum deſignat. Unde dicitur: *Das Kind hat die 4. Wande beſchryen. Jus Saxon.* im *Lehnrecht, art. 20.*

4) An perfectus membrorum motus ſit, an vero imperfectus?

Ex quibus ſignis adeo elucet, an fœtus vivus ſit, debilis licet, an vitalis.

12. Qu. Quænam cauſæ ſint fœtum debilitantes?

Variæ eorum quidem dantur, quæ tamen omnes

probe

probe ſunt detegendæ, examinandæ, annotandæ & cum rationibus decidendi annectendæ. Hoc vero ut fiat, conſideranda ſunt 1) Antecedentia partum; 2) Partus ipſe; 3) Conſequentia partus.

Quæ partum antecedunt, ſigna deſumi plerumque ſolent v.g. 1) a diſpoſitione mariti. Pater enim genitorque morboſus, v.g. phthiſicus, hecticus, hypochondriacus, alioque notabili valetudinis vitio affectus, ſuccos in corpore ſuo non præparat convenientes ad ſui, multo minus ad generis conſervationem. Ergo ſemen iners habet, minusque activum.

2. Matris quoque conſtitutio naturalis & præternaturalis examinanda. Hinc mater exigua, gibboſa, ob uterum exiguum, valdeque compreſſum abdomen, excludere vix poteſt foetus perfectos, vitales, ſanosque, cujusmodi, vel ſimile quid ſentiendum etiam de matre hectica, tabida. Dum enim quantitas liquidorum ad proprium ipſius corpus alendum non ſufficit, ſufficere illa multo minus poteſt ad incrementa foetus præſtanda, modo convenienti. Ad matris in hoc negotio habitum ipſe reſpicit HIPPOCRATES, *lib. de ſuperfoetatione, text. 8.* ubi inquit: *Si qua partui vicina ſit, & ovulos cavos habeat, & facies intumeſcat, & ipſa tota, itemque pedes tument, ut veluti pituita alba apprehenſa appareat, & habet aures albas, & ſummum naſi album, & labia livida, ea ipſa mortuos geſtat, quos pariet, aut vivos prave, & non vitales, & exſangues, utpote morboſos, aut prius peperit non vitales. Sic & quæ mammas habet graciles & flaccidas, aut ſi multum ex iis lactis effluat, foetus male ſanos & difficulter vitales gerit*, teſte eodem HIPP. *aphor. 5. num. 52. & ſeqq.* id quod confirmat CELSVS, *lib. 2. cap. 6.* Hæc enim omnia oeconomiam foetus, in utero materno turbatam, arguunt.

3. Morbi matris antecedanei huc pertinent, ut flu-

xus menſium extraordinarius, caſus ex alto, affectus animi, quæ cauſæ omnes partum intempeſtive ab utero ſeparare, adeoque excluſionem immaturam promovere valent; qui partus tamen, ut fructus immaturi, minus durabiles exiſtunt.

In partu illa imprimis obſervanda ſunt ſymptomata, quæ in partu immaturo & intempeſtivo ſatis eſſe ſolent atrocia.

Poſt partum varia itidem incommoda ſe offerunt, v. g. nimia ſanguinis profuſio, ſumma debilitas, dolores poſt partum exquiſitiſſimi ac vehementiſſimi, quæ accidentia preſſo invicem ſe pede proſequuntur, cum partus ejusmodi ſit intempeſtivus.

13. Qu. Quid ſentiendum de partu decimeſtri, undecimeſtri & duodecimeſtri?

Dictum a nobis ſuperius, terminum partus naturalem eſſe poſt 9. menſes ſolares, unde quæſtio de partu decimeſtri, undecimeſtri & duodecimeſtri incidit. De decimeſtri revera dubium non eſt, quin fieri poſſit: de undecimeſtri vere merito quodammodo dubitatur, imprimis cum HIPPOCRATES, *Lib. de Natura puerorum, Text. 38. & 40.* contendat, nullam fœminam ultra 10. menſem uterum geſtare poſſe.

Interim ejusmodi nonnulli caſus dantur extraordinarii, ac revera natura ſuo modo terminum naturalem retardare poteſt. v g. 1) ejusmodi partus retardatio fit ob energiam ſeminis deficientem, morboſam patris conſtitutionem debilemve, ut fieri in ſenectute ſolet. 2) Partus retardatur ob matris diſpoſitionem phthiſicam, hecticam, ubi foetus ſufficienti alimento deſtituitur. 3) Ob ſtatum etiam matris cachecticum. 4) Ob fluxum menſium tempore geſtationis contingentem. 5) Ob diarrhoeam, aliumve fluxum & morbum. 6) Hoc fit ob nimi-

am

am uteri amplitudinem. Vid. Caſ. in VALENTINI *ff. Medico-Legal. n. 36.* 7) Fieri hoc poteſt ob affectum matris extraordinarium, triſtitiam, qua tota matris maſſa ſanguinea turbatur, adeoque & foetus ipſius nutritio. 8) Ob diætam matris extraordinariam; imo inediam. 9) Ob foetus debilitatem & diſpoſitionem morboſam. 10) Quando plures foetus in utero detinentur.

Patet itaque ex his jam allatis argumentis, partum undecimeſtrem & duodecimeſtrem ex principiis Medicis legitimum pronunciari poſſe, certis poſitis circumſtantiis, quamvis Jus Civile ejusmodi partum pro legitimo agnoſcere haud velit. Recentiores quidem LL. interpretes juxta pronunciata Medicorum tutius paulo judicare ſolent. Vid. *ff. Med. Legal. Cel.* VALENTINI, *Part. I. Sect. I. Caſ. 35. 36. 37.* in quibus undecimeſtris partus a Facultatibus Medicis legitimus pronunciatur. Apud AMANNVM, in *Medicina critica, Reſp. 44.* quoque reperitur caſus, ubi Lipſienſis Facultas partum duodecimeſtrem, *und noch 13. Tage drüber, Marthæ Blattin, deren Hauswirth vor einem Iahre geſtorben, als er noch des Tages zuvor mit ihr am Tiſche geſeſſen,* pro legitimo pronunciavit, ex ea ratione, quia mulier per trimeſtre ſpatium dolores parturientium continuos, abſque jactura virium, pertulerat. AMANNVS inſimul, in diſcurſu ad eundem caſum, plures dubitandi rationes quidem ſuppeditat, & reſponſionem illam in favorem matrimonii datam ſuſpicatur. Reperiuntur quoque apud SCHENCKIVM, *Lib. IV. obſ. n. 156. usque ad 160.* it. in Comment. ad ZACCHIÆ *Quæſt. Med. Leg. Lib. I. Tit. 2. qu. 6.* Caſ. de partu 13. 14. menſium, imo aliquot annorum. Sed quid de ejusmodi partu ſtatuendum ſit, nemo non novit, qui leges oeconomiæ animalis quodammodo didicit. Ejusmodi nempe exempla plane impoſ-

poſſibilia ſunt, & contra omnem rationem militant, ac vel ad fabulas, vel ad portenta potius pertinent.

Hoc quidem verum, & rationibus atque experientiis medicis contrarium non eſt, *foetum, præternaturaliter conceptum, vel etiam in utero per certas cauſas obvenientes præternaturales læſum, & ſic extinctum, ac e vita ereptum, absque detrimento vitæ matris, per aliquot dierum, menſium, imo annorum ſpatia, in utero deliteſcere poſſe, non vivum inquam, ſed mortuum* Tale exemplum contigit anno 1720. menſe Martii, in pago Suevico, prope Gemundam, ubi fœmina 46. annos foetum, oſſeis tunicis incluſum, utero geſtavit, de quo caſu, ſub Cel. CAMERARII, *Prof. Tubing.* præſidio, eruditam inauguralem ſuam conſcripſit diſſertationem Dominus D. ORTH.

B. Parens meus ſimile quid fere obſervavit in fœmina militis, quæ in tuba uteri dextra conceperat, & ſic tumorem ſibi contraxerat, in hypochondrio illo eminentem. Hunc tumorem, finitis 20. menſibus, aperiebat laudatus Parens meus, Medicus in praxi feliciſſimus, & in obſervationibus curioſiſſimus, & extrahebat corruptum foetum exiguum, tunicis tamen firmioribus incluſum, cujus ſceleton, juſſu SERENISSIMI DVCIS BRVNSVICENSIS, JOHANNIS FRIDERICI, glorioſæ memoriæ, Romam transmiſſum, ubi aſſervatur.

Similes hiſtoriæ continentur in ELSHOLZII, Medici Berolinenſis, *Obſ. de conceptione tubarum*, it. in Domini ABRAHAMI CYPRIANI, *Londinenſis, Medici & Profeſſor. Anatom. ac Chirurg. in Academ. Franeckeriana*, Epiſtola ad Domin. MELLINGTON, Præſidem Medicorum Londinenſium, de conceptione tubarum. Quo pertinet tandem D. D. MONTAGNIERE, Maſſilienſis, *de formatione foetus in loco inſolito*, it. ea, quæ in MANGETTI

Theatr.

Theatr. Anatom Lib. 2. P. 2. Cap. 3. reperiuntur de embryonibus, extra uterum conſtitutis.

Sed de ejusmodi conceptione & partu in foro Medico-Juridico ſermo non eſt; quoniam JCti pro objecto habent foetum vivum vitalem, & in loco convenienti conceptum.

CAP. X.

DE ABORTV.

1. Qu. Quid ſit partus, quid abortus?

P*Artus* eſt actio naturalis, ſatis tamen moleſta & periculoſa, qua juſto tempore circa finem noni menſis foetus vivus & perfectus excluditur.

Abortus vero vocabulum multis modis accipitur. 1) Sub abortu continetur *effluxus*, Græcis ἔκρυσις, & eſt conceptus ejectio, quæ intra ſeptimum diem fit.

2) Ἐκτρωσμός, quæ intra quadrageſimum contingit. Diſtingunt nonnulli, e. g. NONIVS MARCELLVS, inter aborſum & abortum: *Aborſumque* dicit eſſe, qui primis fit menſibus, ubi conceptui factum eſt exordium; *abortum* vero, qui prope tempus pariendi obvenit.

3) *Abortus* dicitur foetus præternaturalis excluſio, quæ ante diem, ſibi a natura deſtinatum, non ſponte, ſed ex aliqua vi, contingit, qualem abortum promovent illæ, quæ ita infamiam ſuam, aut impudicitiam, impio conatu tegere volunt.

4) *Abortum feciſſe mulierem*, dicunt JCti, quæ ante ſeptimum menſem peperit. Hinc ZACCHIAS, *Lib. I. Tit. 2. qu. 10. n. 19.* inquit: Non obſtaret, quod quis in ſexto menſe naſceretur, & per aliquot horas, aut etiam dies, viveret, ut fieri poſſe non eſt ita impoſſibile: tamen quia hic partus habet cum vita talem repugnantiam, ut vivere nullo modo poſſit, niſi ex miraculo, idcirco abortivus dici debet, neque teſtamentum, neque donationem rumpere, neque aliud quicquam illi prodeſſe, quod vero ac naturali partui prodeſſe ſolet; ſic & mulieri, talem foetum parienti, nihil quicquam prodeſſe debet, ita, ut ex ea cauſa parientium privilegiis gaudere debeat, niſi iis, quæ corporis valetudinem reſpiciunt. Aſt, an in tali caſu non ſit mitior ſententia ferenda, judicent alii ex ſupra dictis, in capite præcedente.

5) *Abortus* etiam dicitur foetus, in utero mortuus. Abortus enim nomen idem importat, ac ſi diceres non ortus, vel fruſtra ortus, ac idcirco abortus parificatur ei, qui nunquam natus eſt. TIRAQ. in *L. ſi unquam.*

2. Qu. An dentur ſigna partus & abortus?

Dantur utique, & ipſa C. C. C. V. art. 35. de illis quoque inter alia loquitur. Aſt hæc quæſtio ſemper tripliciter dividenda: nam vel quæritur, an mulier abortum procuraverit? vel quæritur, an pepererit? idque rurſus dupliciter: vel enim quæritur, an unquam pepererit, & mater fuerit facta? vel, an pepererit de recenti?

Signa mulieris, recenter enixæ, plura, & minus fallacia obſervantur: 1) Ventris flacciditas & rugoſitas, admodum conſpicua. 2) Cruoris, vel ſanguinis, per pudenda muliebria effluxus. 3) Dilatatio vaginæ uteri extraordinaria.

naria. 4) Regionis pubis intumeſcentia. 5) Animadvertente PINÆO, *de Notis Virginitat. L. I.* C. 7. tumor pudendorum oedematoſus. 6) Lactis in mammis præſentia. 7) Durities mammarum, a tactu doloroſa. Quæ ſigna ſimul obvenientia ſatis probant, mulierem peperiſſe, ſeparatim vero ſumta fallere poſſunt. Ne tamen id fiat, accuratam dabimus horum ſignorum perluſtrationem.

Fluxus ſanguinis poſt puerperium non confundendus cum fluxu menſium. Ne itaque hoc fiat, probe obſervanda eſt 1) quantitas ſanguinis, quæ in fluxu menſium parcior & brevior eſt, ad tres, vel quatuor tantum dies durans. Poſt partum vero lochia fluunt copioſa, imo ad inſtar grumorum & fragmentorum, *ſtückweiſe*, fluxusque durat 6. vel 7. dies. 2) Qualitas, ubi obſervamus, ſanguinem lochiorum 6to, 8voque die poſt partum fluere cum aliquo foetore ac purulentia, ac tandem deſinit circa 9. & 10. diem: id quod in fluxu menſium nunquam obſervatur. Nam menſium fluxus oritur tantum a ſanguinis abundantia naturali, quæ vaſa uteri lateralia ſucceſſive dilatat, a qua dilatatione illa quoque aperiuntur, & ita ſanguis ſuperfluus ex illis exſtillat. In fine fluxus menſium ſeroſitas aliqua tantum, nunquam vero purulentia obſervatur. In partu vero & abortu res longe aliter ſeſe habet. Nam hic ſanguis, poſt partum per pudenda muliebria exſtillans, oritur a vulneratione vaſorum, & placentæ uterinæ ab utero ſeparatione Ergo in fine fluxus lochiorum partim aliqualis purulentia, partim foetor contingere debet.

Dilatio partium genitalium, imo *rugoſitas abdominis*, dependet a mole foetus, hasce partes mirum quantum dilatante. Imprimis vero ligamentorum ſubſtantia in parte poſtica ſinus pudoris circa perinæum, quæ furca dicitur,

notabiliter dilatatur, id quod examinanti facile patebit.

Tumor oedematoſus pudendorum contigit plerumque a partium compreſſione, & ſimultanea forti extenſione, quando foetus exitum ſuum affectat, ubi, laxatis & quaſi contuſis hiſce partibus, imprimis in regione pubis, ſanguis & lympha poſtea ſtagnant & cumulantur; adeoque tumorem mollem & magis aquoſum ibi producunt.

Lactis proventus in puerperis etiam facili negotio diſtingui poteſt a Medico rationali ab illo lactis proventu, qui ſupervenire ſolet, juxta HIPPOCRATEM, *Sect. V. aph. 39.* menſium obſtructionibus. Hoc fieri poteſt, quando attendimus ad quantitatem & qualitatem lactis. Nam 1) in menſibus obſtructis parva quantitas liquoris mammarum obſervatur, maxima vero in puerperis, primis imprimis poſt partum diebus, ubi ab ejus luxuria mammæ non tantummodo inſigniter tument, ſed & dolore tenſivo inſimul afficiuntur, imo lac abundans ſponte quoque in plerisque ex mammis exſtillat. 2) In menſibus obſtructis raro lac albidum & perfectum deprehenditur, ſed potius liquor ſeroſus & aquoſus, in puerperis vero lac debitam ſuam conſiſtentiam acquiſivit. Ideo hoc ſignum probe attendendum eſt, monente in ſpecie *Conſtit. Crimin. art. 36. welcher denn in denen Brüſten NB. recht vollkommene Milch erfunden wird,* &c. An olim vero aliqua pepererit dignoſcere, res maioris momenti ac difficultatis eſt. Nam hic præſumtiones illæ, jam allegatæ, locum non inveniunt, & ideo concludere minus licet a ventris flacciditate & rugoſitate, partiumque genitalium amplitudine ad partum occultatum, 1) in illis, de quibus certi ſumus, jam antea peperiſſe, v. g. viduis, ubi dubius manet Medicus pariter & JCtus, an a priſtino, an a poſtremo partu illa epigaſtrii flacciditas & rugoſitas, ac pudendorum

dorum dilatatio ſit. 2) In virginibus etiam hoc non quadrat. Nam diſtenſio illa abdominis etiam ab alia cauſa provenire ſolet, v. g. hydrope, fluxu menſium retento, colica, ad quam ſexus foemineus in ſpecie inclinat. 3) Etiam illa rugoſitas, adhibito debito regimine, in primiparis imprimis, facile evaneſcit, adeo, ut attendi haud valeat, imprimis vero, quando præterlapſo aliquo temporis ſpatio partes ſubſederint. 4) Semel, vel bis puerperæ, quando obeſiores ſunt, parum, aut nihil rugoſitatis in abdomine experiuntur, imprimis, ſi foetus minor fuerit. 5) Norunt etiam ſubligaculis, de collo ſuſpenſis, ventrem tumidum ſuſtinere, & diſtenſionem violentam reprimere. 6) Partium genitalium laxitas quoque nihil certi probat. Nam illa naturalis eſſe poteſt, uti ſupra monuimus de virginitate. Natura enim ludit in hiſce partibus. Imo tractu temporis ſponte ceſſat interdum hæc laxitas, præprimis, quando diu a coitu & partu abſtinuerint fœminæ.

Ex his jam allatis facile patebit, quod ejusmodi examen ſumma cum prudentia & circumſpectione ſit ſuſcipiendum. Nam hæc inveſtigatio interdum adeo difficilis eſt, ut vix vel plane non cognoſci poſſit abortus. Fit enim interdum abortus prompte, ut fœminæ ipſæ vix illius plus, quam eruptionis menſium, rationem habere poſſint, & excernuntur ejusmodi foetus interdum ſine ullo doloris ſenſu. Aſt ad meliorem hujus rei notitiam acquirendam probe attendendum, an abortus ſit provocatus primis menſibus. Quando primis menſibus provocatur, ubi foetus, ejusque placenta, non adeo firmiter cum matre cohæret, fieri hoc poteſt ſine evidenti matris alteratione; ſine vehementi ſanguinis profuſione; nam vaſa adeo maiora non exiſtunt; ſine partium genitalium præternaturali amplitudine; nam corpus exiguum foetus facile per aperturas tranſit; ſine febri; nam maſſa ſanguinea & uterus a

leviſſimo remedio exagitari poſſunt, & fœtus ſeparationem promovere. Ex quibus patet, abortus ſigna primis menſibus admodum eſſe difficilia. Quando vero abortus fit ultimis geſtationis menſibus, aliter fieri non poteſt, quin ſuperveniant graviſſima ſymptomata. Nam fœtus aliquo modo firmiori nexu cum matre cohæret, & ab irritante remedio non tam facile movetur.

3. Qu. Quænam ſint remedia, abortum promoventia, & quomodo agant?

Ad abortum excitandum remedia varia pertinent, primario fortiſſima purgantia, vomitoria, ſternutatoria, diuretica, emmenagoga, mercurialis ſalivatio, & ipſa venæ ſectio, quæ omnia maſſam ſanguineam partim caliditate, volatilitate, & elaſticitate ſua fortiter commovent, & expandunt; partim ſalibus acrioribus ſanguinis fluxum per muliebria promovent; partim uteri & viſcerum abdominis nervoſas partes enormiter irritant ac ſtimulant, & ſic convulſiones doloresque notabiles harum partium præſtant, quibus mediantibus fœtus vel expellitur, vel debilitatur enormiter, aut in utero extinguitur. Huc pertinent porro ipſa venena, de quibus vero alibi: item violentiæ externæ, curſus, ſaltationes, præcipitationes, abdominis compreſſiones, fuſtigationes, uno verbo, omne id, quod uterum quaſſare & ſanguinis fluxum commovere poteſt. Ergo utplurimum in ejusmodi ſtatu, fœtu nempe majori per pellentia expulſo, ſuccedunt & cumulantur graviſſima ſymptomata, ſanguinis nempe profuſio maxima per pudenda muliebria, dolores intolerabiles, & interdum lethales abdominis, uteri, partium genitalium, renum, veſicæ vrinariæ inflammationes, febres, & ex

his

his laſſitudo, pallor faciei, inquietudo, appetitus proſtratus, deliria, convulſiones &c. quæ omnia a violenta illa ſeparatione placentæ uterinæ, & vaſorum uteri vehementi dilaceratione, maſſæque ſanguineæ & nervorum exagitatione dependent.

Quando itaque ejusmodi ſymptomata in ſuſpecta quadam perſona annotantur, tunc revera ſuſpicio mirum quantum augetur.

4. Qu. An maturus fœtus ſervandæ matris cauſſa occidendus? An abortus provocandus ſit, ut mater gravida a magno morbo morteque liberetur?

Hæ quæſtiones dudum a priſcis Medicis jam ſunt motæ ac ventilatæ. Cum vero varia vulgi judicia, de Medicorum actionibus, & gravidarum methodo medendi lata, ſermoni huic anſam præbuerint, ideo, in fine hujus capitis, quoque eas annectere ex re eſſe duxi. Ad primam autem quæſtionis partem reſpondet RIOLANVS, in *Enchiridio*, *L. 2. C. 28.* notabili tamen cum audacia: ſi mulier, inquit, exegerit duos, tresve dies in tormentis partus; ſi moribunda & exanimis; ſi gangrænæ, in partibus pudendis, indicia compareant: etiamſi certo non conſtet de morte infantis, unco extrahatur, ut conſervetur mater. Præſtat, unum interire, quam duos: vita matris præferenda infanti. Non debet mater mori, ut ſalvetur infans. Hæc RIOLANI verba ſane nimis dura, & obſtetricandi artis regulis minus conuenientia eſſe videntur. Ipſe enim Chirurgus & Medicus non ſemper certus eſſe poteſt, an ita ſalvetur mater, dum non ſufficit, extractionem fœtus, interdum ſatis horrendam, uncis, aliisque in Chirur-

Chirurgia uſitatis inſtrumentis, ſuſcipere, fœtumque in fruſta diſcindere, ſed conſcientiam ſuam ſervare potius debet Medicus, ac ideo caute atque circumſpecte in ardua hac operatione procedere, juxta regulas eorum, qui fœtum extrahere docent ſine inſtrumentorum ſecantium adjumento.

Ad alteram quæſtionem quod attinet, caſus interdum emergunt, in quibus metuendum, ne gravida, natura tenera, in partus oneribus ſuccumbat, imimprimis ſi uterus & veſica a magno morbo afficitur, ex quo in partu mortaliter lædi posſit, aut affligatur aliter, a morbis nempe acutis, febribusque malignis, hæmorrrhagiis uteri (in hoc caſu DIONISIVS, in *chirurgia ſua*, audacter quoque abortus promotionem ſuadet,) diarrhoeis, in quo caſu Medicus, quid agat, ſane interdum neſcit. ZACCHIAS, *L. 6. Tit. 1. qu. 7.* varios, ex JCtis pariter ac Medicis, citat Autores, qui talem abortus promotionem ſuadent, atque commendant, quo mater a morte vindicetur, ne ſimul cum infante pereat. Conſentit quoque AMMANNVS, in *Med. crit. caſ. 6.* ubi ad quæſtionem, an Medico abortum prouocare liceat, ita reſpondet: ego, inquit, diſtinguo 1) inter perſonas ſuſpectas & non ſuſpectas. 2) Inter morbos acutos, grauidas infeſtantes, in quo caſu præſtat, matrem ſervare, quam concedere, ut mater & fœtus intereat. Medico tamen hic ſemper cautione opus eſt. Et, quemadmodum, pro conſervanda arbore, rami abſcinduntur, aut navis, nimis onerata, oborta tempeſtate, evacuatur, ita vita matris interdum per jacturam fœtus conſervatur. Vid. Celeb. BOHNII, diſſert. *de abortu ſalutari.* Quid enim agendum in gravida, quæ v. g. venenum aſſumpſit, an non ſtatim pro-

propinandum vomitorium, quod tamen ad abortum prouocandum inſimul aptisſimum eſt remedium, quid agendum in febribus gravidarum, tum continuis, tum intermittentibus, nonne venæſectio, purgans, vomitorium, generoſumque bezoardicum concedendum, quæ omnia inſimul abortum promoventia ſuo modo dici poſſunt remedia, quid faciendum in gravida, lue venerea laborante, nonne hic præbenda mercurialia, utpote quoque fœtum pellentia remedia. Necesſitas durum telum quoque in Praxi Medica eſt, ubi ſane interdum non cunctandum, ſed quid agendum & ſuſcipiendum potius, aut moriendum. Diſtinguunt ideo Medici inter abortum directe & indirecte provocatum. Illum vocant, quando dolo malo ſpes prolis exſtirpatur; indirectum autem, quando remedia, morbo quidem matris competentia, ſed ſimul ita comparata adhibentur, ut tenello nocere posſint. Huncce poſteriorem modum inter licitos, priorem inter illicitos numerant.

CAP. XI.

DE SVPERFOETATIONE.

I. Qu. Quid Superfœtatio ſit?

SUperfœtatio, ſive ſuperimprægnatio, Germanice *Uberſchwængerung*, eſt conceptio, ſupra conceptionem facta, cum ſcilicet mulier, jam gravida, iterum ex novo coitu & novo ſemine alium inſimul fœtum concipit.

K Vid.

Vid. COSMI VIARDEL *Hebammen-Buch*; *lib. 1. cap. 6.* Quæſtio ideo oritur apud JCtos & Medicus, an talis detur ſuperfœtatio, in caſu nempe, ſi vidua, prægnans a marito relicta, juſto tempore fœtum pariens, poſt plures dies, ſeptimanas, & menſes alium fœtum excludit, qui ratione temporis non a marito generatus, ſed ſuperfœtatus eſſe videtur, & dubitatur ſimul de matris caſtitate, & nati poſterioris legitimatione.

2. Qu. An detur ſuperfœtatio, ſive, an poſt priorem conceptionem alia alio tempore fieri queat, ita ut ſimul geſtentur duo fœtus diſtinctæ tamen ætatis, hinc diverſo partus tempore excludendi?

Dubitant quidem Medici de ſuperfœtatione, inter quos primas tenet VALVERDA, Hiſp. *in Anatomia ſua, Lib. 3. Cap. 14.* qui hanc rem riſu dignam pronuntiat, & BLASIVS, in *not.* ad VESLINGII *ſyntag. anatom. Cap. 7.* inquit: nihil tam rarum, quam vera ſuperfœtatio, quam neque unquam vidi, neque posſibilem judico. Negantes vero nullo ſatis ponderoſo argumento negativam ſuam communiunt aſſertionem, ſed tantum plerumque vulgatisſimum illud fundamentum, ex HIPPOCRATE, *Aphor. 5. n. 51.* deſumtum, allegant, ubi dicitur, Os uteri internum poſt conceptionem clauſum eſſe, & quidem adeo, ut neque tenuisſimi ſtili mucronem admittat, cui alii porro addunt, quod uterus ſemen conceptum arcte & ſollicite in ſua cavitate complectatur, ita, ut nullum in eo ſpatium relinquatur pro nova, vel alia conceptione. ANDR. LAVRENTIVS, in *Anatom. Lib. 8. qu. 22.* ſuperfœtationem quidem non negat, aſt inſimul

mul fatetur, rationem hujus rei multis difficultatibus implicitam eſſe. Inter illos, qui partes affirmantium tuentur, & exiſtentiam ſuperfœtationis admittunt, eſt HIPPOCRATES, *Lib. de ſuperfœtatione*, it. ARISTOTELES, *Lib. 4. de generatione animalium, Cap. 5. & 7.* PLINIVS, *hiſtor. natural. Lib. 7. Cap. 11.* FERNELIVS, in *Phyſiologia, lib. 7. Cap. 12.* SYLVATICVS, in *Controverſiis medicis, no. 81.* ROVSETVS, *de partu cæſareo.* PARAEVS, in *obſ. Lib. 23. Caſ. 52.* FONTANVS, in *Epiſtol. ad Veſalium*, SALMVTHVS, *Cent. 3. obſ. 33.* PLATERVS, in *Praxi, Tom. 3. p. 514.* HARVAEVS, *de generatione animalium*, KERCKRINGIVS, in *Spicilegio anatomico*, ut alios taceam, allegatos a *L. B. de Franckenau*, in ſua *diſſertatione de ſuperfœt. §. 5.* Et ſi placet, evolvantur SCHENCKII *obſ. Lib. 4. p. 560.* ubi reperitur ſtupendum ſuperfœtationis exemplum, quod contigit in Ducatus Würtembergici urbe Binnicheim. Plura exempla, non ab antiquis, ſed recentioribus obſervata, v. g. BLANCKARDO, BARTHOLINO, RVYSCHIO, reperiuntur in FRANCKENAVII cit. *diſſert. §. 8.*

3. Qu. Quomodo fieri poſſit ſuperfœtatio?

Modum, ſive rationem ſuperfœtationis, tradere, res admodum difficilis eſt. Nam non negari poteſt abſolute, quod uterus poſt primam conceptionem arctisſime claudatur atque contrahatur, ita ut nullum plane ſpatium pro alio ovulo relinquatur. Porro ipſa ſuperfœtationis exempla rara, imo rarisſima ſunt, etiam in illis ſubjectis, quæ inextinguibili amoris ardore flagrant. Unde apparet, quod nemo abſurde dubitet de ſuperfœtatione. Aſt HIPPOCRATES noſter revera rem acu tetigiſſe videtur, quando, *Lib. de ſuperfœtatione*, inquit, ſuperfœtationem fieri in illis ſaltim

ſubjectis, quorum uteri oſculum poſt conceptionem priorem aliquo modo apertum manet. Quod fit in ſubjectis, quorum muſculi ſphincteres uteri natura ſunt relaxati. In his nempe ſeminis virilis aura, per orificium tale apertum, tranſitum invenire poteſt, atque ulterius moveri ad ipſum ovarium, ovulumque ibi exiſtens maturum irradiare, ſtaminaque, in illo contenta, commovere, ac vivificare, & ſic ſuperfœtationem præſtare.

4. Qu. Quo tempore plerumque fieri ſoleat ſuperfœtatio?

Plerique Medici, v. g. SPERLINGIVS, *de formatione fœtus, p. 79.* BAVHINVS, *ad Rouſettum*, ſuperfœtationem fieri poſſe ſtatuunt intra 30. primos conceptionis dies, licet PAVLVS, JCtus, *L. 3. ff. ſi pars hæreditatis petatur*, ſuperfœtatum fœtum, poſt diem 40. editum, admittat, & GLOSSA, ſupra *L. cum quidam ſuum hæredem. ff. de acquirenda hæreditate*, ſuperfœtationem ſine certo dierum numero fieri poſſe ſtatuat, ideoque terminus ſuperfœtationis hic ad 60. usque dies prorogetur. Quibus adſtipulantur & Medici, inter quos eſt KERCKRINGIVS, l. c. qui fœtum unum 8. alterum, ſive ſuperfœtatum, 4. menſium annotavit. Apud LAVRENTIVM, BAVHINVM HERCVLEM SAXON & THOM. BARTHOLINVM, *Cent. 4. Hiſt. 14.* varia quoque ſimilia exempla reperiuntur, ne dicam de illa SCHENCKII ſupra citata obſervatione, in Ducatu Würtembergico, quæ ſane varia ſuperfœtationis tempora innuit. Ejusmodi obſervationes ideo confirmant, naturam in opere ejusmodi extraordinario non attendere, vel obſervare ſtatum dierum numerum, ſed interdum anteponere, vel poſtponere illum poſſe. Interdum tamen

men prioribus ſeptimanis, ubi fœtus prior admodum exiguus adhuc eſt, ſuperfœtationem promptius fieri poſſe, ratio docet.

Gloſſa, ſupra allegata, monet ſimul, quod attendenda ſit temporis diſtantia intra partum priorem & poſteriorem, & ex hac diſtantia, vel temporis intervallo, computare vult tempus ſuperfœtationis, ſicuti v. g. ex partu contemporaneo concluditur plerumque gemellos ſimul conceptos eſſe. Aſt hic concludendi modus fallax eſſe videtur, 1) quoniam, juxta LAVRENTIVM, l. c. ſecundi conceptus raro ſint vitales. Nam locum ſuum non ſatis amplum in utero inveniunt, nec debitum ac ſufficiens nutrimentum ſuperfœtati capiunt. Quod confirmat etiam exemplum Montbelgardenſe, ubi ſcriniarii uxor fœtum vivum & incolumem primum edidit, verum, quatuor inde ſeptimanas poſt, alium, ſed mortuum, enixa eſt. Vid. FRANCII *Comment. in Zacch. Lib. I. Tit. 3. qu. 3. p. 100.* 2) Rarisſime partu tempeſtivo, vel naturali, excluduntur, ſed plerumque ſub forma abortus abeunt, juxta LAVRENTII & BARTHOLINI obſervationes. 3) Utplurimum eodem die cum fœtu priori excluduntur, teſtante KERCKRINGIO.

5. Qu. An dentur ſigna ſuperfœtationis certa?

An in hoc vel illo ſubjecto ſuperfœtatio contigerit, difficillime, vel plane non dijudicatur, teſte MAVRICEO, egregio de morbis parturientium & gravidarum ſcriptore, *Lib. I. C. 9.* Et argumenta, quæ ad demonſtrandam ſuperfœtationem ab aliis proponuntur, ſane non ſufficiunt. Nam 1) inferre volunt ex utrius-

que partus diverſo tempore: quod tamen argumentum non ſtringit, vi ſupra allegatorum. 2) Si foetus ſuperfoetatus cum priori ſimul excluditur, ex diſcrepantia magnitudinis ſuperfoetatum dignoſcere volunt: aſt magnitudo & perfectio diverſa etiam hic nihil probat. Nam unus foetus in utero materno a morbo debilitatus & labefactatus, ob deficientem nutritionem, exiguus manere poteſt. 3) Rationes decidendi deſumunt quoque ex ſecundinis, & arbitrantur, quod gemelli uno involucro contineantur, ſuperfoetati vero diſtinctis gaudeant ſecundinis. Aſt hocce argumentum quoque per obſervationes refutatur. Nam gemelli rariſſime in una deliteſcunt ſecundina, ſed plerumque duplici, confirmante hoc experientia quotidiana Scriptorum de partu, *oder der ſo genannten Hebammen-Bücher.*

CAP. XII.

DE MOLA.

DVplici de cauſa in foro Juridico & Medico de mola quæſtio oritur. 1) Si mulier de mola ſuſpecta redditur, cui tamen cum viro coire non licitum fuit, & ideo de ejus pudicitia & caſtitate dubitatur. 2) Quæritur: an mulier, molam gerens, privilegiis prægnantium gaudeat?

I. Qu. Quid ſit mola?

Mola eſt vitium conceptionis, ſive falſa & depravata conceptio, ubi loco foetus veri maſſa informis concipitur & excluditur, & quidem modo ſola, modo cum foetu conjuncta, modo mola ipſum foetum includit, & in centro ſuo

ſuo fovet, quod quamvis rariſſime contingat, obſervatum tamen fuit a KERCKRINGIO, in *Spicileg. anatom. Obſ. 95.*

2. Qu. Quid ſit cauſa molæ?

Hæc quæſtio ſane primaria eſt. Nam ita reſpondendum ſimul ad illam quæſtionem, an nempe virgines & viduæ caſtæ, ſine viri cohabitatione, in utero molam formare valeant? Quod vero attinet cauſam molæ efficientem, non errabimus ſane, ſi, omiſſis & neglectis veterum nugis, & ventoſis theoriis, triplicem molæ admittamus materiam. 1) Sanguinem uterinum. 2) Semen muliebre ſolum, & ſibi relictum, ſive, quod idem eſt, ovulum. 3) Ovulum, ab aura ſeminali ſeminis virilis actuatum.

Sanguis quomodo ſine ovulo, vel ſemine muliebri, in molam abire poſſit, explicare quidem difficile, ſed non plane impoſſibile eſt. Ponamus enim, quod a ſemine maſculino non tantum ovulum foecundetur, ſed & uterus modo ſingulari ad foetus nutritionem præparetur, id quod extra omnem dubitationis aleam poſitum eſt, & ex ſingulari uteri ſenſu poſt coitum confirmatur. Poſſumus itaque ſtatuere, quod in congreſſu ſemen emiſſum intacto ovario agat tantummodo in uterum, eumq; eo usque foecundet, ut ſanguis ejus, nutritioni foetus alias deſtinatus, in molem indigeſtam coaguletur & coeat.

Porro ſanguis ipſe, in utero contentus, & forte ad cavitatem uteri exſtillans, ſine omni concurſu ſeminis virilis, in talem maſſam informem concreſcere poteſt. Talis mola e. g. generatur in caſtis, virginibus & viduis. Sanguis enim omnis, imprimis uteri, fluidum eſt facile coagulabile, & natura fibroſum, atque facile grumeſcens, & quemadmodum in aliis partibus ſanguis extravaſatus mutatur in tumores duros & chronicos, polypum, ſarcoma, ſcirrhum, ſteatoma, ita multo magis in utero talis con-

concretio ſanguinis poſſibilis atque probabilis eſt, imprimis cum ſanguis menſtruus quam frequentiſſime fruſtulatim in plerisque ſubjectis evacuetur, quo diſpoſitio ad coagulationem prona indicatur.

Semen muliebre, ſibi relictum, an vnquam in molam commutari queat, dubitant Autores diverſi. Interim de La COVRVE, *Libr. de nutritione foetus, P. III. C. 4.* & LAMSWERDIVS, *Tr. de molis, Cap. X.* hoc non abſolute negant, dum aliqualem activitatem, quamvis inſufficientem, ſemini foeminino concedunt. Et cum obſervemus in pennatis, imprimis gallinis, quod ova excludant ſine galli concurſu, quæ tamen in pullos nunquam mutantur, quare dubitamus, quod in mulieribus virginibus atque viduis ſanis atque ſuo modo voluptuoſis ovulum, ad maturitatem evectum, poſſit ab ovario ſeparari, a tubis Fallopianis exceptum, ad uteri cavitatem duci, ibique maturari, mutarique, non quidem in foetum, ſed in maſſam informem, hoc eſt, molam.

Ovulum, ſive genituram, aut ſemen muliebre, a virili ſemine imprægnatum, multo frequentius in molam verti poſſe, vix probatione indiget. Fieri tamen hoc videtur 1) a defectu ſtaminum ovuli, hoc eſt, particularum minimarum, machinam corpoream conſtituentium. 2) A defectu & inertia particularum activarum ſeminis virilis, quas ſive ſalutes partes organiſantes, ſive digerentes, perinde mihi eſt. Nam ſtamina, ovulo inſita, non convenienter ad ordinem legum oeconomiæ animalis activantur, vivificantur, commoventur & expanduntur. Ergo non diſtincta organiſatio, ſed magis maſſa informis oritur. 3) Mola oritur, quando ſtamina viſcerum, eorumque membranulæ, ab impetu auræ ſeminalis dilacerantur, vel a calore exceſſivo uteri, nimiumque fovente, deſtruuntur. Hujus theoriæ veritatem probant obſervatio-

tiones in ovis gallinarum, in quibus utpote ſuppono, quod haud ſecus ſit organiſatio, partiumque conformatio, quam in ovis humanis imprægnatis. Quando vero ovorum gallinæ ſtamina inviſibilia, membranæque ſubtiles & pellucidæ, vel a calore æſtivo exceſſivo, vel a cœlo tonante, vel ab alio motu & agitatione extrinſeca, rumpuntur, tunc mutantur ova in liquamen putridum, maſſamque informem. Simili itaque modo rumpuntur ſtamina, ovuli humani, vel a cauſis ſupra dictis, vel ab affluxu humorum acriorum, qui cum liquoribus ovuli miſcentur, vel ab alia cauſa conceptionem turbante, quæ revera variæ ſunt, & hic enumerari vix poſſunt.

Hisce præmiſſis apparet, molam quidem generari poſſe absque viri cohabitatione, in viduis & virginibus caſtis, rariſſime tamen, & ſi generatur, generatur informis, imo absque omni vitalitatis ſigno. Hoc probant monumenta diverſorum ſcriptorum. Sic in viduis 60. & 70. annorum (in quarum amplexus viri non facile feruntur, quoniam vix amplius amabiles ſunt) obſervavit molas RHODIVS, *Cent. 3. Obſ. 53.* quarum una jurejurando confirmavit, octo & decem annis nulla ſe viri conſuetudine uſam fuiſſe. Similes hiſtoriæ proſtant in MARCELL. DONAT. *Hiſtor. mirabil. L. 4. C. 25.* DODONÆI *Obſ. C. 49.* In virginibus molas obſervavit HORSTIVS, *L. 5. Obſ. 39.* STALPARD van der WEIL, *Cent. I. Obſ. rarior. 32.*

3. Qu. An dentur differentiæ molarum?

Utique, & ſane non exiguæ, ſed multifariæ, quæ etiam in foro Juridico probe ſunt attendendæ. Et quidem 1) dantur *molæ aquoſæ*, ad inſtar veſicæ aqua repletæ, quæ revera ſpeciem hydropis, & quidem uteri, conſtituunt. 2) Dantur *molæ veſiculares*, quales in tribus per-

ſonis obſervari. Nempe mulieres ſe gravidas eſſe putarunt, verum tertio, vel quarto geſtationis menſe cum doloribus partus & ſanguinis enormi profuſione excluſerunt molam pugnæ magnitudinis, & ultra, cujus ſubſtantia extus & intus placentulam uteri referebat, hoc eſt, vaſculoſa, carnoſa & tunicata erat, hac diſſecta, aqua mundificata & elutriata, in conſpectum veniebant hydatides, ſive veſiculæ aquoſæ diverſæ magnitudinis, aliæ ad inſtar granorum milii, aliæ lenticulares, aut piſiformes, aliæ oblongæ, ovulis formicarum ſimiles. Ejusmodi molas obſervavit quondam TVLPIVS, *L.3.Obſ.32.* LOSSIVS, *L.4. Obſ.16.* STALPART van der WIEL, *Cent. I. Obſ.70.* 3) Dantur *molæ carnoſæ* & *vaſculoſæ*, veræ dictæ, vel ſolidioris, vel laxioris ſubſtantiæ ad inſtar ſanguinis congrumati, & membrana involuti. KERCKRINGIVS, in *Spicilegio anatomico*, & RVYSCHIVS, in *obſ.* putant, ejusmodi molas eſſe placentas, aut earum partes, quæ vel poſt abortum, vel partum legitimum in utero relictæ, a compreſſione uteri ſubſidentis, ejusmodi faciem acquirant. 4) Reperiuntur *molæ diſſimilares*, ex membranis, pinguedine, glandulis, vaſculisque ſanguiferis, veſiculis aqueis, compoſitæ. 6) Obſervantur interdum *molæ* carnoſo-membranoſæ, *flatu turgidæ*, ſive *ventoſæ*, qualem in virgine, caſu ab alto læſæ, obſervavit TH. BARTHOLINVS, *Cent. I. obſ. 97.* it. BOHNIVS tales bis obſervavit, quemadmum teſtatur in *Colleg. M. S. de morbis mulierum.* 7) Dantur carnoſæ *figuratæ*, certam figuram determinatam alicujus rei repræſentantes, v. g. juxta PLATERVM, in *Praxi, T.3.p.898.* ſtellæ marinæ, vel, annotante BARTHOLINO, *Cent.4. hiſt. 84* capitis ovilli, dentibus, pilis, ac oculis inſtructi, vel, juxta FORESTVM, *L. 28. obſ. 62. & 68.* capitis accipitris roſtrati, vel, juxta HORSTIVM, *L. 5. Obſ.39.* mola murem referens, vel, juxta SALMVTHI Obſervationem

Cent.

Cent. 3. obſ. 98. mola, piſcem referens viventem, quæ hiſtoria, utpote notabilis, ita ſeſe habet: civis ſerveſtini uxor die 19. Mart. abortum fecit, hinc tertio die molam excluſit, & rurſus die 5. April. noctu maſſam carneam palmæ longitudinis & latitudinis, viventem, prodidit, os latum erat ad inſtar piſcis abſque cavitate, aderant duo nigra puncta ad inſtar oculorum, hæc maſſa, in terram prolapſa, palpitavit, ad inſtar piſcis, ſpatio vero trium horarum motus ceſſavit. Plures ejusmodi obſervationes apud Autores reperiuntur. Quemadmodum itaque non credendum, ejusmodi molam animatam eſſe, ita conſideratur a Phyſicis & Medicis ut ZOOPHYTON, quod haud diu in tali ſtatu permanere poteſt, ſed brevi tempore perit. Ex his jam dictis concludere licet, quod figuratæ præſupponant certe prævium congreſſum, non figuratæ vero, informes, & motu non præditæ, generari poſſint abſque omni impregnatione, tantum a vitio & præternaturali ſtatu uteri, in viduis atque virginibus.

4. Qu. Quænam ſint ſigna, quæ molæ præſentiam indicant?

Signa molæ dignoſtica vix primis menſibus differunt a ſignis imprægnationis veræ, ideoque hoc in paſſu falluntur interdum peritiſſimi Medici. Id quod confirmat hiſtoria GRADI, in propria uxore decepti. Vid. FOREST. *Lib. 28. obſ. 62.* Imprimis non differunt ſigna, quando mola conjuncta cum foetu exiſtit. Quando vero ſola adeſt tumor ventris, admodum durus, reperitur, & minus tractabilis, abdominis tenſio major adeſt, quam in revera gravidis, & in pubis regione pondus immobile obſervatur, moles uteri quoque de latere in latus volvitur. Circa dimidium geſtationis tempus nullus motus, motibus foetus ſimilis,

 perci-

percipitur. Mater, molam geſtans, languida redditur, & vel in cachexiam, vel in tabem incidit, ac demum vix ſigna partus naturalis ſeſe manifeſtant tempore, ex natura deſtinato.

5. Qu. An mulier, molam gerens, privilegiis gaudeat prægnantium?

Quod hanc quæſtionem attinet, ZACCHIAS, in *Q. M.L. lib. I. tit. 3. Q. 7. n. 7.* &, cum eo, Cel. PETR. MVLLERVS, *JCtus noſter, diſſ. de Jur. prægnant. Cap. 4. Th. ult.* diſtinguit inter molam ſolam, & inter molam cum foetu junctam. Si mulier ſolam molam absque foetu in utero gerit, non gaudet illis privilegiis. Nam leges non reſpiciunt ad moleſtias, quas ſentiunt gravidæ durante geſtatione, ſed foetus magis miſerationem habent. Cum vero arduum ſit in abſtruſo generationis negotio determinare, an mola ſola adſit, an cum foetu conjuncta, ideo tutius, noſtro judicio, JCti molaticis tribuunt privilegia prægnantium, dum foetum, pro mola habitum, juribus ſuis ita non privant, imprimis cum foetus aliquando in centro molæ deliteſcit, ſicuti hoc obſervavit KERCKRINGIVS, *Spicileg. anatom. Obſ. 95.* Quid denique ſtatuendum ſit de baptiſmo molarum, illud ſequentia docebunt. Si enim hocce ſacramentum monſtris non tribuitur, multo minus molis conceditur, utpote rebus, a ſpecie humana maxime alienis.

CAP. XIII.

Cap. XIII.

DE MONSTRIS.

NOn uno ex capite de monſtris agitur in foro Juridico & Theologico, & quidem 1) quando quæritur de hæreditate, an monſtrum rumpat teſtamentum? an filius, aut filia dici mereatur? an gaudeat privilegiis, quæ alias ex filiatione fluunt? *juxta legem: quod certatum eſt. in fin. C. de Poſthum. hered. inſtituend. L. 14. ff. de Statu hominum L. 135. ff. de verborum ſignificatione.* 2) Ubi de redhibitionibus agitur, & quidem ob monſtroſitatem, in *ff. de ædilitio edicto.* 3) Quando de ſodomitico hominis cum bruto congreſſu quæſtio eſt. 4) Quando a Theologis quæritur, an monſtrum ſit baptiſmi capax? 5) An foetus talis monſtroſus pro mari, aut fœmella baptizari debeat? 6) An bicorporea monſtra duo ſint homines, adeoque ſemel, vel bis baptizanda, & an, ut duo, in hæreditate ſuccedant? 7) An monſtrum ſit interficiendum? juxta *L. 18. a Romulo datam,* non obſtante *L. Cornelia,* imo, an monſtra in flumina ſint demergenda? juxta *Commentar.* GODOFRED. *ad L. 135. ff. de verborum ſignificatione,* WEINREICHIUM, *de monſtris, Cap. 14. Alphonſ. de* CARANZA, de partu naturali & legitimo. 8) An alimenta a patre monſtris debeantur? ex Tit *ff. de alendis & agnoſcendis liberis.*

I. Qu. Quid ſit monſtrum, quid portentum, vel oſtentum?

Monſtri oſtenti, portenti & prodigii variæ quidem proſtant apud Autores definitiones, de quibus legi meretur

ZACCHIAS, *Lib. 7. Tit. I. qu. 1* interim tamen nobis placet Cel LVDOVICI, Hall. in *Uſu practico diſtinction. Jur. p. 23.* verba, quæ ita ſeſe habent: *monſtrum* dicitur, cui caput humanum deeſt. Nam intellectus in capite eſſe præſumitur. Hæc ſententia ab omnibus, ut vera, agnoſcitur. Anima enim in cerebro operationes ſuas exercet, & a cerebri læſione rationis uſus turbatur, id quod deliria confirmant. Eſt itaque monſtrum, cui caput humanum deeſt. Hic defectus duplici modo a nonnullis ſumitur, 1) quando excluduntur ſive naſcuntur monſtra ſine capite, qualia exempla proſtant in IOH. HELLWIG. *M. D. Obſerv. Phyſ. Med.* cum *Scholiis Cel.* LVC. SCHROECKII, *Jun. Obſ. 1.* ubi Celeb. Autor ſcite judicat, non probabile eſſe, cerebrum in pectore extare, & ideo merito reprehendit illos, qui tale monſtrum ab aliis minus recte *infantem acephalum* dictum, ac in apice trunci per foramen quoddam ſpirans, baptizarunt. Sacramentum enim hocce ſolis hominibus tribuendum, non vero monſtris, & imprimis ſine capite natis, quod ſane ſine ſcandalo fieri non poteſt. Porro monſtrum acephalum dici poteſt ſuo modo, cujus caput belluinam, vel beſtialem faciem repræſentat. Nam a facie humana concludere licet ad ſtatum cerebri homini proprium, vel improprium, ergo ad præſentiam, vel abſentiam animæ rationalis. Sed quoniam exiſtentia animæ rationalis, quæ humanam formam dat, ex actionibus recens natorum haberi non poteſt, ideo ejusmodi monſtrum quidem non interficiendum, nec tamen noſtro judicio ſtatim baptizandum. Dubia enim hic res manet tam diu, donec tractu temporis per ſigna evidentia humanitas magis appareat. Nam in monſtrorum conformatione non errat anima rationalis, ſed anima brutorum potius, ſenſitiva dicta, ſive quod idem eſt, principium vitæ. Monſtra enim in brutis etiam formantur, teſte quotidiana experientia.

Oſten-

Oſtentum, portentumque dicitur, juxta ſupra citatum LVDOVICI, illud, in quo natura membra humana mutavit, ampliavit, vel imminuit, vel cujus membra, capite excepto, a forma debita & congrua recedunt, v. g. quando digiti, manus & pedes, vel deficiunt, vel brutorum membra repræſentant. Sic conſervo monſtrum exiguum humanum digiti longitudinis, quod caput quidem humanum gerit, inteſtina vero non in abdomine, ſed extra illud in tenui pellucidaque veſica continentur, ſexum habet indiſtinctum, brachia deficiunt, & eorum locum organa, alas deplumatas(*einem abgerauffften Tauben-Flügel gleich*)repræſentantia, ſupplent, pedes irregulariter contorquentur, uno verbo, totum corpus irregulare eſt, capite tantummodo excepto.

2. Qu. Quomodo dividuntur monſtra?

Diviſiones monſtrorum variæ dantur ab Autoribus, v. g. a RODERICO a CASTRO, de *morbis mulierum, P. I. Lib. 3. cap. I.* BAVHINO, *de Hermaphrodit. Lib. I. Cap. 15.* LICETO, *de monſtris, Lib. I.* WEINREICHIO, &c. ubi diſtinguuntur monſtra 1) in illa, quæ totum corpus mutant, 2) quæ unam alteramve partem tantummodo mutatam habent.

Monſtra, totam ſpeciem mutantia, ac bruta repræſentantia, an vnquam extiterint, merito dubitamus, & magis hiſtorias illas ad fabulas & figmenta referre volumus, ubi aſſeritur, quod homines ex brutis, bruta & beſtiæ integræ, ut canes, vituli, &c. ex hominibus nati fuerint. Extant tales hiſtoriolæ inter alia in Cl. SCHVRIGII, M. D. nuper edita *ſpermatologia, p. m. 209. usque ad 215.* verum, p. 219. eruditus Autor proprium ſuum annectit judicium, quod nempe hactenus ab

eo recenſita exempla fidem vix mereantur, & potius pro fictis habenda ſint. Nam cum ovum, docente HARVÆO, non aliunde procedat, quam a fœmina, ac in illo totius corporis humani compendium jam ante conceptionem contineatur, non poteſt aliud animal ex illo ovo produci, quam quod in eo delineatum eſt, etiamſi (poſito, non conceſſo) aſperſione peregrini ſeminis maſculini irroretur & vivificetur, quia ſeminis maſculini particulæ ſpirituoſæ, juxta communem ſapientiorum Philoſophorum, & ipſius HARVÆI, ſententiam, ſolummodo ſtamia ovi rore fœcunditatis imbuunt, eaque primum actuando primitivum vitæ motum afferunt, & non de novo particulas, in ovo delineatas, peregrinis figuris deſcribunt. Hinc generationes hominum ex vaccis, aut equabus, vel aſinabus, item generationes canis & vituli ex hominibus, &c. fabulas ſane ſapiunt.

Secundum partes monſtra humana ſpeciem mutant, quando gerunt v. g. caput bovis, vituli, canis, elephantis, qualia exempla in ſuperſtitioſi Patris SCHOTTI *Phyſica Curioſa*, ære expreſſa, repræſentantur. Vel quando faciem repræſentant ranæ, ſimiæ, ſuis. Vel quando cornua gerunt, aut vittas, (*Fontangues*) Vel quando, loco naſi proboſcis elephantis adeſt. Vel quando adſunt aures aſininæ, oculi item diverſimode defœdati, qualia exempla apud jam citatum SCHOTTVM, *Lib. 5.* proſtant. Vel quando caput humanum adeſt, reliquum vero corpus totum monſtroſum. Vid SCHOTT. *loc. cit.* & PARÆVM, *Lib. 24. obſ.* Vel ſi homo, bubulneis, equinis, anſerinis, raninis, aliisve pedibus, vel vngulis animalium volatilium defœdatus, excluditur. Vel ſi alatus eſt, aut caudatus, fœtus. Vid. SCHOTT. Et poſterioris conditionis mihi exemplum notum eſt,

Mon-

Monſtra ſine ſpeciei mutatione ſunt, quorum membrorum conformatio turbatur vel ſecundum ſitum, vel quantitatem, vel numerum, vel figuram. Quoad *ſitum* monſtrum eſt, quando v. g. oculi in pectore deprehenduntur, vel brachium in cervice, aut circa coſtas ſpurias, qualia exempla SCHOTTVS, l. c. recenſet. Secundum *quantitatem* aberrat natura, quando manus, aut pedes, aut caput, & organa in capite vel nimium ſunt exigua, vel nimium excedentia. Secundum *numerum* error committitur, quando vel imminuuntur numeri organorum, v. g. quando omnes digiti in unum coaleſcunt, vel augmentantur, h. e. quando ſex, vel plures digiti in una manu conſpiciuntur, quo pertinent & monorchides, & triorchides, item huc referri debent monſtra bicorporea. Legi meretur Cel. ETMVLLERI, Fil. *diſſ. de monſtro hungarico bicorporeo*, vel quando in uno fœtus corpore quatuor brachia vel quatuor pedes deprehenduntur, vel quando duo capita, vel plura obſervantur. Vid. SCHOTT. l. c. ubi monſtrum biceps & ſepticeps reperitur, ære expreſſum, item HELVVIG. *Obſ. num. 16.* WELSCHIVM, *Obſ. phyſico-medic. num. 46.* aliosve.

Secundum *figuram* monſtrum dicitur, quando organon, alias rectum, incuruatum deprehenditur, vel quando organon quod alias ſitum perpendicularem naturaliter poſſidet, horizontaliter, vel plane inverſo modo poſitum reperitur. Vid. FRIED. HOFFMANN. Hallenſ. Patris, Cel. ibi viventis Prof. & Conſil. Aulici, Tractatum *de cordis inverſione.*

3. Qu. Quid ſit cauſſa monſtrorum?

Cauſſa monſtrorum juxta Autores varia eſſe ſolet. Prima tribuitur *imaginationi*, impreſſioni & phantaſiæ perverſæ ac forti, vel in vigiliis, vel in ſomno

M paren-

parentum, præſertim autem tempore veneris conceptusque contingenti. Quantus enim phantaſia prægnantium in peregrinis fœtui imprimendis formis obtineat vires, millenis obſervationibus fere Phyſicis & Medicis innotuit, ita, ut omnium monſtroſorum fœtuum effectricem cauſſam nominare aliqui non dubitaverint. Sic ab intuitu leporis excoriati talem infantem peperit *Kunigunda* apud HELLVVIGIVM, *obſ. 5.* item ab intuitu imaginis JOH. BAPTISTÆ fœmina excluſit filium hirſutum. Vid. MARCELL. DONATVM, *Hiſt. mirabil. Lib. 2. Cap. I.* Similis hiſtoria etiam reperitur apud BARTHOLINVM, in *obſ. lib. 5. hiſt. 28.* ubi ab intuitu urſi fœmina etiam excluſit infantem hirſutum. Infantes vero, labiis leporinis defœdati, vim imaginationis in gravidis toto die confirmant, quam ipſe FORTVNATVS LICETVS, *de monſtris, Lib. 2. Cap. 42.* pro vera monſtrorum agnoſcit cauſſa. Quomodo vero agat vis imaginationis matris in fœtum, ita nobis concipimus. Nempe in omni perceptione fieri debet compulſio nervorum ab objecto, ex qua in nervis motus tremulus oritur, qui fortisſimus eſt, in terribili inſolitaque idea, percepta a femina imprimis debilioris judicii. Hic motus nervorum vehemens, per nervos placentæ uteri ac funiculi umbilicalis fœtus, continuatus ad fœtum uſque, in molli ejus corpore, aut plane tubulorum præſtat dilacerationem, aut indecentem diſpoſitionem & locationem partium formandarum, & ita inconveniens, irregularis & monſtroſa oritur partium corporis increſcentia. Vim imaginationis prægnantium confirmant porro obſervationes HORSTII, *tom. 1. de ſimilitudine & diſſim. natorum. tom. 2. de morbis muli.* MARCELL. DONATI *hiſtor. mirab.* DEVSINGIVS, *de fœtu Muſſipontan.* DIGBEVS, *de pulv. ſymp.* HILDANI, *obſ. Cent. 3. n. 56.*

n. 56. & Cent. 5. n. 5. SCHOOKIVS, *de ſignaturis fœtus.* SACHSIVS, *ampelograph. Lib. 2. ſect. 5. Cap. I.* REIES, *in Camp. Elyſ. quæſt. curioſ. 45. & 50.* Secunda cauſſa originis monſtrorum, juxta nonnullorum placita, *Diabolo* tribuitur. Statuunt enim, diabolum, ut incubum, poſſe generare monſtra. Ad confirmandam aſſertionem hancce præſupponunt 1) Diabolum, ut ſpiritum, habere abſolutam potentiam in corpora, ſive in materiam pasſivam, quod tamen falſum eſt, quemadmodum hoc demonſtravit Cel. HOFFMANN, in ſua egregia diſſ. *de potentia Diaboli in corpora.* 2) Ex aëre & reliquis elementis Diabolum poſſe formare corpus humano ſimile, vel 3) poſſe corpora mortuorum utriusque ſexus recipere, putredinem in illis extinguere, ea calore fovere, & vel in incubos, vel ſuccubos transmutare. 4) Putant, poſſe diabolum ſemen maſculinum, ſuccubis immiſſum, recipere, celeri motu, eodem tempore per aërem transferre, atque per incubos iterum adplicare, ex quo ſemine quidem fieri posſit imprægnatio, quæ non a Diabolo, ſed tantummodo per Diabolum contingat, ex qua generatione difformes, monſtroſi, & horrendi partus orirentur, vulgo *Elben, gute Kinder*, & Vagiones, *Wechſel-Bælge, &c.* Vid. D. D. SIMON. quondam Jenenſ. poſtea Hallenſ. Prof. Tract. *de impotentia conjugali, Cap. 5. Th. 2.* & qui plura deſiderat, evolvat DELRIO, *Diſquiſit. magic.* TORREBLANC. de *Magia*, WIERVM, *de præſtigiis Dæmonum*, WESTPHAL. *Patholog. dæmonicam*, BODINI *Dæmonomaniam*, aliosvue. Sed argumenta ſupra dicta debili ſtant fundamento, dum varia præſupponunt, quæ tamen contra omnem rationem militant. Et poſito, quod posſit applicare Diabolus ſemen, ſuccubis immiſſum, (ſi modo exiſtant,) tamen ejus energia, quæ in ſale volatili, facile evapora-

M 2 bili,

bili, conſiſtit, in momento exſpirat, hincque ad generationem tale ſemen plane inutile eſt. Recentiores ideo Philoſophi dudum pleraque, & nimis ſuperſtitioſa abſurdaque placita veterum de magia deridere & rationibus deſtruere inceperunt, quo pertinet BECKER, in ſeiner *Bezauberten Welt*, Celeb. THOMAS. *de Crimin. Magiæ*, KLEINS *Unterſuchung des Bekantnüſſes der Hexen von dem Beyſchlaff des Teuffels*, WEBSTERS *Unterſuchung der vermeinten und ſo genannten Hexerey, nebſt einer Vorrede des vortreffl.* Hn. THOMASII, Abbatis BOVRDELOTS, Medicini primar. Reg. Galliæ, *Abentheurliche Einbildung des* Mons. Aufle, vel Le Fau, cujus frater, Mons. Non Credo, quam plurima placita veterum de magia deridet, & ſolide refutat.

Tertiam monſtrorum cauſſam tribuunt congresſibus ſodomiticis hominum cum brutis, qualia exempla varia ab Autoribus adducuntur. Sed & talis congreſſus valde dubius videtur ex hac ratione 1) quia animalia, ob differentem cum homine conformationem, ſeſe ad congreſſum haud facile applicant, & 2) ex ejusmodi congreſſu poſſe fieri generationem, credibile vix eſt, cum vis activa ſeminis maſculini non deprehendat aptam materiam pasſivam, in quam agere posſit.

Quarta monſtrorum cauſſa, juxta ZACCHIAM, *Lib. 7. Tit. I. qu. 1. num. 5.* item & alios, Deum eſſe aliquando, non vero ſemper, defendunt. Aſt tutius eſt, hoc negare, & potius affirmare, quod omnis monſtrorum proventus caſu tantummodo fiat. Deus enim, ut ens perfectisſimum, omnia quoque in ſumma perfectione creavit, hincque ſtamina monſtroſa nunquam in ovulo exiſtunt, ſed poſt conceptionem caſu ita formantur. Huc pertinent illi, qui ex præſtabilita harmonia, vel

a ſi-

a ſiderum quoque influxu monſtrorum originem derivant. Non video enim rationes, quibus mediantibus ejusmodi theorias adſtruere & ſtabilire posſint.

Nec 5) cum veteribus ad ſeminis virilis ubertatem refugiendum eſt: nititur enim hæc ſententia falſa PARACELSISTICORVM hypotheſi, quaſi a membris ſingulis patris, quicquid a nutritione ſuperfluum eſt, ad ſemen conſtituendum conflueret, adeoque ſimul, dum conflueret, monſtra generarentur, membrorum pluralitate inſignia. Qui vermiculos in ſemine, virili, cum LEEWENHOEKIO, defendunt, inſimul ſtatuere debent, eorum monſtroſitatem ante conceptionem, & ita tacite Deum pro cauſſa monſtrorum quoque admittere.

6) Majori jure ſemen maternum accuſandum. Hoc enim ovulum eſt, & ſtamina ac rudimenta, omnia futuri fœtus delineata in ſe continet. Hæc ſtamina, in ſe inertia, ſpiritu ſeminis virilis plaſtico actuantur & commoventnr, & ita ipſa vita inchoatur. Quando vero motus auræ ſeminalis inconveniens eſt, fit, ut organa vel non convenienter expandantur, vel a motu irregulari auræ ſeminalis dislocentur, vel plane dilacerentur, & ſic annihilentur, qualia exempla de brachiis dislocatis reperiuntur in SCHOTTI PHYSICA, *Lib. 5. Cap. 7.* quam & theoriam confirmat Hiſtrio, ſine manibus ac pedibus natus, qui præſtigias ſuas in variis Europæ urbibus, magna cum ſpectantium & noſtra propria admiratione, perfecit.

7) In monſtri generatione concurrere videtur ipſe uterus, qui vel nimium natura anguſtatur, & ita in convenientes dimenſiones durante geſtatione non extenditur, vel nimium ampliatur, & ita irregularem conformationem increſcenti fœtui imprimit, quo perti-

net ſuo modo ipſa uteri ſcirrhoſitas, aliaque vitia ſimilia.

4. Qu. An monſtra ſint vitalia?

Plerumque monſtra, inprimis difformia, per abortum excluduntur. Ob organorum enim pravam conformationem diu œconomiam propriam in utero ſartam tectam conſervare haud poſſunt, id quod confirmat propria noſtra obſervatio fœtus monſtroſi trium circiter menſium, quem adhuc conſervo. Porro, propter irregularem fœtus monſtroſi conformationem, partus fit difficilis, & ideo tale monſtrum neque vires ſuas debitas in partu exercere poteſt, neque per pudenda muliebria matris viam ſibi parare & invenire, unde plerumque ante partum pereunt. Interim tamen dantur monſtra vitalia, ut homo monſtroſus Italus 27. annorum, qui fratrem ſuum ſub ſterno ex corpore ſuo pendentem in faſcia geſtabat. Vide HELLVVIGII *obſ. num. 16.* & Cel. ETMVLLERI, *filii*, *diſſertationem de monſtro hungarico bicorporeo*, quod jam per 6. annos vixit, in qua diſſertatione plures aliæ hiſtoriæ hujus commatis reperiuntur.

5. Qu. Quænam monſtra anima rationali prædita ſint dicenda, quæ vero non?

Hæc quæſtio maximi eſt momenti, & ſub ſe comprehendit alias quæſtiones, nempe an tale monſtrum ſit baptizandum, nec ne? an rumpat teſtamentum? an occidendum, & in ſterquilinia abjiciendum, vel in flumina demergendum? Res vero decidenda ex ſententia Phyſicorum de ſede animæ. Veteres cor, utpote fontem & principium nativi caloris, pro animæ ſede & officina agnoſcebant. Aſt recentiores omnes cere-

brum

brum metropolim animæ eſſe ſtatuunt. Et merito quidem. Nam a cerebro,& hujus fluido nervoſo dependent omnes actiones,imo ipſe cordis motus,dum cor ſuas operationes absque fluido nervoſo perficere non poteſt;vi experimenti LOWERIANI, in *tract. de corde*, ubi abſciſſis, vel ligatis nervis cordis ſtatim interit omnis cordis operatio, & , quod maximum , omnis affectuum ſedes in capite exiſtit, omniumque operationum mentis ibi eſt habitatio. Ergo caput ſedes animæ habetur, conſentiente etiam ZACCHIA, *l. c. qu. 5.* & FORTVNATO FIDELI, imprimis vero CARTESIO, *Lib. de paſſione animæ.* Hisce itaque præſuppoſitis ſequitur, quod 1) monſtrum acephalon neque ſit baptizandum, neque pro infante in teſtamento & ſucceſſione admittendum. 2) Monſtrum,quod figuram humanam non retinet, animam rationalem habere non præſumitur , ut BALDVS, *JCtus, in L. 2. in princ. C. de poſth. hæred. inſtituend.* CARRANZA, *de partu humano, Cap. 17. n. 25.* Humanitas vero, ſive τὸ humanum eſſe,maxime deſumitur a facie , conſentientibus JCtis,jam allegatis, & ipſo ZACCHIA, item a voce humana, ubi videndum, an vocem humanam tale monſtrum ediderit. Quis ideo tam abſurdus eſt, qui foetum humanum,belluino capite inſtructum , ranino ſcilicet, leporino, elephantino, ſuillo, canino, &c. pro homine agnoſcere velit, qualia exempla in SCHOTTI *Phyſica, L. 5. c. 6.* reperiuntur. Quando vero caput humanum adeſt, in reliquis autem partibus aliqualis belluina monſtroſitas ſeſe manifeſtat, tunc nihilominus humanitas adeſſe præſumitur, cum qua theſi conſentit eccleſia catholica Romana, referente FORTVNAT. FIDEL. & ZACCHIA, ideoque etiam ſacra ac vitali baptiſmatis aqua caput reſpergit , non vero pectus, in capite animam eſſe exiſtimans. Quando vero vera animalia bruta, vt ranæ, bufo-

nes,

nes, vermes, &c. ab hominibus excluduntur, illa absque omni dubio occidi poſſe ZACCHIAS ſtatuit.

6. Qu. Quid ſtatuendum ſit de monſtro bicorporeo, an pro duobus, an vero uno homine baptizandum, & an, ut duplex homo, ſuccedat in hæreditate?

In hoc caſu attendendum an corpus duplex, duplicine regatur anima, an vero ſimplici, id quod ex actionibus apparet, imprimis capitis. Nam quia cerebrum eſt organon animæ principale, etiam in capite differentes actiones apparere ſolent. Credendum ideo, quod corpus ſimplex monſtroſum, duplici capite inſtructum, duplex etiam ſit homo, & corpus duplex, hoc eſt, quatuor brachiis, totidemque pedibus inſtructum, ſimplici vero capite ornatum, ſit ſimplex homo. Magis vero probatur, quod monſtrum, duplici capite formatum, duplex homo ſit, ſi in duplici capite duplex affectus annotatus, in uno nempe triſtitia, in altero lætitia, item ſi duplex ſonus editur, ac unum caput dormit, altero adhuc vigilante, unum caput ridet, altero ejulante, &c.

CAP. XIV.

DE HERMAPHRODITIS.

1. Qu. Quid ſit hermaphroditus?

VOx hermaphroditi ſignificat ſubjectum, cui vitioſa eſt organorum generationis conformatio, ita, ut utriusque

que ſexus, maris & fœminæ, genitalia adſint, vel adeſſe videantur.

2. Qu. Quomodo diſtinguuntur hermaphroditi?

Diſtinguuntur hermaphroditi commodiſſime 1) in illos, in quibus neuter ſexus perfectus eſt, h. e. qui neque ad generandum, neque ad concipiendum apti ſunt. De his AVSONIUS cecinit, *epigrammate 98.*

Concretus ſexus, ſed non perfectus vtroque
Ambiguæ veneris neutro potiundus amore.

2. In illos, qui alterutrum ſaltim ſexum, rite conformatum, poſſident. Talis hermaphroditus maſculus, ſive androgynus, maſcula generationis organa, perfecte conformata, oſtendit, in perinæo tamen, vel etiam in pube rimam quandam, minime perviam, ad formam vulvæ efformatam, poſſidet, per quam neque ſemen, neque lotium emittit. Eiusmodi hermaphroditum obſervavit anno 1676. in caſtris Brandenburgicis, ad Anclam locatis, CEL. CHRIST. MENZELIVS. Vid. *Miſc. N. C. Dec. I. anno 8. obſ. 8.* Hermaphroditus fœmina vero, ſive androgyna, præter vulvam, naturaliter & recte conſtitutam, per quam quoque ſemen, ſive potius glutinoſus liquor ex lacunis, urina, item & menſes excernuntur, adhuc, vel circa os pectinis, carneam quandam & cutaneam, ſed imperforatam, habet ſubſtantiam, ad membri virilis ſimilitudinem, erectionis tamen, & profuſionis ſeminis impotentem, ſcrotoque & teſtibus carentem. Vel *clitoris*, in vulva exiſtens, ita increſcit, imprimis in ſalacioribus, ut mentulam virilem repræſentet, imperforatam tamen. Hinc mulieres, tali clitoride enormi inſtructæ, viri mentulam

 admit-

admittere haud poſſunt, nec volunt interdum, ſed potius cum aliis coire tentant. Clitoris enim ſuo modo cum mentula virili in ſtructura anatomica convenit. Adſunt quippe & hic bina corpora nervoſa, ſenſibus voluptatis deſtinata, adeſt glans, corona, atque præputium. Hæc organa tamen natura admodum exigua ſunt, in ſalacioribus vero ad digiti longitudinem interdum extenduntur, cum notabili inſimul craſſitie, qui morbus *cercoſis* dicitur. Nymphæ quoque in eiusmodi ſalacioribus increſcentes, dum ad latera clitoridis conſtitutæ ſunt, teſtes quaſi repræſentant. Hinc decipiuntur interdum optimi Medici, qui exactam partium harum ſtructuram ex anatomia non didicerunt.

Tertium hermaphroditorum genus conſtituunt illi, qui utroque ſexu valent, marisque & fœminæ munera potenter obeunt, hincq; utriusq; ſexus genitalia, omnibus numeris atque conditionibus ad perfectum vſum & generationem neceſſariis completa & perfecta, gerunt, imo juxta Autores, mammam dextram, mammæ maris, ſiniſtram, mammæ fœminæ ſimilem, geſtant. Vid. REIES, in *Camp. Elyſ. jucund. quæſt. 48.* BAVHINVM, *de hermaphroditis, L. I. Cap. 4.* PARÆVM, in *Oper. Lib. 24. Cap. 4.* RODERIC. a CASTRO, *de natura mulierum, Lib. 3. Cap. 12.* De ejusmodi hermaphroditi exiſtentia plures dubitant, & nunquam in rerum natura tales exſtitiſſe, ſed mera figmenta eſſe arbitrantur. Interim tamen notabilis de tali hermaphrodito anno 1686. hiſtoria reperitur in JAC. MOLLERI *Tr. de hermaphroditis, Cap. 2. p. 151.* quæ ita ſeſe habet. *Zu Leyden hat ſich ein ſeltzamer und wunderlicher Caſus zugetragen: Nehmlich eine Frau, die vor dieſem einen Mann, und zwey, oder drey Kinder darbey gehabt, und ſelbſt mit ihren Brüſten auch geſäuget hat, nach der Hand, da ihr Mann nach Oſt-Indien gefahren, iſt dieſe Frau ins Waiſen-Haus zu Leyden, als eine Zucht-Meiſterin*

über

über die Wæiſen-Mægdgens, beſtellet worden, da hat man wahr genommen, daſs von denen græſten und ælteſten Wæiſen-Mægdgens, von 16. 17. biſs 18. Jahren alt, einige Zeithero, wohl drey, vier, oder mehr ſeyn ſchwanger worden. Die Mægdgens, nach gehaltener Examination, *haben alle einmüthig bekannt, daſs dieſe Zuchtmeiſterin der Vater davon ſey. Die Frau, welche man* examiniret *und* viſitiret, *hat man befunden, daſs ſie ein* Hermaphrodit, *oder halb Mann und halb Frau iſt; welche auch bekannt, daſs ſie ſolches gethan, iſt darauf ins Spinn-Haus zu Leyden geſetzt, und iſt ihr der* Proceſs *gemacht worden.* Sequentem obſervationem de hermaphrodito, liberos pariente, inſuperque ancillam impрægnante, recenſet BLANCARDVS, *Collectan. med. phyſ. Cent. 3. obſerv. 80. p. m. 461.* ſequentibus verbis: *Mir iſt von O. B. und einem andern Frauenzimmer A. M. erzehlet worden, daſs zu Lœwarden ein Zwitter, oder* Hermaphrodit *ſey, welche bey denen Reformirten œffentlich mit einem Manne getrauet worden, und auch von demſelben etliche Kinder gehabt hætte; doch wære ſie nicht mit dieſem zufrieden geweſen, ſondern hætte ſich zu ihrer Magd geleget, und dieſelbe, wie ein Mann ſeine Frau, bedienet. Als die Magd darauf ſchwanger worden, hat ſie vor dem Richter œffentlich bekennet: daſs ſie niemand, als ihre Frau, geſchwængert.* Vide plura ejusmodi exempla, ex variis ſcriptoribus collecta, in Cl. D. D. SCHVRIGII *Spermatologia, Cap. 13.*

3. Qu. An dentur tales hermaphroditi perfecti?

Jam allegatæ obſervationes eorum exiſtentiam quidem confirmare videntur, ſed, an ſemper veræ ſint hiſtoriæ, nos valde dubitamus. Nam fere videtur impoſſibile, quod in uno eodemque ſubjecto organa utriusque ſexus deprehendantur perfecte formata. Alias enim ſequere-

queretur, talem hermaphroditum ſine alterius acceſſu intra ſe generare poſſe, quia ibi & maſculinum ſemen, perfecte elaboratum, & vaſorum uterique conveniens ſtructura, adeoque ad fœtum producendum & alendum ſufficiens locus atque materia præſto eſſet, quare nihil deficeret, quo minus absque alterius coitu gravitaretur hermaphroditus, quod tamen magnopere rectæ rationi repugnat. Divinum Numen enim ex ſingulari providentia creavit ſexum diſtinctum, in Adamo atque Eva, cujus organa ſtatim in principio adfuerunt, non vero, juxta HELMONTIVM, poſt lapſum demum formata ſunt. Porro impoſſibile videtur, quod in uno eodemque ſubjecto poſſit duplex præparari ſemen, quoniam natura interdum vix ſufficit ad ſemen unius ſexus perficiendum, id quod impotentiæ conjugalis millena fere exempla confirmant.

4. Qu. Quid ſit cauſa hermaphroditorum?

Variæ ab Autoribus allegantur originis hermaphroditorum cauſæ, & arbitrantur 1. Aſtrologi, quod certa Veneris & Mercurii conjunctio tempore imprægnationis hermaphroditos efficiat. Vocabulum enim hocce compoſitum eſt ex græco vocabulo ἑρμῆς, quod ſignificat Mercurium, & ἀφροδιτὴ, quod ſignificat Venerem. Alii, cum LEVINO LEMNIO, *Lib. I. de occultis naturæ miracul Cap. 9.* cauſam in certis a menſtruatione diebus quærunt, ſtatuentes ſcilicet, a primo poſt menſium fluxum die usque ad quintum, ex congreſſu fœcundo, maſculos procreari, deinde ad octavum fœminas, poſtmodum ad duodecimum rurſus mares, poſt hunc vero dierum numerum hermaphroditos. Alii hermaphroditos oriri credunt, quando congreſſus tempore menſtruationis, & fluen-

fluentibus adhuc menſibus, celebratur. Quem actum tamen omnes fere omnino homines, ſane propter nauſeam, deteſtantur.

Veteres, propter ignorantiam anatomicam, uteri cavitatem in tres cellulas dividebant, & ſtatuebant, ſi ſemen virile in dextram incideret, mares, ſi in ſiniſtram, fœminas oriri, ſi vero in mediam injiceretur, Androgynos naſci. Alii a ſeminis utriusque ſexus conditione originem hermaphroditorum derivant, & arbitrantur, quod ex ſuperabundante ſemine maſculino procreetur maſculus, ex prævalente vero muliebri ſemine fœmina, quod ſi denique contingat, unum ſemen alteri non prævalere, ex æquali tali virtutum pondere fieri hermaphroditum opinantur.

Quemadmodum autem Aſtrologorum ſententiæ dudum, tanquam ſomnia & nugæ, ſunt rejectæ, ita quoque reliquæ adductæ hermaphroditorum cauſæ recentioribus Phyſicis & Medicis ſuſpectæ evadunt: cum pleræque falſa hypotheſi, utriusque ſcilicet ſeminis, virilis atque muliebris, commiſcela, nitantur. Quæ tamen plurimis rationibus a recentioribus refutatur, ſiquidem ſecundum horum fundamenta ſemen virile in coitu raro uteri cavitatem ingreditur, & nunquam ad ipſum ovarium fœmineum materialiter penetrat. Deinde ſemen muliebre non in liquore iſto, qui in congreſſu per lacunas fœminarum durante titillatione venerea prorumpit, conſiſtit, nec per hujus liquoris & ſeminis virilis miſcelam impr ægnatio fit. Excernitur enim talis liquor in voluptuoſiſſimis, ſterilitate tamen inſimul laborantibus mulierculis. Sed omnis generatio ab ovulo, quod a ſemine virili imprægnatur, & in ovario ſucceſſive ad maturitatem increſcit, dependet. Unde ſequitur, materiam hermaphroditorum, æque ac naturaliter conſtitutorum fœtuum, non in ſeminibus commixtis, neque in menſibus, neque in media uteri cavitate, ſed

unice in ovulo muliebri quærendam eſſe. Unde porro circa hanc ſatis obſcuram hermaphroditorum originem, ſuſpicari mihi liceat, in ejusmodi ovulo muliebri, ſtatim a prima formatione, diſpoſitionem quandam peculiarem, & fortaſſe gemellis aptam, caſu tamen aliquo modo turbatam, exſtitiſſe, ex qua fœtus, duobus genitalibus, fere inſtructus, formatur, pariter uti in monſtris, ubi natura fortasſis gemellos intendit, caſu vero & ſtaminum confluxu bina capita, vel quatuor brachia, formantur, qualem ſententiam nobiscum fovet de origine monſtrorum *Cel. Lipſ. Medicus*, MICH. ERNEST. ETTMVLLERVS, in ſua *diſſertatione*, jam in priori capite citata, *de monſtro hungarico*, *Th.* 5. *p.* 9. *&* 10.

5. Qu. An hermaphroditi ſint monſtra?

Veteres hermaphroditos utique ad monſtra referebant, & tanquam prodigii, atque ſiniſtri ominis aliquid ſignificantes interficiebant, vel in flumina projiciebant, teſte SCHENCKIO, *Lib.* 4. *Obſ. Medic.* *p.* 519. BAVHINO, *de hermaphroditis*, *Lib.* 1. *Cap.* 35. ZAVNSCHLEIFFER, *Oper. Jurid. Tract. de Jure monſtrorum*, MOLLERO, *de hermaphroditis*, *Cap.* 5. *&* 6. ubi hujus acerbitatis originem refert ad *Legem* 18. *Romuli*, cujus legis exſecutores ſeverisſimi, hermaphroditos in mare abjici curabant.

Conſtantinus Imperator etiam, lege lata, hoc tertium genus hominum quoque e vita tolli & auferri conſtituit, ut ex EVSEBIO PAMPHILIO, *L.* 4. *de vita Conſtantia*, refert EBERHARDVS SPECKHAN. *Quæſt. Jurid. Cent.* I. *num.* 77.

Talis

Talis autem mos præſenti tempore amplius non obſervatur, ſed potius hermaphroditi, quoniam formam humanam poſſident, hominibus perfectis annumerantur. Et hermaphroditos monſtra non eſſe, nec pro monſtris a legibus haberi, ſed in virorum, vel mulierum cenſa reputari, clarum eſt *L. quæritur ff. de ſtatu hominum. L. Repetundarum §. hermaphroditus. ff. de teſt. L. Sed eſt quæſitum, in fin. ff. de lib. & poſth.* Ergo potius oſtenta, non vero monſtra dicenda ſunt, quia & hic natura membra ampliavit.

6. Qu. Quomodo ſexus prævalentia in hermaphroditis ſit dignoſcenda?

Hoc fieri poteſt reflectendo ad ſubſequentes circumſtantias, & quidem 1) ad organorum molem. Membrum enim genitale illud, quod magis conſpicuum eſt, etiam ſexus perfectionem neceſſario indicat. 2) Et præcipue ad eorum conformationem. Quo magis enim illa ad naturalem accedit, eo perfectior quoque eſt ſexus. Medico autem ex anatomia innotuit, quænam partes forment ſexum maſculinum, quænam vero fœmininum. In maſculino nempe adeſſe debet glans, eaque perforata, & præputio mobili tecta; corona glandem ſeparare & diſtinguere debet partim a præputio, partim a corporibus nervoſis; in inferiori vero glandis parte adeſſe debet frenum; teſticuli in ſcroto debent contineri cum ſuis epididymidibus; per ſcroti denique mediam partem linea ducta eſſe debet, quæ ſuturam ſcroti conſtituit, & hæc per perinæum ad anum usque protendi. In pudendis muliebribus, rite conformatis, adeſſe debent labia, clitoris, nymphæ carunculæque myrtiformes, inter ſe vinculis quibusdam connexæ. 3) Ad ſitum. Quo magis enim

ſexus

ſexus organa occupant ſitum naturalem, eo potior quoque creditur ſexus, & ad officium, ſuo tempore præſtandum, aptior. ZACCHIAS, *lib.* 7. *Tit.* 1. *Q.* 8. quidem tradit, prævalentiam deſumendam eſſe a ſitu vel ſuperiori, vel inferiori. Aſt hæc ratio non ſufficit; nam exiſtere poteſt hermaphroditus maſculus, qui ſupra pubem in regione hypogaſtrica hiatum quendam exiguum, vulvulam repræſentantem, posſidet, interim tamen non ſequitur ſtatim, quod ſit fœmina. 4) Ad meatus. Nam ubi meatus patent, ibi ſexus quoque datur prævalentia, imprimis, quando etiam per ejusmodi meatum urina exercitur. Si vero organa imperforata ſunt, imprimis maſculina, tunc ad ſeminis ejectionem natura non deſtinavit. Ejusmodi conditiones in recens natis imprimis ſunt attendendæ, in adultis vero, quando organa generationis luſtrantur. 5) Conſiderari debent pili. Quemadmodum enim hi pubertatem notant, ita ſexus quoque præſtantiam indicant. Hinc in ſexu valentiori copioſiores & rigidiores, in imperfectiori vero nulli, pauci, & molliores, ad inſtar lanuginis tantum reperiuntur. 6) Eruptio pilorum in mento & perinæo probe eſt obſervanda, nec minus capillorum rigiditas, exiguitas, & criſpatura, quæ ſuo modo etiam notabilem dant ſexus diſtinctionem. 7) Nec minus negligendus hic eſt habitus corporis. Corpus enim oblongum, robuſtum, carnoſum, & muſculoſum, magis virilitatem, contra vero ſtaturæ exiguitas, & corpus molle, fœminei quid indicat. 8) Huc pertinet cutis color & crasſities. Cutis enim in ſexu maſculino ſolidior, in fœminino vero ordinarie tenerior quodammodo deprehenditur, id quod etiam ſpeciem pulchritudinis efficit. 9) Pectus excarne virilem, mammoſum vero, in quo imprimis notabilis, & crinibus minus cincta papilla prominet,

minet, fœmininum ſexum indicat. 10) Nec vox negligenda, quæ quo magis gravior, eo magis virili ſexui conveniens eſt.

Quando vero ſigna diſtinctiora in ſtructura genitalium non apparent, quid tunc agendum ſit, neſciunt ſane Autores, v. g. quando teſtes tantummodo adſunt, rite conformati, mentula autem deficit. Secundum noſtram ſententiam, mentula deficiente virilitas deeſt. Mentula enim abſolute neceſſarium inſtrumentum eſt ad coitum, ergo quoque ad virilitatem. ZACCHIAS, *l. c.* it. & ROLFINCIVS, *Lib. de partibus genital.* a teſtium præſentia ad virilitatem valere conſequentiam, arbitrantur. Aſt hiſce non ſubſcribo; teſtes enim, in ejusmodi partu monſtroſo deficientes & extra non conſpicui, interdum deliteſcunt in corpore, id quod obſervationes Anatomicorum confirmarunt. Ergo in tali ſubjecto potentia generandi non deficit. Quando quoque in hermaphroditico ſubjecto per organon illud, quod pudenda muliebria conſtituit, menſes erumpunt, & quamvis excretio talis fiat in exigua quantitate, modo cum periodico recurſu, tunc ſignum hocce utique notat ſexus fœminei prævalentiam: quale exemplum proſtat apud ZACCHIAM, *l. c.*

7. Qu. Quid ſit ſtatuendum de matrimonio hermaphroditorum?

Illi, in quibus nulla ſexus vera diſtinctio apparet, nec perfectio; (qualia exempla annotavit COLVMBVS, *in Anatom. ſua, L. 15.* SCHENCKIVS, *in Obſ. L. 4.* ZACCHIAS, *l. c.*) ad matrimonium ineundum inhabiles judicantur: quoniam nec maris, nec fœminæ munere fungi queunt. Ubi vero aut ſexus maſculinus,

aut foemininus manifeſte prævalet, vel, uti leges loquntur, ubi major deprehenditur incaleſcentia, ibi conjugium permittitur. STRUV, *Syntagmate Jur. Civil. Exercit. 3.* SIMON, *de impotentia conjugal. c. 4. theſ. 2. p. 86.* VALENTINI, *Nov. M. L. Caſ. 10. p. 244.* CARPZOVII *Conſiſtor. L. 2. def. 16.* SCHVRIGII *ſpermatolog. p. 661.* ubi integrorum collegiorum reſponſa reperiuntur. Cavendum vero, ne mas cum mare, foemina cum foemina combinetur, id quod accuratior inſpectio Medicorum, non vero obſtetricum, (vid. BOHN. *in Offic. Med. P. 2. c. 3. p. 569.* & SCHVRIGII *Spermatologiam, C. 13. p. 641.*) determinat. In caſu vero dubio, juxta nonnullorum JCtorum ſententiam, ut BALDI, in *Legem quæritur ff. de ſtatu hominum*, hermaphrodito electio conceditur, modo juramento promiſerit, quod altero ſexu uti nolit. Aſt quoniam hoc ſine ſcandalo fieri non poteſt, hæc ſententia merito rejicitur. STRYK. in *Jur. ſenſuum, diſp. I. C. 1. theſ. 62.*

8. Qu. An hermaphrodito, utroque organo ad generandum perfecto, conceſſum ſit, utroque modo coire, &, quando hoc fecit, an ſit puniendus?

1.) Uterque congreſſus nec ſine ſcandalo, nec ſine adulterio fit, imo conſultius eſt, omnibus omnino hermaphroditis matrimonium plane interdicere. Quando vero matrimonium iniit, juramentumque, quod altero organo uti non velit, præſtitit, & tamen durante matrimonio utroque organo utitur, tunc hoc crimen, juxta nonnullorum ſententiam, poena capitali punitur. Vid. argumenta, tum affirmativa, tum negativa, de hac re in SCHVRIGII *Spermatologia, p. 667. & ſeqq.*

9. Qu.

9. Qu. An hermaphroditus in foro teſtari queat?

Reſpondeo, quod non. Dicunt quidem nonnulli, quod hermaphroditus, qui ſexum virilem elegit, pro viro in Republica ſit habendus, & ad res, atque officia, viris conceſſa, admittendus. Aſt, quoniam ad ſexum foemininum inſimul inclinat, ideo vir perfectus revera non exexiſtit. Quemadmodum enim, juxta communem Doctorum conſenſum, eunuchi, quia foemineæ naturæ propinquiores ſunt, foeminis accenſentur, & ideo omnium illorum jurium, ac privilegiorum, quæ viris attribuuntur, indigni judicantur, contra foeminis favorabiles leges illis applicantur: Ita etiam res ſeſe habet in hoc paſſu, quare ad teſtificandum merito inepti iudicantur hermaphroditi.

10. Qu. An muneribus publicis, ciuilibus, atque eccleſiaſticis fungi queat, & an ſuccedat in feudis?

Ad primam quæſtionis partem quod attinet, certum eſt, quod hermaphroditus muneribus publicis ſine ſcandalo præeſſe non valeat, pariter quoque vix in feudum ſuccedere, imprimis ille, in quo ſexus maſculini præualentia, & exacta perfectio non reperitur. Nam, juxta RITTERSHVSIVM & LVDWELL, *Synopſi Feudal. Cap. 6.* ROSENTHAL *de feudis, Cap. 7.* ſoli maſculini ſexus in feudis admittuntur, adeoque hermaphroditi, in quibus aut ſexus parilitas, aut maſculini imperfectio, aut foeminini præualentia, obſeruatur, feudi capaces haud ſunt. In ſtatu vero dubio nonnulli reſpicere volunt ad actiones

ejusmodi ſubiecti, & virtutum ac virium eminentiam. Aſt hæc regula mihi non videtur eſſe vniuerſalis, nec vbique applicari poteſt, dum in ſucceſſione feudi non ſemper de adulto quæritur, ſed etiam de recens nato.

11. Qu. Quid ſit ſtatuendum de baptiſmo hermaphroditorum?

Cum certum ſit, quod hermaphroditi non ſint monſtra, ſed foetus, humanam formam habentes, ideo, vt alii homines rationales atque Chriſtiani, merito baptiſmo abluendi, & nomine donandi veniunt. Antequam vero talis foetus baptizetur, organa probe inſpicienda, quænam nempe magis formata & perfecta ſint, hoc facto, aut maſculinum, aut foemininum nomen etiam illis tribuitur. Quando vero in tali infante, recens nato, vterque ſexus perfecte effigiatus eſt, vel quando ſexus dubius eſt, arbitratur MOLLERVS *de hermaphroditis, C.5.* quod eo in caſu viri nomen eligendum, ex hac ratione, quoniam natura, omnium veluti rerum magiſtra, & opifex, ſemper ad meliora, & perfectiora inclinet. Quando vero hermaphroditus foemina pro maſculo rite baptizatur, vel, vice verſa, maſculus pro foemina, baptiſmus ideo non reiteratur, ſed tantummodo nomen mutatur. Actus enim ille ſacer vitioſus minime eſt, quia hic ſubſtantialia baptiſmi obſeruantur, Sacroſancta quippe Trinitas inuocatur, atque in nomine Patris, Filii & Spiritus ſancti aqua effunditur. B. GERHARD. *in Loc. theolog. Tom. 4. de ſancto baptiſmo, ſect. 3. cap. 3. num. 26.*

12. Qu. An detur ſexus mutatio?

Affines hermaphroditis cenſentur perſonæ, quæ ſexum mutant, de qua ſexus mutatione varia hinc inde a-

pud

pud Autores reperiuntur exempla. V.g. apud PARÆVM, in *Chirurg. L. 24. Cap. 5.* extat hiſtoria de virgine quadam Luſitanica nobili, quæ, cum ad ætatem perueniſſet illam, in qua mulieres primum lunare tributum perſolvunt, ecce! vice menſium priapum, usque ad id tempus intus latitantem, protruſit, & ſic ex foemina factus eſt maſculus, qui poſtea vxorem duxit, ſed an libros procreaverit, non ſatis compertum eſt, inquit Autor, interim tamen, virum hunc imberbem ſemper manſiſſe, ab Autore affirmatur. Aliam quoque ſibi relatam ibi habet hiſtoriam de perſona, quæ usque ad 14. annum foemina fuerit, in fine autem ſubſequentis, cum ancilla una in lecto decumbens, atque laſciviens, latens virile membrum ex improviſo cum impetu emiſerit. Idem Autor refert aliam hiſtoriam de virgine 15. annorum, quæ cum ſaltu impetuoſo ſubito vincula pudendorum diſruperit, ut penis, in corpore deliteſcens, cum notabili dolore proſiliret. Illam, ait, domum reverſam matri maxima cum lacrymarum effuſione inteſtinorum ſuorum, ex abdomine pendentium, jacturam oſtendiſſe, Medicos vero vocatos pronunciaſſe, filiam ita in filium mutatam eſſe. Quid vero ſtatuendum ſit de hacce ſexus mutatione diſputent alii, nos illam aut negamus, aut cercoſin fuiſſe, affirmamus. Ipſe enim PINÆVS *de Not. virgin.* quoque non credit ejusmodi ſexus mutationem, ſeu filiæ in filium converſionem, &, dum de mutatione maſculi ſexus in foemininum omnes fere Autores ſilent, ideo noſtra theoria magis roboratur & confirmatur.

CAP. XV.

DE IMPOTENTIA CONIVGALI, IMPRIMIS IN SEXV VIRILI.

EX mente Canonum, duplex eſt conjugii effectus, ſeu finis. Alter ſpeciei humanæ propagatio, per procreationem partus; alter mutuum rei domeſticæ, vitæque ſubſidium, quæ ratio quoque in ſacris traditur, tanquam cauſa & occaſio condendæ mulieris. *Gen.* 2. *v.* 18. & 20. Et quamvis duplex hic matrimonii finis ad validitatem matrimonii requiratur, tamen matrimonium præcipue cauſa procreandi liberos contrahitur. Ideo & ille ad conjugium primario ineptus exiſtit, qui debitum conjugale reddere non poteſt, h. e. cui deficit coeundi, & ſeminis ejaculandi potentia. ZACCHIAS, *L.* 3. *tit.* 1. *qu.* 1. Sine qua nunquam fœmina a viro impraegnatur. Fœmina enim tantum per membra generationis, ſecundum naturæ inſtitutum cum viro copulatur, & ſane fabulæ, ſomnia, meraque mendacia ſunt, & dici merentur, quæcunque jactantur de conceptione, facta ex ſemine virili in balneo rejecto, vel ex ejus effuſione extra, licet prope vaſa muliebria, aliæque nugæ, his non abſimiles, ab AVERRHOE, JOH. BAPT. SYLVATICO, ALBERTO MAGNO, aliisque traditæ. Copula hic carnalis requiritur, h. e. organorum generationis ad ſe invicem conveniens adplicatio. Et cum in foro eccleſiaſtico multoties quæſtio oriatur de coeundi & generandi ſufficientia, ſive potentia, ideo, illam quoque hic pertractemus, rei neceſſitas expoſcit.

I. Qu.

1. Qu. Quid ſit impotentia coeundi? quid generandi?

Coeundi impotentia eſt vitium vel naturale, vel accidentale, ſive, quod idem eſt, præternaturale, quo quis impeditur alteri carnaliter commiſceri. HOSTIENSIS, in *Summ. Lib. 4. Tit. de frigid. & malef.* JOH. BRVNELL. *de ſponſ. & matrimonio, concl. 28. n. 2.* Coitus enim eſt adplicatio maris & fœminæ in membris generationis, qua ſemen ad ſpeciei propagationem & individuorum conſervationem expellitur. Impotentia autem *generandi* quoque eſt vitium naturale, vel præternaturale, ſive accidentale, quo quis, legitimo, vel naturali coitu utens, inhabilis eſt ad ſui ſimilis generationem.

2. Qu. Quænam ſint cauſæ impotentiæ conjugalis?

Tam coitus, quam generationis impotentia, plures habere poteſt cauſas, modo ex parte viri, modo ex parte mulieris provenientes, quæ dividuntur commode in externas & internas. Externæ cauſæ illæ ſunt, quæ a Medicis alias non-naturales dicuntur. Quo pertinet 1.) aër, cujus efficacia in corpus humanum maxima ſane eſt. Frigidus enim homines ad veneris luſus torpidos reddit. Calidus contra viros quidem interdum debilitat, fœminas contra ſalaciores reddit, & , ſi, juxta HIPPOCRATEM, *Lib. de Aere, aquis, & locis, Text. 48.* Scythis endemia eſt impotentia, illa magis ab aere frigido, quam ab equitatione ac venarum poſt aures ſectione oritur. Huc pertinent quoque victus ratio & alimentorum, medicamentorumque nonnullorum indecens uſus. Sic ex alimentis ſterilitatem fœminis afferre poteſt abuſus aſparagi, qui contra viros

ros confortat, atque ſalaciores reddit. Huc pertinent & medicamenta venenoſa, quæ impotentiam præſtant, qualia ſunt imprimis ſaturnina, de quibus tamen alibi. Primario autem venerem excitant, vel ſupprimunt animi affectus & vita. Sic diſcordia inter conjuges, moroſitas atque contemtus, ira ac triſtitia venerem reſtringunt. Gaudium contra, atque vera amorum teſtimonia, blanditiesque & formoſitas veneris ſenſum atque ſtimulum notabiliter augent. Hinc, juxta TIRAQVELLVM *de lege connubiorum, p. 2. lege 2.* gravius peccatum eſt, coire cum difformi, quam cum formoſa. Inſuper omnis odor fœtens, corporisque immundities, libidinem ſuffocat, animumque avertit.

Cauſæ internæ dividuntur in univerſales atque particulares. Ad univerſales pertinet ætas, quæ naturalem impotentiam præſtat. Non poteſt quidem certo annorum numero coeundi potentia præſcribi (nam de coitus potentia primario ſermo eſt, cum generandi ſpes ex coitu habeatur, *Leg. final. C. de ſponſal.*) interim tamen juvenes ante XVI. vel XVIII. annum vix libidinis ſtimulum ſentiunt, atque ad coeundum potentes ſunt; hinc eo tempore hircire & catulire, juxta ZACCHIAM, *Lib. 3. Tit. I. qu. 2.* incipiunt, h. e. in venerem accenduntur. Senes quoque 70mo anno ordinarie impotentes ſunt & aculeos amiſerunt. Qui vero ſerius coire incipiunt, in illis ſerius quoque coeundi potentia recedit, & contra, qui libidinoſam exercent juventutem, effœtum poſſident corpus in ſenectute, juxta SENECAM.

3. Qu. Quænam ſint cauſæ præternaturales univerſales, impotentiam coeundi & generandi producentes?

Sunt morbi omnes, qui hominem debilitant ac vi-

res

res tum ſolidorum, tum fluidorum infringunt. Morbum enim hominem ad generationem impotentem reddere poſſe, per *L. filium eum definimus ff. de his, qui ſui vel alieni juris ſunt L. ſi pater §. final. ff. de adopt. & arrogationibus* confirmatur. Qui morbi omnes, quando ope medica reparari poſſunt, matrimonium non dirimunt; ſi vero ſint irreparabiles, matrimonium diſſolvunt, *juxta L. C. de frigid. & maleficat.* BRVNELL. *de ſponſal. & matrimon. concl. 28. no. 18.* Diſtinguunt quidem JCti inter vitia naturalia, & inter morbos, ZACCHIAS, *lib. 3. Tit. I. qu. 3.* Aſt hæc diſtinctio nullius eſt momenti, & fluit ex hypotheſi veterum, qui tres hominis ſtatus admittebant, nempe 1.) ſtatum ſecundum naturam, ſeu ſanitatem, 2.) ſtatum præter naturam, ſeu morbum, & 3) ſtatum neutrum. Si vero ſanitas potentia eſt exercendi actiones, homini competentes ſecundum ſexum atque ætatem, ſequitur, quod omnis impotentia actionum etiam ſit morbus. In hoc conſentiunt omnes, etiam ſcriptores inſtitutionum medicarum. Interim vitio naturali ex hypotheſi illi laborant, qui nunquam ſtimulo venereo agitantur, & genitalia torpida gerunt, ac in quibus mentula nunquam erigitur, nec glans rubet atque ſenſu prædita eſt. Tales perſonæ ſane effoeminatæ ſunt, hincque pallidam faciem habent, & plerumque imberbes ſunt.

Morbi univerſales, hominem impotentem reddentes, ſunt v. g. omnes evacuationes enormes, ut diarrhoea colliquativa, ſudor colliquativus, hæmorrhagiæ, ſive ſpontaneæ, ſive ex vulnere. Hæc enim fluida vitalia notabiliter imminuunt, &, quoniam ab illis vires ſolidorum dependent, ideo torpidi, frigidi atque languidi homines redduntur, ipſaq; in illis venus extinguitur, qui morbis dictis laborant. Huc pertinent porro vulnera capitis, ex obſervatione MARCELL. DONAT. *Hiſt. mirab. L. 4. C. 13.* & AMATI

P LV-

LVSITANI, *Cent. 6. n. 95.* item capitis percuſſiones enormes, ex obſervatione HILDANI. Læduntur nempe ita nervi, a quorum integritate potentia generationis promovetur. Simili modo hydropici, hernioſi, hectici & paralytici, dum corpus vix commovere poſſunt, dici merentur impotentes. Tandem huc referri debet incantatio & faſcinatio. Hanc quidem non nulli pro imaginaria habent, BORELL. *Cent. 4. obſ. 68.* ſed experientia ejus exiſtentiam probat. Modum vero hujus faſcinationis exponere non poſſumus, dum certo modo hyperphyſicus eſt, quatenus ſcilicet operandi modus nobis eſt occultus. Probabiliter tamen partim debilitantur ſpiritus, partim nervi obſtruuntur, ac ita paralyſis penis oritur; (nam muſculi erectores penis neque mentulam erigere, neque ſemen, in veſiculis ſeminalibus contentum, exprimere poſſunt:) Aut ipſa vaſa ſpermatica, teſtes, epidydimides & veſiculæ ſeminales in tali faſcinatione conſtringuntur, quo perit omnis ſeminis elaboratio, ſecretio, atque ſtimulus venereus, a præſentia ſeminis copioſi, in veſiculis ſeminalibus exiſtentis, dependens. Ac ſane in frigidis, quos vocant, ſive illis, qui in ætate habili ad venerem tamen neque inclinant, neque ullum ſenſum libidinis percipiunt, omnia jam dicta contingunt.

4. Qu. Quænam vitia particularia impotentiam coeundi & generandi præſtant in ſexu maſculino?

Omnia illa, quæ organa generationis lædunt, imprimis vitia mentulæ & teſticulorum, de quibus fuſiſſime egit *Celeb.* SCHVRIGIVS, in ſua *Spermatologia, C. 10.*

5. Qu. Quænam ſunt vitia mentulæ?

Ad vitia mentulæ pertinet 1.) mentulæ defectus, ſive

ve a nativitate, qualia exempla in SCHENKII *Obſ. Med. L. 4.* extant, ſive ab extirpatione, ubi a gangræna, ſphacelo, & cancro morbisque venereis vel afficitur, & corrumpitur, vel plane conſumitur, & Medicum ita ad abſciſſionem hujus membri neceſſitat, aut quando juvenes, cuſtodiæ gynæceorum deſtinati in regionibus orientalibus ita impotentes redduntur. 2.) Penis retractio, ubi membrum virile corrugatur, abbreviatur, & in abdomen abſconditur, ſive hoc fiat a ſpaſmo, ut in ſenili ætate, vel in calculoſis, ſive a veneficio, qualia exempla reperiuntur in SCHVRIGII *Spermatolog. Cap. 3.* 3.) Penis paralyſis, ſive erectio deficiens, quæ erectio ad generationem abſolute neceſſaria eſt. Dum enim penis erigitur, & rigiditatem acquirit, in antliam commutatur, qua mediante pudenda muliebria dilatantur, ſemenque virile in arvum muliebre infunditur. Hinc recte judicat ZACCHIAS, *L. 3. Tit. I. qu. 8.* quod absque penis rigiditate mulier a viro cum effectu non cognoſcatur. 4.) Penis ſitus in loco inſolito, v. g. in fronte, BORELII *Obſ.* 74. in facie, loco naſi, LICETVS *de Monſt. Lib. 2. cap. 30.* in occipite, *M. N. C. dec. 1. anno 3. Obſ. 42.* in mamma, *M. N. C. dec. 2. anno 7. obſ. 123.* vel etiam in perinæo, aut ſupra pubem 5.) Huc referri debet phimoſis, ſive impedita glandis denudatio, quæ diverſi eſt generis 1.) Contingit a præputii clauſura fere omnimoda. Hinc ROLFINCIVS *de partibus genitalibus, P. I. c. 50.* inquit, ubi præputium adeo anguſti orificii eſt, ut glans illud nequeat perforare, ſumma in coitu oritur difficultas: Neque enim urina, neque ſemen liberum exitum inveniunt. Novi exemplum tantæ anguſtiæ præputii in juvene ſtudioſo, qui ipſam urinam ſemper maximis cum difficultatibus & revera guttatim emittebat, dum illa effluebat per foramen præputii vix notabile. Talis præputii clauſura a nonnullis inter ſigna virginitatis juvenum refertur.

2.) Ex anguſtia præputii, paulo tamen auguſtioris, quam ubi fere omnimode clauſum eſt, oritur *capiſtratio*. In hoc malo glans tumens & rigida in coitu ad dimidiam tantummodo ſui partem denudatur, & inſimul cum dolore & moleſtia comprimitur, quare non tantum extinguitur voluptatis ſenſus, ſed & ſeminis ejaculatio impeditur. 3.) Phimoſis ſpecies eſt, qua coitus læditur, quando præputium, ſive in totum, ſive in tantum, cum glande cohæret. Ita enim convenienti modo erectio mentulæ & ingreſſus ad pudenda muliebria fieri haud poteſt. Cujus rei exemplum extat in VALENT. *ff. Med. Legal. P. I. S. I. Caſ. 9.* 6.) Mentulæ vitium eſt curvatura & tortuoſitas penis, ſive a ſpaſmo, ſive a læſione penis, a morbis imprimis venereis. Quando enim ita penis, falciformis redditur, vel ad alterutrum latus incurvatur, etiam ineptus eſt ad coitum & generationem. 7.) Penis inconveniens perforatio, ſive hypoſpadia. In tali enim morbo penis non in loco ordinario, ſeu anteriore glandis parte, ſed in inferiori loco, circa glandis frenum, vel in media urethræ parte, vel circa radicem prope ſcrotum perforatur, urinam & ſemen emittit. In tali morbo coitus quidem perficitur, aſt an ejusmodi vir coitum fœcundum exercere, atque adeo ad matrimonium admitti poſſit, diſputant Autores. Vid. ZACCHIAM, *Lib. 9. Tit. 3. qu. 6.* ubi inquit: Conveniunt Doctores, quod quandocunque foramen virgæ in ſuo naturali loco non adpareat, impediatur omnis generatio, quia ſemen recta ad uteri internum oſculum pervenire non poteſt, ſed ad latera, vel ad poſteriorem partem, effunditur. Et pergit Autor, quod glans impedimento ſit, ac, etiamſi uterus, ſeminis virilis avidiſſimus, illud cum voluntate excipere vellet, tamen, ob impedimentum glandis, hocce fieri non poſſit, evaneſcatq; hinc ſpiritus, & ſemen infœcundum evadat. Hæc ſterilitas

tas in imperforatis experientia confirmatur. Vid. *Miſcell. N. C. Dec. I. ao. 9. & 10. obſ. 105.* SCHENCKII *obſ. med. Lib. 3.* 8.) Mentulæ nimia proceritas. Vulgo mentula ſolito major minori præfertur, quoniam in ſenſu voluptatis acceptior, & ad generationem utilior judicatur. Quam ſententiam vulgi Medici non ſemper amplectuntur, dum membrum virile nimis longum uteri orificium contuſione moleſtare, & ideo generationem magis impedire, quam promovere, imo plane diverſorum periculoſorum ſymptomatum cauſſa exiſtere ſolet, confirmante hoc ZACCHIA, *Lib. 7. Tit. 3. qu. 5. & 7.* ubi exemplum ANGELÆ adducitur, meretricis Romanæ, quæ, dum cum viro, probe mentulato, congrediebatur, in ſyncopen incidebat, nil dicam de aliis morbis, qui ab uteri, per mentulam majorem facta, contuſione producuntur, dolore, inflammatione, hæmorrhagiis, &c. quæ veneris jucunditatem omnem adimunt, & conceptionem impediunt. Vid. plura in SCHVRIGII *Spermatologia, Cap. 10. p. 496. & ſequ.* Similia incommoda ex penis nimia craſſitie fluunt. Hinc conjugium tale ſterile merito judicatur, conſentiente Facultate Medica Lipſienſi, in ZITTMANNI *Medicina Forenſ. Cent. 2. caſ. 85.* & ideo, prævia habita inſpectione, divortium quoque permittendum. Celeb. VALENTINI, in *Novell. Med. Legal. Caſ. 5.* ex judicio D. Dœbelii, ſequentem curioſam allegat obſervationem, quod in nonnullis Conſiſtoriis Daniæ aſſerventur penes, ex lapide ficti, vel ex ligno formati, ad quos in rebus dubiis, ceu ad regulam, menſurationis ergo, confugere ſoleant. 9.) Quæſtio oritur, an etiam vir, nimis parvo virili membro dotatus, ad liberorum procreationem & matrimonium ineundum habilis ſit? Ad hancce quæſtionem reſpondit ZACCHIAS, *Lib. 3. Tit. 1. qu. 6.* Si mulier hian-

tem admodum uterum habet, & virile membrum nimis exiguum exiſtit, congreſſus inter ipſos vix ſequi poteſt: Nam uterus, nimis patens, virile membrum ita amplecti non valet, ut inde delectatio, membrique intenſior erectio, ac ſeminis conveniens ejaculatio ſequatur. Hanc ſententiam alii negant, & defendunt potius, quod penis brevis impraegnationem non impediat, 1.) quoniam ad prolis generationem non ſeminum commiſcela, ſed tantummodo ovuli per auram ſeminis virilis foecundatio requiratur. 2.) Quod ſeminis virilis ad orificium uterinum internum projectio & effuſio ideo non ſemper ſit neceſſaria. Hinc Facultas Lipſienſis apud ZITTMANNVM, *Cent. 6. Caſ. 77.* inquit: *Daſs ein unvollkommener* congreſſus, *da* mentula vaginæ uteri orificio *nur einiger maaſſen* applic*irt*, *dieſe aber* a ſemine virili aſperg*iret worden*, *zur Schwangerung einer Weibes-Perſon zuweilen zulænglich befunden werde.* Et VALENTINI, in *Novell. Med. Legal. Caſ. 4. p. 33. & Caſ. 5. p. 60.* quæſtionem movet, an mentula, juſto brevior, conceptionem & impraegnationem impediat, ibidemque negative reſpondet, quoniam, ratione viri, ad procreationem ſobolis ſola ſeminis prolifici ejaculatio non in uteri cavitatem internam, ſed tantum in vaginam ſufficiat.

Hac occaſione, ubi de mentulæ ſtatu ſermo eſt, quædam ſimul dicenda veniunt de *circumciſis*, *recutitis*, & *infibulatis*, eorumque potentia. Quid circumciſio ſit, nemo ſane ignorat, & quod illa potentiam conjugalem non impediat, ſed potius augeat, confirmant Judæorum, Turcarum, atque Perſarum, conjugia. Nec minus de recutitorum, ſive illorum, qui arte defectum præputii redintegrarunt, potentia dubitandum. Infibulati vero tam diu impotentes ſunt, quam diu a fibula non liberantur. Erat vero infibulatio clauſura, vel ligatura

præpu-

præputii, filo, vel fibula metallica facta, quæ congreſſum impediebat.

Ejusmodi operationes olim erant in uſu, in præſenti autem rarisſime, vel nunquam contingunt. Nihilominus in Medicina Legali interdum de recutitione quæſtio oritur, v. g. quando Judæus, mulierem chriſtianam in conjugem deſiderans, judaiſmum pernegat, vel quando, perpetrato delicto, aut ſcelere, quodam, ſe Chriſtianum ſimulat, & minime, ſe Judæum, ſeu circumciſum eſſe, fatetur, & quidem ex eo fundamento, quia glandem, præputio tectam, habeat, in quo caſu de recutitionis posſibilitate quæritur, & an ex certo aliquo ſigno, tam præcedanea circumciſio, quam ſubſequens recutitio, in Judæis, vel ejusmodi nationibus circumciſis, dignoſci valeat? Si ad primum reſpondere volumus, fatendum, recutitionem utique eſſe operationem posſibilem, teſtante CELSO, *Lib. 7. C. 25.* DION. *in chirurgia. de operationibus mentulæ.* AMMANNO, *in Med. Crit. Caſ. 39.* B. WEDELIO, *Exerc. Med. Philolog. Decad. 5. Exerc. 1.* JOSEPHO, *de Antiquitat. Judaic. L. 12. c. 6.* ubi inquit: *Judæos ſibi præputia adduxiſſe, ut in gymnaſio nudi quoque non eſſent Græcis diſſimiles.* Et olim apud Judæos in uſu fuiſſe, teſtatur PAVLVS, *Epiſt. 1. ad Corinth. C. 7. v. 18.* ubi Judæis, chriſtianiſmum amplexantibus, prohibet, ne ſigna circumciſionis obtegant, *iſt jemand beſchnitten beruffen, der zeuge keine Vorhaut.* Imo talem operationem hodienum Judæis adhuc notam eſſe, confirmat AMMANNVS *l. ſupra cit.*

Recutitionem, autem, ſive præputii reſtitutionem, dignoſcere, res eſt, quæ maximam circumſpectionem expoſcit. Nam inſtituebatur olim 1) ad modum CELSI, per inciſionem circa radicem penis, qua oriebatur notabilis & lata cicatrix, & cutis mobilis mentulæ elon-

gaba-

gebatur. 2) Reſtituebant præputium absque inciſione certo inſtrumento attractorio, ſeu ſpatiſterio, itaque fibris ſuccesſive extenſis, defectum præputii reſarciebant. Primus modus facile ex cicatrice, poſterior vero difficulter dignoſcitur a Medico & Chirurgo peritiſſimo, niſi cicatrix in extremitate præputii, a circumciſione relicta, fraudulentiam hancce inſimul revelet.

6. Qu. Quænam ſunt vitia teſtium?

Ad vitia teſtium, quæ impotentiam generandi, (non vero coëundi) præſtant, pertinet partim eorum læſio, ſive illa conſiſtat in ſcirrhoſitate, facta a contritione, contuſione, vel morbo quodam interno, imprimis venereo, v. g. hernia venerea, ubi imprimis epididymides afficiuntur & obſtruuntur. Cum vero certum ſit, quod teſtes, utpote partes nobiles, conſtituant promptuarium generis humani, in quibus liquidum genitale, ſive ſemen virile, elaboratur, ſeparatur, & conſervatur, ideo per ſe clarum eſt, quod per vitia teſtium turbetur genuina ſeminis elaboratio, & ita generandi potentia. Perſonæ, vitiis ejusmodi teſtium laborantes, ſalutantur vel *Caſtrati*, vel *Eunuchi*, vel *Spadones*, vel *Ectomiæ*, vel *Thlibiæ*, *Thlaſiæque*. Hæc vocabula apud Medicos & JCtos promiſcue plerumque ſumuntur, imo pro ſynonymis interdum habentur, nihilominus autem a ſe invicem diſtingenda veniunt.

Eunuchi ſunt vel a natura, vel caſu, vel ex inſtituto. Eunuchi a natura ſunt, qui ſine teſtibus naſcuntur, & poſtea, creſcentibus annis, in eodem ſtatu permanent. Quod de DOROTHEO, *antiocheno Epiſcopo*, narratur. SCHENCKIUS, *Lib. 4. Obſ. Tit. de teſticul.* Porro Eunuchi dicuntur natura tales, qui neque titillatione, neque oſtentatione corporis nudi formoſæ puellæ,

ellæ, neque ullo alio modo ad prælium in caſtris venereis accendi poſſunt, licet in illis penis debita magnitudine conformatus ſit, & teſtibus, magnitudinem ovi columbini æquantibus, inſtructi deprehendantur. Vid. ejusmodi caſum in MISCELL. N. C. *Decad. 3. anno 4. obſ. 32.*

Evnuchi per artem, ſecundum AEGINETAM, *Lib. 6. cap. 68.* & BONETVM, *Polyalthes Tom. 2. L. 4. C. 17.* ſunt, quorum teſticuli vel ſunt contuſi, & ſic ad generationem inutiles redditi, vel exciſi plane. Olim autem eunuchiſmi, ſeu eunuchos faciendi modus, duplex erat, primus contuſione abſolvebatur, ubi puerorum, vel infantium, in aquam calidam collocatorum, teſticulos digitis, vel ferulis fiſſis, contundebant, comprimebant, & conſtringebant paulatim, usque ad eorum abolitionem & evaneſcentiam. Quod genus eunuchorum Thlibiæ & Thlaſiæ, ſive Thladiæ ſalutantur. Secundus modus fiebat exciſione, hincque dicebantur Ectomiæ, exciſi, exſecti, ſemiviri, caſtrati. Hæc caſtratio eſt vel 1) *inconſulta*, v. g. ex morſu animalium, vel jactu globorum ex tormentis bellicis, aut denique conquaſſatione inflammatoria, &c. vel 2) *conſulta*, ſive ex conſilio medico ſuſcepta, in hernia affectis, maniacis, podagricis, leproſis, ſcirrho teſticulorum venereo, aliove non maligno, vel lucri, aut quæſtus iniqui cauſa. LANGIVS, *lib. 1. Epiſt. 69.* annotat caſtrationem improprie dictam, ubi Ægyptiorum ſacerdotes modica Cicutæ ſorbitione ſeſe impune caſtrare conſueverunt; id quod alio quoque veneno fieri poteſt, imprimis ſachari ſaturni uſu. Spado quid ſit, Authores valde inter ſe diſputant. Spado enim dicitur 1) ab urbe Spada Perſiæ, ubi caſtrationis mos primum invaluit & floruit. Semiramis enim, Regina Babyloniæ, primum evnuchos, ſive ſpadones, præparari curavit 2.) Spado dicitur a σπάω, quod denotat convello. Hinc ſpa-

dones proprie a Medicis dicuntur, quorum nervi, qui membra genitalia, & horum muſculos commovere debent, a quacunque cauſa, vel morbo, conuulſi ſunt. In tali ſtatu quoniam teſtes non omnimode deficiunt, ideo ſpado ſemen, in minori tamen quantitate, præparat. 3) Spado dicitur vir unius teſticuli, ſive, quod idem eſt, monorchis. *L. ſi ſerva §. ſi Spadani ff. de jur. dot.* 4) Spadones a Medicis Neotericis frigidorum præcipue, ſic dictorum, hominum claſſi annumerantur, quod ſcilicet materiali quidem præditi ſint, aſt in efficiente cauſa ac formali utique læſi deprehendantur. Vid. D. D. EWALDI, *Med. P. P. Regiomont.* diſſ. *de Evnuchis & Spadonibus.* Vel, juxta HANIVM, *ad Weſenbecium, tit. de ritibus nuptiar. verb. Impotentes*, ſpadones ſunt frigidioris conſtitutionis, vel talismodi morbo ſontico impliciti, ut generatio inhibeatur. Quod tamen naturæ vitium adhuc ope Medicorum tolli & curari poſſibile eſt, adeoque nec dirimit matrimonium contractum, nec impedit contrahendum, argumento eorum, quæ proferuntur a D. SIMONE, *Tract. de impotent. conjugal. Cap. VI. §. 2. p. 109.*

7. Qu. An illi, qui aut natura, aut alia vi externa caſtrati, ſeu penitus exſecti ſunt, ita, ut ambobus deſtituantur teſticulis, cum fœminis coire, ſemen effundere, atque generare valeant, hincque ad matrimonium ſint admittendi?

Ad hanc quæſtionem ut reſpondeamus, ſingula ejusdem membra conſideranda nobis erunt. Ad primum ergo, an ſcilicet evnuchi coire, & actum venereum

reum exercere poſſint, reſpondemus affirmative. Evnuchus enim pene gaudet, qui in ſenſu voluptatis erigitur. Sunt enim omnia organa ibi, quæ hancce erectionem & rigiditatem præſtare poſſunt, adſunt nervi pro ſenſu voluptatis, corpora nervoſa pro penis intumeſcentia, ac tandem muſculi pro erectione. Id JUVENALIS olim obſervavit, dum Satyra ſexta cecinit:

Sunt, quas evnuchi imbelles ac mollia ſemper
Oſcula delectant & deſperatio barbæ,
Et quod abortivo non eſt opus, illa voluptas
Summa tamen, &c.

Hi Satyrici verſus indicant, ipſos evnuchos arrigere penem, & incumbere, ſed non implere mulieres, aut gravidas reddere valere. Nam, propter defectum ſeminis, congreſſus talis non eſt fœcundus. Et quamvis in coitu liquorem quendam protrudant, tamen ille liquor proſtatarum eſt, non vero teſticulorum. In teſtibus enim unice, utpote in γονηποιήσεως vera officina, ſemen elaboratur.

An caſtratis, evnuchis, ſpadonibus, & toto patrimonio privatis, matrimonium ſit concedendum, in præſenti non determinare volo, quoniam fuſiſſime de conjugio evnuchi agit *Celeb.* VALENTINI, *in Novell. Med. Legal. Caſ. 6. a p. 62. nempe usque ad 222.* Et quamvis ibi varia, pro ſententia affirmativa roboranda, reperiantur, nihilominus tamen, cum poſt gloriam divinam ultimus matrimonii finis ſit ſobolis procreatio, evnuchi vero, ob defectum teſtium, ſemen prolificum atque generationi aptum minime contineant, ideo merito a matrimonio excluduntur. Dum de evnuchis hic agitur, etiam quæſtio oritur, an evnuchi ab eccleſia ſint excludendi. Reſpondendum affirmative. Extat enim *Deuteronom. C. 29. v. 1.* non intrabit evnuchus, attritis,

 vel

vel amputatis teſticulis, eccleſiam Domini, imo, juxta *Levitic. C. 21. v. 20.* nullum animal, quod vel contritis, vel tuſis, vel ſectis teſticulis erat, offerre licebat, & in eccleſia Romana receptum eſt, ac Jure Pontificum confirmatum, quod evnuchus neque Papa eſſe posſit, neque ſacerdos.

8. Qu. An monorchides, vel natura tales, vel quibus alter teſticulus exſectus, aut alio infortunio ablatus eſt, ad generandum æque habiles ſint, ac alii, duobus aut tribus teſticulis, vel pluribus dotati, vel an potius ſteriles atque ad matrimonium inepti?

SCVLTETVS, *in armamentario chirurgico, part. 2. obſervat. 64.* de his inquit: Quamvis multi poſt alterius teſticuli excîſionem aliquot procrearint liberos, non pauci tamen antea fœcundi, licet in uno ſaltim latere excîſi fuerint, ſteriles facti ſunt. Et, ſecundum Wilh. ten RHYNE *de promontorio bonæ ſpei, Cap. 22.* incolæ hujus promontorii, Hottentottorum nomine venientes, omnes, quotquot naſcuntur, maſculos alterutro teſticulo ſtatim a nativitate caſtrant, & quidem ideo, ne infrugifera terra plures, quam alere posſit, incolas recipiat. Hæc demonſtrant per experientiam, quod monorchides ad generationem non ſint inepti. Nam ſanguis per arterias ſpermaticas, & ſpiritus, per nervos libere circulantes, in altero teſticulo ſufficientem materiam ſeminis ad generationem ſuppeditant, & ſane in nullo ſcriptore medicinæ forenſis monorchis propter impotentiam accuſatus reperitur. Potentiam generandi

di inſuper in monorchide confirmavit exemplis REGNERVS de GRAAF, *tract. de virorum organis generationis pag. 7.* B. WEDELIVS, *miſcell. naturæ curioſorum, anno 2. obſervat. 256.* & in hiſce collectionibus alia plura exempla reperiuntur v. g. anno 4. & 5. obſervat. 13. anno 3. obſervat. 66. item in VALENTINI *novell. medic. legalibus caſu quarto.*

9. Qu. An triorchides, tetrorchides, pentorchides, ſive, qui tribus, quatuor, quinque armati ſunt teſticulis, alios potentia coëundi & generandi ſuperent?

De exiſtentia ejusmodi ſubjectorum nemo dubitare debet, quod ſtatim in limine monendum. Nam obſervationibus illa confirmatur. Sic de Triorchide reperiuntur exempla apud FORESTVM, *in obſervationibus medicis, Lib. 27.* obſervat. 15. BORELLVM, *Centur. 2. obſervat. 60.* de GRAAF, *l. c. pag. 8.* SCHVRIGIVM, *ſpermatologia C. 2. theſ. 23.* ROLFINCK. *de partibus genitalibus, part. 1. Cap. 11.* Tetrorchidum & pentorchidum exempla proſtant apud BARTHOLINVM, *in Anatom. Lib. 1. Cap. 22.* BLEGNY, *Zodiaco medico Gallico, anno 2. febr. obſervat. 2. M. N. C. anno 5. & 6. obſervat. 89.* De his omnibus vero Celeb. LANGIVS, *in Phyſiolog. theſ. 36.* ita judicat: Quibus plures quam duos teſtes conceſſit natura, illi ordinarie laborant copia ſeminis, hincque vix coitu multiplici exhauriuntur. Idem teſtatur LEALIS, *exercit. part. ſemen conficientibus*, quod nempe ſint fervidæ & indomitæ libidinis. Attamen nec hanc regulam perpetuæ veritatis eſſe, ratio docet & experientia confirmat. Sic juvenis bonæ valetudinis 25. annorum, triorchis, B. MERCKLINO ultro faſſus eſt, ſe per omnem vitæ ſuæ decurſum neque membri vi-

rilis erectionem ſenſiſſe, neque unquam venerei amplexus expertum eſſe ſtimulum. Vid. *M. N. C. anno 7. & 8. obſervat. 211.* Nam cum ſemen a ſanguine dependet, ideo non ſemper ſeminis elaboratio in ſolo teſtium habitu & multitudine, ſed potius in reliqua corporis conſtitutione quærenda, id quod VENETTE, *in tabula amorum, part. 1. cap. 2.* inſimul confirmat.

10. Qu. An κρυψόρχιδες, ſive illi, quibus teſticuli, vacuo ſcroto, vel in inguine, vel in abdomine latent, ad generationem apti & ad matrimonium admittendi ſint?

ZACCHIAS, *Q. M. L. lib. 9. tit. 3. qu. 6.* & RIOLANVS, *in Enchirid. Anat. lib. 2. cap. 35.* putat, quod teſtes, dum in ſitu peccant, hominem ſterilem, & ad matrimonium validum minus aptum reddere ſoleant. Aſt teſtes, in inguine ſiti, non ſemper ita comprimuntur, coarctantur, & conſtanter flaccidi, atque admodum parvi manent, ut ſemen in illis minus prolificum præparetur. Hoc enim inter alia confirmat hiſtoria, a ROLFINCK. *tract. de partibus genitalibus, part. 1. cap. 5.* relata: Scilicet vir quidam in magno honore habebatur a mulieribus, quoniam in venereo duello ſe ſtrenuum exhibere poterat militem, & tamen teſtes nullos habere videbatur. Spem quoque concipiebant ancillæ non conjugatæ, illum ſic fore ſterilem, neque ſe imprægnatum iri. Cum vero ad ſupplicium tandem propter varia crimina ductus & decollatus eſſet, proſector, teſtes in inguine reconditos, obſervavit. Argumento hoc eſt, addit dictus auctor, *Teſticondos* ſalaciores eſſe reliquis, quibus teſtes ſesquipede longius extra abdomen propendent. Item BARTHOLOMÆVS CABRO-

CABROLIVS, Monspelienſis academiæ Anatomicus, in ſuis hiſtoriis recenſet obſervationem de juvene 22. annorum, de quo parentes, quoniam natura teſticuli in illo deficiebant, dubitarunt, an ad matrimonium, an ad munus eccleſiaſticum aptus ſit. Medicus vero matrimonium commendavit, in quo complures quoque genuit filios. B. MOEBIVS, qui hancce allegat quoque hiſtoriam, in *fundamentis medic. phyſiologicis, pag. 464.* addit, quod hic juvenis dubio procul teſtes, in abdomine latentes, habuerit. Certum ideo eſt, teſticondos coire & generare poſſe. Hinc, quando talis teſticondus a virgine, vel meretrice de crimine ſtupri & impraegnationis accuſatur, atque vel ad matrimonium, vel ad infantis ſuſtentationem condemnari debet, ſemper videndum, an, pro excuſatione & defenſione ſua, ſufficienti argumento generandi impotentiam ex vacuo ſcroto, & plenario teſticulorum defectu probare poſſit. Si enim non eſt caſtratus, id quod cicatrix in inguine & ſcroto comprobabit, tunc teſticondus eſſe dicendus eſt, hincque ad generationem aptus præſumitur.

CAP. XVI.

DE IMPEDIMENTIS COEVNDI ET GENERANDI EX PARTE MVLIERIS.

Quomodo potentia coeundi turbetur in ſexu ſequiori?

DEbitum conjugale, vel coitus, turbatur & impeditur etiam culpa fœminarum variis modis. 1.) Quando tanta

tanta corporis infirmitate correptæ ſunt, ut debitum conjugale præſtare nequeant, vel propter latentem ægritudinem cognoſci non poſſint. D. SIMON, *de Impotentia Conjug. Cap. VI §. 6.* Quando prolapſus uteri & vaginæ adeſt. ZACCHIAS, *L. 3. T. 1. Q. 2.* & HEMMING. *de divortii cauſ.* Nam uterus, ita laxatus, & in ſitu ſuo mutatus, mentulam commode recipere non poteſt. Obex enim illi ponitur inſuper vel globulis, vel annulis, vel peſſariis, pyri formam habentibus, vel unculis, quibus machinis uterus intus in corpore ſuſtinetur. 2.) Ob matricem penitus deſtructam, vel deficientem. 3.) Huc pertinet fluor albus, ac fluxus menſium nimius & continuus. Ita enim non tantum gratia coitus & appetitus venereus extinguitur, ſed etiam mariti corpus variis obnoxium morbis redditur. Vid. *Caſum 36. Centur. 2. medicin. forenſ.* ZITTMANN. Accedunt 4) ulcera ſordida, fœtida, concroſa, maligna, uteri, vaginæ & pudendorum, quæ non tantum voluptatem fœminæ tollunt, ſed in marito nauſeam ad exhibendum debitum conjugale creant, coitumque inſimul ipſum doloroſum & periculoſum reddunt. Hinc non ſine ratione a nonnullis Canoniſtis coitus cum tali impura pro peccato habetur. 5.) Huc pertinet conformatio hermaphroditica, ſive clitoridis nimia elongatio, vel præternaturalis hujus organi increſcentia. ZACCHIAS, *L. 7. tit. 1. Q. 9.* & *L. 3. tit. 1.* it. D. SIMON *Cap. VI. §. 6. n. 3.* 6.) Impotentiam conciliat, ſi propter naturalium nimiam latitudinem mulier cognoſci minime poteſt. SANCHEZ, *de Matrimon. Tom. 2. lib. 7. Diſput. 92.* Quo ſuo modo pertinet ruptura perinæi, a partu difficili facta, & male curata. Secus vero eſt, ſi fœmina ſemen recipere poteſt, ſed non continere, quia tunc conſummatur matrimonium, & conjuges una caro efficiuntur, fœmina autem modo ſterilis eſt. 7.) quando fœmina clauſa & imperforata exiſtit, aut nimis

arcta

arcta eſt, ita, ut nec mulier fieri, nec aliqua arte juvari poſsit, notante ULPIANO, *lege 14. §. 7. ff. de Ædilit. edicto*, & ZACCHIA, *Lib. 2. tit. 3. Qu. 13. n. 23.*

Conſiſtunt vero ejusmodi vitia 1) in labiorum vulvæ coalitu. 2) In connexione nympharum. 3) In connexione Caruncularum myrtiformium firmiori, vel nimia hymenis ſoliditate, ubi Carunculæ myrtiformes fortioribus atque ſolidioribus inter ſe invicem conjunguntur ligamentis, qualia exempla occurrunt varia apud chirurgiæ ſcriptores. In ejusmodi ſtatu probe attendendum, an malum ſit ſanabile, an vero non: Si eſt ſanabile, tunc matrimonium non diſſolvitur; Si non eſt ſanabile, matrimonium utique diſſolvendum. Minus ſanabile malum autem eſt, quando vagina uteri in ſuperiori parte circa orificium uteri internum clauſa exiſtit, vel quando orificium vaginæ clauditur craſſa quadam carnoſa ſubſtantia. Nam ejusmodi mala manu Chirurgi haud tractari poſſunt. Quando vero arctitudo dependet a membrana quadam tenui, tunc ſectio concedenda. Ejusmodi enim operatio & ſectio in malo exiguo neque inflammationes, neque exulcerationes periculoſas atque lethales efficere poteſt. In caſu autem, ubi fœmina ejusmodi operationem & ſectionem permittere non vult, matrimonium utique diſſolvendum.

Hic non movebimus quæſtionem, an mulier arcta inciſionem pati reſpectu mariti obſtringatur? SANCHEZ *de matrim. 7. Diſſ. 93.* & alii, hoc affirmant, ex hac ratione, quoniam in matrimonio uxor jus ſui corporis transtulit in virum. Interim probe ſemper diſtinguendum inter clauſuram plenariam & arctitudinem. Clauſura enim fit, uti dictum fuit, vel quando latera vaginæ cohærent plane, vel quando aditus ad vaginam per membranam ſolidam

carnoſam, in medio tantum exiguo hiatu perforatam, clauditur.

Arctitudines vero non uno ſeſe habent modo ad omnes mentulas. Sic. v. g. mentula nimis craſſa non intrare poteſt in antrum virginis, natura arctum, & mentula debilis ac minus robuſta vincula virginalia quoque diſſolvere non poteſt. Hoc confirmat exemplum *medicinæ forenſis Lipſienſium, Cent. 6. caſu 29.* ubi mulier, aliquo modo arcta, a marito debili non poterat cognoſci, Medicus, & juratæ obſtetrices, innocentem hancce pro clauſa habebant, Conſiſtorium, nixum hoc fundamento, matrimonii reſciſſionem ſuſcipit, mulier autem, a marito relicta, admittit alium, qui eam uno coitu ſine moleſtia impraegnat. Fœmina, a judicibus quæſita, cur alii corpus ſubjecerit, reſpondebat, quod quod hoc fecerit ideo, quoniam inhabilis ad matrimonium fuerit declarata. Commendo hac occaſione monitum Cl. STRYKII *de jure ſenſuum, diſſert. 1. Cap. 1. theſ. 55.* quod nempe in caſu dubio, ne fallatur magiſtratus, uterque ſexus ſit inſpiciendus, ut proportio appareat.

An denique, propter ſterilitatem conjugum, aliosve caſus fortuitos, matrimonium ſit diſſolvendum, fuſe pertractavit D. SIMON, *l. c. Cap. 7.* ad quem benevolum lectorem remitto.

CAP. XVII.

DE MORBIS FICTIS, SIVE SIMVLATIS.

I. Qu. An, & quare detur morborum ſimulatio?

VArii dantur caſus, in quibus homines malitioſi certos morbos ſimulant, ac variæ hujus ſimulationis ſunt

ſunt cauſæ, quæ a JO. BAPTISTA SYLVATIC. *in Lib. de his, qui morbum ſimulant, Cap. 2.* ad tria potisſimum capita reducuntur. Nempe alii ſimulant morbos propter timorem, alii propter verecundiam, alii propter lucrum. Hiſce accedit quartum hominum ſceleſtisſimorum genus, qui propter ſanctimoniæ opinionem morbos fingunt ecſtaticos, aliosve convulſivos, dum nempe pietate prophetica ſe celebres reddere conantur, quo pertinet enthuſiasmus, vel Chorea S. Viti.

Qui ex timore fingunt morbos, vel tormenta declinare, vel pœnas corporis afflictivas evitare ſtudent. Hinc ſe mente captos, aut inſanos fingunt, argum: *L. congruit. §. furioſi & L. ſeq. ff. de off. præſid.* Alii ad onera effugienda furentes ſe ſimulant, ut notatur *per L. obſervare. ff. de curat. furioſ.* Alii ad immunitates obtinendas, aut ad coadjutores ſibi in curis animarum adſciſcendos morbos fingunt. Alii hoc faciunt, ut in judicio comparere non cogantur, aut ut a carceribus liberentur. Sunt & alii, qui, propter ignaviam, mendicare, quam laborare malunt, & aliorum miſericordiam ſibi conciliare; hinc varios morbos fingunt, de quibus vero deinceps. Huc pertinet tandem ficta impotentia, virginitas, impnægnatio & partus.

2. Qu. An, & quomodo morbus fictus a vero ſit diſtinguendus?

Sicuti omnes morbi ex certis ſignis apparent: Ita fere imposſibile eſt, morbum diu ſimulare, inprimis illum, qui in ſenſus incurrit, & ſigna habet evidentiora, & illum, qui febrim conjunctam habet, & acutus eſt atque periculoſus. Plerique morbi ficti ſunt interni, rarisſime finguntur externi, exceptis paralyſi membrorum,

rum, & ulceribus chronicis articulorum. Quoniam vero ejusmodi hominum nefandorum malitia reprimenda eſt, ideo Juriſconſulti Medicorum implorant judicium, ad quos hocce negotium quoque primario pertinet.

Artificium autem ſimulatos morbos manifeſtandi ſequentibus comprehenditur. 1) Probe annotanda eſt perſonæ conditio, ſtatus & mores, an v. g. de ignavia ſit ſuſpecta, an in judicium trahenda, an tormentis ſubjicienda, &c. 2) Morbi ficti hiſtoria conferenda eſt cum hiſtoria morbi veri, diſpiciendum nempe, an omnia ſigna pathognomonica inſimul adſint. 3) Examinandæ ſunt cauſæ, habitus corporis, ætas congrua, diſpoſitio hæreditaria, vita ante acta, morbi antecedanei, morbi duratio, tempus, quantitas, modus, ſubjectum, in quo morbus primario exiſtit. 4) Concluſio formanda ex ſymptomatibus adjunctis & ſupervenientibus: Nam omnis morbus ſicuti dependet a certis cauſis; ita etiam certis concomitatur ſymptomatibus. 5) Concludendum ex difficiliori, vel faciliori medicamentorum admisſione atque effectu. 6) Ad detegendas impoſturas multum quoque confert exploratio pulſus, & urinæ inſpectio. Pulſus enim ſignum eſt motus cordis, hincque ſtatum & motum ſanguinis manifeſtat. A ſagacioribus quidem ipſe pulſus poteſt mutari atque turbari per vincula & ligaturas, quibus membra, brachia & pedes conſtringuntur. Hinc pulſus non tangendus tantum in loco ordinario, hoc eſt, in carpo, ſed & circa tempora, alibique. Porro pulſus mutatur per affectus, item uſu remediorum volatilium, quæ maſſam ſanguineam exagitant atque rarefaciunt. Aſt ejusmodi pulſus diu non durat, quoniam ipſa cauſa mox ceſſat. Videndum quoque, an in pulſu vehementi, duro & celeri inſimul ſint ſigna alia febrium, v. g. calor excesſivus totius corporis, rubor faciei, ſomnus

nus denegatus, appetitus proſtratus, lingua arida, ſitis, &c. ex quibus indiciis, collective ſumtis, facile morbus verus a ficto diſtinguitur. Tandem urina quando examinanda venit, in præſentia Medici erit emingenda, ne additamentis adulteretur. In inſpectione vero ejusmodi urinæ, juxta communem methodum, reflectendum partim ad quantitatem, partim ad conſiſtentiam, partim ad colores, odores ac denique ad contenta. Sic interdum, teſte ZACCHIA, *Q. M. L. lib. 3. tit. 1. Q. 2.* loco urinæ oſtenditur vinum, hydromel, vel urina ſanguinolenta redditur, uſu ficus indicæ & cantharidum, vel aſſumptorum, vel extus applicatorum, quod tamen ſine vitæ periculo interdum vix fieri poteſt.

3. Qu. Quinam morbi in ſpecie per fraudem ſimulantur?

Varii, & nominatim *febris, ulcera, cachexia, ſtultitia, dolor, ſyncope, apoplexia, epilepſia, ecſtaſis, obſeſſio.* Nemo vero malitioſus tanta temeritate eſt, ut eos ſimulare audeat morbos, qui cum vitæ periculo conjunguntur. Et hæc eſt ratio, quare rarisſime ſimuletur 1) *febris.* Quicquid tamen ſit, febris interdum ſaltem fingitur, teſte ZACCHIA, *L. 3. tit. 1. quæſt. 3.* quæ promovetur *torpedine* & *cantharidibus.* Eſt enim torpedo piſcis Inſulæ Zeilan, qui, manu apprehenſus, in illo febrim accendit, qui eum tetigit. Huc pertinet, juxta RVELLVM, *de natura ſtirpium L. 3. Cap. 107.* & MATTHIOLVM, *in Dioſcoridem L. 4. Cap. 64.* ſemen *Alterci* (eſt ſpecies Hyoſcyami) quod epotum non tantummodo febrim commovet, ſed & mentem turbat, & quaſi phreniticos homines facit. Juxta SYLVATICVM, l. c. febri corripiuntur illi, qui *cornuti ſcarabæi oleum coctum* pulſibus, vel *allium* in ano

applicant. Huc pertinent omnia rarefactiva remedia calida ignea, aromatica, quæ maſſam ſanguineam expandunt & commovent, eamque calore ſuo accendunt. FORTVNATVS FIDELIS, *lib. 2. de relationibus medic. Cap. 2.* huc refert decoctum *Mandragoræ* cum vino, quod tamen tantummodo narcoticum eſt, & ſtuporem, imo & delirium præſtat, quo pertinet & *ſemen Daturæ veræ Indicæ*, item *opium*, ac omne *genus ſolani*, quæ ſtupefacientia & narcotica ſunt remedia, de quibus vero alibi. Notandum vero, quod ejusmodi ſimulata febris minime conſtans ſit, & ſe habeat, ut ephemera, hoc eſt, ſpatio 24. horarum, vel, juxta non nullos, trium dierum ad ſummum finiatur. Quæ vero febris altius radices egit, diutius durat, & non facile cedit remediis adhibitis, illa ſimulata vix dici poteſt. Commendandum ideo examen omnium circumſtantiarum, quæ partim in ſenſus incurrunt, partim ſollicita indagatione eruuntur.

Finguntur 2) *ulcera*, quæ corroſivis & urentibus remediis producuntur, quo pertinent & tumores, imprimis inflammatorii. Sic v. g. GALENVS, *Lib. de morbis fictis*, hiſtoriam refert de ſervo quodam, qui, cum domino ſuo longum iter facere noluit, per *Thapſiæ* applicationem tumorem pedis excitavit. Item hiſtoriam narrat PARÆVS, *L. 24. Cap. 18.* de cancro mammarum, ſingulari artificio ſimulato, ſplenis vaccæ fruſto nempe mammis perbelle adaptato & agglutinato, quod, dum ex fuſco rubram & fungoſam refert ſubſtantiam, cancrum verum æmulatur. In ejusmodi ulceribus fictis conſideranda & lynceis oculis perluſtranda eſt eorum natura, & materiæ exſtillantis conditio, an pus, an ichor, an ſanies ſit. Conſiderari porro oportet totam corporis diſpoſitionem, an cachectica, an cacochymica ſit. Oriuntur enim plerumque ejusmodi ulcera ex ſanguinis impuritate. Tentanda

tanda quoque ſunt debita medicamenta. Si enim ulcera a læſione externa dependent, non vero ab impuritate ſanguinis, facile ſanantur. Ulcera contra maligna, & ex ſanguinis vappeſcentia atque corruptione orta, difficillime conſolidantur.

3) Simulatur interdum *cachexia*, ubi color faciei vividus mutatur in lividum, albidum pallidumve. Quando vero faciei color malitioſe adulteratur, videndum, an reliqua quoque ſigna hujus morbi conſentiant, qualia ſunt appetitus proſtratus, ventriculi dolor, tumor pedum, obſtructiones atque dolores hypochondriorum, &c. Fingitur autem & pingitur facies fuco ex pigmento terreo, umbra dicto, item radice curcumæ, quo modo mentiuntur inprimis cachexiam ictericam. Porro hoc ſuſcipitur ſuffitibus ex ſulphure atque cumino, cujus decoctum etiam hauſtum idem præſtat, teſtante DIOSCORIDE, *L. 3. Cap. 60.* Talis vero fucus, externe applicatus, lotione, aqua hordei cum aceto, aliisve lixiviis abſtergentibus facta, facile tollitur.

4) Simulatur quam frequentisſime *inſania*, & virorum ſapientum quoque proſtant exempla, qui hoc fecerunt, ob laudabilem finem, uti Davidis inſania ſimulata in ſacris, & Ulysſis in profanis hiſtoriis memoriæ prodita eſt. Quando vero ejusmodi morbus fictus examinatur, inveſtiganda eſt ejus eſſentia. Eſt enim duplex genus deliriorum: Unum acutum, cum febri & inflammatione conjunctum, quo pertinet *phrenitis*, *paraphrenitis cynanthropia*, ſive *rabies canina*, vel *hydrophobia*, aut *lycanthropia* & in Apulia contingens *tarantismus*; alterum chronicum, *mania* & *melancholia*. Primum genus vix ſimulatur, ob multarum circumſtantiarum concurſum, quo facile ipſa vita periclitatur; ſecundum vero frequentius. Eſt vero melancholia delirium, cum triſtitia

ſtitia & metu conjunctum, in quo ægroti hominum, præcipue gaudentium & lætantium, conſortia fugiunt, intra ſe loquuntur, ſuſpirant, & lacrymas fundunt ſine cauſa manifeſta, dubitant de vita æterna, vix dormiunt, & alimenta deſiderant. Maniaci contra ſunt furioſi, & in perpetua actione conſtituti, fortes inſimul aut potius audaces, cum iracundia alios lædunt. Melancholici vero ſibimet ipſis manus violentas applicant. CELSVS, a MENOCHIO, *Lib. 6. præſ. 45. n. 3.* citatus, ita maniacos & melancholicos deſcribit: Ex Phreniticis, inquit, alii hilares, alii triſtes ſunt, alii intra verba deſipiant, alii violenti ſunt. Datur inſuper tertium ſtultorum genus, quod conſtituunt *amentes*. Hi tolerabiles ſunt, neminem lædunt, interdum clamant, mox corpus inepte commovent, variis cum geſticulationibus ſaltant, confuſe loquuntur, & verum ac perfectum rationis uſum non poſſident. Horum, jam recenſitorum, morborum cauſæ ſollicite quoque conſiderandæ ſunt, videndumq; an malum ſit hæreditarium, an productum a febribus intermittentibus diuturnis, aliave viſcerum chronica & prava diſpoſitione, ut cachexia, obſtructione hypochondriorum hepatis atque lienis. Omnis enim melancholia & mania morbus eſt, qui non ex improviſo oritur, ſed ſucceſſiue, intra notabile temporis ſpatium. Nec minus ſigna ſunt luſtranda. In omni enim delirio chronico facies pallet & livet, oculi ſunt excavati, retracti, fixati, ac circulo fuſco circumducti, omnesque moleſtias perferre poſſunt delirantes. In ſpecie autem maniaci nudo corpore injurias æris frigidioris non ſentiunt, omnia inſuper veſtimenta dilacerant. Sic & ex inſaniendi modo veritas apparet. Qui enim revera delirant, utplurimum circa unum objectum ſemper ſunt occupati, & de hoc loquuntur, v. g. ſe mortuos eſſe putant, vel paſſeres in cere-

cerebro ſibi fingunt, ſe principes eſſe, affirmant. Delirantes vero ficti varia confuſe miſcent. Tandem vires medicamentorum in tali ſubjecto ſunt tentandæ. Nam veri maniaci & melancholici a purgantibus & vomitoriis fortioribus, in notabili doſi exhibitis, vix moventur: Quando vero minor doſis medicamentorum leniorum exoptatum præſtat effectum, tunc merito ejusmodi inſania pro ficta erit habenda. De inſania plura in egregia Celeb. THOMASII *diſſert. de præſumtione furoris atque dementia, Reſp. Sperlette*, legi merentur, quam JCtis pariter ac Medicis perlegendam commendo.

5) *Dolor* fingitur frequentisſime ab iis, qui fraudulenter, ſe ægrotare, ſimulant, quod figmentum etiam quam optime ſuccedit, dum nemo de dolore judicare valet, niſi is, qui dolorem ſentit. Ne ergo Medicus prudens, ad examinandum vocatus, decipiatur, ſequentia conſideranda ei incumbunt. 1) Pars, quæ dolet. 2) Cauſa doloris. 3) Doloris ſpecies & duratio. 4) Symptomata & effectus doloris. 5) Remedia adhibita, vel adhibenda. Partes enim, quæ dolere ſimulantur, ſunt vel caput, vel thorax, vel abdomen, & in illo ventriculus, inteſtina, renes, veſica, &c. Partium enim externarum dolores rariſſime finguntur, partim quoniam judices ejusmodi dolores non curant, partim quoniam, utpote ab obſtructione vaſorum ſanguiferorum & lymphaticorum dependentes, vel ex tumore rubente & calente, vel tumore aquoſo & pallente, facili negotio dijudicantur.

Partium, ſupra recenſitarum, dolores inſuper ſpecialibus concomitantur ſemper ſymptomatibus V. g. in capitis doloribus adſunt vigiliæ, inquietudo, triſtitia, vertigo, febris, imo interdum delirium. In doloribus pectoris obſervatur tuſſis, reſpiratio difficilis, ſputum cruentum & purulentum, &c. In dolore ventriculi

adeſt appetitus proſtratus, ructus, vomitus, lipothymia. In dolore inteſtinorum ſeſe manifeſtat flatulentia, ſtrepitus in abdomine, diarrhœa, aut interdum alvi extraordinaria obſtructio. Dolentibus renibus & veſica, præter jam recenſita ſymptomata, ut ſunt vomitus & nauſea, jungitur ardor, rubor & ſedimentum turbidum atque cruentum urinæ, aut urina plane non evacuatur, aut tantum guttatim ſummis cum conatibus excernitur. Omnes hi jam recenſiti dolores inſuper plerumque non ſunt periodici, hoc eſt, certo tempore recurrentes, ſed conſtantes potius, & nocturno tempore maxime exacerbantur.

Dolorum ſpecies variæ ſunt. Etenim ratione gradus ſunt dolores vel vehementes, vel mediocres, vel leves. Hæc diſtinctio in medicina legali primario locum habet, quando v. g. homo propter dolores ex carceribus eſt eximendus, vel ab oneribus liberandus, vel quando ei concedenda ſunt certæ immunitates. Levis enim morbus non impedit hominem, quin actiones ſuas exercere posſit, *per L. quæſitum ff. de re jud.* & levis morbus non eſt dignus nomine morbi, argumento *L. 1. §. ſed ſciendum ff. de ædilitio edicto.* Porro doloris duratio eſt vel longa, vel brevis. Raro vero dolores, exceptis doloribus maximorum & evidentisſimorum morborum, diu durant. Hinc ſi quis de dolore quodam conqueratur, & jam per aliquot dies eos ſe toleraſſe affirmat, nullo apparente evidente ſymptomate, huic fides non habenda, monente ZACCHIA, *L. 3. tit. 3. Qu. 4.* Diu autem durantes dolores alios morbos producunt periculoſos atque lethales, ut inflammationes, ſuppurationes, paralyſes, apoplexias, contracturas, &c. Sic porro videndum, an dolor ſit gravativus, pungitivus, pulſatilis, roſivus, tenſivus, & an talis dolor, in hac vel

illa

illa parte, ab hac vel illa cauſa ortus, ſit poſſibilis. Inſuper attendendum, an adſint etiam neceſſaria ſymptomata. V g. ubi dolor, ibi imbecillitas & virium lapſus, vel exceſſivus calor, vel extremorum frigus, pulſus irregularis, ſitis aucta, appetitus & ſomni defectus, urina turbata. Quando hæc non adſunt, dolorem vehementem non adeſſe, concludendum. Tandem proponenda ſunt & applicanda remedia. In doloribus enim vehementioribus aut larga venæ ſectio inſtituenda, aut cauteria, veſicatoria, ſcarificationes applicantur. Si ægrotus talia admittere non vult, de exiſtentia dolorum dubitandum. Tentanda quoque ſunt alia mitiora, qualia ſunt bezoardica, cephalica, pectoralia, ſtomachica & carminativa, uterina quoque. Si poſt applicationem horum, cum anodynis mixtorum, remediorum ſtatus morbi non mutatur, hoc eſt, vel imminuitur, vel gravior redditur, etiam de morbi veritate dubitandum.

6.) Simulantur morbi ſenſuum & motuum, quo pertinet ſimulata *ſyncope*, *apoplexia*, *epilepſia*, *ecſtaſis*.

Syncope gravior eſt lipothymia, *eine ſtarcke Ohnmacht*, in qua ſubito motus & ſenſus ceſſant, facies pallet, pulſus quoque, tum cordis, tum arteriarum, immo & reſpiratio, vix percipitur. Nam ceſſat in hoc morbo circulatio ſanguinis. Quoniam vero hæc ſigna eſſentialia vix ſimulantur, ideo talis morbus fictus ſtatim a Medico dignoſcitur. *Apoplexia* cum ſyncope quoad ſigna fere convenit. Nam ſenſus & motus ceſſant, facies rubet interdum, nec pulſus, nec reſpiratio plene extinguuntur. Aſt quoniam apoplexia vel in mortem, vel in perpetuam paralyſin hujus vel illius partis, vel in hemiplexiam, vel in mutitatem, ſurditatem, cœcitatem, aut mentis ſtupiditatem, reſolvitur, ideo in ipſo eventu veritas, aut falſitas, apparebit

bit. Nil dicam de remediis, in ſyncope & apoplexia applicandis, qualia ſunt venæ ſectiones, cauteria ignea, ſive inuſtiones partium, vellicationes, verbera & urticationes, ſternutatoria, errhina volatilia, quæ quando in ficta applicantur ſyncope & apoplexia, immo ipſa *paſſione hyſterica mulierum*, facile ejusmodi malitioſum hominem excitare poſſunt. Impoſſibile enim fere eſt, horum vim arte reprimere, & corpus inſenſile reddere.

Fingitur *epilepſia* interdum, quæ probe examinanda, inprimis in motibus ipſis, videndumque, an convulſio talis ſit tantummodo antrorſum, an retrorſum, uti in opiſthotano & emproſthotano, an adſit talis membrorum rigiditas & motus vehementia atque conſtantia, qualis in epilepſia vera adeſſe ſolet, an os ſpumeſcens cum ejulatu adſit, an medicamenta errhina fortiora applicata morbum mutent, an etiam cauſa adſit adæquata hujus morbi, immo an reliqua ſigna conſentiant, v. g. an adſit tumor faciei durante paroxyſmo, item & pulſus mutatio.

Ecſtaſis ab hypocritis fingitur ad homines decipiendos, & ſanctitatem nominis ſibi conciliandum. Vulgus enim, fraudis neſcius, raptum illum, non adeo viſui frequentem, tanquam rem ſupernaturalem & miraculoſam, admirans, eos veneratione dignos judicat. Huc pertinet ſuo modo *die Muckèr Kranckheit.* Notabile eſt ZACCHIAM, utpote Romano-catholicum, deridere ejusmodi homines credulos, qui ita decipiuntur. Inquit enim, *L. 3. tit. 2. Qu. 7. num. 8.* Vidi ego mulierem, mihi ſatis notam, quæ ſe, ubi frequens hominum cœtus in templis ſacrisque locis conveniſſet, raptam in ecſtaſin effingebat, omnium cum admiratione. Stabat extenſis brachiis, in crucis modum, palpebris immobilibus, oculis fixis, & per horæ ſpatium ac ultra eo in actu perſeverabat. Interdum, veluti ad cœlum volatura,

tura, & in aerem ſe elevatura, corpus attollebat, illud mirum in modum extendens. Sed admirationem omnem ſuperare mihi viſum eſt, quod vultum in mille colores vel ictu oculi commutaret: Nam modo rubeſcebat, & quaſi ardore quodam incendi videbatur, modo adeo palleſcebat, ut quaſi emortua langueret, denuo, ac dicto citius, rubore perfundebatur, ac denique, veluti animo deficiens, ad ſeipſam redire ſimulabat, ita, ut circumſtantes omnes eam, divino raptu prehenſam, pro ſancta venerarentur, & ad illius veſtimenta, devotionis ergo tangenda, quæcunque mulierculæ & homunciones aderant, turmatim accurrerent, non ſine mei ipſius riſu, & multo majori, ut credo, ipſiusmet fœminæ deriſu, quam ego quidem intus & in cute agnoſcebam. Erat autem Sicula.

Ante biennium fere etiam in Novellis publicis curioſa exſtabat obſervatio duorum ſacerdotum in Gallia, qui in Miſſa, & inprimis in ipſa elevatione, ambo cataleptici redditi ſint. Præſentes omnes dicebant, hoc eſſe miraculum, Medici vero vocati contrarium demonſtrabant.

Fingitur interdum *obſeſſio*, vel per malitiam, vel per ſimplicitatem & morbum. Sic Romæ quotannis, die viridium, dieque paraſceves, tales obſesſi a ſacerdotibus Carthuſianis, aliisve, publice magna in copia curantur, ubi diaboli reliquiis, aliisve conſecratis rebus, expelluntur. Aſt talis obſesſio fingitur, & per hancce ſimulationem ſuperſtitio conſervatur & propagatur, malitioſi vero ejusmodi homines eleemoſynas magna in copia ita colligunt. Qui autem veram obſesſionem a falſa diſtinguere cupit, ille ad ſequentia reſpicere debet. 1.) Obſesſi veri non ſolum per os, ſed & per aliam partem voce articulata & diſtincta ſermonem proferre poſſunt.

 2.) Col-

(2.) Colloquia inſtituunt lingua exotica, quam tamen nunquam didicerunt. Hoc ſignum, utpote præcipuum & pathognomonicum, non ſine ratione indicat Beatus noſter WEDELIVS, in *Pathol.* ſua *dogmatica, Sect. II. Cap. 7. p. 269.* (3.) Cogitationes aliorum hominum interdum manifeſtare poſſunt. (4.) Sciunt ea, quæ extus aguntur. (5.) Varia extraordinaria ſuſcipiunt, quæ contra leges ſunt naturæ. Quod vero blaſphemias attinet, notandum, eas non eſſe ſigna genuina obſeſſi. Omnes etenim delirantes, quales ſunt phrenitici, melancholici, inprimis vero maniaci, hocce vitio plerumque laborant.

CAP. XVIII.

DE MORBIS DISSIMVLATIS, SIVE CELATIS.

CElantur, ſive diſſimulantur morbi aut ad commodum impetrandum, aut ad damnum avertendum: alii enim diſſimulant morbos, qui, quando apparent, matrimonium impediunt; quo pertinent impotentia coëundi & generandi, virginitas deſtructa & amiſſa, vel cum imprægnatione conjuncta; Alii diſſimulant morbos, ne removeantur a muneribus publicis, vel a ſocietate quoque humana excludantur, quo pertinent inprimis morbi contagioſi. De impotentia conjugali, virginitate, imprægnatione, immo partu ipſo diſſimulato egimus jam alibi: In præſenti primario examinandi veniunt morbi contagioſi, qui per certa ſigna a Medicis dignoſcuntur.

I. Qu,

I. Qu. Quid contagium ſit, & quinam morbi contagioſi ſint dicendi?

Contagium eſt venenum quoddam deſtructivum, quod, ab uno homine in alium translatum, ſimiles ibi morbos præſtat. Communicatur autem vel per immediatam contactum, vel per aërem, vel per veſtimenta, vel per ſupellectilia, vel per mercimonia, aut res promercales. Omne ejusmodi contagium virulentæ eſt naturæ, vimque habet agendi in corpus humanum, & ejus partes deſtruendi. Agit nempe contagium in ſpiritus, ſive fluidum nerveum, quod ita ſuffocatur, extinguitur & motum ſuum naturalem amittit; agit in humores, qui ita corrumpuntur, & putredine afficiuntur; agit in partes ſolidas, quæ contabeſcunt, corroduntur, inflammantur, exulcerantur ac ſphacelo enecantur. Huc pertinent peſtis, & morbi, peſtilentiales dicti, ut variolæ, morbilli, dyſenteria, febris Hungarica atque petechialis, purpura. Nec minus contagioſi morbi ſunt ſcorbutus, rabies, phthiſis & febris hectica, lepra, elephantiaſis, ſcabies omnis generis, lues venerea. Omnes hi morbi recenſiti, cum ſuis ſpeciebus, ſunt contagioſi, aliosque inficiunt. Et ſane non ſine ratione *Levitic. Cap. 13. 14. 15.* ubi de contagio agitur, Divinum Numen varia præcepit, quæ, ad adhibendam cautionem atque diligentiam, illis neceſſaria ſunt, qui in ſocietate cum infectis vivunt. Nam ita ſonant verba de leproſis. *Alles Lager, darauf er liegt, und alles darauf ſitzet, der Sattel, darauf er reitet*, item *worauf er ſeinen Speichel wirfft, die irdene und hœltzerne Gefæſſe, die er anrühret, werden unrein ſeyn. Wer was anrühret, das ein ſolcher Unreiner gehabt, oder getragen hat, wird unrein ſeyn.* Commendantur ſimul lotiones & balnea, *daß ſie die Hande, Kleider und die Gerathe waſchen ſollen.*

Per

Per lotiones enim ſalia maligna (contagium enim, vel malignitas, conſiſtit primario in ſalino deſtructivo principio, conſentiente celeberrimo J. A. WEDELIO, in diſſertat. *de Contagio*,) eluuntur, abſterguntur, extinguntur. Et porro Divinum Numen præcepit, *daß das Haus eines Ausſætzigen ausgeræumet werde, ehe der Prieſter hinein gehet, damit nicht alles unreine werde, was im Hauſe iſt, und wenn der Prieſter befindet die Merckmahle des Ausſatzes an denen Wänden, ſollen die Steine ausgebrochen, und der Leimen abgeſchabet werden.* Huc pertinet ea immundities, quæ ex contactu mortuorum oritur, de qua B. GACKENHOLTZIUS, Prof. olim in Acad. Helmſtad. eruditum ſchediaſma conſcripſit.

Omnes morbi contagioſi vel acuti ſunt, vel chronici. Ad acutos pertinet 1.) *Peſtis*, quæ febris eſt acutiſſima, ſumme maligna atque contagioſa, ideoque brevi tempore homines extinguit, dum ſal virulentum, ſumme volatile atque acerrimum, ſubito corpus penetrat, atque pervadit maſſam fluidorum, eorumque circulum deſtruit & ſpiritus ſuffocat. De hac vero deinceps agendum. Hæc peſtis in mitiori gradu generat morbos, vel febres alias malignas, quo pertinent

2.) *Variolæ*, peſtis illa infantium ſatis funeſta. Sunt vero exanthemata, ſive puſtulæ purulentæ, cutem profunde exedentes, cum febri continua acuta conjunctæ. Et quod ſint contagioſæ, non tantummodo omnibus notum eſt, ſed & confirmatur per illam, præſenti ſeculo inventam, inſitionem, *das Blatter Pfeltzen*, de qua inter alia legi meretur tract. de hac doctrina editus celeberrimi VATERI, fil. Wittebergenſ.

3.) *Morbilli, die Maſern*, qui maculæ ſunt rubicundæ, plerumque ſiccæ, non nihil tumidæ, per totam corporis ſuperfi-

perficiem citra ſuppurationem efflorefcentes, cum febri acuta, pruritu & ardore conjunctæ.

4.) *Dyſenteria*, quæ eſt febris admodum maligna, contagioſa, acuta & continua, cum inteſtinorum, inprimis tenuium, hinc & craſſorum, dolore intolerabili, inflammatione & exulceratione conjuncta, cui accedit inſuper diarrhœa torminoſa, teneſmus, crebrior evacuatio materiæ, vel cruentæ, ut in rubra, vel purulentæ, ut in alba.

5.) *Febris Hungarica*, petechialis & anginoſa. Hæc a patria, Hungaria, ita dicitur, item & caſtrenſis, quoniam inter milites inprimis graſſatur. Eſt febris acutiſſima, in cujus principio ſtatim vehementiſſima apparent ſymptoma ta qualia ſunt horror & ſubſequens æſtus ineffabilis, laſſitudo, anxietas præcordiorum, inquietudo, intolerabilis capitis dolor, item & dorſi, unde *die Haupt-Kranckheit* dicitur, tertio, vel quarto die accedit delirium phreniticum, inflammatio colli, in plerisque maculæ apparent rubicundæ purpureæ, interdum lividæ & nigræ, parvæ & magnæ, quæ nihil aliud ſunt, quam carbunculi peſtilentiales minores, accedit interdum etiam perpetuus ſudor, ſive calidus, ſive frigidus, & tunc hæc febris vocatur ſudor Anglicus. Vid. celeberr. ZWING. *theatr. praxeos medicæ, pag. 323.*

6.) *Purpura*, ſive febris miliaris. Vid. D. HAMILTON, Angl. tract *de febr. miliar.* germ. *das Frieſel.* Eſt febris maligna, puerperis, primis poſt puerperium diebus maxime, immo & infantibus junioribus, exitioſa, quæ ſeſe manifeſtat maculis rubicundis, paulo poſt purulentam materiam contrahentibus, interim tamen circulo rubicundo conſtanter munitis, & grana milii magnitudine repræſentantibus. Quando vero nulla rubedo circa puſtulas miliares apparet, dicitur purpura alba, *das weiſſe Frieſel*, in qua vehementia malignitatis aucta magis eſt. De

T pur-

purpura ſcorbutica, utpote chronica, nihil hic dicendum. Nam huc non pertinet.

2.) *Rabies canina* etiam febris eſt maligna, acuta, cum angina, vel colli inflammatione, conjuncta. Nam ſaliva adeo corroſiva redditur, ut deglutitio absque ſumma moleſtia præſtari nequeat. Ideo nec edunt, nec bibunt hoc morbo affecti. Quarto, vel quinto die delirant, & ſeptimo plerumque moriuntur. Oritur hic morbus a morſu canis rabidi, hincque cynanthropia dicitur.

Omnes hi morbi febres ſunt acutæ & contagioſæ, a miasmate, vel, uti veteres Chymici locuti ſunt, a contagio mumiali, hoc eſt, animali ortæ, quarum ſigna ſunt horripilatio, æſtus, ſitis aucta, appetitus imminutus, laſſitudo, dolor capitis & dorſi, agripnia, ſive ſomnus denegatus, delirium, anxietas præcordiorum, convulſiones, exanthemata, quæ omnia ſpatio 5. 7. 9. 15. vel 21. dierum plerumque contingunt, & hoc temporis decurſu vel finem vitæ faciunt, vel ſucceſſive ceſſant, & morbo finem imponunt.

Ad morbos contagioſos chronicos referri poteſt & debet 1.) *Scorbutus*, morbus, qui in Germania inferiori, Friſia, Holſatia, Pomerania, Hollandia, Dania, Suecia, Norwegia, primario graſſatur, & in cacochymia, humorumque corruptione & putrilagine conſiſtit, ex qua millena alia mala oriuntur, uti ſunt ſtomacace, ſive ſcorbutus oris, fœtor & putrilago gingivæ, maculæ & exanthemata crurum, dorſi, pectoris, vel rubicunda, vel fuſca, vel purpureo-nigricantia, quo pertinent tubercula urentia, *die Neſſel-Sucht*, eryſipelas, ulcera pedum chronica fœtida, cum tumore oedematoſo duro renitente conjuncta, taceamus alia ſcorbuti diagnoſtica ſigna, ab illis, qui ſcorbuti hiſtoriam pertractarunt, allegata. Nam ſcorbutus plurium affectuum ſyndrome potius, quam unus aliquis morbus dici meretur.

2.) *Phthiſis*, quæ exulceratio pulmonum eſt, conjuncta cum febri lenta hectica, & ſucceſſiva totius corporis contabeſcentia, tuſſi purulenta, ſputo cruento, reſpirationis difficultate, &c. Phthiſin enim non tantum contagioſam, ſed & hereditariam eſſe, teſtatur quotidiana experientia.

3.) *Scabies* eſt exulceratio cutis contagioſa. Species hujus morbi ſunt *tinea, der Erbgrind*, ſcabies humida, ulceroſa, ſquamoſa & cruſtoſa, totam cutem capitis capillatam corrumpens atque corrodens, cum doloribus pungentibus atque rodentibus, capillorum fere plenario defluvio, qui morbus a notabili & eminenti humorum acrimonia & corruptione proficiſcitur. Huc pertinet a ZACCHIA, *Lib. 3. tit. 3. Q. 5.* citata *alopecia*, quam particularem lepram vocat, item *ophiaſis* & *achores*. Eſt vero alopecia affectus cutaneus, ſive capillorum defluvium, non tantum in capite, absque manifeſta exulceratione, ſed & in barba, pudendis, dependens a corruptione humorum, & acredine ſuccorum, glandulas ſubcutaneas, ſive radices & bulbos pilorum in cute corrodente. Ideo citatus auctor alopeciam carnis ſuperficialis corruptionem vocat. Ophiaſis etiam eſt ejusmodi capillorum profluvium, quando capilli decidunt in linea, a temporibus per regionem occipitis ducta, quo pertinet & *area*, quando tale profluvium capillorum hinc inde, areatim quaſi, in capite contingit. Non ſine ratione ZACCH. *l. c.* ex ſententia ibi allegatorum Medicorum, inquit, quod ejusmodi homines ad elephantiaſin & lepram ſint diſpoſiti; tale enim profluvium capillorum character eſt malignitatis, & contagii chronici. Hinc in hecticis, & venereis affectibus, item febribus malignis, leproſisque ſubjectis contingit. Achores, ſive cruſta lactea, etiam a ZACCHIA citatur, ſed fatetur inſimul, quod ſit morbus, manans ex lactis vitio nutricum. Con-

firmatur hoc quoque quotidiana experientia. Ergo morbus eſt non adeo malignus atque contagioſus, immo tantummodo infantibus, recens natis, proprius, ac facile curabilis. Hinc JCti huncce morbum non curant. Ad ſpecies ſcabiei inſuper referri debet *pſorophthalmia*, ſive ſcabies oculorum, quo pertinet *lippitudo* oculorum, ſive exulceratio palpebrarum in extremitatibus conſtans & chronica, item *pudendagra*, ſive ſcabies pudendorum. A ZACCHIA quidem non citatur hic *gutta roſacea* faciei, *der Kupffer im Geſicht*. Hæc enim exulceratio totam faciem inflammat, corrodit & turbat, hominemque omnibus nauſeoſum reddit, & revera quoque ſemina malignitatis in ſe continet, inprimis, quando componitur ex varis furunculoſis, calloſis atque confluentibus, quippe quibus profunde cutis corroditur, haud ſecus fere ac in *herpete*. Huc denique pertinet *ſerpigo*, *Schwindflecken*, ſcabies ſicca farinacea, non adeo maligna, faciem circa mentum imprimis contaminans.

Datur & alia ſcabies furfuracea, aſpera ac pruriginoſa, *pſora* dicta, quæ, quando in capite exiſtit, *porrigo* ſalutatur. Hujus oppoſitum eſt *ſcabies humida*, cruſtoſa, profunda & maligna, quæ conſiſtit in puſtulis majoribus, vulgo *Brand-Blattern*, quæ, quando aperiuntur, copioſam materiam purulentam fundunt. *Lepra Græcorum, ſive elephantiaſis Arabum*, ab HAFENREFFERO, *lib. 1. de morbis cutis, Cap. 15.* ad genera ſcabiei refertur, nec immerito. Eſt enim fœda ſcabies, in qua pedetentim corporis partes cum foetore cadaveroſo emoriuntur. Hinc a quibusdam dicitur morbus S. Lazari. Affectus hic, adſpectu horrendus, profunde cutem, & ſubjacentem carnem, diverſis in locis corrodit, depaſcit, findit atque ulceribus exaſperat, quæ ulcera non cutem furfuraceam reddunt, ut in pſora, nec ad inſtar granorum milii ſeſe habent, uti in herpete miliari, ſed

cruſtæ hæ ſe habent ad inſtar ſquamarum piſcium, pallidi, cinericii & ſubnigricantis coloris, quibus ablatis caro cruda & rubicunda conſpicitur. Interim hic morbus tanto pruritu ægrotantes moleſtat, ut vehementiſſima frictione non extinguatur, & quo magis ſcalpunt, eo magis exulceratur cutis, ungues ceterum ſumma aſpredine contaminantur, id quod extremam maſſæ ſanguineæ acredinem indicat. *Græcorum lepra, vel Arabum elephantiaſis*, græce σατυριασμὸς dicitur, quoniam homines, hoc malo afflicti, Satyris ſimiles fiunt vultu. Ob rugarum frontis ſimilitudinem quoque vocatur *leontiaſis*, cum leones ſimiliter corrugatam frontem poſſideant. Eſt ſcabies vel totius corporis, vel certæ ejus partis, maligna, ſicca, ſolida, ſquamoſa, vel alba, vel livens, conjuncta cum tumore partium cancroſo, breviter, tota cutis pellem elephanti repræſentat. Hic morbus dum quoque in extrema ſanguinis dyſcraſia, & ſuccorum nutritiiorum, ad necroſin diſpoſitorum, habitu conſiſtit, eo tota machina deſtruitur, & homo *inſenſilis* & ſtupidus quaſi redditur, adeo, ut vix puncturam acus ſentiat.

Lues venerea, cum his fere conveniens, a nonnullis dicitur ſcabies Gallica. Eſt morbus admodum virulentus, qui, a pudendorum ulceribus initium ducens, brevi tempore per totum corpus diffuſus, omnes fere partes corrodit, ipſaque viſcera interna, totamque maſſam ſanguineam corrumpit.

Affectus venerei quidem omnes ſpecies ſunt luis venereæ, interim tamen nonnulli morbi venerei luem veneream præſtant tantum particularem, alii contra vero totalem.

Particulares venerei morbi, a congreſſu impuro orti, ſunt (1.) *Gonorrhoea virulenta* utriusque ſexus, quæ eſt in ſexu maſculino urinarii ductus, caruncularum

larum ſeminalium & proſtatarum exulceratio, quæ interdum ſatis diu durat, & in fiſtulas quaſi commutatur. Hinc materia, quæ ita exſtillat, neutiquam pro ſemine habenda, ſed pus, vel ſanies eſt, prorumpens ex meatus urinarii glandulis, & ductibus minoribus. In ſequiori ſexu quando gonorrhoea contingit, exulceratur vagina uteri, corroduntur lacunæ, glandulæque, in plicis vaginæ deliteſcentes, & in nymphis exiſtentes. (2.) *Caruncula urethræ*, ſive carnoſitas penis, ex gonorrhoea antiqua, neglecta & non recte curata, oritur, ac non tantum urinæ, ſed & ſeminis excluſionem impedire ſolet. (3.) Contingunt *ulcera præputii, glandis atque fræni*, vulgo *der Schancker*, quæ ulcera poſtea præſtant (4.) *Phimoſin veneream*, ſi[illegible]*culam cryſtallinam*, vulgo *den Spaniſchen Kragen* Intumeſcit enim præputium tumore quodam pellucido, in principio molli, quaſi oedematoſo, qui tractu temporis ſolideſcit, & calloſus redditur. (5.) *Tumor teſtium*, ſive *teſticulus venereus*, aut *hernia venerea*, oritur quoque a congreſſu impuro, ubi ſal acidum, malignum, cauſticum, venereum, non tantummodo vaſa teſtium & epidydimidum corrodit, ſed & fluida, inibi exiſtentia, in ſpecie maſſam ſeminis, coagulat. Hic tumor in principio cum inflammatione conjungitur, & dolore interdum ſatis enormi homines excruciat, in aliis contra in ſcirrhum mutatur, irreſolubilem fere. (6.) *Bubo venereus* eſt tumor glandularum inguinalium, qui, quando *verus* eſt, ad inflammationem & ſuppurationem inclinat, cum ſalutari tamen eventu. Virulentia enim ita educitur. *Spurius* autem in ſcirrhoſitate harum glandularum inguinalium magis conſiſtit.

Luem veneream totalem ſignant ſequentes morbi. Nempe conſurgunt 1.) ulcera, per univerſam cutem erumpentia, cruſtoſa, nigricantia, quæ optimis quoque remediis, externis & internis, exceptis mercurialibus, reſiſtunt,

ſtunt,& averruncari nequeunt, ſed potius cutem de die in diem ita profunde erodunt,ut,poſt eorum curationem,foveæ, in cute relictæ, obſerventur,haud ſecus, uti fieri ſolet poſt curationem variolarum infantium, unde quoque hic morbus *variola magna* dicitur.

2.) Ulcera contingunt narium,ſive *Ozæna*, quando nempe a ſale maligno corroduntur tubuli narium cartilaginoſi & oſſei a carie,& tunica narium pituitaria exulceratur. Sequitur ideo fœtidæ & ſanioſæ materiæ conſtans ſtillicidium, loquelæ turbatio, & in fine partis prominentis narium caſus atque turbatio.

3.) Oriuntur in lue venerea totali *aphthæ* venereæ, ſive ulcera oris gingivæ, palati, linguæ, tonſillarum, imo ipſius uvulæ. Hæc ulcera non tantum diu durant, ſed de die in diem majora capiunt incrementa, communi gargarismatum uſui reſiſtunt,in ſuperficie gryſeo & viridi colore notantur, ac tandem uvulam plane conſumunt palatumque hinc inde exedunt atque perforant.

4.) Huc pertinet *alopecia*, *ophiaſis*, *areaque* venerea, quæ dum in elephantiaſi atque lepra affectis ſimul contingit, nobis indicat, quod lepra veterum & lues venerea recentiorum parum, vel nihil a ſe invicem differant.

5.) In lue venerea totali porro contingunt *rhagades* labiorum, mammarum, ani, manuum atque pedum, quæ ulcera ſunt ſicca, interdum etiam humida, rimoſa, oblonga, pruriginoſa, odoris fœtidi, coloris ſubnigricantis, vel virideſcentis. Cinguntur quoque callo; nam calloſitas in omni genere ulcerum venereorum admodum ſolennis eſt.

6.) *Verrucæ* venereæ, vel humiles atque depreſſæ, vel pendentes,vel certam figuram repræſentantes quoque, ſolennes ſunt, quales ſunt *ficus, mori, criſtæ*. Harum excreſcentiarum venerearum ſedes partes inprimis ſunt genitales, perinæum & anus.

7.) *Gum-*

7.) *Gummata Gallica* nodi ſunt, circa tibiam, item in capite, aliisque partibus tendinoſis, ac carne denudatis, excreſcentes, hincque cum oſſibus firmiter plerumque cohærentes, & in fine cariem præſtantes. Continent in ſe craſſam quandam ſolidamque materiam, ac homines into-lerabili dolore afficiunt. Interdum mutantur in ulcera ſordida, cum carie oſſium conjuncta.

8.) *Tortura nocturna* ſunt dolores venerei nocturni ſæviſſimi, vel in capite, vel circa articulorum internodia exiſtentes, qui homines miſeros horrendo & ineffabili modo excruciant quam crudeliſſime. Hi dolores plerum-que comites ſunt aliorum, ſupra jam recenſitorum, morbo-rum, & tandem mutantur

9.) vel in *cariem*, ſive oſſium corroſionem, vel in ta-bem, & hecticam veneream.

10.) Ad morbos venereos denique referri poteſt *ægi-lops*, ſive glandulæ lacrimalis minoris intumeſcentia & exulceratio, id quod propria mea obſervatio in praxi mi-hi confirmavit.

2. Qu. An dentur morbi hæreditarii, & an illis, qui tali morbo laborant, matrimonium ſit interdicendum?

De exiſtentia morborum hæreditariorum dubitan-dum non eſt, &, quod in ſemine parentum morboſa diſpo-ſitio delireſcat, confirmant, inter alia, familiæ podagricæ, hecticæ, phthiſicæ, calculoſæ, epilepticæ, melancholicæ, &c. An vero illis, qui ex tali familia originem ducunt, vel revera jam tali morbo laborant, matrimonium ſit interdi-cendum, quæſtio eſt, quæ a nonnullis affirmatur, ab aliis contra negatur. Qui negativam amplectuntur ſenten-tiam, ſtatuentes nempe, quod illis ſit matrimonium con-

ceden-

cedendum, dicunt, (1.) quod rariſſime deſideretur perſona, vitio quodam evidenti laborans, & quod potius affectus amoris per repræſentationem ejusmodi vitii pereat, (2.) quod morbi hæreditarii non ſemper ex neceſſitate quadam phyſica propagentur in liberos, quoniam rariſſime perſonæ unius conſtitutionis & temperamenti per matrimonium uniantur, hincque morboſa diſpoſitio unius corrigatur & ſuperetur per proſperam valetudinem alterius conjugis, item, quod & circumſtantiæ educationis, alimenta, vitæ genus, &c. poſſit invertere & emendare leve ejusmodi vitium connatum. Sed reſpondemus ad primum, quod proh dolor! auri ſacra fames, dum mortalium poſſidet pectora, etiam gibboſam, claudicantem, epilepticam ac melancholicam, aliove morbo defœdatam, poſſit amabilem reddere, & cum in conjugium ducitur, & pro conjuge agnoſcitur, etiam alter conjux obſtringitur ad debitum conjugale, illi præſtandum. Ad ſecundum ſi reſpondere volumus, notandum, quod ſemel in ſemine latitans prava diſpoſitio incorrigibilis ſit per victum; loci & vitæ mutationem, medicamenta, educationem, &c. Et cum homines, morbo quodam deteſtabili, incurabili & hæreditario laborantes, vix in republica ſint tolerandi; Item illi, in quibus ſana mens non exiſtit, vel illi, qui, ob morbum perpetuum, & vitia corporis, muneribus reipublicæ præeſſe vix poſſunt, onera reipublicæ fiant, quæ ab aliis panem & ſuſtentationem expectant: Ideo conſultius eſt, ejusmodi perſonis, in ſpecie ad melancholiam & maniam ex hæreditatis vitio diſpoſitis, matrimonium interdicere, quam permittere, ut ſtolidorum numerus in republica augeatur.

CAP. XIX.

DE PESTE.

AD morbos diſſimulatos revera pertinet *peſtis*, cujus exploratio admodum neceſſaria eſt, quoniam integra ſalus univerſæ reipublicæ facillime alias periclitatur. Invaluit vero mos, homines, peſte ſuſpectos, extra mœnia urbium per aliquod temporis ſpatium detinere, uti hoc communiſſime obſervatur apud Venetos, *die da alle aus der Türckey, Ægypten und aus der Levante ankommende, entweder im Lazaret, oder auf ihren Schiffen, die* Quarantaine *halten laſſen.*

I. Qu. Quam diu homines, de peſte ſuſpecti, e republica ſint excludendi?

Tempus ordinarium ſunt 40. dies, quod tempus *Quadragena*, Italice *Quarantaine* dicitur. Hoc tempus a nonnullis ad plures quoque dies extenditur, ſed præter neceſſitatem. Peſtis enim eſt morbus acutiſſimus, ac extreme malignus, qui diu in corpore vivente non deliteſcit, ſed brevi tempore vires ſuas exercet, ſeſeque manifeſtat. Et, quoniam dies quadrageſimus omnium morborum acutorum finis eſt, & contra omnium chronicorum morborum principium, juxta regulas Medicorum, ideo, pro peſtis experientia, quadraginta dies in hominibus omnino ſufficiunt.

2. Qu. An ſemper tempus quadraginta dierum in ſuſpectis hominibus accuratiſſime ſit obſervandum?

Reſpondendum negative. Nam venenum peſtiferum (1.) poſſidet celerrimam activitatem, & immenſam penetrationem; ideo corpora infecta ſubito læduntur, & ab eo deſtruuntur. (2.) ſola exſpiratione, dum corpora & veſtimenta per aerem transferuntur, effluvia contagioſa extinguntur, difflantur & annihilantur, inprimis ſi (3.) congrua diæta, & convenienti remediorum applicatione corpora mundificantur, quo pertinet pilorum deraſio, ſuffitus, bezoardicorum & antiputredinoſorum remediorum uſus, &c. Ita apud Venetos tractati homines in Noſocomiis veniam quadragenæ impetrare poſſunt, ne, juſto diutius prolongato termino, in negotiis ſuis turbentur ac moleſtentur.

3. Qu. Quid ſit ſtatuendum de rebus promercalibus, vel mercimoniis, vulgo *Kauff-manns-Gütern und VVahren*, qui ex locis ac regionibus, de peſte ſuſpectis, adportantur?

Hæc quæſtio altioris eſt indaginis. Venenum enim peſtiferum, utpote ſalinum volatile, varia corpora intrare, cum illis conjungi, & ſatis diu in poris quieſcere & detineri poteſt, teſte experientia. Imprimis autem hocce venenum facillime recipitur & detinetur a corporibus villoſis, ex lino, ſerico, lanugine, goſſypio paratis, uti ſunt ſuppellectilia, tegumenta, veſtes, induſia, ſtragula ex plu-

mis,corium villoſum,cannabis. Vid. *Leipziger Peſt-Ordnung.* Huc pertinent chartacea, litteræ, libri, inprimis ex antiquis & ſuſpectis bibliothecis aſportati. Quæ vero merces tuto admitti poſſunt, juxta ZACCHIAM, *Lib. 3. tit. 3. qu. 4. num. 29.* ſunt frumenta omnis generis, aromata, fructus, carnes recentes, vina, aceta, olea, quæ ſuſpicionem nullam habent, & contagium non ſuſcipiunt. Aſt an hæc omnia recte ſeſe habeant, merito dubitamus. Si enim in conſiliis peſtis ſebum interdictum eſt, etiam oleum & oleoſa ſuo modo ſuſpecta ſunt. Ob viſcoſitatem enim facile venenum peſtiferum recipiunt. Fructus item & carnes, ſive recentes, ſive muria conditæ, & fumo induratæ, dum ad fermentationem & putredinem inclinant, tutius non admittuntur, quo pertinent quoque dulcia & ſaccharata, utpote æque fermentifica. Metalla, juxta ZACCHIAM, & ex metallis paratæ monetæ non ſuſpectæ habentur. Sunt enim metalla corpora ſolida denſiſſima, quorum pori ad recipiendam virulentiam peſtiferam minus apti exiſtunt. Interim RANCHINVS, *de purg. rer. infect. ſect. 5.* cum ZACCHIA non conſentit, & ſequentia experimenta in contrarium adducit, ubi æs, allio atque abſinthio tritum, & ferrum, moſcho tractatum, *die perfumirten Degen-Klingen*, diu ſervant odorem. Hinc concludit, metalla quoque poſſe recipere venenum peſtiferum, inprimis, cum monetæ plerumque undique a viſcoſitate ſudoris humani perfuſæ atque tectæ deprehendantur. Tutius ideo mundificantur lotione, aceto facta, juxta leges conſiliorum peſtis, *nach denen Peſt-Ordnungen*, vel, quod adhuc tutius eſt, igne depurantur, *indem ſie ein wenig ausgeglüet werden.* Sacculi autem & funes, ſive ex lino, cannabe, lana, bombace, &c. tutius comburuntur, quo pertinent & ex junco, ſtramine, arundine, & ex hujus generis materiis compoſita corpora.

4. Qu.

4. Qu. Quænam ſint ſigna peſtis?

Non omnis morbus malignus, citiſſime homines ex vita eripiens, pro peſte ſemper habendus, ſed expectanda potius ſunt in omni epidemico morbo ſigna peſtis pathonognomica, quæ ſunt *vibices*, *carbunculi* atque *bubones*. Sunt vero vibices tumores oblongi, ſolidi, rubentes atque urentes in partibus muſculoſis, citiſſime ad necroſin inclinantes. His parum abſimiles ſunt carbunculi, ſive tales tumores ardentes inflammatorii, lati & rotundi, quoque citiſſime ad necroſin tendentes. Dolor enim eſt ardens ad inſtar prunæ. Addeſt extrema rubedo. In hiſce tumoribus inſuper ſuccedunt veſicæ plures, vel una lata ſuccreſcit, & brevi poſt pars, a carbunculo affecta, ſenſum amittit, & cadaveroſam nigredinem induit. Bubones plerumque glandulas inguinales & axillares occupant, quæ glandulæ, cum dolore fere intolerabili, & tumore notabili, brevi temporis ſpatio purulentam præparant materiam, maxime corroſivam, citiſſime educendam. Non negandum vero, quod proh dolor! durante peſtilentia detur confluxus omnium morborum malignorum. Alii enim homines ex improviſo interficiuntur, ſine prævio alio morbo, *fallen auf der Gaſſen um*, alii dyſenteria, alii petechiis nigricantibus corripiuntur, alii carbunculis externis, vel internis, bubonibus & vibicibus intereunt. Nam corripiuntur febri acutiſſima, conjuncta cum ſubitanea vigoris extinctione, accedunt capitis intolerabiles dolores, ſummus ardor, & delirium phreniticum.

5. Qu. Quid ſit agendum in peſte, ad vehementiam hujus mali vel declinandum, vel extinguendum?

Ante omnia a Deo inchoandum, & ejus immenſa

miſericordia voce ſupplici veneranda, ut malum hocce futurum & inſtans vel declinetur, vel præſens imminuatur & extinguatur. Deinceps regulæ diætetice accurate obſervandæ. *Univerſa enim peſtis cura præſervativa conſiſtit in convenienti uſu ſex rerum non naturalium,* inter quas primas obtinet *aer*. Per aerem enim, tanquam per vehiculum contagii, peſtis affertur. Hinc aer purificatur duplici modo (1.) per motum, (2.) per deſtructionem inibi exiſtentium effluviorum. Aer revera ſuo modo putreſcit, quando non commovetur, ſicuti hoc fit in anguſtis & anguloſis locis atque plateis, inprimis illis, in quibus pauperes in copia habitant, qui regulas puritatis & decori in vita non obſervant. Vid. MERCVL *de peſt. Cap. 15.* & DEVSINGIVM *de peſt. part. 4. ſect. 1. Cap. 1.* Huc pertinent loci, ad quos neque venti, neque radii ſolares pertingunt. Aer inquinatur a putredine fimi & ſtercoris, corruptioneque alimalium mortuorum, quo multum conferunt fullones, *die Gerber,* qui per putredinem corium præparant, item effluvia cæmeteriorum, quæ ideo extra mœnia urbium conſtituta eſſe debent, adeo, ut magiſtratus ſepulturam in templis, vel eorum peripheria, merito ubiq; interdicere deberet. Jure porro omnes cryptæ ſub terra, *allerley Brunnen, Keller und Gewœlber, ſo verſchloſſen ſind,* tempore peſtis non aperiuntur. Nam a vaporibus malignis, inibi incluſis, virulentis, in momento homines ſuffocantur, teſte experientia, quæ ſuffocatio quidem ab imperitis ab anhelitu baſiliſcorum, inibi exiſtentium, derivatur, a prudentioribus tamen merito vaporibus malignis tribuitur. Vide CONNOR *de antris lethiferis,* item ALONSO BARBÆ *Beſchreibung der Hiſpaniſchen Bergwercke.* Aerem depurare tempore matutino, convenit (nam nocturnus ſemper maxima effluuiorum copia repletus exiſtit.) Hoc fieri poteſt 1.) per ignem. Ignis enim comburit & deſtruit effluvia nociva. Comburenda vero

ſunt

ſunt imprimis bituminoſa & fragrantia ligna, ut lignum juniperinum, cum fructibus, cujus locum ſupplere poteſt lignum pini & pinaſtri, abietis, aloes, roris marini, nerulinum, item cortex chaccarillæ, &c. quo pertinent ſuffitus ex gummi, animæ, tacamahaca, thure, &c. Multum quoque confert ad aeris depurationem tormentorum bellicorum crebrior exploſio. Per talem enim ſonum vehementem aer non tantum agitatur, ſed & per ignem & fumum effluvia deſtruuntur nociva, conſentiente ZACCHIA, *l. c.* qui inſimul varios ibi allegat hujus ſententiæ auctores, & inprimis VNZERVM noſtrum, Hallenſem quondam Medicum percelebrem, in *antidoto peſtis*. Denique per ſonum campanarum aer commovetur, & peſtilentialibus effluviis ita tantiſper purgatur. Non inane quoque conſilium eſt, quando commendantur amuleta, quæ per vim magneticam aerem particularem, corpora humana ambientem, purificant, quo pertinet radix plantaginis atque colchicum, a B. noſtro WEDELIO iterum revelatum, magnes arſenicalis Chimicorum, bufones exſiccati, vel de collo geſtati, vel in ædibus ſuſpenſi, quæ corpora omnem virulentiam, per aerem circumfuſam, recipiunt. Laudandum quoque experimentum ſequens, a nonnullis Chimicis inventum: Recipitur nempe later, in igne candidus redditus, hic ſolutione vitrioli perfunditur, fumusque excitatur ita in ædibus, hoc facto later deportatur extra urbem, vel domum, & terra tegitur. Ita enim vel per fumum aer particularis depuratur, vel later magnetice recipit effluvia maligna. Quotidie vero hocce tentamen reiterandum. Juvat denique, aquis odoriferis, atque deſtillatis, item aceto rutaceo roſaceoque pavimenta conſpergere, aeremque particularem depurare.

Durante peſte ſelectus quoque alimentorum faciendus, & vitanda omnia, quæ facile in corpore noſtro putre-

ſcunt,

ſcunt, cepæ vero & allium, tempore peſtis, laudantur. Inprimis autem commendandum vinum, ſale mixtum, *geſaltzener Wein.* Sal enim ſanguinem a corruptione præſervat, & veſperi cum hoc vino tantum pulveris cretæ miſcetur, quantum cuſpide cultelli capitur. Hoc experimentum in peſte Ratisbonenſi multos a peſte præſervavit.

In ſomno atque vigiliis, motu atque quiete moderatio certa ſervanda, ne corpus debilitetur, & ad ita concipiendum morbum aptius reddatur: Evacuationes vero naturales, alvi inprimis atque urinæ, liberæ ſunt ſervandæ; coitus autem a ZACCHIA interdicitur, fortaſſis, quia debilitat, ſanguinemque exagitat. *l. c.* enim, & quidem num. 15. inquit, quod ab eo, coitu nempe, non modo in tantum, ſed in totum plane abſtinendum ſit, & quod ideo arcendæ ſint, tempore peſtis, ex civitate omnes meretrices (loquitur de republica Romana, ubi alias publice tolerantur) E re eſt inſuper, crebriorem ſalivæ excretionem promovere. Hinc laudanda ſunt maſticatoria, inprimis balſamica, ut zedoaria, cubebæ, myrrha, baccæ juniperi, cortices citri, &c. Saliva enim primario virulentiam facile recipit. Qui tempore peſtis fonticulos quoque gerunt, illos a peſte immunes manere, experientia confirmatur; purgantium vero & balneorum uſus non commendandus, quoniam maſſa ſanguinea inde exagitatur. In animi denique paſſionibus moderandis unusquisque diligens ſit oportet. Metus, præ omnibus, & triſtitia abdicanda. Meticuloſos enim, præ reliquis omnibus, peſtem incurrere, non tantummodo teſtatur PLATERVS atque FORESTVS, ſed & fuſiſſime demonſtravit celeberrimus RIVINVS, in *tractatu de peſte Lipſienſi.*

CAP.

CAP. XX.

DE VENENIS ET VENEFICIIS.

VEnenandi crimen graviſſimum eſt, & gravius ſimplici homicidio, in quo nobilis deprehenſus ab ignobili non diſtinguitur, ſed a judicibus eadem pœna afficitur. ZACCHIAS, *L. 2. tit. 2. Qu. 1.* Medici autem venenorum perfectam habere debent notitiam, dum ab eorum judicio dependet veneni inquiſitio, & quia determinare debent in foro, an quis ex veneno perierit, nec ne? Juxta CARPZ. enim, *part. 1. Qu. 21. praxeos criminalis*, non ſufficit veneficii confeſſio, ſed requiritur inſimul Medici judicium, an venenum ſat potens fuerit ad interficiendum, aut ejusmodi damnum inferendum, item, an revera exhibitum ſit, ubi ideo ipſius rei confeſſio irrita evadit, quando Medici deponunt, veneni quantitatem & qualitatem non fuiſſe aptam ad occidendum.

1. Qu. Quid ſit venenum?

Venenum, late ſumptum, dicitur omne id, quod nocet quantitate & qualitate, ſive ſit corpus naturale, ſive artefactum, ſive applicatum extus, ſive intus datum, vel propinatum.

Diſtinguunt inter venena proprie & improprie talia, ſive, quod idem eſt, inter *mortalia* & *non mortalia.* Proprie talia, ſive mortifera, ſunt illa, quæ vim habent occidendi, ſive in momento, ſive per temporis certum intervallum; hinc actiones vitales deſtruunt, partes ſolidas inflammant, humores corrumpunt, eorum circulum ſiſtunt, &

ſpiritus in nervis ſuffocant. Improprie dicta venena, ſive non mortifera illa ſunt, quæ tantum inſignem læſionem corpori afferunt, morbos præſtant contagioſos, peſtem, dyſenteriam, phthiſin, lepram, item, quæ rationis uſum tollunt, qualia ſunt philtra, vel pocula amatoria, item pocula ſterilitatis, impotentiæ & abortionis.

2. Qu. Quotuplex eſt modus applicandi venena?

Modus applicandi venena duplex eſt: Primo enim vel cum cibo & potu, immo ipſis medicamentis, miſcentur; ſecundo extus applicantur per tela, unguenta, balſama, pulverem de cypro, ſternutatorium, ſuffitus, vel denique clyſteribus miſcentur.

3. Qu. An venena, extus applicata, tanta celeritate agere valeant, quanta per os aſſumta?

Non nulli ſunt in ea opinione, quod exhauſta venena, dum a viſceribus reſolvuntur, citius agere valeant, quam extus applicata, hæcque multum de virtute ſua deponant, priusquam ad interiora penetrare valeant. Aſt, quod hæc regula de extus applicatis non ſit univerſalis, confirmatur (1.) morſibus viperarum, canum rabidorum, ſcorpionum, & puncturis tarantularum. Hæc venena, extus illata, ſumma celeritate agunt, horrenda ſymptomata excitant, & hominem vel mox extinguunt, vel enormiter lædunt. (2.) Mercurius currens, ſive argentum vivum, intus datum, venenum vix nominari poteſt. Propinatur enim ad libras aliquot in horrendo illo morbo, miſerere mei dicto. Quando autem ad uncias duas tantum unguentis miſcetur,

tur, & ſine regimine, præviaque præparatione, extus applicatur, v. g. in morbis venereis, aliisve rebellibus, fere lethalem excitat oris & colli inflammationem, ac gangrænoſam exulcerationem, nec minus dolores capitis intolerabiles, convulſiones, ſuffocationes, dyſenterias, &c. (3.) Succus hellebori, extus applicatus cum ſagitta, venenum eſt, teſte veterum experientia, intus vero dari poteſt majori in quantitate, ut medicamentum purgans: Nam extus applicata venena citius & immediate cum fluidis vitalibus miſcentur, lympha nempe, ſanguine & fluido nerveo; hinc non alterantur ita, quemadmodum alterari poſſunt deglutita venena, quæ, quando ad ventriculum deferuntur, interdum ibi deprehendunt tantam viſcoſarum cruditatum copiam, qua virulentia ſupprimitur, obvelatur, & notabiliter imminuitur, immo plane extinguitur, hoc confirmantibus, inter alia, quartanariorum obſervationibus, qui a fortiſſimis vomitoriis non commoventur, immo granum unum alterumve arſenici crudi perferre poſſunt absque omni injuria, quod tamen in aliis lethalia præſtat ſymptomata.

4. Qu. Quænam ſint venena dicenda?

Venena omnia deſumuntur ex triplici regno, & quidem (1.) minerali. Venena vero omnia mineralium ſalia poſſident corroſiva; hinc eo momento, quando ad ventriculum & inteſtina deferuntur, aculeis ſuis acutiſſimis haſce partes corrodunt atque inflammant, ſubtiliſſimis ſuis ſpiculis nervos penetrant, eosque convellunt, &, dum ventriculus copioſiſſimos poſſidet nervos, qui cum toto genere nervoſo commercium exercet, ideo hoc ſal ſubtile, nervoſo fluido mixtum, ſubito per totum corpus diffunditur, convulſiones & ſpaſmos præſtat, totamque oeconomiam animalem turbat. Vid. Cel. HOFFMANN.

diſſert de erroribus circa venena. Huc pertinent ſpiritus acidi, ut *aqua fortis, aqua Regis, ſpiritus ſalis, ſulphuris, nitri* & *vitrioli, oleum vitrioli*: Hi ſpiritus acidi quidem, in ſe ſpectati, venena non ſunt, ſed potius medicamenta dici poſſunt, imo aliis medicamentis miſcentur, quemadmodum hoc confirmat elixir. vitrioli Mynſ. elix. proprietatis cum acido, Tincturæ roſarum, & florum cordialium, vel cum ſpiritu ſalis, ſulphuris, clyſſo antimonii, ſpiritu vitrioli philoſophico paratæ, item dulcificantur, vel potius diluuntur, ſpiritu vini; *aſt quando ſpiritus acidi uno prabio, ſive una doſi & vice, aſſumuntur in notabili & exceſſiva quantitate, tunc corrodunt ventriculum, eumque cum cardialgia inflammant, item quando in exceſſiva doſi per temporis decurſum continuantur, tunc viſceribus nocere, & ſanitatem invertere poſſunt*. Hoc probe notandum, quando de virulentia horum ſpirituum quæſtio oritur, quale exemplum reperitur in Cel. VALENTINI *novell. medico-legalibus, caſu 29. a pag. 588. usque ad 617.* ubi judicia diverſa, cum rationibus tum dubitandi tum decidendi, reperiuntur *de ſpiritus vitrioli*, mane & veſperi in cochleari ſpiritus vini propinati *efficacia*, & an unciæ 2. huius ſpiritus, intra 3. ſeptimanas datæ, de die ad guttas 20. vel 25. cauſa fuerit mortis uxoris Meyeri inquiſiti?

Huc pertinet *mercurius ſublimatus* corroſivus, *mercurius præcipitatus* ruber non edulcoratus, qui ſpiritus acidiſſimos corroſivos, concentratosque in ſe continent; hinc data ad granum unum alterumve venena ſunt mortifera, præſertim in ſubjectis tenerioris texturæ, & debilioris ventriculi. Item *turpetha mineralia*, ut *album* & *flavum*, quæ quidem a nonnullis laudantur, ut vomitoria, aſt non ſunt tuta remedia, & potius venena dicenda. Legi merentur hac occaſione ea, quæ exſtant in Cel. HOFFMANN. diſſertationibus *de medicamentis inſecuris*, item *de purgantibus minus uſitatis*. *Mercurius dulcis, vel non rite præparatus, vel aucta doſi*

adhi-

adhibitus. Eſt quidem mercurius dulcis remedium notiſſimum, ſed cum prudentia ſemper in praxi applicandum. De hoc ſequens fert judicium BONTEKOE, *fundamentorum medicorum pag. 64. Der ſo genannte* Mercurius dulcis *iſt ſo ſüſſe nicht, wie man wohl meinet, weil er, in allzu groſſer* Quantit*æt eingenommen, ſich gleichfalls in einen Gifft verändern kan.* Quo itaque ſine metu noxaque aſſumi poſſit mercurius dulcis, neceſſarium eſt, ut debito modo non tantum præparetur, ſed & caute & circumſpecte adhibeatur in doſi, & forma inprimis pilulari, non vero pulverulenta. Mercurius enim dulcis, ſub forma pulveris exhibitus ad grana XV. adoleſcentem XV. annorum, ſexto poſt hauſtum die, necaſſe teſtatur Dn. D. WAGNITIUS, in *meditatione medica curioſa de mercurio dulci pulverato.* Quedlinburgi 1703.

Vitrum antimonii, flores antimonii, crocus metallorum ſunt quidem remedia emetica, nunquam tamen in ſubſtantia danda, id quod quidem circumforanei & mulomedici, proh dolor! non obſervant. Ex hiſce parata infuſa vina emetica, oxyſacchara, ſapæ, ſyrupi emetici quoque a Medico rationali, quantum fieri poteſt, evitantur. Nam fortiſſime agunt, enormiter & exceſſive vomitum excitant, &, dum vomitus convulſio ventriculi eſt, facile in vomitu tali cholera jungitur cum convulſionibus, anxietatibus aliisque funeſtis ſymptomatibus, a quibus miſeri ejusmodi homines vel intereunt, vel enormiter læduntur, & Medici tales imperiti fiunt veri artifices morborum, imo plane mortis, in re publica non tolerandi.

Arſenicum album, flavum, rubrum, ſmalta item, cobalthum & arſenicum fixum, vera venena ſunt.

Cobalthum enim officinarum nihil aliud eſt, quam fuſcus pulvis, adeo venenoſus & corroſivus, ut in nulla chata poſſit contineri, & quoniam muſcas, aliaque inſecta

enecat, ideo *Fliegen-Stein* appellatur, & ex Miſnia inprimis, *aus Johann Georgen Stadt*, affertur. De his vid. Scriptores materiæ medicæ, SCHROEDERUM, HOFFMANN. in *clave Schrœderi*, ETMULLERI *commentar. in Schrœder.* VALENTINI, *in Muſæo* & *aurifodina medica.*

Arſenicum eſt cobalthum ſublimatum, ſive flores cobalthi. Quando nempe minera cobalthi funditur, fumus candidus, pulverulentus, in camino colligitur; hic dicitur *Hütten-Rauch*, &, quoniam mures & glires enecat, etiam dicitur *Ratten-Pulver*. Pulvis talis candidus colligitur, & nova fuſione mutatur in vitriformem ſubſtantiam teſt. KUNKEL. *Glaßmacher Kunſt.*

Arſenicum flavum & rubrum ex albo paratur, addendo certam quantitatem ſulphuris. Vid. HOFFMANN. ſupra citatam Diſſert. *de erroribus circa venena.* Ideo quoque non adeo corroſiva ſunt venena, ſicuti album.

Auripigmentum cum arſenico flavo a plerisque confunditur, ſed falſe, teſte HOFFMANN. *l. c.* Eſt enim minera nativa, pictoribus uſitata, allata ex Auſtria, & meridionalibus regionibus. Corroſivitatem quidem poſſidet, aſt non tantam, quantam arſenicum flavum.

Smalta, ſive *blaue Stærcke*, *Oel-blau*, &c. dum paratur ex minera cobalthi, etiam virulentum eſt remedium. Extinguitur quidem ſal corroſivum ab additamentis, arena nempe & ſale alkali, ſed ideo non in totum aufertur.

Arſenicum fixum, a nonnullis Chymicis laudatum, omnem ſuam virulentiam non depoſuit, ſive ſit paratum nitro, ſive antimonio. Hoc confirmat vis cauſtica, quam in ulceribus calloſis exercet. Applicatum enim ibi callum deſtruit, haud ſecus, uti alia corroſiva, *Butyrum antimonii*, *Cryſtalli Lunæ*, *Lapis infernalis*, quæ omnia ad venena corrodentia referri debent.

Antimonium crudum a plerisque pro veneno habetur, ex

ex hac ratione, quoniam multum de arſenicalibus particulis ramentisque ſulphureis metallicis imperfectis comprehendat. Vid. CELEB. & ILLVSTREM STAHLIVM, in *obſervation. Menſ. 6. cap. 1.* Et, quod etiam ſal arſenicale volatile in antimonio ſit contentum, ego in dubium non voco, quoniam hoc tot proceſſus chymici confirmant & ad oculum oſtendunt: Aſt, quamvis ex antimonio parata nonnulla in cenſum venenorum ſubeant, tamen *ipſum antimonium venenum dici non meretur*, id quod dudum oſtendit WILLIS. in *pharmacia rationali*, & KVNKELIVS, in *Laborat. chymic. Cap. de antimonio*, qui contracturam ipſam pulvere antimonii crudi, in ſubſtantia ad grana 25. dati, vel morſulis ſuis mixto, feliciſſime curavit, & vim medicinalem antimonii non tantum in aliis, ſed & in proprio ſuo corpore tentavit & expertus eſt. Terra enim mercurialis, in antimonio crudo exiſtens, extinguit corroſivitatem ſalium cauſticorum. Quando vero hæc deſtruitur, ſive fuſione, ſive calcinatione, ſive ſublimatione, tunc hocce ſal antimonii corroſivum & arſenicale, a vinculo ſuo mercuriali liberatum, vomitorium & venenum fieri poteſt, quo pertinent *reguli antimonii, vitra, flores, croci, calces*, ex antimonio parati, *mercurius* item *vitæ* dictus, qui, quando non perfecte edulcoratur, mercurius mortis fieri ſolet, ac denique *bezoardica mineralia, antimonia diaphoretica*, ſive cum, ſive ſine igne parata, & *ſulphura*, ſive *aurata*, ſive *cordialia*, quæ omnia, ſi non ab experto & exquiſito Chymico phyſico elaborantur, veneni naturam non deponunt.

Saccharum Saturni, ſive ex lithargyrio, ſive minio, ſive ceruſſa, ſive plumbo calcinato paratum, remedium quidem eſt adſtringens, immo in inflammationibus & fluxioni-

xionibus proficuum: Interim tamen maxima cum cautione in uſum vocandum. D. D. ERNDL. in *ſua diſſertat.* pro loco habita Lipſiæ, cujus titulus eſt: *Diſſ. med. ex Veneno ſalutem ſiſtens*, inquit theſ. 21. nullum eſt dubium, lenta illa Gallorum Italorumque venena, quæ *la poudre de ſucceſſion* communiter appellantur, ſaturninis ejusmodi concretis ſuam debere originem: Nam potentiſſime adſtringunt, & obſtructiones alvi pertinaciſſimas præſtant, vaſaque ſpermatica quoque conſtringendo impotentiam efficiunt. Et paulo poſt inquit: Novi quendam Chymicum, qui labores chymicos ſumptu cujusdam magnatis dirigit, hic juſſu patroni ſui, (neſcio an laudabili, an vero illaudabili auſu) multum in exantlandis & moderandis venenis ſudoris profudit, temporisque conſumſit, hic ipſe faſſus eſt, quod ex ſaccharo ſaturni, additione volatilis cujusdam corroſivi, poſſit parari lentisſimum venenum, quod, canibus v. g. propinatum, eos inſenſibiliter, citra omnia violentiora ſymptomata, poſt decurſum aliquot ſeptimanarum, aut menſium, enecare ſoleat, contabeſcentibus animalibus ſuccesſive, dum vaſa viſcerum conſtringuntur. Sic & vinum, lithargyrio adulteratum, virulentum redditur. Vid. CEL. ZELLER. Tubingenſis *Docimaſiam vini, lithargyrio adulterati*, item Dn. D. GOEKELII *curiœſe Beſchreibung des durch Silberglett, verſüſten ſauren Weins, und der davon entſtandenen neuen, und vormahl unerhœrten Wein-Kranckheit*, item STOKHVSII *de Lithargyrii fumo noxio*, & exinde nato morbo metallico, vulgo *die Hütte Katz* appellato. Hic auctor probare ſatagit, morbum hunc neque fieri a mercurio, neque arſenico, ſed unice ab exhalationibus ſaturni, & fumo dulci, *von dem ſüſſen Bleydampff ſo auf den Capellen und Herden nicht alleine ſichtlich iſt, ſondern auch bey der* reſpiration *im Geſchmack empfunden werden kan.*

Poſſem hiſce, jam adductis, ex regno minerali deſumtis,

tis, & per artificia chymica paratis venenis alia addere; aſt, cum in inſtitutionibus omnia ſint in compendio tractanda, etiam hic amplisſimam de venenis doctrinam integre exhaurire non poſſum. Fortasſis ſeſe offeret alia occaſio de his ex inſtituto agendi. Hoc modo addam in præſenti, quod varia dentur remedia, ex *antimonio*, *mercurio*, *vitriolo*, aliisque mineralibus parata, quæ, quando non rite applicantur, ſive intus, ſive exterius, vel quando in malignorum hominum manus incidunt, vitæ læſiones præſtare poſſunt, quo pertinet *vitriolum album*, *Guilla Paracelſi*, *mercurius vitæ*, *bezoardicum minerale*, &c. Item *coſmetica*, v. g. *mercurius coſmeticus*, *magiſteriave* alia coſmetica, ex *marcaſita*, *talco*, &c. fabrefacta, & corroſivis ſpiritibus elaborata. Hæc in facie, collo, manibus, mammis, imo, juxta præſentem conſuetudinem, in dorſo, & ſcapulis denudatis, applicata, venena fieri poſſunt, quæ ſuccesſivam contabeſcentiam, cœcitatem, oris fœtorem, gingivæ putrilaginem, dentiumque nigredinem inducunt. Et dolendum, quod virgines & fœminæ, a ſuperbia & voluptate ſeductæ, ſibi ita manus violentas applicant, ſuamque vitam & ſanitatem lædunt. Dantur & ſubtilisſima venena alia, paucis hominibus tamen modo nota, quæ nocere poſſunt. Sic, teſte ZACCH. *L.2.tit.2.Q.2.* Clemens ſeptimus, Pontifex maximus, toxico fumo facis venenatæ interiit, & ZIEGLERVS, in notis, refert, quod veſpilio per pulverem, in plateis diſperſum, peſtem excitaverit, quæ ultra mille homines ex numero viventium exturbavit. Hæc venena ſine dubio a Chymicis expertisſimis ſunt parata.

Ex vegetabili regno deſumta *venena* partim ſunt corroſiva, partim vaporoſa atque narcotica, hoc eſt, talia, quæ particulis ſuis ſubtilioribus, ſtypticis, vaſa cerebri conſtringunt, & fluidorum, inibi contentorum, motum ſiſtunt; hinc ſtuporem & ſomnum profundisſimum atque letha-

lem inducunt, vel vomitum & choleram præſtant. Huc pertinet, juxta auctores, *coronæ Imperialis* copioſior vapor. *Solanum*, quoad omnes ſuas ſpecies, inprimis *Solanum furioſum*, ſive *Bella donna*, *poma amoris*, *mandragora*, *Semen daturæ*, *Hyoſcyamus*, *crocus* & *opium*, largiori doſi data, non tantum vomitum excitant, ſed & ſtuporem, ac ſomnum lethalem efficiunt. Item huc pertinent *fungi venenati*, qui ſubito, ſpatio unius horæ, intolerabiles abdominis cruciatus, vomitum, choleram, vertiginem & deliria excitant, quale quid ante biennium in quinque perſonis, *ſo unter denen gelben* eſculent*en Schwammichen einige gifftige mit gekaufft und gegeſſen hatten*, obſervavi.

Cicuta & Napellus veterum erant primaria venena. Hinc ſuccus cicutæ inſpiſſatus ſemper olim Athenis aſſervabatur in pœnam hominum. Venena vegetabilium hoc quoque præcipuum præ reliquis posſident, quod quam commodisſime dari valeant; nam eorum ſalia, in viſcoſo terreo principio involuta, deliteſcunt, hincque acredinem notabilem non posſident, & nauſeam in organo guſtus non excitant. Huc referri debent, ut inſipida venena, *vina venenata croco metallorum*, *vitro*, *floribus & regulo antimonii*, *item vina lithargyrio adulterata & dulcificata.* Non ita diu eſt, quod certum quoddam ex regno vegetabili innotuit exoticum ſub nomine *ligni Panava*, quod, uti communis fert fabula, in morbis chronicis curandis, febribusque intermittentibus depellendis, magnæ eſſe ſolet efficaciæ. Hoc enim remedium largiter vomitum excitat, alvum evacuat, ſudorem expellit, ſaporis eſt cauſtici, inſtar *granorum tilli.* Hæc ſane, dum cauſtica ſunt, remedia venena dici poſſunt, quando largiori doſi propinantur, haud ſecus, ac alia vomitoria & purgantia fortiora, ut *eſula*, *helleborus albus*, *elatherium*, quorum uſus inter Medicos recentiores jam ceſſavit fere penitus, quoniam facile hypercatarſin poſt ſe relinquunt. Hiſce jungitur me-

merito *helleborus niger*, *aſarum*, *colocynthis*, *ſcammonium*, *gummi de Peru*, quæ ſane gradu tantum a venenis differunt. Et quamvis a nonnullis autoribus talia, ut prorſus in ſe bona, incontaminata & innoxia ſalutantur; vid. Celeb. VATERI *Phyſiologiam experimentalem*, *pag. 838. Cap. de venenis*: Tamen ipſe autor fatetur, quod maxime activis qualitatibus, præ omnibus aliis corporibus, prædita ſint, quarum reſpectu etiam in minori quantitate brutis non minus ac homini, niſi rite & prudenter adhibeantur, noxam, imo mortem afferant.

Denique his addenda venena illa emmenagoga, ſive fœtum & menſes pellentia, quo pertinet *ſabina*, *artemiſia*, *euphorbium*, imo *ſagapenum*, & his ſimilia alia, ex quibus pocula partim impotentiæ, partim abortionis conficiuntur.

Animalium venena quoque in poteſtate hominum ſunt, & malitioſus illis pro lubitu uti & abuti poteſt. Exempli loco ſit pulvis cantharidum, bufonum. Sic, (quemadmodum relationes teſtantur anglicanæ de jam ubique fere inter eruditos nota variolarum inſitione) quando purulenta materia variolarum, ab uno homine infecto collecta, per turundines naribus applicatur, excitatur hic morbus, quemadmodum ille quoque prævia vulneratione circa carpum, & applicatione hujus materiæ purulentæ inoculatur. Et credibile ſane eſt, quod applicata talis materia in ano atque pudendis ſimilem effectum præſtet. Si enim virulentia venerea per pudendorum applicationem in congreſſu, & per ſalivam in oſculis transplantatur, non video, quid impedire poſſit eo modo inſtitutam variolarum transplantationem. Salia enim virulenta peregrina, volatilia & corroſiva, etiam hic agunt, ſi modo immediate corpori applicantur, & cum ſanguine commiſcentur. Venena talia animalium, cum corpore humano mixta, turbant motus ſanguinis naturales, humo-

res vitales deſtruunt, & ad putredinem diſponunt, imo inflammationes lethales producunt, quo pertinent *araneæ* etiam noſtrates, quæ haud ſecus, ac illæ, quæ in regionibus calidioribus reperiuntur, quales ſunt *tarantulæ Apuliæ*, ſuccum virulentum, acrem, corroſivum atque volatilem posſident. *Bufonum*, animalium illorum aſpectu horridorum, in locis ſubterraneis impuris, ſqualidis, nutritorum, pulvis, teſte MONCONYS, *in* ſuo *itinerar.* exterius in capite applicatus, non tantum veſicas, ſed & deliria infert. De canis rabidi veneno alibi jam dictum fuit. Hoc, ſolo morſu communicatum, interdum per aliquot annos in corpore deliteſcere poteſt, donec ex improviſo, ſolo motu corporis excesſivo, agere incipit, quale quid in ruſtico pagi *Dorndorf.* obſervavi.

Viperæ, *ſerpentes*, *lacertæ*, ſive *ſalamandræ*, *ſcorpiones*, morſibus atque puncturis homines lædunt, & virulentam ſalivam, vel venenoſa excrementa, ita humano corpori communicant.

Cantharides autem, ſcarabæi iſti ſplendentes, & quaſi deaurati, in Germania noſtra ubique communes, apprime continent ſal volatile acerrimum cauſticum. Si enim modo exterius cum emplaſtris applicantur, partes adurunt, & veſicam excitant, quando vero improvide dantur intus, ſive in pulvere, ſive in eſſentia, non tantum ventriculum & inteſtina inflammant, ſed & ardorem urinæ, mictum cruentum, & ſpaſmum penis, ſive doloroſam penis erectionem, producunt, imprimis, quando doſi aucta propinantur. Similis virulentus effectus exſpectandus a *ſtynco marino, pulvere millepedum* & *nucleis*, ſive fructibus, *anacardinæ*, quæ alias, ut aphrodiſiaca, laudantur.

ZACCHIAS denique ad venena refert animalia venenoſis cibis nutrita, item animalia venenoſis ſagittis vulnerata. De his poſterioribus ſuo modo aſſertio auctoris

con-

concedi poteſt. Venenum enim ante interitum circulatione ſanguinis per corpora animalium diffundi poteſt. Prior vero ſententia merito in dubium vocatur. Dum enim in omnibus animalibus alimenta invertuntur, & in forma deſtruuntur, ideo ipſa virulentia per vim ventriculi extinguitur, & ſi virulentia nutrimenti non agit in ventriculum, inteſtina & ſanguinem animalium, multo minus agere poteſt in carnem, & reliquam ſubſtantiam, poſtea comedendam. Et, quod maximum, quotidiana obſervatio contrarium docet. V. g. anas & trutta comedunt bufones, gallina araneas, & alia inſecta: Attamen carnes horum animalium nullam virulentiam poſſident, cum contra vegetabilia, ovulis & excrementis inſectorum contaminata, & ab hominibus deglutita, choleram lethalem excitare ſoleant.

5. Qu. Quales ſint effectus venenorum?

Omnia venenorum genera, ad ventriculum delata, in illo cardialgias, nauſeam & vomitus præſtant; ad inteſtina vero promota, ibi tormina atrociſſima, diarrhoeas, vel etiam interdum alvi conſtipationes efficiunt. In thorace producunt ſpaſmos diaphragmatis, & muſculorum intercoſtalium, ſingultus, reſpirationes difficiles. Imo ipſum cor inſimul afficitur, ideoque ejus muſculi in ſyſtole cordis enormiter contorquentur. Hinc oriuntur in principio palpitationes cordis, anxietates præcordiales, ſyncope, ſudores frigidi, & in fine pulſus debilis, celer & intermittens. Facies denique vel extra ordinem pallet, vel interdum enormiter tumet, cum livore. Si vero venena ad cerebrum deferuntur, item ad nervos & membranas cerebri, tunc irregulariter fluidum nervoſum commovent, circulumque ſpirituum turbant. Inde ſequuntur inquietudines, deliria, convulſiones & epilepſiæ.

6. Qu. An effectus, jam recenſiti, ſemper ſint effectus veneni, an vero ejusmodi ſymptomata etiam ſint aliis morbis, ſponte in corpore natis, communia?

Operoſum quidem, atque ſatis difficile eſt ſemper, abſolute determinare, an hæc ſymptomata ſint de veneno, an vero ex aliis morbis nata, id quod confirmat CONDRONCHIVS, in *methodo teſtificandi, cap. 6.* SYLVATICVS *de morbis ſimulatis, cap. 21.* & FORT. FIDEL. *de relation. medicis, Lib. 4. Sect. 3. cap. 1.* quo pertinet celeberr. HOFFMANNI *diſſert. de converſion. morbi benigni in malignum*, ubi de generatione veneni in corpore humano agitur. Et ſane non ſine ratione dubitant magnæ famæ & experientiæ Medici, an dentur ſigna ſpecialia veneni, quibus mediantibus venena ab aliis morbis diſtingui queant. Cacochymia enim & cachexia, ſponte in corpore nata, vel ab erroribus diætæ promota, ſimiles interdum effectus præſtant, quemadmodum ſunt v. g. eroſiones, dolores, cardialgiæ, item inflammationes ventriculi, febres, deliria, &c.

7. Qu. Quomodo præſentia veneni in corpore humano poſſit dignoſci?

Signa, quæ præſentiam veneni in corpore humano indicant, deſumuntur ex circumſtantiis, quæ ante aſſumptionem, in aſſumptione & poſt illam obſervantur. Sic v. g. quando homo, ceteroquin ſanus, qui alias, juxta regulas diætæ, optime vixit, ex improviſo in morbum incidit, quem concomitantur graviſſima ſymptomata, immo, quando hoc fit eo tempore, quo morbi epidemici maligni non

non graſſantur, tunc præſumitur, quod hi ſubitanei, extraordinarii & vehementiſſimi affectus etiam nati ſint a cauſa quadam extraordinaria; hæc ſunt circumſtantiæ, ante aſſumptionem veneni, non contemnendæ. In aſſumtione quoque nonnullæ circumſtantiæ contingunt, quales ſunt odores, colores & ſapores. Hinc quando odor alimentorum adfuit ingratus, ſaporque nauſeoſus, adeſſe ſuo modo poteſt præſumtio veneni, in ſpecie, quando, poſt deglutitionem talis virulentæ materiæ, fauces & organa deglutitionis moleſtantur, ac cum dolore afficiuntur, item, quando poſt aſſumtionem ſtatim nauſea oritur, vel ſequuntur cruciatus ventriculi & inteſtinorum, ructus ingrati, ſingultus, vomitus, diarrhœa doloroſa, renum & veſicæ dolores, urinæ ardores, pallor faciei, intumeſcentia abdominis, & reliquarum partium, motus impotentia, oſcitationes & pandiculationes. In fine junguntur ſudores frigidi ſyncoptici, inflammationes, gangrænoſæ, & maxime doloroſæ, partium internarum, deliria, convulſiones, lipothymiæ, pallor faciei, labiorum & unguium livor, ac tandem mors.

Poſt mortem in cadaveribus varia extraordinaria apparent & inſolita, qualia ſunt tumor abdominis, ventriculi & inteſtinorum maxima inflatio. Maculæ etiam deprehenduntur lividæ in dorſo & pedibus. Aperto cadavere ſimiles maculæ cadaveroſæ conſpiciuntur in ventriculo & inteſtinis, item & in aliis viſceribus, v. g. pulmonibus, hepate, liene, renibus, &c. Ventriculus & inteſtina interdum perforata ſunt a veneno, imprimis corroſivo, item in plicis ventriculi, præter liquamen corruptum, fœtens, nigricans atque ſanguinolentum, reperiuntur interdum nonnulla ramenta de ſubſtantia veneni, quemadmodum hoc in duobus ſubjectis, ab arſenico interfectis, obſervare mihi licitum fuit. Cor deprehenditur quoque

flacci-

flaccidum & corrugatum, ac notabilis in ventriculis cordis exiſtit ſanguinis congrumeſcentia. In capite, imprimis in arteriis carotidibus, veniſque jugularibus, magna & extraordinaria ſanguinis coagulati copia plerumque deprehenditur. Dum enim a venenis convellitur & conſtringitur cerebrum, ſanguinis circulus per hæc vaſa impeditur.

Non vero tantum de defunctis, & per venenum extinctis ſubjectis, ſed & de illis ſimul, qui a venenis non perierunt, & tantum in morbos inciderunt chronicos, vel tales, per quos ad actiones humanas & civiles inhabiles redduntur, interdum quæſtio oritur. In hac quæſtione ſolvenda Medicus ſemper cautus eſſe ſolet. Arduum enim eſt, determinare, an quis a veneno ægrotet, an vero ex alia cauſa? Sic v. g. 1.) impotentia & ſterilitas a medicamentis, vel potius venenis, promovetur, id quod omnes concedunt, e. g. per ſaturnina, atque emmenagoga fortiora, aliaque ſimilia. Interim tamen talis effectus ab alia cauſa quoque oritur, v. g. nimia voluptate, erroribus diætæ, item a morbis, in corpore ſponte natis. 2.) Ulcera in facie, & aliis cutis partibus, ſordida & cruſtoſa, maculæ item, cum ingenti capitis dolore, defluvio capillorum, artuum tumore, nodis, & tortura, non tantum a venenis, ſed & a lue venerea, ſcorbuto & arthritide quoque producuntur. Hinc in dijudicando cautus debet eſſe Medicus.

CAP.

Cap. XXI.

DE NECESSARIA CADAVERUM INSPECTIONE.

I. Qu. An in genere neceſſaria ſit inſpectio cadaveris occiſi?

VTique neceſſaria eſt, ut appareat, an quis ex percuſſione, vel vulnere, vel alia læſione, obierit, nec ne. Hancce inſpectionem 1.) S. Scriptura haud obſcure præcipit, ne inultus maneat ſanguis, temerarie effuſus. Extat enim Exod. 29. v. 12. Qui hominem percuſſerit, ut inde moriatur, morte morietur. Quod ſi enim INDE, ſc. ex plaga, vel contuſione, vel vulnere illo, mortuus non fuerit, conſequentia e contrario petita, illum morte mori non debere, clarum eſt. Reperitur quidem particula INDE non in verſionibus: Senſus tamen Textus hujus clariſſime hancce connexionem exhibet. Id quod Celeb. STRYK. in *Programm. 1691.* edito, fuſius expoſuit. 2.) LL. publicæ ad inſpectionem cadaveris Magiſtratum obligant, præcipue *Conſt. Crim. Carol. V. Art. 147. & 149.* qui articuli fundamenta ſunt legalis inſpectionis. 3.) Præcipiunt itidem LL. ſtatutariæ omnes. Nam Magiſtratus loci cadaver defuncti, vel occiſi, vi officii ſui, nemine etiam poſtulante, nulloque accuſante, etiam ſi delinquens aufugerit, a Medicis, Chirurgis, & Scabinis diligenter inſpici, & vulnerum quantitatem & qualitatem notari, curare debet. Inſpectio ejusmodi cadaveris adeo neceſſaria eſt, ut, omiſſa ea, nihil certi de reo ſtatui poſſit, ob defectum cer-

 tioris

tioris indicii, an occiſus a vulnere mortuus ſit, nec ne, et an tale vulnus ſimpliciter lethale fuerit. Innuit hoc CLASSEN. in *Comm. ad C. C.* ubi inquit: Si inſpectio, quæ ad corpus delicti ſpectat, omittatur, ob defectum certæ ſcientiæ, an vulnus fuerit lethale, nec ne? pœna ordinaria ſtatui nequit. Quippe quæ nunquam decerni poteſt, niſi facta prius diligenti cadaveris inſpectione. Hinc etiam multi homicidæ ordinaria pœna non puniuntur, ob culpam, vel negligentiam Judicis, qui vel plane omiſit cadaveris inſpectionem, vel non legitime, & legaliter, in iſto actu proceſſit. Ejusdem tenoris ſunt, quæ CARPZ. in *Praxi Crim. P. I. Qu. 26. n. 30.* habet, ubi inſpectionem cadaveris, partem neceſſariam Inquiſitionis nominat.

2. Qu. Si quis derepente, telo lethifero vulneratus, obierit, an & tunc ipſa ſectio neceſſario ad vulneris lethalitatem determinandam requiratur?

Verum quidem eſt, ſi quis percuſſus derepente moriatur, quod ibidem nec error diætæ, nec imperitia, aut incuria Chirurgi accuſari poſſit. Hinc JCti, inprimis STRYK *de J. S. diſſ. I. c. 3. n. 23.* cum aliis ibi citatis, BRVNNEM. OLDEKOP. MENOCHIO, MASCARDO, inſpectionem neceſſariam eſſe negant, cum, ex vulnere diſceſſiſſe hunc, præſumatur. Verum ſalva tot Viror. Celeb. auctoritate illis ſubſcribere non poſſumus. Nam vulneratus ex inflicto vulnere ſolo interdum non moritur, ſed ex alia cauſa ſimul, v. g. per morbum quendam latentem, & fieri poteſt, quod terminus fatalis, cum tempore illius vulneris, coincidat, aut hoc brevi poſt excipiat. Vid. BOHN. *de Off. Med. P. 2. C. 4. p. 588.* Ejusdem ſententiæ eſt Cl. VALENTINI, in *ff. Med. Legal. P. alt. Introd. Th. 8.*

qui

qui notabilem hiſtoriam refert, quod quidam a pollice, ab inſtante in pectus impacto, exanimis corruerit, in cujus ſectione Empyema, a longis temporibus ibidem latens, a contuſione tali ruptum, cauſa mortis fuit. Hæc itaque repentina mors a morbo latente potius producta fuit, quam a læſione. Sic a levi ictu ſcuticæ, *einer Peitſche*, in manum, vetula quædam repentine periit, quam tamen non tam ab ictu, quam apoplexia, mortuam eſſe, Colleg. Med. Auguſtanum oſtendit. Vid. VALENTINI, *l. c. p. 36. & 37.* Tutiſſimum itaque eſt, immo abſolute neceſſarium, cadaverum ſectionem inſtituere, ut veritas cauſæ magis evidenter appareat.

3. Qu. Quænam perſonæ ad inſpectionem legalem ſint neceſſariæ?

Conſt. C. Carol. V. Judicem, cum duobus Scabinis, Actuarium, & unum, vel plures Chirurgos, ad hunc actum expoſcit. Vid. Art. 149. De perſonis politicis, ad hunc actum deputandis, non ſumus ſolliciti; ſed tantum de Medicis. Neceſſe enim eſt, ut in omni inſpectione Chirurgi, ſeu, quod magis eſt, Medici (nam Chirurgis ſolis vix creditur, vid. Cel. & Illuſtr. LVDOVICI, in *Comment. ad C. C. C. V. Art. 147.*) adhibeantur, quorum judicium requirendum, an lethale, an vero non ſit vulnus inflictum. Eorum quoque ſententia ſtandum, & duobus, vel tribus Medicis hac in re magis creditur, quam decem, & viginti teſtibus non Medicis. CARPZ. *l. cit.* nempe in *Praxi Crim. n. 43.* Medici vero & Chirurgi (non Balneatores, non Barbitonſores & Pharmacopæi) ſint in Anatomia periti & exercitati. Anatomia enim fundamentum eſt legalis inſpectionis. Anatomici ſoli partium læſarum ſitum, connexionem & uſum norunt; hinc functionem

turbatam deſcribere,& quantitatem,qualitatemque vulnerum determinare poſſunt. Ejusmodi artifici, vel Anatomico, in ſua arte creditur, conſentientibus LL. legumque DD. Vid. STRYK *de J. S. diſſ. 1. c. 2. n. 20.* Cum autem Chirurgi, in Anatomia verſati, rariſſimi ſint, imprimis, degentes in Germania; ideo etiam haud accuratum judicium de quantitate, & qualitate vulnerum ab illis expectare poſſunt Judices. Et conſuetudo, quæ vim legis habet, ubique recepta, obtinuit, ut Medici, imprimis Doctores, Licentiati, non bullati,ſed legitime promoti, vel Phyſici jurati, in inſpectione cadaverum adhibeantur, utpote qui ſine Chirurgis, non vero excluſis plane his, lethalitatem determinare poſſunt. Medici enim, imprimis promoti,publica habent eruditionis,doctrinæ, & experientiæ teſtimonia,hincque illis,ob depoſitum in Promotionis actu juramentum,certior fides habenda. Vid. *Reſp. F. L. M.* in ZITTMANNI *Medicina Lipſ. for. C. 2. Caſ. 34. & 61.* It. WELSCHIVM, in *Renunciatione Vulner. lethal.*

4. Qu. An Medicus ſolus, ſine Chirurgo, inſpectionem legalem inſtituere valeat?

Utique Medico ſoli munus inſpectionis legalis concedi poteſt. Nam finis per omnia obtinetur, legitima ſcilicet ſectio, & inſpectio, & genuina depoſitio, vel relatio ſpeciei facti, cum ſufficienti de ea judicio. Vid. BOHN. *de Renunciat. Vulner. lethal. c. 8.*

5. Qu. An ſenior, vel juvenis Medicus ad teſtificandum, & inſpiciendum, ſit adhibendus?

Perinde eſt,dummodo ſenior judicio adhuc polleat, nec in ipſa ſenectute juvenis in eruditione exiſtat.

6. Qu.

6. Qu. An poſtulari debeat ille Medicus, & Chirurgus, qui vulnerato vivo medebantur?

Si haberi poteſt alius, non. Nam, quando de lethalitate vulnerum per accidens quæſtio oritur, in propria cauſa teſtari non poſſunt.

7. Qu. An Medici ad ſingulos ejusmodi actus, in ſpecie inſpectionem, ſint juramento confirmandi?

Jurati Medici in *Conſtit. Crim. Carol. V.* requiruntur Art. 59. cum teſtibus non juratis, ſecundum Axioma juridicum, non credatur, nec peritis, quoad effectum Juris, &, ſine juramento, hinc nec Medicis, ne in favorem renunciaſſe videantur, fides plenaria adhibeatur. Quod ſi tamen Medicus in Doctorem, vel Licentiatum, promotus fuit, & juramentum ſolemne in promotionis actu jam præſtiterit, vel ſi ab initio officii ſui juraverit, vel ſi ad cadavera inſpicienda in ſpecie vocatus fuerit, & ſub primo actu juramentum dixerit, illud reiterare non tenebitur, ſed primum ad omnes actus extenditur. Ita judicat CLASSEN. & LUDOVICI, in *notis ad C. Crim. Art. 147. & 149.* BRUNNEM. in *Proceſſ. de Teſtibus c. 20. n. 63.* CARPZ. *loc. cit. n. 40.* STRYK. *de J. S. l. c. n. 30.* Conſultum autem eſt, juxta mentem poſterioris, n. 32. ut, qui ab initio officii juravit, in actu inſpectionis admoneatur iſtius juramenti, ad majorem curam in inſpiciendo adhibendam. De Chirurgis itidem erit judicium, ut in actu inſpectionis admoneantur iſtius juramenti. De eruditis tamen Chirurgis hic ſermo eſt. Imperitis autem, licet centies

ties juraverint, fides nunquam erit adhibenda. Per juramentum enim ejusmodi imperitus & rudis, non emendatur, & falſe obſervata nunquam per juramentum vera evadunt, ſicuti recte judicat BOHN. *Lib. de Off. Med. p. 444.*

8. Qu. Num unus, vel plures Chirurgi & Medici ad inſpiciendum cadaver requirantur, & cuinam, ſi lis oriatur, plus credendum?

Unus quidem expertus Medicus ad inſpectionem cadaveris ſufficit; quando vero plures adſunt, tunc & melius, & evidentius inſpectionem peragere poſſunt. Plus enim vident oculi, quam oculus, & alter alterum juvare poteſt. Hinc *Conſt. Crim. Carol. V.* plures, ſi haberi poſſint, Medicos requirit. Interim tamen unus ſufficit. Unus etiam Chirurgus, abſque Medico, ſufficeret, ſi de ejus peritia hac in re conſtaret. Sed cum ejusmodi Chirurgus in Germania rara ſit avis, vix Chirurgo ſoli hoc officium committitur, ſed Medicus ſemper addi ſolet, & debet (vid. LVDOV. *Comment. ad Conſt. Crim.*) ne Inquiſitus anſam habeat dolendi, & conquerendi, aut de imperitia Chirurgi, aut de inſpectione, ob abſentiam Medici, minus legali. Medici autem, qui actui inſpectionis intereſſe volunt, ſint requiſiti, rogati & vocati. Hinc communiter in Atteſtatis præmittunt formulam: *Auf ergangene Requiſition.* Interim aliis curioſis Medicis non præcluditur occaſio aliquid addiſcendi in ejusmodi caſu, ſed paſſive ſeſe habeant, & ſpectatores agant, non Inſpectores. Contingit tamen interdum, quod, ſi unus Medicus a Magiſtratu ablegetur, a parte rei, vel Inquiſiti, alius adhuc ad rite inſpiciendum cadaver invitetur, quod Jure propitio fieri poteſt. Illius enim aucto-

ritati

ritati nihil detrahitur, cum in re, ſanguinem humanum concernente, omnem reſpectum, & auctoritatem, ſeponere debeamus, nec in re tam ardua nimis cauti, ac providi, eſſe queamus. Medici tamen hi in inſpectione amice conſentiant, in relatione non varient, ſpeciem facti unanimiter referant, cum ante oculos ipſorum ſit poſitum cadaver, quod tamdiu inſpicere valent, donec in deſcriptione vulneris conſentiant. Quando autem hi duo, aut tres, vel plures, a Magiſtratu ſimul requiſiti, poſtea in judicio de vulneris qualitate, & effectibus, diſſentiunt, tunc, juxta STRYK. *l. c. n. 21.* ſtandum a parte peritioris. Aſt, cum difficile ſit, peritiam unius præ altero dignoſcere, plerumque integris Collegiis, & Facultatibus, Medicorum horum lis, ad decidendum committitur.

9. Qu. Quænam ſint requiſita Medici inſpicientis & deponentis?

Sunt ſequentia. 1.) Peritus ſit. Peritia vero conſiſtit in exacta notitia partium corporis humani. Noscat enim oportet ejusmodi Medicus omnium partium denominationem, ſitum, connexionem, ſtructuram & uſum. Hinc optimus Anatomicus eſt etiam optimus Medicus deponens. 2.) Conſcientioſus ſit, pius & vir probus. Rationem enim reddere debet, & ſuo tempore de hac actione coram ſummo tribunali Dei omniſcii, qui ſanguinem humanum, innocenter effuſum, non inultum ſinet. 3.) Sit laborioſus. In inſpectione enim omnem diligentiam adhibere debet. Singula neceſſaria notet, ſumma cum circumſpectione, &, in relatione, obſervata ſua deſcribat, non obſcure, ſed perſpicue, juxta LL. artis, neque nimium conciſe, ſed pro rei neceſſitate. 4.) Honeſtus inſuper ſit, nec laſcivis oculis, impuris manibus, indecenti joco,

joco, verbisque obſcœnis tractet id, quod cum verecundia rimandum.

10. Qu. Quomodo inſpectio ipſa ſit ſuſcipienda ?

Ad inſpectionem legalem rite perficiendam varia requiruntur. 1.) Illa, quæ ante inſpectionem, 2.) quæ in ipſa inſpectione, 3.) quæ poſt illam ſunt neceſſaria. Vid. VALENTINI *ff. Med. Leg. Part. 2. in Introd. Th. 5.* & BOHN. *de Renunciat. Vuln. lethal. p. 10.* Ante inſpectionem 1.) eſt tempus, ubi quæritur, quando inſpiciendum cadaver. Reſpondetur: Satis tempeſtive, brevi tempore poſt mortem vulnerati, pro declinanda putredine ſuperveniente. Hinc *Conſtitutio Crim.* etiam præcipit, ut fiat inſpectio ante ſepulturam. Putredo enim mutat 1.) formam cadaveris, & læſionem, & in tali caſu etiam Medicus peritiſſimus ſugillationem vulnerum, a ſugillatione cadaveroſa, necroſin cadaveroſam, a necroſi vulnerum, diſtinguere non poteſt. 2.) Nec Medicus ejusmodi putridum corpus, cum diſpendio ſanitatis, ac propriæ ſalutis, inſpicere tenetur. Vid. BOHN. *de Off. Med. P. 2. p. 582.* qui in duplici caſu, ob fœtorem, ſectionem poſtulatam renuit. 3.) Talis inſpectio nullius eſt uſus. Nam Medicus, & Judex, finem ſuum, ſcilicet exactum judicium de lethalitate, aſſequi non poteſt. Interim tamen contingit, ut poſt ſepulturam, ſi forſan illa antea neglecta, vel illegaliter peracta fuerit, inſpectio occiſi & effoſſi corporis inſtituatur. Hoc fieri poteſt tamen tantum in certis caſibus, imprimis ad detegendas fracturas in oſſibus, præſertim capitis, molliores vero partes citiſſime corrumpuntur. 2.) Ad inſpectionem legalem requiritur locus commodus, ſatisque lucidus, &, ſi fieri poteſt, illa magis inſtituenda in libe-

ro

ro aere, quam clauſo conclavi. Imprimis autem evitetur enormis hominum confluxus, ne turbetur Medicus in ſuo opere. 3.) Aliæ circumſtantiæ ante inſpectionem ſunt examinandæ, ſcilicet nomen & ætas occiſi, conſtitutio naturalis, & præternaturalis, ante, vel poſt vulnerationem. Arma, quibus læſus vulneratus fuerit, inquirenda ſunt, ſi fieri poteſt, & inſpicienda, ictus vehementia indaganda, item & ſitus corporis, qui in ipſa vulneratione obtinuit, examinandus. Diæta ante & poſt percuſſionem accurate indaganda. Adſtantium Chirurgorum & Medicorum ſolertia, & methodus medendi inquirenda. Tempus denique mortis probe inveſtigandum, ob efficaciam dierum Criticorum. Vid. D. KNAVTH *diſſ. Inaug. ſub Præſid. Ill.* WEDEL *de efficacia dierum Criticor. in Vulneribus.* Ejusmodi circumſtantiæ inſpectionem non tantum exactiorem faciunt, ſed & poſtea ad melius dijudicandum vulnus, & de lethalitate promtius ferendum judicium plurima ſubminiſtrant argumenta. Examen ejusmodi circumſtantiarum etiam expoſcit *C. C. C. V. Art. 147.* 4.) Curet Medicus, inſpectioni deſtinatus, ne ante adventum ſuum Chirurgus initium inſpectionis, & imprimis ſectionis, faciat. Hoc ipſo enim dubius redditur Medicus, an ita ſeſe res ante inſpectionem & ſectionem habuerit? 5.) Ante ſectionem profunditas vulneris neque ſtilo, neque ipſo ſecante, vel pungente inſtrumento inveſtiganda. Profunditas enim vulnerum nihil facit ad rem, & ipſa ſectio profunditatem vulnerum manifeſtare poteſt, & debet, &, quod maximum, vulnera nova ita fieri poſſunt. Attamen comparatio vulneris & inſtrumenti lædentis inſtitui poteſt.

II. Qu. Quænam in ipſo inſpectionis actu ſint obſervanda?

Ad legalem inſpectionem ſectio legitima & anatomica requiritur. Non enim ſufficit ſola externa contemplatio, vel vulneris exploratio mediante ſtilo vid. VALENTIN. *ff. Med. Legal. P. II. Sect. 1. c. 6.* Sed requiritur ſectio ſufficiens, quæ abſolute neceſſaria eſt. Quod ſi tamen factum ipſum plane obvium & evidens fuerit, v. g. ſi infanti gula præſciſſa fuerit, aut ſi caput gladio bipartitum fuerit, tunc prolixa ſectio non requiritur. Inſpectio autem, vel luſtratio, neceſſaria eſt. Sectio ipſa more Anatomicorum ſuſcipienda eſt, provida & ſuſpenſa manu, ne vulnera prius efficiamus, quam inveſtigemus, monente BOHN. in *Off. Med. P. 2. p. 593.* Commendat quoque hic Celeberrimus autor, ut Medicus conſcientioſus inſpectionis director, propriis manibus ſectionem adminiſtret. Præſtat enim manus, quam conſcientiam cruentare & contaminare. Sectio etiam inſtituenda uſitatis cultris anatomicis, non aliis. Querela enim ſæpe oritur a defenſore rei, quod inſtrumento inepto, quo facile partes incidi, & vaſa amputari queant, ad arduum ejusmodi negotium Medicus, vel proſector, fuerit uſus. Sic apud VALENTINI, in *ff. Med. Legal. P. II. Sect. 1. Caſu 8.* ſectio, novacula inſtituta, nullitatis fuit accuſata. Nam Medicum adhibita novacula arteriam ſubclaviam incaute diſſecaſſe putarunt. Porro non ſolum pars vulnerata & læſa ſectione eſt aperienda, examinanda, eluenda, ſpongiis mundificanda, & adſtantibus Scabinis demonſtranda, ſed & ceteri ventres & cavitates ſunt diſſecandæ & aperiendæ, quia occiſus non a vulnere forſan, ſed ab alio quodam morbo latente perire potuit, notante hoc VALENTINI, *l. c. in Introd. tb. 7.* Imo

BOHN.

BOHN. in *Officio Med. p. 590.* aliquot exempla læſionum internarum partium refert, absque externis violentiæ ſignis. Hinc apertio omnium cavitatum interdum requiritur, imprimis, ſi cauſa mortis ſufficiens nondum inventa ſit. In ipſa inſpectione Medicus notet & conſcribat, quæ viderit, aut conſpexerit, aut aliis dictitet, Actuario nempe, ea, quæ annotanda, & de Specie facti, ac qualitate vulneris, conſignanda fuerunt. Memoria enim labilis eſt, vel evenit ſæpius, ut, inter inſpectores, lis oriatur, an hoc, vel illud, in vulnere ita ſeſe habuerit? Quod ſi ſub ipſo inſpectionis actu hæc annotata fuerint, nulla diſſenſione, aut altercatione, opus erit.

12. Qu. Quænam tandem poſt inſpectionem ſint facienda?

Concipienda & extradenda eſt relatio, ſeu depoſitio, in cujus forma ſequentia ſunt annotanda. 1.) Quod Medicus & Chirurgus ſit requiſitus, & a quonam. 2.) Quibus præſentibus facta fuerit inſpectio. 3.) In quonam loco, & quo tempore, inſpectio facta ſit. 4.) In relatione nomen & ætas occiſi, interdum quoque ſtatura notetur. 5.) Tempus vulnerationis, & tempus mortis, obſervetur. 6.) Diæta, medicamenta, & tempus applicationis medicamentorum, aliæque circumſtantiæ non ſunt omittendæ. 7.) Quomodo corpus externe ſe habuerit. Notandæ enim ſunt, juxta *C. C. Carol. V. l. c.* omnes plagæ, livores, tumores, vulnera, ictus & contuſiones, fracturæ in ſingulis regionibus. 8.) Quænam partes læſæ, laceratæ, ruptæ, fractæ, diſſectæ, & quomodo fuerint. 9.) Genus vulneris, figura, longitudo, latitudo & profunditas conſignanda eſt. 10.) Quid intus vulneratum, & quæ viſcera, quæ vaſa. 11.) Sanguinis effuſi quantitas vel æſtimanda, vel ponde-

randa,& alia materia, in cavitatibus inventa,denominanda. 12.) Ubi cruor hæſit, ubi feſtucæ in capite. 13.) Status viſcerum reliquorum rimandus. 14.) Tandem judicium de vulneratione addendum, cum rationibus anatomicis, phyſiologicis, pathologicis, chirurgicis, ubi conſulendi ſunt, ZITTMANN. in *Medicina for. Lipſ.* BOHN. *in Officio Med. & in Tract. de Renunciat. Vulner. lethal.* WELSCHIVS, *de Renunciat. Vuln. lethal.* AMMANN. *in Medicina Critica, & Praxi Vuln. lethal.* VALENTINI, in *ff. Med. Legal. & Nov. Med. Legal.* FORTVNATVS FIDELIS, in *Tr. de Relat. Med.* ZACCHIAS, in *Qu. Med. Legal.* aliique ubi caſus præſens ſemper cum aliis eſt æquiparandus, ne hallucinetur in judicio Medicus. Non enim præcipitanter rem maximi momenti in chartam conjiciat, ſed præmeditato conſilio, & ſufficienti rationum & argumentorum numero. Judicium enim medicum ſemper de qualitate vulnerum expectat Judex, quod fundamentum eſt omnis inquiſitionis, & talis proceſſus criminalis, Vid. CARPZ. in *Praxi Crim. P. 1. Qu. 26.* non tamen inutili prolixitate.

CAP. XXII.

DE VVLNERVM LETHALITATE.

1. Qu. Quid per vulnus intelligendum?

VVlnus ſignificat alias ſolutionem continui partium molliorum ab inſtrumento acuto, & contradiſtinguitur ulceribus, rupturis,&c. In Medicina legali autem ſub ſe comprehendit omnem læſionem externam, cum violentia factam, continuitatem partium ſolventem, ſive illa ſit *con-*

tu-

tuſio, punctio, ſectio, plaga, fractura, diſtorſio, luxatio, percuſſio capitis, thoracis, dorſi, abdominis, &c. quæ omnia vulnera dicuntur, quando de lethalitate quæritur.

2. Qu. Quid per τὸ lethale ſit intelligendum?

Lethale eſt id, quod mortem infert. Confunditur cum inſanabili, ſed falſe. Non enim omne inſanabile ſtatim mortiferum eſt. V. g. pars externa amputata per ſe non reſtituitur, uti auris, naſus, digitus, pes. Phthiſis & hydrops interdum exiſtit malum inſanabile, non vero ſtatim mortiferum eſt. Nec omne quod mortem infert, inſanabile ſtatim dicendum. Nam per incuriam Medicorum, Chirurgorum, errores ægrotantium & adſtantium, &c. vulnera efficiuntur lethalia, quæ alias ſanabilia exiſtunt. Nec omne id, cujus pediſſequa mors eſt, lethale, ſive mortale, appellandum, ut communiter vulgus, imo prudentiores, qui in hoc genere non ſunt verſati, volunt. Sed id demum *lethale dicitur, quod revera per ſe, ſua natura, & ut tale, conſequentis mortis cauſa exiſtit.* Hinc in Scholis medicis diſtinguitur inter vulnus; 1.) per accidens lethale 2.) inter vulnus utplurimum lethale. 4.) Inter vulnus ſimpliciter & abſolute lethale. Vid. AMMANNI *Praxis Vuln. lethal. Per accidens lethale* eſt id, quod curari potuiſſet, niſi hoc, vel illud interveniſſet, quod tamen non eſſentiale iſti læſioni fuit, ſed accidentale, vel committendo, vel omittendo, advenit. Vel vulnus per accidens lethale eſt id, ex quo, ut tali, nullus vulneratorum perit. *Utplurimum lethale*, vel *frequenter lethale*; eſt, quod ſæpius ex ſe male cedit, non tamen ſemper, aut ſaltim tardius quoque hominem interficit. Dicitur etiam *periculoſum*. *Per ſe lethale* dicitur, quod im-

mediate hominem ex vivis aufert, ſeu, inter quod & mortem nulla alia cauſa reperitur. Hoc per ſe lethale ſæpius æquiparatur & conjungitur cum *neceſſario, ſeu ſimpliciter & abſolute lethali*, ſed perperam, quemadmodum BOHNIVS *de Renunciat. Vuln. lethal. P. 31. & 32. & de Off. Med. P. I. c. 5.* monet, cum abſolute & neceſſario lethale quidem per ſe lethale dici mereatur, ſed per ſe lethale non ſtatim ex neceſſitate, & ſic abſolute lethale exiſtat. *Simpliciter & abſolute lethale* ideo eſt id, quod, omnem medelam effugiens, ſemper, brevi tempore, vitam aufert, & omnem Medici & Chirurgi curam excludit. Hi termini quidem in Medicina legali ſunt recepti & uſitati. Ne vero confuſio oriatur, & JCtis, ac defenſoribus Advocatis occaſio detur, ſiniſtre Medicorum renunciationes, interpretandi & diſtorquendi; ideo, juxta monitum BOHNII, *l. c.* vulnera potius diſtinguenda ſunt 1.) in per ſe, & 2.) per accidens lethalia. In certis vero caſibus addi poteſt terminus abſolute lethale. Vid. ZITTMANNI *Medicina forenſ. p. 700. & ſeqq.* ubi notabile reperitur reſponſum.

3. Qu. Itaque, quodnam vulnus in genere lethale per ſe ſit dicendum?

In renunciatione non adeo attendendum, an vulnus hujus, vel illius organi in genere ab Auctoribus lethale dicatur; ſed potius examinandum, an hoc præſens & individuale vulnus, de quo quæſtio eſt, & de quo judicium ferre debet Medicus, ſit lethale, an non? Nullius enim partis corporis humani vulnus, ſecundum nonnullos, in genere lethale dici poteſt; ſed, pro diverſitate, & vario læſionis modo, in hoc individuali ſubjecto taliter, vel taliter pronunciari debet. Hinc, juxta ſententiam certorum Autorum, nec cordis, nec cerebri, nec ventriculi vulnera

ra

ra in genere, ſine omni reſpectu, ſimpliciter & abſolute lethalia æſtimari & dici debent, niſi profundiora fuerint, cum ſuperficiaria ad mortem non ſemper tendant, quemadmodum obſervationes confirmant, & confirmarunt olim. Deinde nec auctoritas venerandorum noſtrorum in arte patrum, HIPPOCRATIS, GALENI, CELSI, aliorumve neotericorum ſententia, renunciatio & caſus, pro regula lethalitatis abſolute eſt ſtatuendus, aut cœco conſilio obtemperandum. Eorum enim auctoritas & experientia non ſemper ſufficit ad arduum hocce negotium expediendum. Agitur hic de vita Inquiſiti, vel rei. Ideo in ejusmodi renunciatione potius omnes circumſtantiæ probe ſunt examinandæ, & judicium ferendum poſtea de Specie facti, de caſu hoc individuali, juxta principia anatomica, phyſiologica, pathologica & chirurgica. Hoc facto experientia aliorum in ſubſidium vocanda, & auctoritate eruditorum renunciatio confirmanda. Generalis itaque regula, ad cujus normam vulnus in genere lethale dici meretur, & ex qua ſpeciales regulæ formari poſſunt, eſt hæc: *Quodcunque vulnus corporis noſtri machinam hydraulico-pneumatico-vitalem lædit, ejusdem oeconomiam turbat, ut vel in momento, vel poſt aliquod tempus, illa tollatur, & cui ruinæ ſubvenire nemo poteſt, illud mortale, ſive lethale, dicendum.* Minor propoſitio ex ſpecialibus caſibus deſumenda, & poſtea concluſio formanda. E. hoc ſpeciale. Rite hinc omnia ſunt perpendenda, Antecedentia, Concomitantia & Conſequentia, ut ſubſumtio recte inferatur. Cum autem a parte læſa præcipua ſumatur indicatio, ſi ad lethalitatem per ſe, aut abſolute talem, pervenire velimus, luſtremus ipſas partes corporis noſtri. Diſtribuuntur autem, ſecundum notam Hippocratis diviſionem, in continentes, contentas, & impetum facientes. Sub iſtis intelliguntur partes ſolidæ, ut cor, pulmones, ventricu-

triculus, vaſa &c. Sub illis humores, ut ſanguis, chylus, bilis, urina, &c. Sub his ſpiritus, vel fluidum nerveum, qui ſunt motores corporis noſtri, & præſides actionum, quæ in œconomia noſtra peraguntur. Ex hac diviſione partium fluunt regulæ aliæ ſpeciales, & lethalitatem indicantes, & quidem prima hæc: *Quodcunque vulnus ſpiritus vel diſſipat, vel coagulat, vel influxum eorum, aut in totum, aut in tantum tollit, & ſedem ſpirituum deſtruit, illud lethale eſt dicendum.* Locum hæc regula invenit in vulneribus venenatis, capitis, cerebri, cerebelli, ſpinalis medullæ. Nam ibi ſpiritus elaborantur, ſecernuntur & diſtribuuntur, quæ lethalitas etiam mox ſe manifeſtat per ſubſequentem ἀναισθησίαν, ſtuporem, apoplexiam, epilepſiam, vomitum. Hæc regula etiam applicari poteſt ad vulnera nervorum præcipuorum.

Secunda regula ſpecialis eſt: *Quodcunque vulnus enormem effuſionem humorum vitalium præſtat, ſive uno impetu, ſive ſucceſſive, & quidem in loco inacceſſibili, cui medicamenta ſtyptica, aliaque balſamica neceſſaria, non poſſunt applicari, illud lethale eſt.* Nam tollit circulationem ſanguinis & humorum. Circulationem ſanguinis principium eſſe vitæ, & ſanitatis præſidium, omnes concedunt. Vid. ILL. BERGER. *diſſ. de Vita & morte.* Hæc vero fieri non poteſt ſine ſufficienti ſanguinis quantitate, quæ vaſa convenienti modo replere & impellere debet. Hinc ſacer Codex, *Deut. C. 12. v. 23.* ſanguinem etiam animam eſſe, affirmat. Quando itaque arteriæ & venæ, earumque rami majores imprimis, læduntur & ſecantur, vel in totum, vel in tantum, in loco inacceſſibili, lethalitas abſoluta & momentanea ſequitur. Vulnera enim arteriarum ubique difficillime coeunt. Nam ſunt in perpetuo & notabili motu. Hinc interdum in locis extremis quoque lethalitatem inferunt.

Huc

Huc pertinent & vulnera ductus thoracici, & choledochi.

Tertia Reg. Specialis hæc eſt: *Quodcunque vulnus corporis noſtri organon, vel partem, ad vitam ſimpliciter neceſſariam notabiliter, atque profunde lædit, ejusque actionem ſufflaminat, vel tollit, per ſe lethale eſt dicendum.* Hinc vulnera cordis, cerebri, ventriculi, inteſtinorum, hepatis, lienis, renum, diaphragmatis, juxta HIPPOCRATEM, *Aph. 18. S. 6.* mortalia pronunciantur, id quod CELSVS confirmat, *Lib. V. de Re medica, c. 26.* Hæc tamen pronunciata cum grano ſalis ſemper ſunt intelligenda. Nam levem læſionem organa talia interdum perferre poſſunt.

4. Qu. Quænam circumſtantiæ porro ad τὸ per ſe lethale pertineant?

Circumſtantiæ hæ ſunt ſequentes. 1.) Vulneris quantitas, qualitas, & figura. 2.) Partis læſæ textura, ſitus, & uſus. 3.) Vulnerati ætas, & diſpoſitio naturalis corporis, morbi ejus antecedentes, & præſentes, ac tandem ſupervenientia ſymptomata, quæ omnia periculum variant.

Ratione quantitatis *permagnum vulnus* ſecundum trinam dimenſionem ſæpiſſime mortale eſſe ſolet. Nam ita enormiter ſtructura, & actio organi læditur, magna hæmorrhagia ſequitur, & conſolidatio difficillime procedit.

Anguſta vulnera, profunda tamen, quoque periculoſa ſunt, imprimis ſi dilatari non poſſunt. Nam ſanguis, & pus, item & alia materia, ibi ſtagnans, corruptionem præſtat. Hoc applicari poteſt ad vulnera cranii, capitis, thoracis, & abdominis.

Ratione qualitatis notandum, vulnera, cum contuſione, & dilaceratione facta, peſſima eſ-

ſe. Nam habent ſtatim graviſſima ſymptomata, nempe inflammationem, convulſionem, & νέκρωσιν. Punctim vero & cæſim facta fibras æqualiter ſegregant. Hinc ejusmodi ſymptomata non ſequuntur.

Vulnera ſclopetorum, & tormentorum bellicorum, contundunt, dilacerant, & adurunt partes. Hinc ſtatim ad νέκρωσιν diſponunt. Ergo præ reliquis ſunt lethalia.

Vulnera inſtrumentorum venenatorum inflictu etiam minimo lethalitatem inducunt. Nam venenum ita immediate ſanguini communicatur, & vehementius in illum agit, quam venenum ore aſſumtum. Nam, ſicuti alibi jam dictum fuit, in ventriculo, & inteſtinis a viſcoſitate, ibi exiſtente, venena tantiſper alterantur, & in activitate ſua imminuuntur, id quod REDI, in *Obſerv. ad Dn.* MAGALOTTI *ſcriptis*, fuſius oſtendit.

Ratione figuræ vulnera rotunda aliis periculoſiora judicantur. Nam latera ejusmodi vulnerum magis a centro diſtant, hincque difficillime coeunt, quæ obſervatio tamen magis ad πρόγνωσιν in vivo homine pertinent. Simile quid dicendum de vulneribus, cum imminutione ſubſtantiæ conjunctis, quæ etiam difficillime reunionem admittunt.

Ratione texturæ membranoſarum partium, tendinoſarum, nervoſarum, item ex meris vaſculis coagmentatarum, periculoſiora ſunt, quam muſculoſarum partium vulnera, quia, propter graviora ſymptomata, difficillime conſolidantur. Hoc applicari poteſt, & debet, ad vulnera diaphragmatis, in centro nervoſo, veſicæ in fundo, lineæ albæ, vel etiam circa ἀπονεύρωσες.

Ratione ſitus vulnera, quibus medicamenta immediate applicari non poſſunt, lethalia fiunt. Ex hac ratione cenſentur lethalia vulnera ventriculi, inteſtinorum, ſenis, renum, pulmonum, &c. Ob ſitum quoque in conve-

convenientem vulnera nonnulla fiunt lethalia, imprimis, quando hæ partes comprimi non poſſunt. Hinc vulnera vaſorum colli, jugularium, atque carotidis, axillarium, brachialium,& cruralium in partibus ſupremis, mortem inferunt. Vulnera in loco abdito, quo oculus Chirurgi, ejusque manus pertingere non poſſunt, imprimis, ſi externe nulla vulneratio incurrat, lethalia plerumque ſunt, & fiunt. Huc pertinent vulnus plexus choroidæi, vulnera meningum, vaſorum duræ, & piæ matris, a ſola capitis contuſione, ſine cranii læſione. Nam etiam non læſo cranio vaſa interna rumpi poſſunt. Moritur igitur vulneratus ex ſanguine putreſcente.

Ratione uſus omnium maxime lethalia fiunt vulnera in partibus nobilibus, & ad vitam ſimpliciter neceſſariis. Hinc vulnera cordis,&c. ex ſupra dictis ſunt lethalia. Nam turbant enormiter oeconomiam corporis. Nec reliquæ circumſtantiæ, ſupra allegatæ, ſubjectum vulneratum concernentes, ſunt negligendæ, ut ætas, diſpoſitio naturalis,& præternaturalis, animi affectus,&c. De lethalitate enim ſemper quæritur in ſubjecto individuali, Cajo, Titio, Sempronio,&c. Hinc ſi Cajus vulneratur lethaliter, nihil obſtat, nec excuſabit reum, quod infans fuerit, vel individualem conditionem habuerit, quæ eum diſpoſuerit, ut facilius ad mortem lædi potuerit. Auget potius illa conditio lethalitatem, quia concurrit ad immediatam mortis cauſam. Valet hic, quod alias de contractu ex *L. 19. ff. de R. J.* JCti proponunt: Qui cum aliquo contrahit, non eſt, vel non eſſe debet ignarus conditionis ejus, cum quo contrahit. Simili modo, qui lædit infantem, vel ſenem, vel morboſum, ſcire debet, ſe ejusmodi ſubjectum vulnerare, quod ex hoc vulnere perire poteſt, præſertim, cum in re illicita ſit conſtitutus percutiens, omnem even-

tum hinc voluiſſe cenſetur, ex tali actu illicito provenientem.

Ratione ætatis ſi percuſſus fuerit infans, aut puer tenerioris texturæ, illa læſio ſemper erit major, & periculoſior, ob partium corporis mollitiem, & ſic minorem reſiſtentiam. Imprimis autem læſio capitis minima, ob mollitiem cranii, evadere poteſt lethalis. Accedit & hoc, quod in infantium capitibus vulneratis non poſſit inſtitui trepanatio, quæ, ad ſanguinem, ſub cranio latitantem, educendum, unicum eſt remedium. In ſenili ætate etiam omnes læſiones ſunt periculoſiores, partim ob ſpirituum defectum, & nervorum debilitatem, partim ob ſanguinem craſſiorem. Hinc facile ſequuntur graviſſima ſymptomata, apoplexiæ, *ἀνέσθησία*, convulſio, inflammatio, *νέκρωσις*.

Diſpoſitio certa corporis etiam lethalitatem præſtare poteſt, v. g. Cranii extraordinaria conſtitutio, & ſubtilitas, partium internarum extraordinarius ſitus, imo inverſus plane. Vid. HOFFMANNI *diſſ. de Inverſione cordis*. In ſtatu morboſo, v. g. hectica, phtiſi, obſtructionibus lienis, hepatis, hydrope, vulnera, etiam minima, & alias vix lethalia, lethalia fieri poſſunt, & cauſam mortis immediatam conſtituere. Nam ejusmodi perſonæ per ſe ſunt debiles, & vitia ſanguinis augent vehementiam ſymptomatum, ideoque lethalitatem. Vid. celeb. BOHN. *de Lethalitate Vuln. Ed. nov. p. m. 47.* qui ſolide ibi oſtendit, morbos antecedaneos lethalitatem vulnerum non tollere, & argumenta contradicentium ibi deſtruit. Interim tamen omnes circumſtantiæ probe ponderandæ, ne fiat injuria.

Animi affectus, ut ira, terror, &c. ſi acceſſerint in vulnere, per ſe lethali, ejus lethalitati nihil derogare poſſunt. In vulnere autem non lethali per accidens illud lethale reddunt. Quando vero dubia eſt lethalitas, abſolutam lethalitatem non inferunt, cum credibile ſit, quod non vulnus,

ſed

ſed potius animi affectus, immediata mortis cauſa extiterit, juxta notam in jure regulam, quod nempe in ſtatu dubio ſemper mitior ſententia ſit ferenda.

Symptomata quod attinet, ex eorum congerie, & pluralitate, & vehementia in homine, adhuc vivo, concludunt Medici, tale vulnus eſſe lethale, & contra, vulnus, gravioribus ſymptomatibus deſtitutum, non lethale ordinarie præſumitur. Si vero de ſymptomatibus vulnerum poſt mortem vulnerati quæritur, tunc magna diſputatio plerumque oritur inter Medicos, & cauſarum patronos, de quæſt. nempe, an vulneratus ex ſymptomatibus potius, an vero ex vulnere perierit? In tali caſu ſymptomata probe ſunt examinanda, & diſtinguenda. Nam ſunt triplicis generis. Vid. celeberr. BOHN. *l. c. p. 53. & ſeqq.* 1.) Quædam ſymptomata a vulnere ipſo, & parte læſa oriuntur, hincque inſeparabilia fere ſunt a vulnere. V. g. ſtupor, ſtertor, epilepſia, convulſio, delirium, vomitus, ſunt effectus læſionum capitis. Et porro vomitus, ſingultus, nauſea, in ventriculi vulneribus ſemper obſervantur. Si ideo ejusmodi ſymptomata ſtatim poſt læſionem obſervantur, & ad ultimum vitæ terminum usque perdurant, tunc genuinæ iſtius vulneris ſunt filiæ. Hinc æque lethalia ſunt, ac vulnera ipſa, cum ſint effectus vulnerum. 2.) Quædam contra ſymptomata rariſſime contingunt, & fere nullum habent commercium cum vulnere, nec ex vulnere oriuntur, ſed ex alia cauſa, v. g. ſi in vulnere capitis oritur gangræna in pede, aut quando in vulnere veſicæ oritur pleuritis, aut in vulnere abdominis apoplexia. Si ex ejusmodi ſymptomate æger moritur, non moritur ex vulnere. Nam ejusmodi ſymptomata cum læſionibus nullam fere habent connexionem. 3.) Quædam ſymptomata dicuntur media. Poſſunt ſaltem originem ducere ex vulnere partim, partim ex alia cauſa. Hæc ſymptomata

maximam in renunciando pariunt difficultatem, id quod BOHN. *l. c.* confirmat, qui infimul ibi argumenta contradicentium expoſuit. Optimo ideo hic judicio opus eſt. Nam regulæ generales hic non ſemper applicari poſſunt ad ſingula individua.

5. Qu. Annon aliæ circumſtantiæ, v. g. a telo lethifero, & tempore mortis deſumtæ, ad lethalitatem, per ſe talem, quid faciant?

Officium Medici quidem expoſcit, & de his ex adſtantibus quærere, inſtrumentum lædens oculis uſurpare, tempus læſionis, inſequentium ſymptomatum, imo mortis indagare, vulnerisque externam figuram conſiderare. Nullum tamen horum ad abſolutam lethalitatem determinandam quid conferre poteſt. Præſumtio equidem eſt, quod gladio acuto, aut baculo grandiori, gravior læſio fieri poſſit, quam alio inſtrumento levi, & minus acuminato. Sed poteſt etiam levis tantum percuſſio fieri grandiori inſtrumento, ſecundum vires percutientis, ut non adeo notabiliter, multo minus ad lethalitem usque, percuſſus vulneretur, & contra quando quis levi alias inſtrumento, magna quidem cum vehementia moto, percutitur, percuſſio talis lethalis evadere poteſt. Hinc ex ſolo inſtrumento lædente non deſumitur argumentum lethalitatis per ſe, ſed ex inſpectione id demum innoteſcere debet. Hæc autem ſi negligenter inſtituitur, in ancipiti relinquitur, quousque penetraverit inſtrumentum lethiferum, aut quamnam partem, & quomodo læſerit. Telum ideo lethiferum non ſemper certi quid in lethalitate determinare poteſt, quemadmodum ex inſtrumento, alias non

lædente, non ſtatim quis argumentari poteſt ad lethalitatem per accidens. V. g. ſi ſola manu alterius caput quis feriat, commotio cerebri lethalis exinde fieri poteſt, & læſio hæc erit lethalis. Sic ſi quis percutitur circa regionem epigaſtrii, præſertim circa ſcrobiculum cordis, ſtatim ſequitur aſphyxia, reſpirationis interceptio, imo mox ipſa mors. Quis itaque dubitat de lethali hac læſione? Item ſi quis ferula, aut parvo baculo, caput hominis tenerrimæ conſtitutionis lædit, læſio fieri poteſt lethalis. Nam percuſſio non dijudicari debet, nec poteſt, ex inſtrumenti quantitate, & qualitate, ſed vires percutientis primario effectum præſtant. E. g. Milo Crotonienſis, athleta robuſtiſſimus, in certamine Olympiaco taurum ictu nudæ dextræ jugulavit, & Simſon maxilla carioſa aſini mille Philiſtæos.

An vero Inquiſitus, qui inſtrumento non lethifero hominem vulneravit, & interfecit, ordinaria pœna puniendus ſit, Medicus non determinat, ſed hoc JCtis relinquendum.

Ex tempore mortis, mox inſequentis, lethalitatem plerumque concludere ſolent JCti. Dicunt enim, naturam ipſam demonſtrare per breve temporis ſpatium, percuſſum ex vulnere mortuum eſſe, ut CARPZ. in *Praxi Crim. P. I. Qu. 26. n. 9.* MASCARD. *de Probat. Concl. 1079. n. 5.* BRUNNEMANN. *Proc. Crim. Inq. C. VII. n. 27.* FELTMANN. *de Cadav. Inſpect. C. VI. Th. 7.* STRYK. *de J. S. Diſſ. 1. C. 3. n. 13.* Dolendum vero, quod in termino conſtituendo admodum inter ſe ſint diſſentientes. Nonnulli enim ad duos, vel tres dies, alii octo, alii decem, alii ad aliquot menſes, imo annum, imo triennium, lethalitatis terminum extendunt, teſte FARINACEO, in *Praxi Crim.* CLASSEN. in *Not. ad Conſt. Crim. Carol. V. art. 147.* CARPZ. *l. c. n. 90.* Sed diſſenſus JCtorum in hac materia indicat, quod a tempore

pore

pore non tutum formetur argumentum, inprimis, cum non præſumtiones, ſed probationes in criminal. a LL. deſiderantur, juxta *L. fin. C. de Probat.* Quemadmodum enim ex tarditate mortis non ſemper concludi poteſt, quod vulnus ſit per accidens lethale; differunt enim ſubjecta, differunt circumſtantiæ, quæ ſane infinitæ ſunt: Ita ex celeritate mortis non poſſumus concludere abſolutam lethalitatem, monente hoc celeberrimo BOHNIO, *l. c.* & Ill. WEDELIO, in *diſſert. de Fundamentis lethal. Vuln.* V. g. pinguedo obſtruere poteſt vulnus vaſorum, cujus hæmorrhagia alias lethalitatem momentaneam præſtat, & ſic tantiſper mors differtur, non vero aufertur. Vid. SCHOEPFERI *diſſ. de Hæmorrhagia Vuln. C. 2.*

CAP. XXIII.

DE LETHALITATE VVLNERVM SINGVLORVM ORGANORVM CORPORIS HVMANI.

I. Qu. Quid ſtatuendum ſit de vulneribus capitis?

AD vulnera capitis pertinent vulnera integumentorum communium, cranii, duræ & piæ matris, cerebri, cerebelli & ſpinalis medullæ.

Sub vulneribus integumentorum comprehenduntur vulnera cutis, ſive in parte capillata, circa verticem & regiones ſincipitis, ſive in occipite, ſive in fronte, ſive circa tempora. De his notandum, quod talia vulnera non ſint letha-

lethalia, & ſe habeant, ut *ſchlechte Fleiſch-Wunden*, ſicuti Chirurgi noſtri loquuntur.

Vulnera cranii, quæ penetrant vel externam tantum, vel externam & internam laminam ſimul, quoque non ſunt lethalia, quo pertinent fracturæ, fiſſuræ & contra-fiſſuræ cranii. Hæ enim læſiones omnes ad vulnera ſimpliciter lethalia non pertinent, docente hoc ratione, & confirmante experientia. Cranium enim eſt murus, & munimentum cerebri, injurias removens. Ideo ad vitam ſimpliciter neceſſarium organum non eſt, adeoque vulnus ejus, utut profundum, vitam hominis per ſe non tollit, remedia potius admittit, ſymptomata per ſe lethalia non efficit, multo minus cauſa eſſe poteſt immediata mortis. Sic TVLPIVS, Medicus celeb. olim Amſtelodam. fracturam cranii ingentem ſola trepanatione curavit. Vid. *Obſervat.* ejus, *L. I. c. 14.* Et quamvis quamplurimi reperiantur, qui trepanationem periculoſam, & difficilem operationem vocant; tamen infinita exempla non tantum, ſed & ipſa ratio anatomica ejus certitudinem & excellentiam confirmat. Vid. BOHN. *diſſ. de Trepanationis difficultate.* Sic & fungos cerebri, ex vulnere cranii, & meningum, poſt trepanationem natos, absque metu, excidi poſſe, teſtatur COWPERVS, in *Anatom. Corp. hum. fig. 8.* Vid. *Acta Erud. Lipſ. anno 1699.* Hancce de vulneribus cranii ſententiam confirmant plures obſervationes aliæ. Sic in Dn. MANGOLDT, *Med. Prof. in Acad. Rintelenſ. diſſert. de Vulner. lethal.* reperitur ſequens Hiſtoria: Vir generoſus, cujus caput, ante aliquot annos, acinace in Hungaria vulneratum, atrociſſimis capitis doloribus vexatus fuit, ob cavitatem carioſam, ſtilum majorem ad duos digitos transverſales admittentem, in concurſu ſuturarum, coronalis & ſagittalis, natam. Hic, ex conſilio Profeſſor. in Acad. Regiomontana, ſuſtinuit trepanationem, & quidem pri-

Cc mam

mam prope dictum ſuturarum concurſum, ſecundam vero, & tertiam prope ſuturam lambdoidæam. Hiſce tribus foraminibus demum in unum triangulare, ſingulari ad hancce operationem confecta ferra, redactis, in conſpectum veniebat fungus ingens cerebri, cum ſanguine corrupto, intra meninges, & cranium contento. Hoc vulnus autem poſtea conſolidatum fuit, & ſic æger feliciſſime priſtinæ ſanitati reſtituebatur. Notabilem fracturam, imo comminutionem, in homine, per 40. annos ſuperſtite, ſpeciali diſſert. expoſuit celeberr. Prof. SALTZMANN, *Argentorat. von einem Bœttger, oder Weinküfer, dem ein ſtück Faß Wein, ſo er vom Lager heben laſſen, unverſehens niederfællet, und ihm gleich das gantze* os frontis *abſchlæget.* Sic & Dn. Dr. VOLLAND, *Med. Greuſenſis*, nobilem juvenem, qui a caſu ab alto fractura cranii, cum feſtucis, laboravit, adhibitis debitis remediis feliciſſime curavit. Simile exemplum in puero octo annor. legitur in BONETTI *Medicina Septentrional. T. I. L. 1. Sect. 3.*

Vulnera muſculorum temporalium, item vulnera, in fronte, ſupra orbitæ oculi limbum ſuperiorem, inflicta, a nonnullis quidem valde periculoſa pronunciantur, ſed absque ſufficienti fundamento. Hinc merito illis contradicit BOHNIVS, *Tr. de Vulneribus leth. p. 77.* ubi exempla plura reperiuntur profundorum muſculi temporalis vulnerum, feliciſſime tamen reſtitutorum. Non tamen negandum, quod fiant læſiones cranii aliquando lethales, &, juxta HIPPOCRATEM, nullum vulnus capitis, ne leviſſimum quidem, negligendum. Contingere autem ſolet, ut vulnera capitis lethalia fiant; 1.) quando fiſſura, vel contrafiſſura, contingit. Vid. BOHN. *l. c. p. 80. & 83.* Imprimis vero, quando ejusmodi fiſſura cœca eſt. Et 2.) Vulnera cranii fiunt periculoſa, quando non dignoſcuntur, nec remedia convenientia applicantur, vel applicari poſſunt.

Nec

Nec fractura cranii ſemper lethalis erit, id quod confirmant antea allegata exempla, & imprimis major fractura cranii minus periculum inducit, quoniam ſanguis per majorem fracturam citius educitur, quam per minorem. Quando vero, illæſa lamina externa, interna finditur, vel frangitur, imprimis in parte, læſioni oppoſita, qualia exempla BOHN. *l. c.* refert, tunc, cum PAWIO, *in Hippocratem, de Vulneribus Capitis, p. 82.* infelices, ac infortunatos ejusmodi percuſſos proclamare poſſumus, quoniam plerumque nec ipſi ſciunt, an, & in quo loco ſint læſi, nec Medicus, & Chirurgus de hac re certior fieri poteſt, niſi eo tempore, cum omnia conclamata ſunt. Et PARÆVS inquit, „ cum nullo certo ſigno fracturæ cranii genus di- „ gnoſci poſſit, ſi quando ex tali vulnere mors conſecuta „ fuerit, venia dignum cenſendum eſſe Chirurgum. De fracturis cranii plura legi poſſunt in BERENGARII *ſpeciali Tract. de Fractura Cranii.*

Vulnera cranii, per meningem duram, ſive duram matrem, penetrantia, ſunt quidem ambigua, & periculoſa, ſed non ſemper lethalia. Eſt quidem dura mater embolus cerebri, ſive cauſa primaria motus fluidi nervoſi, quæ preſſione ſua fluidum nerveum a cerebro per nervos ad partes promovet. Hinc, quando motus duræ matris, & ſic ejus actio læditur, tunc neceſſario mors ſequitur. Cum vero dura mater ſit muſculus, ideo ejusmodi vulnus conſolidari poteſt, id quod ratio docet, & experientia confirmat. GLANDORP. in *Chirurg. Obſerv. 4.* expreſſe inquit, quod dura mater, quando, facta trepanatione, ſub illa pus, aut ſanguis, appareat, tutiſſime ſit incidenda. Hoc confirmat BLANCARD, in *Obſ. Med. Phyſ. C. 1. Obſ. 27.* Vulnera quoque duræ matris, per ſectionem inflicta, non adeo ſunt periculoſa, ac illa, quæ cum contuſione, & dilaceratione quadam contingunt. Nam ibi erit in-

flammatio levis, hic vero enormis, & ſic per conſequens ſymptomata longe contingunt graviora, cum quibus vulnerati plerumque moriuntur.

Vulnera ſinuum duræ matris, imprimis majorum, ſunt lethalia. Etenim, juxta PACCHIONIVM, in Tr. *de dura matre*, concurrunt circa ſinus, falcatum imprimis ſuperiorem, & laterales exteriores, tendines muſculorum duræ matris, & quemadmodum omnium tendinum vulnera periculoſiſſima ſunt, ita longe vehementiora erunt hæc vulnera, in quibus ſimul 2.) contingit enormis hæmorrhagia, quæ nullo remedio ſtiptico ſiſti poteſt. Hinc ſanguis effunditur intra ſpatia duræ, & piæ matris. Cerebrum comprimitur, ejus tonus deſtruitur, & vulneratus plerumque paulo poſt moritur. Interim MARCETTVS, in *Obſ. Med. Chirurg. n. 4.* annotavit vulnus ſinus falcati, ad corpus calloſum penetrans, quod tamen goſſypio uſto, bolo Armena, ſanguine draconis, & albumine ovi feliciſſime fuit curatum. Sed una hirundo non facit ver, & hoc exemplum non probat, quod ideo omnia ejusmodi vulnera ſint ſanabilia.

Vulnera cranii, per meninges in ſubſtantiam cerebri corticoſam & medullarem penetrantia, ſinubus ſc. duræ matris ventriculisque & plexu choroidæo illæſis, ad vulnerum, utplurimum lethalium, claſſem pertinent.

Hippocrates quidem omnia vulnera cerebri lethalia pronunciat, *L. 6. aph. n. 18.* & certum eſt, quod cerebrum ſit pars nobilis, imo nobiliſſima, ſpirituum animal. fons & origo, metropolis animæ; interim tamen, quando vulnera cerebri non concomitantur graviſſimis ſymptomatibus, & ita ſunt comparata, ut remedia applicari queant, ſanguisque extravaſatus, & purulenta materia educi, tunc nonnullos evaſiſſe, experientia teſtatur. Vid. AMMANNI *Medicina Critica, Caſ. 46.* Sic in Bibliotheca Boruſſica Regiomontana

montana curioſis monſtratur telum, quo nobilis Colonelli caput & cerebrum erat vulneratum, quod tamen poſtea, cum ſalute ægri, per palatum exivit. Similiter prodigioſorum vulnerum cerebri exempla, cum ſubſtantiæ effluxu, reperiuntur in SCHENCKII *obſerv. L. 1. n. 40. & 74.*

Vulnera cerebri profunda, ſive cum fractura cranii, & particulis oſſium acutis, per corticem, & medullam cerebri penetrantibus, adacta, ſive cum ventriculorum, corporis calloſi, ſepti pellucidi, plexus choroidæi, corporum ſtriatorum læſione, ſanguinis extravaſatione, intumeſcentia, putreſcentia, ſimpliciter, & abſolute lethalia judicantur. Nam 1.) partis nobiliſſimæ actio hic plane ſiſtitur. 2.) Graviſſima ſymptomata efficiuntur, ut apoplexia, ἀφωνία, ſopor, ſtertor, convulſio, vomitus, ἀναιϑησία, quæ omnia in vulneribus capitis plerumque funeſta ſunt ſigna. 3.) Non poteſt ſuppuratio fieri, 4.) nec medicamenta ſufficientia applicari, unde mors ſtatim, vel brevi poſt, ſequitur.

Vulnera cerebelli, & principii ſpinalis medullæ, imprimis circa calamum ſcriptorium, omnia eſſe lethalia, ratio docet, & experientia confirmat. Cerebellum enim primaria cauſa eſt motuum avtomaticorum, involuntariorum, & vitalium, mittit nervos ad cor, diaphragma, ventriculum, & inteſtina. Ideo vix, ſalva vita, lædi poteſt. Experientia etiam hoc confirmavit, dum omnia animalia a vulneribus cerebelli, & ſpinalis medullæ in principio, illico moriuntur. *Die Jæger nennen es den Nick-Fang.* PERRAVLT, *Mechanique des animaux, P. I. C. 7.* & VIEVSSENS, in ſua νευρογραφία, it. & BOHN. *l. c. cap. de Vulneribus capitis*, hoc experimentis tentarunt, nimirum aperuerunt capita animalium, ſic diſſecto & exemto cerebello, illæſo

cerebro, & ſpinali medulla, ſtatim omnia animalia extincta fuerunt.

Vulnera, intra naſum, & oculorum angulum majorem per cranium in cerebrum penetrantia, lethalia ſunt abſolute. Læditur enim tota baſis cerebri, & cerebelli, vulneratur origo nervorum, hincque in momento obmuteſcunt læſi, ſenſum & motum amittunt, redduntur apoplectici, &, cum ſtertore, brevi poſt extinguuntur.

Graviores capitis contuſiones, & vehementes cerebri commotiones, a quibus, illæſo etiam cranio, & dura matre, vel vaſa ſanguifera piæ matris, plexus choroidæi, cerebri rumpuntur, tubuli cerebri, & ſurculi nervorum radicales contorquentur, comprimuntur, vel præternaturaliter laxantur, aut protenduntur, mortalia fiunt, & fieri poſſunt. Nam ἀφωνία ita producitur, teſte HIPPOCRATE, *Sect. 7. aph. n. 58.* item ſurditas, ſopor gravis, apoplexia, & mors ipſa, juxta eundem HIPPOCRATEM, *L. 5. Epidem. n. 59.* Hoc aſſertum etiam confirmatur obſervatione HEINRICI ab HEHR, *obſerv. n. 12.* Singularis, & ad hancce theſin pertinens obſervatio reperitur in Dn. MANGOLDT *diſſ. cit.* Nempe civis Lubecenſis in oſſe frontis ad ſiniſtrum latus prope ſuturam coronalem urceo, cereviſia pleno, contuſim læditur, æger ſequentibus diebus, neglecto vulnere, ambulabat, in convivio hilariter compotabat, aſt nono, aut decimo, die poſt ſubito in apoplexiam, & convulſiones incidebat, die 12. autem moriebatur. Medicus, & duo Chirurgi in præſentia Magiſtratus cranium aperiebant (nam externe nihil notatu dignum reperiebant) in cranio neque fracturam, neque fiſſuram, multo minus ſanguinem coagulatum in regione contuſa inveniebant, ſed aliquot digitis transverſis a loco læſo contrafiſſuram in interiori lamina cranii reperiebant, inſtar parvi ſemicirculi, *wie ein halber Marien-Groſchen.* Re-

mota

mota pia & dura matre cortex cerebri in ſiniſtro latere magna copia purulentæ materiæ oppletus conſpiciebatur, quæ materia, cerebri medullam, usque ad baſin, ultra os petroſum, corruperat. Teſtantur itaque, materiam purulentam arte medica tolli non potuiſſe, ſed ægrum gravitati ſymptomatum ex neceſſitate ſuccubuiſſe. An vero percuſſio, hujus materiæ purulentæ cauſa fuerit, nec ne, vel an æger potius, ante contuſionem, diſpoſitus fuerit ad talem cerebri ſuppurationem, ex ſanguinis grumeſcentia ſpontanea fere natam, determinare noluerunt.

Vulnera profunda, ſpinali medullæ inflicta, abſolute ſunt lethalia. Nam ea obſervantur ſymptomata, quæ in vulneribus cerebri & cerebelli profundioribus adeſſe ſolent. Sequitur enim paraplegia, paralyſis in organis inferioribus. Motus etiam ſpirituum ad cor, pulmones, muſculos intercoſtales, & diaphragma turbatur, vel plane tollitur, ideoque vulneratus mox vel ſuffocatus, vel convulſus, moritur. Ex hac ratione vulnus, cultro intra quartam & 5. colli vertebram inflictum, ſeptimo die ægro moriente, pro lethali habuit F. Lipſ. teſte WELSCHIO, in *ratiocin. vuln. lethal. c. 3.* Sic juvenis, apud TVLPIVM, *L. III. obſ. C. 27.* pugione in ſpinali medulla vulneratus, prævia alvi, & veſicæ obſtructione, & abdominis intumeſcentia, tertio die lipothymicus mortuus eſt. Simile quid dicendum de luxationibus & fracturis vertebrarum, vel colli, vel thoracis, vel lumborum, quæ læſiones, quando ſpinalis medulla inſimul læditur, comprimitur, vel diſrumpitur, abſolute lethales eſſe ſolent. Statim enim ſequitur paralyſis, & brevi poſt ipſa mors.

Aſt non tantum enormia vulnera ſpinalis medullæ ſunt lethalia, ſed & fortes contuſiones, imo exiguæ puncturæ mortem inferre poſſunt, ob ſymptomatum vehementiam, ſpasmos nempe, & convulſiones, it. & gangræno-

grænoſas inflamationes. Conf. BOHN. *de vuln. lethal. p. 116.*

Quod de vulneribus cerebri, cerebelli, & ſpinalis medullæ dictum fuit, id etiam, ſuo modo, ad nervorum vulnera applicari debet, & poteſt. Hinc læſiones illorum truncorum nervoſorum, qui organis vitalibus miniſterium, motus, & ſenſus præſtant, imprimis octavi paris, plerumque ſunt lethales. Nam nervi hi vulnerati, imprimis plane diſſecti, lædunt ſtatim reſpirationem, pulſum cordis, ventriculi, & inteſtinorum actiones. Hinc ſequuntur ſpaſmi in pectore & abdomine, vomitus item & ſpaſmi organorum generationis. Et quamvis trunci hi nervoſi, mox ab exortu ſuo vulnerati, per colli latera decurrentes, topica medicamenta admittant; hæc tamen non ſufficiunt ad ſpaſmos, aliosque effectus funeſtos tollendos. Eſt quidem alias in vulneribus nervorum ultimum remedium nervi abſciſſio: Aſt talis in ejusmodi caſu, vulnerato nempe ramo majori, non inſtituenda. Alias perit ſtatim omnis ſenſus & motus in organis vitalibus, cordis nempe & reſpirationis. Et porro ejusmodi abſciſſio fieri exinde non poteſt, quoniam nervi plerumque profundius paulo latitant, imprimis circa vaſa majora.

Vulnera nervoſorum plexuum, imprimis profundiora, ex varia ratione lethalia evadunt. 1.) enim remedia commode applicari non poſſunt. 2.) turbantur actiones viſcerum vitalium, & quidem notabiliter, & 3.) excitantur ab ejusmodi vulneribus dolores intolerabiles, ſpaſmi, convulſiones, febres, deliria, quæ omnium ſunt periculoſiſſima ſymptomata.

Quid vero de nervorum caudicibus, ſummitati humeri, & femori implantatis, eorumque vulneribus ſentiendum ſit, Medici, etiam oculatiſſimi, determinare noluerunt. Noſtro vero judicio ejusmodi vulnera utique

vel

vel ad lethalia, vel ad periculoſiſſima pertinent. Nam 1.) ob ſitum, topica, ſeu externa remedia vix applicari poſſunt. 2.) Inciſione remediis via parari haud poteſt, ob viciniam vaſorum ſanguiferorum, quæ ita facile læduntur. 3.) Nec amputatione membri, nec amputatione nervi, tuta hic ſuſcipitur cura.

2. Qu. Quid ſentiendum ſit de vulneribus colli?

Miſſis vulneribus capitis, vulnera colli examinanda veniunt. Quatuor autem, præter ſpinalem medullam, reperiuntur in collo partium genera, quarum vulnera frequentius funeſta & lethalia eſſe ſolent, nempe vaſa ſanguifera, nervi, aſpera arteria, vel trachæa, & gula, ſive oeſophagus. Et quoniam hæ partes arctius paulo inter ſe unitæ exiſtunt, ideo rariſſime ſolitarie vulnerantur, ſed plerumque conjunctim. Hinc & lethalitas per concurſum plurium læſionum maxime augetur.

Vulnera arteriarum carotidum, & cervicalium, venarum item jugularium internarum, & cervicalium, propter hæmorrhagiam enormem, lethalia evadunt. Nam 1.) ſunt vaſa majora. 2.) Medicamenta hic applicari non poſſunt, v. g. ſtyptica ex pharmacevticis, nec ligaturæ, & compreſſiones ex chirurgicis, ob metum ſuffocationis. Nec cauteria locum inveniunt. Et quamvis hæc applicata ſint interdum in tali caſu, & vulnere colli (vid. BOHN. *de Vuln. lethal. p. 120.*) tamen, eſchara paulo poſt recedente, non ſolum hæmorrhagia recruduit, ſed & poſt mortem in muſculis a ſanguine effuſo notabilis corruptio obſervata fuit.

De vulneribus venarum jugularium externarum aliter ſentiendum. Nam hæc remedia, jam laudata, admittunt,

nempe ſtyptica, compreſſiones, & in caſu vehementiori ipſa cauteria, & apud veteres more recepta erat harum venarum ſectio. Cujus rei veritatem, certitudinem & uſum propria experientia confirmarunt MARCVS AVREL. SEVERIN. *Lib. de Medicina efficaci*, in ſpecie HORNIVS, in μικροτέχνη. RIVERIVS, in *Praxi*, *L. 1. c. 2.* BOTALDVS, in *Methodo incidendi venam.* BLANCARD. in *Collect. Med. Phyſ. obſ. 65.* Et veteres quoque ἀρτεριοτομίαν arteriarum carotidum externarum ſuſceperunt, quamvis non ſemper felici cum ſucceſſu. Hinc concludendum, quod vulnera venarum jugularium externarum, imo & arteriarum externarum carotidum, imprimis minorum ramorum, certis ſub conditionibus non ſemper lethalia ſint dicenda.

Vulnera aſperæ arteriæ, ſeu fiſtulæ aëriæ, diverſimode contingunt, & contingere poſſunt, & quidem 1.) fiunt externæ inciſiones, vel longitudinales, vel transverſales, vel cum ſubſtantiæ imminutione, ad inſtar ſemilunulæ, quæ, quando non ſunt enormes, coaleſcere poſſunt, teſte experientia, & imprimis notiſſima operatione chirurgica, quæ βρογχοτομία dicitur. Interim poſt coalitum ejusmodi vulneris remanet ſemper raucedo. Quando vero 2.) aſpera arteria plane abſcinditur, adeo, ut pars abſciſſa, vi muſculorum, deorſum moveatur, tunc plerumque tale vulnus lethale eſt. Nam 1.) extremitates abſciſſæ vix ac ne vix quidem conjungi poſſunt, neque per medicamenta, neque per ſuturas Chirurgorum. Ideo reſpiratio læditur, inflammationes graviores oriuntur, vel etiam, propter excreſcentiam carnis, ſuffocatio fieri debet.

Contuſiones ipſæ & percuſſiones circa laryngem, cartilaginem thyroidæam, & arytenoidæas, mortem inferre poſſunt, imprimis, quando, per violentiam illam, earum connexio ita turbatur, ut, ſibi propius adactæ, ſeu ar-

ctius

ctius conniventes, glottidem, ejusque rimulam claudant, ſicq; & inſpiratio, & reſpiratio prohibeatur. Cum vero illis diducendis haud ſuppetant remedia, excepta *βρονχοτομία*, ideo communiſſime mors ſequitur, propter ſubſequentem inflammationem anginoſam.

Trachæa, ſub claviculis, & in thorace recondita, vulnerata mortem poſt ſe trahit certiſſime. Nam 1.) reſpiratio totaliter læditur, aer pulmones amplius non intrat, ſed potius cavitatem thoracis, unde pulmones comprimuntur, & non poſſunt diſtendi, uti fieri debet in reſpiratione legitima, & ſic brevi poſt ſequitur ſuffocatio. 2.) In ejusmodi vulnere nulla adſunt, vel applicari poſſunt medicamenta, quæ conjunctionem labiorum vulnerum, & ſic conſolidationem præſtare valeant, ideo neceſſario moriuntur hac ratione vulnerati.

Vulnera oeſophagi cum alia ſint majora, alia minora, alia longitudinaliter, alia transverſaliter inflicta, alia œſophagum penetrent, intra collum conſtitutum, alia vero œſophagum, in thorace abſconditum, ideo diverſa de illis judicia ferenda. Vulnera proinde exigua, & imprimis ſummitati œſophagi, in collo conſtituti, illata, non dici poſſunt abſolute lethalia. Nam 1.) propter exiguitatem, tale vulnus neque lethalem inflammationem, neque dolorem vehementem efficit. 2.) Per vulnus hoc elabentia alimenta, talia ſpatia non intrant, in quibus nocere, & putrescere poſſunt. 3.) Per ſuturam non cruentam etiam jungi poſſunt. Hancce de vulneribus œſophagi theoriam BOHN. confirmat obſervationibus, *p. 522.* Alia vero res eſt, quando œſophagus, in thorace deliteſcens, vulneratur. Tale enim vulnus abſolute lethale dicendum. Nam 1.) alimenta intrant cavitatem thoracis, ibique putreſcunt, & inflammationem gangrænoſam efficiunt. 2.) Medicamenta convenientia ibi appli-

plicari haud poſſunt. Vulnera transverſalia œſophagi periculoſiora ſunt, quam longitudinaria. Nam tunica muſculoſa œſophagi interior ex transverſalibus, vel ſpiralibus potius, compoſita eſt fibris, unde hæ fibræ, a ſe invicem ſeparatæ, magis recedunt, & difficillime conjunguntur. De gula, plane abſciſſa, nihil dicam, cum per ſe clarum ſit, quod tale vulnus ſit incurabile, & per conſequens lethale. Neque enim ſutura cruenta hic locum invenire poteſt.

3. Qu. Quid de vulneribus thoracis ſit ſtatuendum?

In thorace varia exiſtunt organa, quorum vulnera certo reſpectu lethalia eſſe ſolent, nempe ſpina dorſi, coſtæ, ſternum muſculi thoracis, & intercoſtales, pleura, mediaſtinum, cor, cum ſuis vaſculis, & pericardio, thymo, arteriæ, & venæ mammariæ, vena ἄζυγος, pulmones, cum ſuis vaſculis, ductus thoracicus, diaphragma, nervi intercoſtales, phrenici, & octavi paris.

Vulnera muſculorum thoracis, quando ad cavitatem thoracis non penetrant, non ſunt lethalia. Quando vero cum aliquali latitudine, usque ad pleuram penetrant, tunc interdum fieri poſſunt lethalia. Nam ſuccedit inflammatio pleuræ, vel pleuritis, quæ, mutata in empyema, vel in peripnevmoniam, mortem inferre ſolet.

Vulnera exigua, ad cavitatem thoracis penetrantia, illæſis modo organis vitalibus, in thorace contentis, non ſunt lethalia. Nam neque organa, ad vitam neceſſaria, læſa ſunt, neque ſymptomata lethalia exinde fluunt. Quando vero ejusmodi vulnera ſunt lata, adeo, ut aer externus majori in copia, & notabili impetu cavitatem thoracis intrare valeat, tunc pulmones comprimuntur, reſpiratio difficillima redditur, & plerumque homo brevi poſt extinguitur.

Et

Et cum ejusmodi vulnus per ſuturam conjungi non poſſit, ideo lethale dicendum.

Vulnera thoracis, cum fracturis coſtarum, lethalia fieri poſſunt. Sunt quidem ex JCtis GIVRBA, *Conſil. 17.* & CÆPOLLA, *L. III. Conſil. 61.* qui fracturas coſtarum non pro vulneribus lethalibus admittere volunt. Aſt hi celeberrimi viri, ſeducti auctoritate HIPPOCRATIS, GALENI, & CELSI, tale quid ſtatuunt, quod tamen univerſaliter intelligi non debet. Nam coſtarum læſiones utique fieri poſſunt lethales. Lethales vero fiunt coſtarum læſiones 1.) quando fragmenta intus latitant, quæ per Chirurgum extrahi non poſſunt. Hinc enim oritur lethalis inflam̃atio, exulceratio, & empyema. 2.) In fracturis coſtarum interdum aer ſpatia muſculorum intrat, ſicque thorax intumeſcit, & reſpiratio enormiter læditur. 3.) Coſtæ fractæ difficillime reſtituuntur, & per calloſitatem uniuntur. Nam coſtæ ſunt in perpetuo motu, & ſic unio vix locum invenire poteſt. Porro depreſſæ coſtæ vix attolluntur, neque inſtrumentis, neque manibus. 4.) Et forte reſtitutæ coſtæ, & iterum unitæ, in ſitu vix contineri poſſunt. Nam organa hæc, ut jam dixi, ſunt in perpetuo motu, & ex hac ratione conſolidatio difficulter procedit. Concludendum itaque, quod fracturæ coſtarum facillime fieri poſſint lethales, ſubſequente nempe inflammatione, ſuppuratione & empyemate.

Inter viſcera thoracis primum locum occupat cor, cujus vulnera aut muſculos cordis tantum, aut vaſa coronaria, aut ventriculos, ſive cavitates, lædunt. Vulnera cordis, quando ventriculum alterutrum, aut utrumque penetrant, abſolute, & ſtatim ſunt lethalia. Nam circulatio ſanguinis ita in momento ſiſtitur.

Vulnera, quæ vaſa coronaria cordis lædunt, quoque ſtatim, vel brevi poſt lethalia fiunt. Nam 1.) enormiter ſan-

guis funditur. Hinc incidunt vulnerati in lipothymiam. 2.) Sanguis ſpatia aliena intrat, v. g. pericardium. Hinc, quando pericardium repletur a ſanguine, ſanguis ibi coagulatur, cor comprimitur, & ſic motus cordis ſiſtitur. 3.) Cum vaſa coronaria ſint motores cordis, qui motum diaſtolicum cordis præſtant, ideo læditur motus cordis, & ſic homo extinguitur.

Vulnera cordis, quæ, intactis ventriculis, & vaſis coronariis, tantum ſubſtantiam muſculoſam, & quidem in minima quantitate, lædunt, tamen lethalia ſiunt. Dubitarunt equidem Medici de lethalitate vulnerum cordis in ſuperficie ex hac ratione, quoniam cor ſit muſculus, vel machina muſculorum, vulnera vero muſculorum non ſint lethalia, ſed ita comparata, ut conſolidatio poſſit expectari. Aſt hæc ratio in vulneribus cordis locum non invenit. Nam 1.) cor eſt muſculus, in perpetuo motu conſtitutus. Ergo quemadmodum vulnera reliquorum organorum, quorum motus perpetuus eſt, difficillime conſolidantur; ſic etiam cordis. 2.) Singulis pulſibus notabilis quantitas ſanguinis ex vulneribus cordis exſtillare debet, & ideo ſucceſſive oritur lethalis hæmorrhagia Vulnerabatur hic Studioſus Nobilis. In cordis ſuperficie læſio erat exigua, & ſane vix notabilis, ſed ſpatio trium horarum incidebat Studioſus ex improviſo in animi deliquium, & ſtatim vitæ ta ceſſabat. 3.) Cum vulnerum ſymptomata immediata ſint inflammationes, ideo tale ſymptoma in corde lethalitatem quoque præſtare poteſt. 4.) Remedia non poſſunt applicari. 5.) Cor non lædi poteſt, niſi cum vulnere pericardii. Cum itaque vulnera pericardii lethalia ſint, multo magis vulnera cordis minima, & ſuperficiaria, cum vulnere pericardii conjuncta, lethalia ſunt dicenda.

Porro in tota ſuperficie cordis plura filamenta ſunt nervoſa, ergo fieri aliter non poteſt, quam quod eveniat

con-

convulſio. Per convulſionem autem oritur ingens turbatio motuum cordis, & vita ſalva ita perſiſtere non poteſt. Porro per vulnerationem nervorum cordis nervi a ſe invicem ſeparantur, & ita oritur paralyſis in certo muſculo. Per ejusmodi paralyſin vero turbatur circulatio ſanguinis cordis, & per conſequens vita turbatur. Hæc ſunt argumenta, quæ ad oculum oſtendunt abſolutam vulnerum cordis lethalitatem, quam & ipſe OVIDIUS, *lib. 1. de Pont. eleg. 3. v. 21.* agnovit, ubi inquit:

Afferat ipſe licet cunctas Epidaurius herbas;
Sanabit nulla vulnera cordis ope.

Quæ prolata ſunt de vulneribus cordis, argumenta, applicari debent ad vulnera auricularum, quæ etiam omnia ſunt lethalia dicenda.

De vulneribus pericardii Autores non conveniunt. Alii enim omnia vulnera pericardii abſolute lethalia pronunciant, alii vero ſub conditionibus vulnerum pericardii lethalitatem admittunt. Quicquid tamen ſit, vulnera pericardii certisſime mortem inducunt. 1.) enim pericardium eſt membrana tendinoſo-nervoſa. E. ſpaſmis & convulſionibus vulnera pericardii concomitantur. 2.) Quando pericardium vulneratur, lympha pericardii effluit, cujus præſentia tamen ad motum cordis facilitandum abſolute neceſſaria eſt. 3.) Quoniam pericardium in ſuperiori parte cum vaſis ſanguiferis, arteria magna pulmonali, vena cava, & pulmonali cohæret, a parte inferiori vero cum tendinoſa diaphragmatis parte jungitur, ideo diaphragma convellitur, & ab inflammatione pericardii etiam paraphrenitis, ſeu inflammatio diaphragmatis, lethalis oritur. 4.) Neque pericardium, neque cor vix vulneratur, quin & ſimul aliæ partes vicinæ vulnerentur. Hinc, ex complicatione & multitudine vulnerum, lethalitas per ſe ſequitur.

Quæ de vulneribus cordis dicta ſunt, etiam applicari debent ad vulnera vaſorum cordis communium, arteriæ nempe magnæ, arteriæ pulmonalis, venæ cavæ, & venæ pulmonalis. Horum enim vaſorum vulnera abſolute lethalia fiunt, & icti ſtatim concidunt. Nam circulatio ſanguinis in momento ſiſtitur, ſanguis ad cavum thoracis effunditur, & ſic homo in momento ſuffocatur. Sunt quidem malitioſi Medici & JCti, qui ejusmodi vulnera, ut per accidens lethalia, defendere volunt, cum debili tamen argumentorum ſuppellectile. Dicunt enim 1.) Vaſa ſanguifera non eſſe principalia, quod tamen abſolute falſum eſt. Vaſa enim ſunt canaliculi, in quibus circulatio abſolvitur. Ergo ſunt organa, ad vitam abſolute neceſſaria. 2.) Dicunt, non omnem ſanguinis profuſionem eſſe lethalem, & hoc argumentum in tantum concedendum, aſt hic non applicandum. Nam vaſa, in externis partibus læſa, comprimuntur, & ſic hæmorrhagia ſiſtitur; aſt talis compreſſio vaſorum in partibus internis nunquam fieri poteſt. 3.) Dicunt, ſanguinem e cavitate thoracis educi poſſe. Aſt hoc non de omni quantitate, ſed tantum de exigua intelligendum. 4.) Venarum, & arteriarum vulnera coaleſcere poſſe affirmant. Aſt hæc regula etiam tantum valet in vulneribus vaſorum manuum, atque pedum, nunquam vero applicari poteſt ad vulnera vaſorum in partibus intrinſecis, ſive ad vulnera capitis, thoracis, & abdominis.

Ob ſimilem, ſupra allegatam, rationem hæmorrhagiæ, ex venis & arteriis ſubclaviis, mammariisque vulneratis, item vena ἀζύγῳ, dependentes, mortem citiſſime accelerant. Nam ſanguis impetuoſe profunditur, cavitas thoracis ab eo repletur, circulatio ſiſtitur, & vulneratus ſuffocatur. In ejusmodi vulnere quoque medicamenta applicari haud poſſunt, hæmorrhagiam ſubito ſiſtentia. *De Hæmorr-*

morrhagiis vulnerum legi meretur JCti Excell. SCHOEPFFERI Diſſ. *Roſtoch.* habita de *Hæmorrhagia Vulneratorum, von Verblutung der Verwundeten.*

Vulnera & dilacerationes vaſorum intercoſtalium, mediaſtini & ſterni, in ſuperficie hujus organi interna, etiam lethalitatem præſtant. Nam 1.) remedia neceſſaria hic non poſſunt applicari. 2.) Sanguis ſtillat ad cavitatem thoracis. Hinc motus cordis, pulmonum, & diaphragmatis impeditur. Et quamvis, per paracenteſin, ſanguis educi poſſit; tamen rariſſime effectus ſperatus ſuccedit. Nam dum vaſa ejusmodi vulnerata ſanguinem perpetuo fundunt, hocce vero ſtillicidium remediis ſiſti non poteſt, ideo vita quidem interdum ad aliquot dies prorogatur, plerumque tamen 5. vel 7. die fatis cedunt læſi. Sanguis enim ſucceſſive deficere incipit. Hancce noſtram ſententiam de vulneribus vaſorum intercoſtalium confirmat BOHN. *l. c. p. 32.* propria ſua obſervatione.

Pulmonum vulnera non quidem ſemper lethalia deprehenduntur, id quod quotidiana docet experientia; tamen omnia dici poſſunt periculoſa, imo periculoſiſſima, quod ex ſequentibus patebit. Non vero ſunt lethalia dicenda illa, quæ in extremitatibus pulmonum fiunt. Nam 1.) hæmorrhagia enormis non contingit. Vaſa enim ibi ſunt exigua. 2.) Sanguis ille, qui, in minima & tolerabili quantitate, ex ejusmodi vulnere ad cavitatem pectoris exſtillat, vel per vulnus dilatatum, vel per paracenteſin, in inferiori thoracis parte inſtitutam, educi poteſt.

Moriuntur vero homines ex vulneribus thoracis & pulmonum 1.) quando vaſa pulmonum majora vulnerantur, & hoc fit propter enormem hæmorrhagiam, quæ nullo remedio ſiſti poteſt. 2.) Quando ſanguis ex cavitate thoracis non effluit, ſive per dilatationem vulneris, ſive per ſuctionem, ore, aut

inſtrumentis inſtitutam,ſive per paracenteſin. Ideo ſanguis,in cavitate thoracis exiſtens,putreſcit, putreſcensque inflamationem gangrænoſam & necroſin inſtituit.3.)Quando rami majores aſperæ arteriæ ſimul vulnerantur.Ita enim aer intrat cavitatem thoracis,pulmones ab eo comprimuntur, & reſpiratio ſufflaminatur. Aſt quoniam bronchia, ſive ramificationes aſperæ arteriæ,undique a vaſis ſanguiferis pulmonum cinguntur, ideo vix aſperæ arteriæ rami majores læduntur ſine læſione majorum vaſorum ſanguiferorum, & tunc, ex duplici ratione,tale vulnus lethale evadit. 4.) Moriuntur ejusmodi vulnerati ex inflammatione pleuritica, &peripneumonica. Quando enim inflammatio conjungitur, & materia purulenta in ſuppuratione non per tuſſim evacuatur,fatis cedunt plerumque ſeptimo die. Et quoniam inflammatio, & ſuppuratio, effectus vulneris eſt, ideo cautus ſit Medicus in ſua renunciatione.Et quamvis ejusmodi vulnerati reſtituantur;tamen per totam vitam miſerabiles eſſe ſolent, & valetudinarii manent. Oritur enim plerumque conſtans diſpnœa & tandem phthiſis, ex coalitu pleuræ irregulari, & pulmonum.

Ductus thoracicus organon ad vitam abſolute neceſſarium eſt. Hinc ejus vulnera per ſe, & ſimpliciter lethalia dicenda,id quod valet de receptaculo chyli lumbari. Nam 1.) motus chyli ad ſanguinem intercipitur, & ita partes alibiles ad ſanguinem non deferuntur. Sanguis & omnia fluida, item & ſolida ipſa, amplius non nutriuntur. Hinc,ex tali læſione,vel repentina mors oritur, vel incurabilis hectica acceleratur. 2.) Chylus intrat ſpatia aliena, vel cavitatem abdominis, vel thoracis, ibique corrumpitur, putreſcit, & lethales inflammationes præſtat.

Vulnera diaphragmatis probe diſtinguenda ſunt. Alia enim partem muſculoſam, alia vero nervoſam, ſeu tendinoſam, penetrant. Vulnera, parti tendinoſæ diaphrag-

phragmatis inflicta, per ſe lethalia pronunciantur. Nam 1.) Medicamenta non poſſunt applicari. 2.) Spaſmodicæ oriuntur contractiones, quæ ipſam reſpirationem turbant, & enormiter lædunt, ac, ſubſequente inflammatione, lethale oritur delirium paraphreniticum. 3.) Conſolidatio non expectanda, partim ob motum conſtantem hujus organi, partim quoniam hoc vulnus tendinum eſt. Tendines enim, ob ſoliditatem ſubſtantiæ, difficillime reuniuntur.

Vulnera vero, quæ partem muſculoſam lædunt, imprimis in vicinia coſtarum, & inſuper exigua ſunt, periculoſa tantum dicenda. Nam curam, quamvis difficillime, admittunt, hincq; non abſolute lethalia dicenda. Experientia enim 1.) confirmat, quod tale vulnus ſit conſolidatum. 2.) In ejusmodi vulnere medicamenta, extus applicata, ad vulnus ipſum ſucceſſive deferuntur. Quando vero vulnera talia majora exiſtunt, mortifera fiunt 1.) ob reſpirationem enormiter turbatam. 2.) Ob inflammationem ſubſequentem enormem. 3.) Oriuntur ſpaſmi lethales, item & vomitus. 4.) Materia purulenta ſpatia aliena intrat, nec commode educi poteſt. Et 5.) quando vulnera talia diaphragmatis non in momento fiunt lethalia, tamen læſi moriuntur brevi poſt. Obſervarunt enim Medici, quod vulnera talia diaphragmatis interdum repleta fuerint a ventriculi, inteſtinorum, omenti, &c. notabili portione, quæ partes ibi interdum plane cum diaphragmate coaleſcere incipiunt. Aſt quoniam oritur ſitus & poſitus viſcerum irregularis, ideo actio viſcerum quoque turbatur, & plerumque poſt aliquot ſeptimanarum, vel menſium, ſpatia læſi moriuntur. Contuſiones fortes thoracis fieri poſſunt lethales, ob contuſionem diaphragmatis, imprimis, ſi fiunt circa ſcrobiculum cordis. Hæ ſubito & in momento motum diaphragmatis, ad reſpirationem & vitam abſolu-

te neceſſarium tollunt, ſublatam autem reſpirationem ſequitur ſuffocatio. Lethalium concuſſionum thoracis & diaphragmatis exempla extant apud BOHN. *l. c. p. 138.*

Tandem vulnera nervorum intercoſtalium, & paris vagi, ad cor, pulmones, & diaphragma tendentium, lethalia fiunt. Organa enim vitalia motore ſuo deſtituuntur.

4. Qu. Quid ſit ſtatuendum de vulneribus abdominis?

Viſcera, in abdomine contenta, quoque ad vitam continuandam neceſſaria ſunt. Hinc eorum vulnera quoque lethalia fieri poſſunt, multis & infinitis modis. Ad viſcera abdominis vero pertinent ventriculus, inteſtina, hepar, cum veſicula fellea, lien, pancreas Virſungi, & Aſelli, meſenterium, omentum, vaſa abdominis ſanguifera, nervoſa, lactea, renes, capſulæ atrabilariæ, veſica urinaria, ureteres, vaſa ſpermatica in ſexu nobiliori, & in ſequiori ſexu uterus. Vulnera ventriculi ab omnibus fere Medicis, tum antiquis, tum recentioribus, abſolute lethalia pronunciantur, quoniam fere omnes illis moriuntur, & rariſſime, vel nunquam, ſanantur. Interim tamen dantur nonnulli, qui non omnia vulnera ventriculi lethalia eſſe, ſtatuunt. Aſſertionem vero probare volunt per exempla cultrivororum, tum Pruſſici, de qua Hiſtoria Becherus peculiarem edidit tractatum. Item Hallenſis quidam anno 1691. die 3. Jan. cultrum deglutivit, die 2do Auguſti autem ej. anni iterum, cum ulcere abdominis, exivit culter deglutitus. Vid. Acta Erudit. Lipſ. anno 1692. menſ. Decembr.

Vulnera orificiorum ventriculi ſemper lethalia eſſe ſolent, imprimis vero vulnera orificii ſiniſtri. Nam

1.) de-

1.) deglutitio impeditur. Eſt enim orificium ſuperius continuatio, vel finis potius, oeſophagi. Hinc in vulnere hujus orificii alimenta non ad cavitatem ventriculi deportantur, ſed potius ad cavitatem abdominis, ubi poſtea putreſcunt. 2.) Circa illud orificium par notabile nervorum exiſtit, qui nervi in ejusmodi vulnere neceſſario infimul læduntur. Hinc lethalis oritur ſpaſmus, vomitus, cardialgia, aliaque peſſima ſymptomata. 3.) Circa orificium hocce vaſa adſunt ſanguifera copioſiora, coronaria nempe, quæ vulnerata hæmorrhagiam præſtant lethalem. 4.) Ibi ventriculus conjungitur cum diaphragmate. Ergo phrenitis, convulſiones, ſingultus, reſpirationes difficiles, nullo remedio curabiles, producuntur.

Nec minus vulnera orificii ſiniſtri, vel pylori, ſunt lethalia dicenda. Nam in motu ventriculi periſtaltico, qui conſtans & perpetuus eſt, chymus exprimitur ad cavitatem abdominis, nec defertur ad inteſtinum duodenum. Ergo imminuitur chylificatio, nutritio, & putreſcentia inſimul oritur in abdomine.

Vulnera ventriculi, in fundo, ejusque parte inferiore exiſtentia, imprimis, ſi latiora ſunt, etiam mittunt alimenta ad cavitatem abdominis. Ergo ſunt lethalia. In ſummitate vero, ſi exigua ſunt, interdum, quamvis rariſſime, ſanantur.

Quando vero extra ordinem vulnera ventriculi conſolidantur, tunc hoc fieri ſolet ex quadruplici cauſa extraordinaria occaſionali. V. g. 1.) Hoc fieri poteſt, quando vulnera ſunt minora, & quando per corrugationem ventriculi naturalem conſtringuntur, & clauduntur. 2.) Quando labia vulnerum ventriculi aut cum peritonæo, aut diaphragmate, aut muſculis abdominis, conjunguntur & conglutinantur, quale quid factum fuit in ruſtico quodam, apud SCHENCK. *in Obſerv.* qui per vulnus e-

 piga-

pigaſtrii ſatis diu alimenta effuſit; tandem vero integræ ſanitati reſtitutus fuit. 3.) Quando portiuncula omenti vulnus tale ventriculi obſtruit, & poſtea cum ventriculo coaleſcit. 4.) Quando labia vulnerum ventriculi cum abdominis integumentis per ſuturam chirurgicam jungi poſſunt. Cujus operationis poſſibilitatem confirmat SCHENCKIVS, in *Obſervat.* Tit. *de Vulneribus Ventriculi.*

Inteſtinorum vulnera an omnia ſint abſolute lethalia dicenda, diſputant Medici, tum veteres, tum recentiores. Diſtinguntur vero vulnera inteſtinorum 1.) In ſuperficiaria, & penetrantia. 2.) In magna, & parva. 3.) In longitudinalia, & transverſalia. 4.) In vulnera inteſtinorum tenuium, & craſſorum. Hinc ſuperficiaria, parva, recta, vel longitudinalia, ac craſſorum inteſtinorum, periculoſa quidem, ſed non ſimpliciter lethalia a nonnullis ſtatuuntur. Penetrantia vero, & majora, tranſverſalia, ac tenuium, per ſe lethalia pronunciantur.

Admitti quidem poſſunt hæ diſtinctiones in tantum, nunquam vero in totum. Moriuntur enim vulnerati a vulnere inteſtinorum tam exiguo, ut acu punctum eſſe videatur, propter inflammationem ſubſequentem, quale exemplum mihi notum eſt. Concludendum igitur, cum BOHNIO, in *Tr. de Vuln. lethal. p. 145.* & ipſo HIPPOCRATE, in *Coacis*, vulnera quæcunque inteſtinorum, imprimis majora, & gravioribus ſymptomatibus juncta, per ſe lethalia eſſe dicenda. Nam 1.) omnia inteſtina, partim a flatibus & fecibus, partim chymoſa ſubſtantia, perpetuo diſtenduntur, ac motu gaudent conſtanti periſtaltico. Hinc vulnera eorum difficillime conjunguntur, & conſolidantur. 2.) Communiſſime inteſtinorum vulneribus jungitur gangrænoſa inflammatio. 3.) Chymus, flatus, & feces ad abdominis cavitatem per hoc vulnus fluunt.

unt. 4.) Nec ſutura, nec alia remedia, v. g. injectiones, ſufficientia, & convenientia ſatis, exiſtunt.

Vulnera meſenterii per ſe lethalia eſſe non ſolent. Nam conſtat hoc ex tenuiſſimis tunicis, quæ perfoſſæ facile conſolidantur. Quoniam vero vaſa varia in meſenterio exiſtunt, ideo, ex læſione horum vaſorum, vulnera meſenterii fieri poſſunt lethalia. Ad vaſa meſenterii vero pertinent 1.) Nervi plexus nervoſi abdominis, qui, quando vulnerantur, notabiles dolores, anxietates, convulſiones, ſingultus, vomitusque efficiunt. 2.) Vaſa ſanguifera meſenterica. Hæc vulnerata lethalem, vel per ſe, vel per accidens, præſtant hæmorrhagiam. Nam vel ſanguis in maxima effluit copia, & ſic brevi poſt circulatio, & vita ſiſtitur, vel ſanguis abdomen replet, &, dum putreſcit, inflammationem viſcerum abdominis præſtat. 2.) Vaſa lactea. De hiſce vero nota, quod, quando unum horum vaſorum vulneratur, tunc vulnus abſolute lethale non ſit dicendum. Nam 1.) Reliqui rami vaſorum lacteorum tantam chyli quantitatem adducunt, quanta requiritur ad nutritionem, & vitæ continuationem. 2.) Chylus liquor eſt, non adeo diſpoſitus ad corruptionem, ut ſanguis, & reliqua liquida. Quando itaque chylus exſtillat in cavitatem abdominis, ibique colligitur, nullum alium morbum, quam hydropem, præſtare poteſt.

Vulnera glandularum meſenterii, imprimis, quæ centrum meſenterii glanduloſum penetrant, fiunt lethalia. Concurrunt enim in hoc centro omnia vaſa lactea. Ergo 1.) maxima debet fieri chyli profuſio. 2.) Glandulæ meſenterii ſunt organa, quæ chylum filtrant, ejusque fluiditatem, & diviſionem promovent. Quando itaque hoc organon vulneratur, hæc actio turbatur, & chylus crudus, ad nutritionem minus aptus, ad maſſam ſanguineam defertur. Hinc nutritio enormiter læditur.

3.) Ibi

3.) Ibi ſunt copioſiſſima alia vaſa lymphatica, quæ lympham, ex inferioribus aſcendentem, ad hunc locum deportant, quibus vulneratis oritur hydrops. 4.) Sunt etiam ibi vaſa copioſiſſima ſanguifera, & imprimis truncus arteriæ meſeraicæ ſuperior ibi exiſtit, quo læſo oritur in momento lethalis hæmorrhagia. 5.) Eſt in centro meſenterii plexus nervoſus, cujus læſio vehementiſſima, & lethalia ſymptomata, dolores, inflammationes, anxietates, & convulſiones præſtat.

Vulnera vaſorum lacteorum ſecundi generis abſolute ſunt lethalia dicenda. Effunditur enim 1.) In momento omnis chylus & lympha, ibi in maxima copia exiſtens, a qua effuſione abdomen mox intumeſcit, & hydrops acceleratur, imo nutritio læditur notabiliter. 2.) Sunt ibi tendines diaphragmatis, qui neceſſario inſimul vulnerantur. Hinc oritur in momento reſpirationis maxima difficultas, paraphrenitis, & paulo poſt mors. 3.) Ibi truncus arteriæ magnæ deſcendens exiſtit, & vix receptaculum chyli vulneratur, ſine vulnere inſimul hujus arteriæ.

Pancreatis Virſungi vulnera inter non lethalia a BOHNIO referuntur, ex hac ratione, quoniam pancreas non ſit viſcus, in œconomia animali abſolute neceſſarium, hincq; vulnera, & aliæ læſiones hujus viſceris, non turbent enormiter ſanitatem. Et ſi lethalitas ex vulneribus pancreatis ſequatur, illam potius jam laudatus autor læſionibus vaſorum tribuere vult. Aſt an ratio hæc decidendi ſufficiens ſit, judicent alii. Ego ita judico: Succus pancreaticus ad chyli elaborationem abſolute neceſſarius eſt. Hic vero in vulnerato pancreate neque elaboratur, neque ſecernitur, neque ad inteſtinum duodenum defertur. Ergo læditur nutritio, ſanitas & vita.

Omenti vulnera etiam non dici poſſunt lethalia abſolute,

ſolute, niſi ſint conjuncta cum enormi vaſorum ſanguiferorum læſione, imprimis, cum certum ſit, quod portio notabilis omenti, quando extra corpus pendet, ſalva manente vita, & ſanitate, poſſit exſcindi.

Hepatis vulnera, diſtinguuntur in vulnera ſubſtantiæ, & vaſorum: Priora per accidens lethalia, poſteriora vero per ſe lethalia pronunciantur. Aſt hæc diſtinctio nullius eſt momenti, imo potius falſa. Hepar enim viſcus eſt, pure vaſculoſum, quemadmodum demonſtravit RVYSCHIVS, in *Epiſtolis anatomicis*. Hinc nulla pars hepatis, absque notabili ſanguinis profuſione atque hæmorrhagia lethali, vulnerari poteſt. Id quod confirmat GLISSONIVS, in *Tr. de Hepate*, & quotidiana exempla hoc probant. In vulneribus enim hepatis ſtatim ſequitur hæmorrhagia ſanguinis obſcuri, adſunt ſtatim & vehementiſſima ſymptomata, anxietates, dolores, per totum corporis truncum extenſi, apparent vomitus bilioſi atque cruenti, item ſimiles alvi dejectiones, accedit æſtus, ſitis, lipothymia, & poſt breve tempus mors. Moriuntur enim ex hæmorrhagia, & ſupra dictis ſymptomatibus, quæ nullo remedio ſiſti poſſunt. Sequitur ergo, quod omnes læſiones hepatis dicendæ ſint lethales.

Non tantum autem vulnera ſubſtantiæ hepatis ſunt lethalia, ſed & nonnulla vulnera, vaſorum, in hepate exiſtentium. Ad vaſa hepatis pertinent primo ſanguifera, & biliaria. Hinc vulnera arteriæ hepaticæ, venæ cavæ, & portæ, in momento vulneratos interficiunt. Nam maxima fit hæmorrhagia, & ex hac ratione illico moriuntur vulnerati.

Quid vero de vulneribus vaſorum biliariorum ſentiendum ſit, jam videbimus. Ad vaſa biliaria vero pertinent veſicula fellea, ductus hepatici, ductus cyſticus, & ductus choledochus. De lethalitate vulnerum veſicæ felleæ dubitarunt nonnulli Medici, & quidem ob ſequen-

tes rationes. 1.) Putant, quod læſa etiam veſicula fellea tamen ſufficiens bilis copia affluere valeat ad inteſtinum duodenum per ductum hepaticum, quæ chylificationem, & ſic nutritionem ac vitam, continuare valeat. 2.) Dicunt, ſtructuram veſiculæ felleæ ita eſſe comparatam, ut ex vulnere non ſemper fiant lethalia ſymptomata. Nam eſt tenuis muſculus excavatus. 3.) Dicunt, bilem eſſe liquorem balſamicum, & ad corruptionem minus proclivem, hinc eum, quando fluit ad cavitatem abdominis, non ibi ſtatim corrumpi, uti ſanguis, ut adeo talis effluxus lethalis haud judicari poſſit. Quæ jam dicta ſunt de veſicula fellea, applicant, in gratiam & favorem inquiſiti, ad ductus hepatici vulnera.

Aliter vero ſentiendum, quando ductus choledochus præſcinditur. Tale vulnus abſolute lethale eſſe oportet. Nam bilis amplius fluere non poteſt ad inteſtinum duodenum. Sic turbatur plenarie chylificatio, nutritio, & tota corporis œconomia, &, ſi non ſubitanea, tamen lenta mors brevi tempore ſequitur.

Vulnera lienis, ſive ab inſtrumento ſecante, ſive a contundente, inflicta, merito lethalibus annumerantur. Lien enim eſt viſcus vaſculoſum, cujus vaſa rupta, aut diviſa, momentaneam, & lethalem præſtant hæmorrhagiam. Dubitare nonnulli volunt de lethalitate vulnerum lienis, & quidem ex ſequentibus rationibus. 1.) Dicunt, quod lien ſit viſcus inutile, & nocivum. Aſt hoc dudum a Phyſiologis refutatum fuit, & potius demonſtratum, quod lien ſit viſcus utiliſſimum, & ſumme neceſſarium in negotio bilificationis. 2.) Dicunt, quod poſſit extirpari. Aſt merito dubitatur, an extirpatio lienis operatio ſit in corpore humano poſſibilis, & ſi detur extirpationis poſſibilitas, tamen ab hac operatione ad non lethalitatem vulnerum lienis concludi non poteſt. Quando enim extirpatio ſuſcipitur, vaſa vinculis conſtringuntur, hincq; hæmorrhagia

gia fieri non poteſt. In vulneribus vero lienis vaſa vulnerata neque conſtringi poſſunt ligaturis, neque adſunt ſtyptica ſufficientia, quæ a vulnere natam hæmorrhagiam ſupprimere poſſunt.

Renum vulnera quoque a nonnullis ad non lethalia referuntur ex hiſce rationibus. 1.) Quoniam HIPPOCRATES de renum vulneribus nihil relatum reliquit. 2.) Quoniam renes, ſeu ſubſtantia renum, tota interdum ab exulceratione ſucceſſive fuerit conſumta, absque momentaneo vitæ periculo. Sed reſpondeo 1.) auctoritas HIPPOCRATIS hic nihil facit ad rem, & dantur alii, v. g. AVICENNA, & imprimis CELSVS, qui expreſſe inquiunt, ſervari illum non poſſe, cui renes ſint vulnerati. 2.) Argumentum, ab exulceratione deſumtum, etiam hic non poteſt applicari. Nam & pulmonum exulceratio toto die contingit, interim tamen vulnera pulmonum etiam dantur abſolute lethalia. Concludendum ideo potius, juxta principia anatomica, 1.) vulnera renum ſuperficiaria, & non conjuncta cum inflammatione nephritica, febri, anxietate, reſpiratione difficili, iſchuria, vomitu, poſſe dici non lethalia. Nam ſubſtantia renum exterior ex vaſculis pauliſper ſolidioribus componitur, in quibus conſolidatio ſuo modo expectanda. 2.) Quando vero vulnus renum ad arcus arterioſos penetrat, oritur hæmorahagia lethalis. 3.) Quando denique vulnera renum ad pelvim, & corpora mammillaria, penetrant, neceſſario non tantum ſupra recenſita ſymptomata & hæmorrhagia contingunt, ſed & ſtillicidium urinæ fit ad cavitatem abdominis, qui liquores, ſanguis nempe & urina, ibi neceſſario putreſcunt, &, quod maximum, renum ſitus ita comparatus eſt, ut neque remedia ſtyptica pro ſanguine ſiſtendo, neque balſamica pro vulnere conſolidando poſſint applicari.

Ureterum vulnera quoque mortalia dicenda. Nam 1.) Urina perpetuo exſtillat, quantitate ſua abdomen extendit, viſcera moleſtat, & putredine ſua illarum corruptionem promovet. 2.) Organa ſunt, quæ per ſuturam chirurgicam non conjungi poſſunt, nec medicamentis conſolidari.

De vulneribus veſicæ quid ſtatuendum ſit, neſciunt fere Medici, & Chirurgi, & potius lethalitatem ex effectu dijudicare volunt. Veteres Medici, HIPPOCRATES, GALENVS, CELSVS, imo ipſe ARISTOTELES, *L. III. Hiſt. Anim.* vulnera veſicæ lethalia pronunciant omnia. Alii diſtinguunt vulnera veſicæ in vulnera fundi, & vulnera cervicis, vel colli. Fundi veſicæ vulnera a nonnullis lethalia per ſe pronunciantur; Vulnera vero colli tantum per accidens. Ut vero, vulnera fundi eſſe lethalia, probent, dicunt, 1.) Subſtantiam veſicæ eſſe membranaceam, ergo difficillime conſolidari. 2.) Tale vulnus non tantum cum inflammationibus eſſe conjunctum, ſed & doloribus intolerabilibus, & ſpaſmis. 3.) Veſicam conjungi non poſſe per ſuturas, & 4.) Urinam fluere perpetuo ad cavitatem abdominis. Aſt hæ rationes decidendi non ſufficiunt. 1.) Enim certum eſt, ſubſtantiam veſicæ non eſſe membranoſam, ſed muſculoſam, (eſt enim muſculus excavatus) muſculi vero ad conſolidationem admodum ſunt proclives. 2.) Dantur obſervationes, & imprimis notabilis obſervatio in DIONYSII *Chirurgia*, de milite quodam, globulo ſclopeti vulnerato, qui globus penetravit usque ad cavitatem veſicæ, ibique nucleum conſtituit calculi veſicæ, qui calculus poſtea per Lithotomum feliciter extractus fuit, & ipſe Autor, jam cit. ex hoc fundamento commendat tertiam methodum, *die Obere Bereitſchafft* dictam, ad calculum extrahendum.

De vulneribus colli veſicæ nemo dubitat, quod ejus vulne-

vulnera ſint tantum per accidens lethalia. Hoc enim confirmant obſervationes Lithotomorum. Quando enim lithotomia, vel potius Kyſtitomia, provide inſtituitur, vix centeſimus moritur.

Uteri vulnera rariora quidem eſſe ſolent, quoniam ſexus ſequior ad cruentas digladiationes non inclinat. Hinc quoque parum, vel nihil, de uteri vulneribus, eorumque lethalitate reperitur. Contingunt tamen variæ uteri læſiones, de quibus Medici in foro interdum interrogantur. Putant tamen nonnulli, quod uteri vulnera non ſint lethalia dicenda, & quidem ob ſequentes rationes. 1.) Quoniam uterus tantummodo pars ſit deſtinata ad procreationem ſobolis, non vero ad vitam matris. 2.) Dicunt, vulnera uteri non eſſe lethalia ex hac ratione, quoniam in partu cæſareo lata ſectione uterus vulneratur. 3.) Quoniam uterus abeſſe poteſt ſalva vita. Sed reſpondeo 1.) Falſum eſſe, quod uterus non pertineat ad vitam matris. Eſt enim organon ſecretionis menſium, & ſine menſium ſecretione, quæ in utero & ejus vagina fit, ſanitas matris perſiſtere non poteſt. Secundum argumentum quoque facile corruit. Ab una enim obſervatione non poſſumus formare regulam. Plures, inſuper fœminæ in partu cæſareo moriuntur, quam evadunt Tertium quoque falſum eſt, vel ad minimum obſervationes ſunt rariſſimæ. Læſiones uteri vero longe ſunt periculoſiores geſtationis tempore, quam alio. Ita enim mater, & fœtus, læditur, imprimis, quando uterus contunditur in parte antica circa pubem, & umbilicum, vel circa latera. Ita enim 1.) ſtigmata monſtroſa fœtum ſignare poſſunt, vel 2.) Abortus promoveri poteſt momentaneus, ac fœtus ita extinguitur, poſteaque corruptus excluditur, vel 3.) turbari poteſt ſtructura uteri, cum diſruptione uteri, quæ diſruptio in momento matrem & fœtum extinguit.

Ff 3 Sed

Sed non omnia gravidis inflicta verbera, aut pedibus factæ læſiones, fœtui immediate veſtigia & ſtigmata imprimunt, quemadmodum ſcite judicat BOHN. *de vuln. lethal. p. 262.* dum imaginatio matris imprimis accuſari poteſt, & debet. Quanta enim imaginationis vis ſit, ubique per exempla comprobatur, & nævi materni inſimul teſtantur. Interim tamen, quando violentia cum imaginatione conjungitur, fœtus magis lædi poteſt, vel defœdari.

Ad læſiones uteri lethales pertinent quoque illæ, quæ in partu contingunt ab improvida obſtetricis manu. In partu enim multis modis læditur parturiens, dum, non tantum fœtus inconvenienti modo extrahuntur, ſed & ſecundinæ, quibus laboribus facile uterus vel dilaceratur, vel inſimul extrahitur, vel hæmorrhagia enormis, & inflammatio gangrænoſa lethalis accerſitur.

Vulnera partium genitalium in ſexu maſculino paulo rariora exiſtunt, interim tamen interdum contingunt, &, ſi contingunt, Medici legalis atque forenſis judicium JCti expoſcunt. Contingere autem poſſunt 1.) Vulnera vaſorum ſpermaticorum, in abdomine deliteſcentium, quæ vulnera propter hæmorrhagiam, quæ nullo remedio ſiſti poteſt, dici debent lethalia. 2.) Vulnera vaſorum ſpermaticorum, extra abdomen exiſtentium, non abſolute dici poſſunt lethalia. 1.) Enim remedia admittunt, ut balſama, emplaſtra, liquores ſtypticos, &c. ac caſtratione ad minimum tale vulnus conſolidari poteſt.

Vulnera teſtium, item & contuſiones teſtium, læſiones dici poſſunt lethales, accedentibus nimirum convulſionibus, ſpaſmis, & gangrænoſis inflammationibus. Quæ ſymptomata in hiſce organis læſis communiſſime contingunt. Interim tamen, quando tempeſtive caſtratio ſuſcipitur,

tur, hocce remedium hominis, hac ratione vulnerati, vitam conſervare poteſt. Caſtratio enim, experientia teſte, operatio eſt chirurgica ſatis tuta, imprimis, quando convenienti modo, & provida manu ſuſcipitur. Plures enim conſervantur ita. Interim tamen, quando illegitimo modo ſuſcipitur, Chirurgus quoque accuſari poteſt.

Vulnera veſicularum ſeminalium non quidem abſolute dici poſſunt lethalia, ſed tamen ſunt periculoſa. Conſtant enim ex tunicis tendinoſo-nervoſis tenuioribus. Hinc vulnera dolores, & ſpaſmos præſtant, a quibus per accidens inflammatio gangrænoſa ac mors producitur. Porro ſunt receptacula ſeminis. Quando itaque vulnerantur, poſteaque per callum conſolidantur, aliqualis producitur impotentia. Nam ſemen virile amplius in conveniente quantitate neque colligitur, neque conſervatur, neque ejicitur.

Vulnera corporum nervoſorum penis non quidem abſolute lethalia dici poſſunt; nam abſciſſio penis operatio poſſibilis eſt, id quod cubiculares Imperatoris Turcarum vivis exemplis teſtantur: Interim tamen valde periculoſa ſunt. Tale enim vulnus ſine enormi dolore, ſive exceſſiva hæmorrhagia, fieri vix poteſt, a quo dolore facile excitatur gangrænoſa inflammatio, convulſio, aliaque periculoſa ſymptomata. Hæmorrhagia quoque, in tali abſciſſione contingens, non omnia remedia admittit. Nec enim uſtio, nec cauteriſatio, nec ligatura in loco hoc, ſenſu exquiſitiſſimo prædito, applicari poteſt. Quando itaque pulveres ſtyptici, & liquores ſtyptici, non ſufficiunt, moriuntur ejusmodi miſeri.

Artuum vulnera an ſint per ſe lethalia dicenda, dubitant nonnulli, & quidem ex his rationibus, 1.) quoniam non organa ſunt, ad vitam abſolute neceſſaria. 2.) Quia poſſunt amputari. 3.) Quoniam vulnera convenienti modo

modo poſſunt deligari, ſtypticis, ſuturis, cauteriis, aliisque ſimilibus. Sed reſpondemus, quod jam allegatæ rationes tantummodo poſſint applicari ad vulnera in artubus extremis. Quando vero vulnera artuum contingunt in partibus, trunco corporis propinquioribus, tunc rationes illæ non quadrant. Quando enim ibi vulnera contingunt, vaſorum ſanguiferorum, imprimis arteriarum, hæmorrhagia nullo remedio ſiſti poteſt. Et ſi ſiſtitur hæmorrhagia, tamen ſequitur in parte inferiori inflammatio gangrænoſa. Moritur enim illa pars ob defectum circuli ſanguinis. Quando contingunt vulnera nervorum majorum, oritur in parte inferiori momentanea paralyſis, in parte ſuperiori vero, imo in toto corpore, contingunt convulſiones & ſpaſmi, qui nullo remedio fere tolluntur. Ad vulnera artuum pertinent quoque vulnera tendinum majorum, v. g. chordæ achilleæ, tendinumque in regione poplitum. Huc pertinent quoque ligamenta articulorum notabiliora, quæ, quando vulnerantur, juxta ſententiam nonnullorum, abſolutam lethalitatem efficiunt. Celeb. BOHN. ipſe ejusmodi vulnerum lethalitatem non in totum negat, *p. 166. de vulner. lethal.* Et inſuper tum ratio hoc docet, tum experientia confirmat. In ejusmodi enim vulneribus obſervantur intolerabiles dolores, qui peſſimum ſymptoma ſubito introducunt, inflammationem nempe gangrænoſam. BOHN. *l. c.* ſententiæ hujus veritatem exemplo quodam confirmat, ubi ex vulnere tendinis majoris genu, patellam involventis, ſine prævia hæmorrhagia, & inflammatione, ſpatio 24. horarum ſphacelus lethalis fuit productus, quamvis defenſiva neceſſaria intus & extus fuerint applicata.

Ad vulnera merito referri debent aliæ læſiones, fuſtigationes, concuſſiones, & pedibus factæ calcitrationes, nec non omnes læſiones, inſtrumentis duris factæ, & ſic plagæ incru-

incruentæ, quæ, quamvis ſine integumentorum communium dilaceratione fiunt, tamen profunde ſatis carnem, vaſa ſanguifera, lymphatica, & nervoſa diſrumpunt, & dilacerant, nec non livores, ſugillationes, & ſanguinis periculoſas evacuationes poſt ſe relinquunt.

Cum vero omnis ſugillatio ita ſit comparata, ut ſanguis, ita ſtagnans, ad corruptionem inclinet, quæ corruptio, dum profunde latitat, nullo ſane remedio averti poteſt: Ideo talis læſio citiſſime gangrænoſa præſtat veſtigia, ut & febrim, convulſiones, ſanguinis extraordinarias evacuationes, & mortem ipſam, inferre poteſt. In ejusmodi læſionibus aggreſſorum defenſores ſemper dubium movent, an a verberibus immediate, an vero ab alia cauſa, morbo nempe latente, vel a morboſa diſpoſitione, aut ab affectu quoque, vel antecedaneo, vel concomitante, vel ſuperveniente, mors contigerit. Ad ejusmodi dubia reſpondere debet Medicus, ad legalem quæſtionem antea requiſitus. Quo vero hoc juxta conſcientiam fiat, attendere debet & examinare, an percuſſus olim fuerit perfecte ſanus. Si hoc certum, concludendum, ictuum gravitatem abſolute mortis cauſam extitiſſe, imprimis, ſi ſtatim poſt læſionem ſymptomata lethalia adfuerint, quæ ad finem vitæ usque perduraverunt. Inſpectio demum & luſtratio cadaveris omnia dubia ſolvere poteſt. Quando vero aliquis morbus, & diſpoſitio gravis, præceſſerit, utique dubius manere poteſt Medicus. Neſcit enim interdum, an a morbo, an a læſione mortuus ſit vulneratus. Conſiderari itaque debet morbus, ut cauſa ſocia, quæ, cum læſione conjuncta, interitum acceleravit.

CAP. XXIV.

DE INFANTICIDIO.

QVando de infanticidio ſermo eſt, duæ ſemper moventur quæſtiones: *I. An partus vivus, an mortuus exclusus fuerit? II. An revera partus manu violenta occiſus fuerit?* Prius ideo demonſtrandum eſt, quoniam communiſſime infanticidæ excipiunt, fœtum vel in utero, vel in ipſo actu partus extinctum eſſe, ſine omni violentia adhibita. Poſterius etiam demonſtrandum, quoniam interdum miſerrimæ perſonæ vel ex inſania ſe accuſant de hoc crimine, quod tamen ab illis non fuit perpetratum.

Vixiſſe autem fœtum ad partum usque, & poſt illum, ex ſequentibus concludi debet:

1.) Ex integritate, & conformatione convenienti, omnium organorum, quoad longitudinem, & craſſitiem.

2.) Cognoſci debet ex funiculi umbilicalis conformatione. Funiculus enim ſucculentus, nodoſus, & candidus vivum & vitalem notat fœtum. Contra funiculus flavus, flaccidus, rugoſus, putridus & dilacerabilis notat, fœtum mortuum eſſe ante partum. Interim ſtatus funiculi umbilicalis rugoſus fallere poteſt. Ab aere enim facile corrumpitur, & exſiccatur.

3.) Ex colore fœtus, vel infantis dignoſcere poſſumus, aut vixiſſe illum in partu, aut ante partum mortuum eſſe. Nempe, quando infans rubet, & carnoſus deprehenditur, vixiſſe credibile eſt, quando vero pallet, livetque, & ejus corpus flaccidum & corrugatum eſt, tunc conclude-

cludere poſſumus, fœtum ante partum mortuum eſſe. Quo pertinet ſuo modo calor corpuſculi. Quando enim ab adſtantibus ſtatim poſt partum calidum fuit deprehenſum, tunc credibile eſt, fœtum in partu vixiſſe, & contra.

4.) Videndum, an ex funiculo umbilicali, non deligato, ſanguis copioſe effluxerit. Si hoc, vivum extitiſſe, concludendum, & contra. Imprimis autem in fœtu mortuo mox ad putredinem inclinat funiculus umbilicalis. Et quando ex hæmorrhagia funiculi umbilicalis infans moritur, nulla vel exigua ſanguinis quantitas, in corpuſculo, & viſceribus, deprehenditur. Corculum, cum ſuis auriculis, flaccidum eſt, nec ſanguine repletum. Vaſa omnia, imprimis majora, ſunt evacuata. Hepar, lien & reliqua viſcera pallent.

5.) Examinandæ ſunt circumſtantiæ durante, geſtatione notabiles, imprimis ultimis ante partum diebus, v. g. An per lapſum, & concuſſionem abdominis, medicamenta abortum promoventia, venæ ſectionem largiorem, ſternutationem, terrorem, iram, irregularem diætam, fœtus læſus ſit, vel debilitatus, & ſic ad partum ineptus redditus.

6.) Examinandæ ſunt quoque circumſtantiæ in partu ipſo, quo pertinent ſequentes. 1.) An in partu motus fœtus adfuerit? *Ob das Kind ſich zeit wæhrender Geburt beweget, und ob ſolche Bewegung die Mutter, oder* adſtantes *empfunden?* 2.) An partus fuerit facilis, an vero doloroſus, & difficilis? Facilis enim partus fœtum vivum extitiſſe notat, & contra. In fœtu mortuo enim ſemper adeſt partus difficilis. Mortuus enim fœtus nullum motum exercet, & exprimitur unice per vim matris. 3.) Huc pertinet ſitus funiculi umbilicalis circa fœtum: *Ob das Kind in der Geburt ſich umſchlungen gehabt, inſonderheit um den Hals?* Ita enim in partu fœtus ſuffocatur. 4.) Examinandum, an ante

 par-

partum, vel etiam in partu, ſanguis per pudenda mulie-bria notabiliter effluxerit. Hoc enim quoque notat ſeparationem placentæ fœtus, ante partum ab utero materno factam, & ſic, per conſequens, mortuum eſſe fœtum ante partum.

7.) Circumſtantiæ etiam poſt partum examinandæ. V. g. An fluxus lochiorum enormis, & doloroſus, adfuerit, cum notabili imbecillitate. Hoc quidem in omni partu contingere poteſt, interim tamen in partu difficili hoc primario fieri ſolet.

8.) Videndum, an ſeparatio ſecundinarum ſine moleſtia facta ſit? Facillime enim ſeparantur ſecundinæ in partu naturali, difficillime in præternaturali.

9.) Si ſecundinæ haberi poſſunt, etiam illæ a Medico examinandæ ſunt. Secundinæ enim turgidæ, & ubique ſanguine repletæ, fœtum vixiſſe, notant, contra putredine corruptæ, flaccidæ, & corrugatæ, fœtum in utero mortuum eſſe, ſignificant.

In inſpectione cadaverum varia ſunt notanda, quæ violentiam illatam indicant. Hinc videndum: 1.) An ſugillatio hinc inde in corpore, imprimis vero in capite, ſit. Sugillatio enim vera cum livore, & ſanguine extravaſato, in vivo tantum corpore contingit. Talis ſugillatio fit 1.) In fontanella infantum, ſive hiatu rhomboideo: *Wenn dem Kinde das Blætgen eingedruckt iſt.* Et talis violentia mortis cauſa exiſtit. 2.) Suggillatio contingit interdum circa tempora a compreſſione, & violentia. 3.) Contingit ſugillatio talis cum fractura cranii, quod ſignum maximam violentiam illatam notat. 4.) Sugillatio exigua in fontanella & circa tempora oritur, quando infans moritur a puncturæ aculeorum: *Wenn das Kind mit einer Nadel ertœdtet wird.* 5.) Sugillatio talis interdum contingit circa nucham, in loco connexionis primæ vertebræ colli & oſſis occipitis: *Wenn denen Kindern das Genick zerbrochen.*

Item

Item moriuntur infantes ab acus punctura in nucha. 6.) In toto collo, & aliis colli vertebris, fit ſimilis ſugillatio, quando collum intorquetur. 7.) Sugillatio contingere poteſt in parte antica colli, circa laryngem, quando infans compreſſione violenta ſuffocatur. 8.) Sugillatio etiam in pectore contingere poteſt: *Wenn, durch Zuſammendrückung der Bruſt, ſie das Kind erſticken.* 9.) Sugillatio contingit circa ſcrobiculum cordis, item circa umbilicum: *Wenn*, per compreſſionem *daſelbſt, das Kind ertœdtet worden.* Ex his apparet, quod dentur varii modi interficiendi innocentem infantem, recenter natum.

Aſt ejusmodi ſigna externa non facile ſufficiunt, ſed luſtranda deinceps viſcera interna, non in una, ſed in tribus illis cavitatibus, thorace ſc. abdomine & capite. Aperto cadavere 1.) in abdomine examinanda ſunt vaſa umbilicalia, an ſint ſanguine repleta, an non? An ſugillata & rupta? 2.) An in abdomine ſanguis extravaſatus contineatur? 3.) An color hepatis & lienis ſit rubicundus? 4.) An ventriculus ſit repletus, & diſtentus liquore amnii, non corrupto, nec putrido, ſed recenti?

In pectore cor luſtrandum venit, cum auriculis atque ventriculis, an ſit flaccidum, an vero rubrum & ſanguine repletum? Quando enim cor, cum auriculis, a ſanguine turget, indicatur, infantem non eſſe mortuum ab hæmorrhagia, per funiculum umbilicalem facta. Porro inſpiciantur pulmones. De pulmonibus fœtus, eorumque ſtatu diſputant Medici veteres & recentes. Ipſe GALENVS, *de uſu partium, tit. 6.* pulmonem, inquit, in fœtu (h. e. in infante, in utero mortuo) eſſe rubrum, denſum & ponderoſum quoad ſuam ſubſtantiam, in vivo vero infante ſubſtantiam eſſe pulmonum albam, raram & levem. Hoc confirmat experientia omnium celeberrimorum Anatomicorum. Ideo etiam juxta hanc theſin inſtituunt docimaſiam pulmonum in aqua, *die Waſſerprobe*

 mit

mit der Lunge, & obſervant, quod pulmones fœtus, ante reſpirationem, & ſic in utero mortui, in aqua fundum petere ſoleant, fœtus vero vivi pulmones ſemper in aqua ſupernatent.

Hæc docimaſia pulmonum in aqua juxta regulas naturæ vera, imo veriſſima eſt. Nam quando aer intrat pulmones, tunc nunquam penitus e pulmonibus egreditur, ſed ſemper aliqualis portio aeris in pulmonum cellulis manet, a quo aere pulmones fiunt leves, hincq; ſemper ſupernatant. Hoc multoties tentavi in foetu vitulino, & ſemper experimentum ſucceſſit.

Celeberrimus BEYERVS, *JCtus & Profeſſ. P. Wittebergenſis*, in *delineatione juris criminalis ſecundum C. C. C. V.* hancce pulmonum explorationem medicam probat, eamque inſimul commendat, id, quod una facit Illuſtris LVDOVICI, in *comment. ad C. C.* jam citatam *Art. 35.* Interim tamen citatus BEYERVS, *l. c. p. m. 59.* inſimul, non ſine ratione, inquit, quod in hoc experimento caute ſit procedendum, & quod *1.)* ſit diſpiciendum, an cadaver adhuc recens ſit. Quando enim putredine reſolvi pulmones incipiunt, & foetorem ſpargunt, licet extrinſecus aerem non hauſerint, in aqua tamen eminent, & hoc fieri putat ideo, quoniam fermentatio & putrefactio, in pulmonibus ſponte facta, aerem in mediis eorum penetralibus poſſit generare. Hoc argumentum etiam cauſidici nonnulli arripiunt, qui infanticidarum defenſiones in ſe ſuſceperunt. Nos præſentibus auditoribus anatomiæ ſæpius ſollicite hoc experimentum ſuſcepimus in pulmonibus vitulorum: *Wir haben genommen die* pulmones *derer todt gebornen Kälber, und dieſelbige zu 3. 4. 5. 6. 7. 8. Tage lang faulen laſſen, und ſie in Waſſer* probiret, *da wir denn gefunden, daß ſie zwar nicht ſo geſchwinde zu Boden fallen, und etwas leichter zu ſeyn ſcheinen, iedoch haben ſie niemahlen oben ſchwimmen können, ſondern*

ſind

ſind ſucceſſive geſuncken, und zu Grunde gangen. Hoc experimentum confirmat, quod nulla putredo, ne extrema quidem, pulmones foetus ad eam levitatem perducere valeat, quæ reperitur in pulmonibus animalium, facta prius reſpiratione, vel aeris inflatione. Et contra per putredinem pulmones gravitatem quoque non acquirunt, id quod quoque nonnulli putarunt, qui dubium moverunt, an non pulmo poſt contractam putredinem in aqua fundum petat? Ad hancce objectionem jam Cl. Medici Lipſienſes, RIVINUS & LANGIUS, dudum reſponderunt, quam reſponſionem videbis in Dn. D. SCHREIERI *Erœrterung und Erklærung der Frage, ob es ein gewiſſes Zeichen, wenn eines todten Kindes Lunge im Waſſer unterſincke, das ſolches im Mutterleibe geſtorben ſey? Zeiz 1690.* item in eruditiſſima Cl. SCHOEPPFERI, *diſſert. juridica de pulmone Infantis natante, vel ſubmergente, p. 10.* Hoc reſponſum hujus eſt tenoris. *Nachdem derſelbe unlængſt auf die vorgelegte Frage; ob dieſes vor ein gewiß Anzeichen zu achten ſey, daß ein Kind todt auf die Welt kommen, wenn deſſen Lungen in Waſſer unterſielen? von uns zur Antwort bekommen, daß man allerdinges, Krafft gegebenen* rationen *und* experiment*en, gewiß ſeyn kœnne, es ſey ein Kind nicht lebendig geboren, ſondern im Mutterleibe geſtorben; und er ferner von uns zu wiſſen begehret, ob, wenn ein Stück von der Lunge eines todten Kindes, zumahl etliche Tage nach der Geburt, im Waſſer unterſincke, daraus abzunehmen, daß das* Kind *in Mutterleibe, und noch vor der Geburt todt geweſen, oder ob ſolches aus andern Urſachen, ungeachtet das Kind lebendig zur Welt kommen, ſich mit der Lunge gleichfalls zutragen kœnne: Als geben wir hierauf zur dienſtlichen Antwort, daß, ob gleich nicht allein die damahl angeführten* rationes *auch allerdings auf dieſen Fall ſich* extendir*en, wir dennoch, zu mehrerer Verſicherung deſſen, unterſchiedene* experimente *angeſtellet, und die Lunge von einem Kalbe, ſo lebendig geboren worden, ſo lange in*

die

die Erde vergraben, eine andere ins VVaſſer geleget, eine andere in die Lufft gehencket, biß ſie insgeſamt zu faulen und zu ſtincken angefangen. Es iſt aber eine ſo wohl, als die andere, gantz und ſtückweiß oben geſchwommen, eben wie zuvor, da ſie noch friſch geweſen. VVenn denn unſtreitig iſt, daß Lungen, ſo einmahl Lufft geſchœpffet, weder durch Faulung, noch andere Art und VVeiſe, kœnnen darzu gebracht werden, daß ſie unterſincken, als bleibt iederzeit auf feſtem Grunde ſtehen, daß wenn die Lunge eines todten Kindes, oder ein Stück davon, auch etliche Tage nach der Geburt unterſincket, dieſes aus keiner andern Urſache; als daher, rühren kœnne, daß das Kind noch vor der Geburth im Mutterleibe todt geweſen. Solches haben wir, auf Begehren, hiemit bey unſerm gutem Gewiſſen atteſtiren *wollen. Geſchehen Leipzig, den 18. Julii, 1684.*

(L.S.) D. Aug. Quirin. Rivinus.
(L.S.) D. Chriſtian Johann Lange.

Tit. *Herrn* D. Chriſtian
Thomaſio.

Juxta ſententiam jam laudati BEYERI porro 2.) fallere poteſt ſubmerſio pulmonum, quando pars pulmonum ſcirrhoſa eſt, calculisque oppleta. Hocce dubium quidem non ſine ratione movetur, & concedo, quod talis materia ſcirrhoſa & calculoſa pulmonum gravitatem augere valeat; aſt, an tanta exinde conſurgat gravitas, quæ deſcenſum pulmonum plenarium in aqua cauſare poſſit, merito dubito. Et ſi in fruſta diverſa ſecantur pulmones, veritas mox apparebit. Nunquam enim tota ſubſtantia pulmonum ſcirrhoſa, vel calculis oppleta, reperitur in adultis, multo minus in infantibus, recens natis.

Contingit interdum, ut pulmones infantis, ante partum, vel in partu jam mortui, a mulierculis adſtantibus, quæ eum adhuc vivere credunt, inſpirato, vel potius inflato, aere, expandantur. *VVenn dem todt gebornen Kinde ſtarck*

ſtarck in den Mund geblaſen wird. Ita per inflationem, in os factam, pulmones ab aere diſtenduntur & poſtea ſupernatant. Hujus rei poſſibilitatem ipſe BOHNIVS admittit, cum Facultate Medica Lipſienſi. Vide cit. Auct. Librum *de renuntiatione vulnerum lethalium, p. m. 182.*

Fieri poteſt, ut infans, capite excluſus, (*Wenn das Kind mit dem Kopffe geboren iſt*) antequam totus excludatur, reſpiraverit, ſtatim vero, antequam reliquo corpore utero egreſſus fuerit, moriatur, & quidem absque malitia matris. Hæc eſt circumſtantia non contemnenda, aſt a Medico non decidenda, ſed a judice in inquiſitione inveſtiganda. BEYERVS hancce circumſtantiam pro naturaliter impoſſibili habet. Putat enim, quod, excluſo capite, corpus reliquum ſtatim facillime, absque mortis periculo, ſubſequatur. Veruntamen hic celeberrimus Auctor fortaſſis non perpendit, quod infans, capite excluſo, poſſit ſuffocari, vel a funiculo umbilicali, eum ſtrangulante, (*Wenn das Kind ſich um den Hals, mit der Nabel-Schnur, umſchlungen*) vel quando uterus & pudenda muliebria externa conſtringuntur circa collum infantis. (*Wenn die Gebær-Mutter ſich um den Hals des Kindes zuſchlieſſet, welches bey Geburten gar œffters geſchiehet*) Ita ex duplici cauſa fœtus, capite excluſus, & qui ſemel reſpiravit, pulmonesque aere replevit, ſuffocatur in partu, ante excluſionem totius corporis.

Foetus vivus interdum excluditur, antequam vero reſpiravit, & aerem in pulmones recepit, a matre malitioſa, vel adſtantibus, ſtatim interficitur. Hinc ejus pulmones in aqua fundum petunt. Cl. BEYERVS hoc quoque admittere non vult. Arbitratur enim, quod infans illæſis involucris in partu naſci non poſſit. Inquit ideo, *theſ. 29. p. 60. l. c. denique, ut infans, lymphæ innatans, illæſis involucris naſcatur, impoſſibile eſt; iis vero ruptis, licet caput adhuc circum-*

Hh *dent,*

dent, partum non reſpiraſſe, nemo affirmare audebit, qui vim aeris, undique irruentis, perpendit.

Sed reſpondemus ad hocce dubium. 1.) Quod infans naſcatur illæſis involucris, in ſpecie amnio, nullo modo impoſſibile eſſe, videtur. Contingit potius toto fere die non tantum in partu brutorum, ubi fere omnia animalia, tunicis circumdata, excluduntur, ſed & in ipſo humano. Ideo Medici huncce partum perfecte naturalem vocant, quia, dum infans excluditur illæſis integumentis, & illæſo imprimis amnio, excluditur, ut ovum. 2.) Sæpiſſime contingit, infantem in laboribus partus debilitatum & ita lipothymicum redditum, poſt partum ſe habere, ad aliquot momenta, ut mortuum. Hinc neque reſpirat, neque ullum indicium fere vitæ in eodem deprehenditur. Medici ideo & obſtetrices tot commendant remedia, quæ excitantia ſunt, & ejusmodi partum in vitam revocant, quo pertinent irritationes ani & pudendorum, inflationes aeris per os, frictiones cum aqua Anhaltina, cinamoni, liliorum convallium cum vino, balſamo embryonum, &c. Ex his jam dictis apparet, quod circumſpecte ſit procedendum, quando de infanticidio judicium eſt ferendum. De hac materia, tam ardua, tamque difficultatum plena, legi meretur ulterius Celeb. ZELLERI *differt. M. L.* cujus titulus eſt: *Infanticidas non abſolvit, nec a tortura liberat pulmonum in aqua ſubſidentia*, BOHNIVS, *de offic. medici, part. 2. cap. de renunc. difficultatibus.* it. hujus Cl. auctoris tract. *de R. V. L.* in appendice novæ editionis diſſert. *de infanticidio.*

Examinantur denique pulmones ex hac ratione, an nempe per ſuffocationem extinctus ſit infans? in quo caſu aſpera arteria ſero & muco ſpumoſo repleta deprehenditur; pulmones etiam livent, ob ſtagnantem in pulmonibus ſanguinem, facies & collum in ſuffocatis omnibus

bus quoque tumet, cum aliquali colore fuſco. Quando vero per vinculum ſtrangulatio facta fuit, linea rubra in collo conſpicitur.

Modi vero ſuffocationis varii ſunt. 1.) Per compreſſionem oris & narium. 2.) Per repletionem oris & narium, quavis materia facta, v. g. linteaminibus, cinere, &c. 3.) Facile ſuffocatur infans, quando ſub integumentis craſſioribus detinetur. 4.) Quando infans a partu in faciem converſus ita per tempus relinquitur. (*Wenns Kind aufs Geſichte gelegt wird.*) 5.) Suffocatur infans per compreſſionem aſperæ arteriæ in parte antica colli, quæ compreſſio multiplici modo, imo interdum caſu, fieri poteſt.

Tandem caput aperiendum. Nam ibi quoque varia ſigna violentiæ externæ in oculos incurrunt. Omnis enim læſio capitis in infantibus, recens natis, plerumque funeſta eſt & lethalis. Talis læſio fieri poteſt, 1.) Quando caput infantis in partu ab osſibus pubis matris comprimitur. 2.) Læditur infans ab obſtetrice interdum, quando nempe illa, vi quadam, oſſa temporum luxat & comprimit. 3.) Malitioſe comprimitur fontanella infantum, vel acu perforatur, a quibus violentiis tamen ſemper oriuntur veſtigia, ſtigmata, & ſuggillatio, ſanguinisque profuſio, vel circa meninges, vel etiam in ipſo cerebro. 4.) Tandem interire debet infans, ſi non ſtatim a placenta uterina liberatur. Nam ſanguis, qui per vaſa umbilicalia a matre ad fœtum movetur, refrigeratur, vitalitatem ſuam deponit, & calorem naturalem, hincque coagulatur, & ad circulationem minus aptus redditur, a quo vitio varia ſymptomata, imprimis vero lipothymia & ſyncope infantis oritur.

Denique interire debet infans, quando convenienti modo non fovetur & reficitur. Foetus enim atmoſphæram intrat, hincque ex loco calido in frigidum. Ideo aeris liberioris

rioris injurias perferre non poteſt. Oritur ſic horripilatio, ſanguinisque coagulatio, unde circulatio ſanguinis ceſſat, & infans ex frigore moritur.

CAP. XXV.

DE TORTURA ET POENIS CORPORIS AFFLICTIVIS.

I. Qu. Quid ſit tortura? quid pœna?

Tortura, germ. *die Marter, oder peinliche Frage*, eſt actus, quo reus de crimine commiſſo interrogatur, &, pro qualitate delicti & indiciorum, ad confitendam veritatem certis tormentorum generibus a carnifice cruciatur. Hæc definitio indicat, quod ſit cruciatus & dolor, vel corporis, vel animi, ab extra illatus, vel verbis, vel inſtrumentis. Si enim territio verbalis inſtituitur, nullus corporis dolor excitatur, veruntamen animus rei afficitur & angitur.

Poena criminalis eſt malum triſte, corpus dolore afficiens, a judice reo impoſitum, ſatisfactionis ergo, pro delicto commiſſo præſtandæ.

Hic non movebimus quæſtionem, an tortura ad veritatem extorquendam modus ſit legitimus, & an tortura ſit contra jus naturale, divinum & civile. De eo enim diſputant Philoſophi, Theologi & JCti. Vid. diſſ. Illuſtr. THOMAS. *de tortura ex foris Chriſtianorum proſcribenda.* Nam docet quotidiana experientia, multos, etiam, qui graviſſimos ſub quæſtione ſuſtinuerunt cruciatus, non tamen faſſos eſſe id, cujus gratia in jus fuerunt tracti, & contra alios,

alios, vel ex impatientia, & animi imbecillitate, atque horrore tormentorum, confeſſos eſſe ea crimina, quæ nunquam perpetrarunt, qualia exempla reperiuntur paſſim apud ſcriptores. Verum cum hactenus alius modus veritatem extorquendi non fuerit inventus, in hanc usque diem quæſtione tali inquiſiti exercentur. Tortura interim ſemper ita inſtituenda, ut ſalvi & illæſi permaneant inquiſiti, & ne vel in morborum, vel mortis pericula incidant, diſponentibus ſic legibus *tit. ff. de quæſtionibus* & *C. C. C. V. art. 59.* Hoc obſervarunt, inter alios, *Dn. Scabini Lipſienſes* in inquiſitione contra nonnullos fures famoſos, ob furtum, in ædibus Beichlingianis Dresdæ commiſſum, in reſponſione, quæ exſtat in Illuſtr. WILDVOGEL. noſtri *diſſertat. de arbitrio judicis circa torturam, pag. 22.* cujus verba ita ſeſe habent: *Daraus ſo viel zu befinden, daß bey Vollſtreckung der zuerkannten Tortur, in Anſehung der ſtarcken, wieder ſie ſtreitenden,* indicien, *und ihrer Hartnæckigkeit, auch anderer mit einlauffenden Umſtænde, die Bande über den Elenbogen, iedoch mit ſolcher Behutſamkeit, daß ihnen daraus an ihrem Leben und Geſundheit kein Schade entſtehet, wohl zu gebrauchen, und ſie auf ſolche Maſſe an denen Armen oben herunter zuſchnüren.* Plura ejusmodi reſponſa cum cautelis proſtant in CARPZOV. *Pr. criminal. part. 3. Qu. 27. & ſeqq.*

2. Qu. Quot ſint genera tormentorum?

Dantur varia tormentorum genera, immo & varii gradus, qui vero omnes ſemper ita applicantur, ne reus, ad tormenta damnatus, ſub tormentis, vel injuſte, vel intempeſtive, pereat.

Genera torturarum non tantum CARPZ. l. c. pertractat, ſed & KEISER. in *Pr. criminali, Cap. 9.* ZANGERVS, *tractat. de tortura.* BRVNNEMANN. *in proceſſu inquiſitio-*

nis; DAMHOVDER. in *proceſſu criminali;* aliique. Hi duo genera tormentorum ſtatuunt. Primum genus eſt territio, alterum ipſa tortura.

Territio iterum duplex eſt: verbalis & realis. Illa fit per carnificem, qui verbis & geſtibus ſeverioribus, ad torquendum compoſitis, irruit in inquiſitum, non aliter, ac ſi ipſum prehendere & torquere velit, absque tamen apprehenſione & tactu, *(Das bloſſe Vorſtellen des Scharffrichters.)* quæ territio a Scabinis hiſce verbis indicari ſolet: *Daß ihr wohl befugt,* inquiſiten *den Scharffrichter vorzuſtellen, und durch denſelben, als wolte und ſolte er ihn angreiffen, iedoch unangegriffen, befragen laſſen.*

Hæc autem, ſeu realis eſt, quando carnifex, præter minas, manus quoque injicit, reum veſtibus denudat, ad ſcalam ducit, inſtrumentis, quibus peragitur tortura, in conſpectum ipſius ponit, forcipes digitorum affigit, (*Daumen-Stœcke, Daumen-Schrauben,* ſive forcipes, quibus pollices comprimuntur, uno verbo polletra) & iisdem pollices inquiſiti comprimit, quæ territio hiſce verbis dictari ſolet: *Daß man wohl befugt,* Inquiſiten *dem Scharffrichter auf dieſe Maße zu übergeben, daß er ihn mag ausziehen, entblœſſen, zur Leiter führen, die zur Peinlichkeit gehœrigen* Inſtrumenta *vorzeigen, die Daumen-Stœcke anlegen, und damit zuſchrauben, iedoch daß es bey dem, was jetzt gedacht, verbleibe.*

Alterum genus eſt ipſa tortura. Hujus tres ſunt gradus, & primus quidem, quando non tantum forcipes manibus rei affiguntur, ac pollices comprimuntur, ſed etiam adhibitis funiculis juncturæ manuum arctiſſime usque ad oſſa conſtringuntur, (Vid. CARPZ. *l. c. Qu. 117. n. 60.*) quem gradum Collegia juridica hiſce formalibus dictare ſolent: *Daß, wenn* Inquiſit *ſein Bekantniß in Güte richtig nicht thun will, ihr wohl befugt, ihn dem Scharffrichter auf dieſe Maſſe zu übergeben, daß er ihn mag ausziehen, entblœſſen, zur*

Leiter

Leiter führen, die zur Peinlichkeit gehœrigen Inſtrumenta *vorzeigen, die Daumen-Stœcke anlegen, und damit zuſchrauben, auch, da dieſes nicht fruchtet, mit den Banden zuſchnüren.*

Secundus gradus dicitur, quando rei non tantum pollectro & funiculis, ſed præterea etiam inſtrumentis ferreis, per intervalla excavatis, circa tibias applicatis, cruciantur, ſcalæ imponuntur, & violenta quadam expanſione, ſeu extenſione membrorum & articulorum, affliguntur, (*Wenn* Inquiſit *auf der Leiter gezogen, oder gefoltert wird,*) qui gradus a Dicaſteriis Saxonicis his verbis pronuntiatur: *Daß man wohl befugt, den* Inquiſit*en, mit der Schærffe, ziemlicher maſſen anzugreiffen, und befragen zu laſſen.* Vid. CARPZ. *l. c.* Hic non obliviſci debemus novi inſtrumenti, ante paucos annos adhiberi ſoliti, collare dictum, quando rei collo inſtrumentum ferreum, cuſpidibus obtuſis aſperum, circumligatur, &, mediante illo, per funes, ex trochlea pendentes, in altum tollitur, & iterum dimittitur.

Tertius & ſummus gradus eſt, quando carnifex, ultra jam dicta & enarrata tormentorum genera, ſeverioribus cruciatibus utitur, & vel candentibus inſtrumentis, vel ſulphure & igne, cutem in certis corporis partibus adurit, aut extremas digitorum partes, immiſſis infra ungues pineis cuneolis, iisque poſtmodum accenſis, aduſtione lædit, & quæ plura a ZANGERO & CARPZ. enarrantur, qui ultimus gradus an licitus ſit, judicent alii.

3. Qu. Quænam ſint ſubjecta torturæ?

Cum tortura, uti ex jam dictis apparet, ſit res periculoſa; ideo, non omnes perſonas omnia tormentorum genera perferre poſſe, per ſe clarum eſt. Hinc judicis officium expoſcit, ut perſona, tormentis ſubjicienda, & phyſice & moraliter conſideretur. Vid. WILDVOGEL. *diſſert. cit. cap. 7.* Quænam vero perſonæ conditiones morales

ſint,

ſint, expoſuit TABOR, *in tract. de tortura*. Et CARPZ. *l. c.* univerſalem ponit regulam, quod nempe omnes tormentis ſubjici poſſint, niſi qui ſpecialiter, vel ob defectum judicii, vel corporis debilitatem, aut etiam dignitatem, reperiuntur exempti. Nos Juris conſultis relinquimus conditiones morales atque politicas perſonæ. Quales vero perſonæ, propter defectum judicii, & corporis imbecillitatem, a tormentis ſint exemptæ, in præſenti examinabimus.

Abſolute a tortura, ſi non omnimode, tamen ad certum tempus liberantur 1.) *gravidæ*. Hac enim de re expreſſa lex reperitur *leg. 3. ff. de pœnis*. Ratio tam a foetus, quam matris parte eſt petenda. Foetui enim, qui adhuc in ventre eſt, non nocere debet calamitas matris. Maximum autem detrimentum ei imminere, ſi mater torqueatur, obſcurum eſſe non poteſt illi, qui conſiderat, quod fœtus per vaſa umbilicalia atque placentæ cum utero matris cohæreat, atque per ea nutrimentum ſuum capiat. Quod ſi igitur mater in ſcala pendere cogeretur, aut funibus, hinc, illinc, cum impetu, traheretur, vincula illa facile lacerarentur, ſicque embryo ſuo privaretur nutrimento. Ergo ad abortum neceſſario fœtus promovetur. Talis tortura neque ultimis menſibus, neque primis diebus poſt conceptionem permittenda. Ultimis menſibus fieri non poteſt, ob molem foetus, qui facile a levi & extraordinario motu matris læditur, teſte experientia. Nec primis menſibus hæc tortura locum invenit. Si enim famula illa, de qua HIPPOCRAT. *de Lib. de natura puerorum*, loquitur, ſeptimo a conceptu die abortum promovere potuit per ſaltum, multo magis per motus tormentorum hoc fieri poteſt. CARPZ. quidem putat, quod primis menſibus gravida torqueri poſſit ex hac debili ratione, quia foetus in tali gravida nondum animatus ſit. Aſt 1.) ille æque peccat, qui naſcentem deturbat animam, quam ille, qui

jam

jam natam ejicit. Inſuper ex antecedentibus jam notum eſt, quod omnes Medici recentiores, ſtatim poſt impraegnationem animam foetui accedere, ſtatuant. Sequitur ideo, quod nec territio verbalis in gravidis locum inveniat. Nam terror omni tempore abortum promovere poteſt. Quando autem abortus fit, non tantum foetus perit, ſed & mater in pericula mortis, vel graviſſimorum morborum, incidere poteſt, quæ vel ab hæmorrhagia, vel inflammatione, & ſubſequente uteri exulceratione, dependent.

A tortura immunes ſunt 2.) *Puerperæ*. Et quamvis *L. quæritur §. 2. ff. de ædilitio edicto*, ſanæ & integræ valetudinis pronunciantur; miſera tamen ſemper earum eſt conditio, teſte ipſa Sacra Scriptura. Debiles enim ſunt propter geſtationis moleſtias, debiles ſunt propter ſanguinis fluxum, quem Medici lochia vocant. Hinc, quam diu ſanguinis fluxus durat, diſponuntur per ſe ad febres, purpuram, hæmorrhagias uteri, inflammationes. Et quod terror purperas inſigniter lædere posſit, quotidiana oſtendit experientia. Ab JCtis quadraginta dies quidem asſignantur, intra quos purperas torqueri prohibetur; aſt & hic terminus non ſemper ſufficit ad reſtituendum uteri ſtatum naturalem, immo osſium innominatorum conniventiam, nihil dicam de morbis, a partu inprimis difficili interdum accerſitis, qui in longa ſatis temporis ſpatia interdum perdurant.

3.) *Lactantes* quoque a tortura liberantur. Nam 1.) infans læditur, quoniam debitum nutrimentum, nec in convenienti quantitate, nec qualitate, capere poteſt. 2.) Foemina ipſa enormiter læditur, partim quia facile a violenta ſuper ſcalis extenſione vaſa mammaria dilacerantur, partim quoniam hæmorrhagia uteri facile de novo excitatur, partim quia in epilepſiam, & alia gravisſima ſymptomata, hiſce ſubjectis communia, incidere poſſunt. 3.) Hactenus

nus in criminalibus uſu receptum fuit, quod non torqueantur homines, niſi jejuno ventriculo. Lactantes vero diu jejunia perferre nequeunt. Quando itaque, juxta JCtos, impaſtæ perſonæ tantum ſunt torquendæ, lactantes quoque ex hoc capite torturam perferre non poſſunt. Nam abſtinentia a potu & cibo in iis facile lipothymiam præſtat. Cum vero cibis nutritæ perſonæ ad torturam ducuntur, in illa quaſi ſuffocantur, vel vomitus, & excretiones alvi, ad minimum hunc actum ſolennem dehoneſtare poſſunt. 4.) Nec ipſa territio in lactantibus locum invenit. A terrore enim nervi, & vaſa omnia, criſpantur, & convelluntur, lacque in mamis coagulatur. Oriuntur inde nodi mammarum, tumores inflammatorii, imo plane cancroſæ exulcerationes, quæ cum horrendis ac lethalibus conjunguntur ſymptomatibus. Porro lac a terrore in virulentum ſane liquorem commutatur, qui, ab infante hauſtus, epilepſiæ autor eſſe poteſt. Errant ideo CARPZ. & BRVNNEMANN. qui levius lactantes torqueri poſſe arbitrantur, modo ſcilicet hac ratione alumno nihil nutrimenti decedat, quod per naturam tamen eſt impoſſibile.

4.) Nec *menſtruantes*, ſive illæ, quæ fluxu menſium laborant, facile torturæ ſubjiciuntur. Nam 1.) a leviſſimo dolore, terrore, aliove corporis affectu, facile fluxus irregularis contingit, ſicut etiam menſium ſuppreſſio, quæ deſinit poſtea vel in chloroſin, vel hydropem, vel phthiſin, aliave mortifera ſymptomata. 2.) Quando torquentur, facillime vaſa uteri, ſanguine turgida, ab extenſione illa violenta dilacerantur, & ſic in hæmorrhagiam lethalem incidere poſſunt.

5.) Immunes ſunt a tortura *infantes*, conſentientibus legibus *ff. de quæſtionibus*, imprimis quoniam perfectæ cognitionis & judicii haud ſunt capaces, nec intelligunt id, quod agunt, imo conſtitutio ipſa, ſive robur corporis, in

hiſce

hiſce ſubjectis torturam non admittit. Membra enim non ſunt ſatis ſolida. Hinc oſſa, ligamenta, vaſa ſanguifera, nervi & tendines facile in his ſubjectis læduntur, a quibus læſionibus mortifera interdum producuntur ſymptomata.

6.) Quoque immunes ſunt *decrepiti*, juxta legem *ſi quis in gravi*, §. *ignoſcitur ff. ad S. C. Syll.* Senes enim ſunt bis pueri, phyſice & medice, ideo quoque moraliter ac juridice. Corporis namque vires non tantum deficiunt, unde inclinant ad lipothymias, ſed & inſuper corpus poſſident aridum, unde oſſa, ligamenta, tendines & vaſa in tortura facile franguntur. Ne quidem territio in iis facile locum invenit, quia, ob debilitatem ſpirituum, facile incidunt in apoplexiam. Et, quod maximum, vigor mentis & judicii in ſenili ætate imminuitur. Hinc ab ipſis legibus infantibus & furioſis æquiparantur.

7.) Neque ii ſunt torquendi, in quibus mens ægrotat, quales ſunt *ſtolidi, ſtupidi, amentes, melancholici, maniaci,* quoniam in illis judicium & intellectus deficit.

8.) Huc pertinent *muti, ſurdi.* Hi enim fatuis annumerantur, quia auditus mentis porta eſt, per quam ipſe intellectus inſtruitur. Nec ex mutis confeſſionem veram judex extorquere poteſt. Imprimis vero muti, a nativitate tales, utplurimum ſenſu auditus deſtituuntur.

9.) *Valetudinarii, re vera tales,* neque territionem, neque ipſam torturam, ſine notabili morbi exacerbatione, perferre poſſunt. Tales ſunt *apoplectici, epileptici, phthiſici, hydropici,* ad *hæmorrhagiam* & *hæmoptyſin diſpoſiti.* Hi itaque omnes ab omni torturæ genere excipiuntur.

C. C. C. V. art. 59. expreſſe monet, quod rei valetudo, & naturæ debilitas, vel infirmitas, ſemper in quæſtione criminali a judice obſervetur. Hinc inquiſiti, pro diverſæ ſanitatis conditione, excipiuntur etiam a certis torturæ

 gradi-

gradibus atque ſpeciebus. 1.) Speciatim torturam ſcalæ perferre non poſſunt illi, *qui proximi ſunt annis pubertatis*, item, qui *in ſenili ætate conſtituti* ſunt. Nam, propter ligamentorum, tendinum & oſſium imbecillitatem, ejusmodi validam membrorum extenſionem, ſine enormi injuria ſanitatis perferre non poſſunt. Et in genere in omni torturæ gradu ejusmodi ſubjecta mitius tractantur.

2.) A polletris liberantur illi, qui *paronychia*, ſive tumore enormi inflammatorio afficiuntur. Si enim horum pollices comprimuntur, non tantum inflammatio augetur, ſed & gangræna, ſphacelus, imo caries oſſium, ita accceleratur.

3.) Quæſtio oritur, an illi, qui *chiragra* laborant, funiculis & polletris ſint torquendi, item, an *arthritici* ſint tortura ſcalæ afficiendi? Alii enim hic affirmantem, alii contra negantem amplectuntur ſententiam. Affirmativa placet GVIL. FABRIC. HILDANO, *cent. 1. obſ. 79.* qui refert, plurimos per torturam ab arthritide & podagra liberatos fuiſſe. Nos vero, cum celeberrimo AMMANNO, in *Med. Crit. p. 159.* torturam pro remedio medico non æſtimamus, nec podagricis torturam commendamus, potius affirmamus, quod, cum podagra ipſa ſit tortura, ergo afflicto non ſit addenda afflictio. CARDILVC. in *officin. ſanitatis, cap. 161.* egregiam de hoc morbo ſiſtit obſervationem: Deus, inquit, articulari morbo flagellat ignavos, luxurioſos, & caſtigat voluptuoſos, tradens plerosque inviſibili torturæ, ſive carnifici, nimirum podagræ, cujus tormentis, etiam in mollisſimis lectis, ſubjiciuntur, ut vix a corporeo carnifice pejus torqueri posſint; ipſi tamen tam ſtupidi ſunt, ut neque avertant, neque delicta ſua, uti alias in tortura convenit, confiteantur. Ab equuleo dimisſi in priſtinæ vitæ inſtituto pergunt, præterea que itidem ad torturam rurſus rapiuntur, donec tan-

dem in iisdem intereant. Utinam hocce monitum notent & obſervent omnes illi, qui libidinoſam exercent juventutem. Arthritici itaque cum inflammationibus articulorum ſint expoſiti, merito a tortura funiculorum & ſcalæ immunes manere debent, quoniam alias in majora inflammationum pericula incidere poſſunt.

4.) A tortura ſcalæ excipiuntur, qui *brachiorum fracturam, vulnera* & *ulcera* paſſa ſunt, quo pertinent illi, qui *fonticulos* geſtant. Dilacerantur enim ita brachia inprimis, ſi illa ab ulceribus antiquis, vel longo fonticulorum uſu, ſint emaciata. Vid. ZACCH. *L. 6. tit. 2. Qu. IV.* Porro ſi fractura oſſium laboraverunt, illa denuo facile franguntur, dum callus perfectam ſoliditatem oſſeam vix acquiſivit. His annumerantur *illi* merito, *qui in tibiis ulcera inveterata ſcorbutica, venerea, gummata gallica, tophos, tumoresve alios fungoſos gerunt.* Hi a compedibus merito liberantur. Item illi, quorum pedes ab *œdemate* tument, favente C. C. jam citata.

5.) A ſcalæ tormentis excipiuntur *illi, quibus caput conſtanter dolet.* Cum enim cephalalgia & cephalæa afflicti vix ambulare audeant, ob augmenta dolorum, multo magis tale quid exſpectandum, ſi concutiantur in tortura. His annumerantur merito *vertiginoſi,* qui ſub tormentis facile in apoplexiam incidunt, cum prodromus apoplexiæ vertigo eſſe ſoleat, item *epileptici,* juxta CARPZ. *pr. C. part. 3. qu. 18.* Si enim vera epilepſia adeſt, a tortura liberantur, & extraordinarie puniuntur, vel ſi incidunt durante tortura in epilepſiam, ſtatim a tortura remittuntur. Hinc Dn. Scabini Lipſienſes, in diſſ. WILDVOGEL. citata, p. 43. in hoc caſu ita reſpondebant: *Im Fall aber, bey der* Execution *dieſes Urthels,* Inquiſiten *die Schwere Noth anwandelte, iſt ſo fort damit einzuhalten.*

6.) A tortura ſcalæ excipiuntur *illi, qui morbo pectoris*

ris laborant, v. g. *phthiſi, aſthmate, dyſpnoea, vomica*; *tuſſi inveterata, diſpoſiti* item *ad hæmoptyſin, cordisque palpitationes*. Hi enim facile incidunt in ſuffocationem, vel momentaneum mortis periculum. Nam organa, jam læſa, a forti extenſione & quaſſatione facillime dilacerantur, empyemata, ſanguinis excretiones, inflammationes & ſuffocationes producuntur.

7.) *Debiles*, & *ad lipothymias diſpoſiti*, facile a tortura ſcalæ in ſyncopen incidunt, *gibboſi* in ſuffocationem, *hydropici* in mortis pericula. Ideo torturæ ſcalæ non ſubjiciuntur. Huc pertinent ſuo modo *obeſi*, ob metum ſuffocationis.

8.) *Hernioſi*, ſive ſit hernia ſcrotalis, ſive inguinalis, ſive umbilicalis, quando in ſcala torquentur, non tantum in vomitum incidunt, ſed & ſtrangulationem. Hernia enim incarcerata producitur, quæ miſerere mei, ſive ileum, poſt ſe relinquit.

9.) Collarii, ſic dicti, cruciatus perferre non poſſunt, absque vitæ & ſanitatis injuria, illi, qui *angina* laborant, aut quorum *tonſillæ* atque *parotides* glandulæ inflammatæ exiſtunt, vel ſuppuratæ, quo pertinent & illi, qui *ſtrumas* & *ſcrophulas* in gutture gerunt. Periculum enim eſt, ne inflammationes augeantur, vel de novo accedant, aut reſpiratio turbetur, aut ſuffocatio inducatur.

4. Qu. Quid ſtatuendum de corporis poenis afflictivis?

Nulla infimitas quidem ab ultimo ſupplicio reos immunes reddit; interim tamen interdum occurrunt conditiones perſonarum, quæ a judice non ſunt negligendæ.

Excipiuntur hinc ab ultimo ſupplicio 1.) *Juniores*, qui ſcilicet intra impubertatis annos ſunt conſtituti. *L. fere in omnibus ff. de regulis juris. L. Infans ff. ad leg. Corn. de ſicar.*

Quia

Quia enim delictum ex judicio & animo doloſo delinquentis æſtimatur; juniores autem perfectum judicium non poſſident: Ideo mitius puniuntur, niſi malitia ſuppleat ætatem, juxta *C. C. art. 164.*

2.) *Decrepiti,* quoniam mentis alienationem conjunctam habent, etiam mitius puniuntur. *L. 7. §. 3. ff. ad S. C. Silan.* Quo pertinent *furioſi, maniaci* & *melancholici, L. Infans ff. ad leg. Cornel.* In maleficiis enim voluptas ſpectatur, non exitus. Illa autem in allegatis perſonis rite dirigi nequit, non dicam, quod furore perciti ſuo furore ſatis puniantur. *L. 14. ff. de offic. præſidis.* CARPZ. *P. C. part. 3. Qu. 145.* quidem arbitratur, quod, ſi furioſi eo tempore crimina committant, quando adſunt eorum lucida intervalla, tunc participes hujus privilegii fieri nequeant. Sed quid de lucidis intervallis furioſorum ſit ſtatuendum, videbis in Illuſtr. THOMAS. diſſ. alibi citata, *de præſumtione furoris atque dementiæ.*

3.) Ab ultimo ſupplicio ad tempus excipiuntur *prægnantes,* juxta leges *ff. de pœnis. L. ſi prægnans ff. de ſtatu hominum,* ne ſcilicet innocens partus, cum matre, pereat, item *puerperæ,* quæ, juxta uſum modernum, non niſi exactis ſex ſeptimanis puniuntur.

4.) Pœnis corporis afflictivis mitius puniuntur *pueri, pubertati non proximi,* ob teneram corporis ſtructuram, item *ſenes* debiliores atque decrepiti. Nam poſſunt ita interire, quoniam posſident nervos debiles, ac corpus exſangue. Similis cauſa militat pro *invalidis,* atque ex morbo debilibus. Aut enim morbi ſopiti denuo excitantur, aut præſentes majora capiunt incrementa. In ſpecie autem ab amputatione narium excipiuntur illi, qui *ozoena,* aliove ulcere narium, laborant. Hoc applicari debet quoque ad illos, in quibus, propter crimina militaria, amputatio aurium eſt ſuſcipienda. Quando enim *ſtrumis, ſcrophulis, parotidibus*

tidibus, aut ulcere quodam, afficiuntur, tunc hæc mala facile exacerbantur. Denique, qui ex affectu articulorum ægrotant, amputationem manuum, absque vitæ periculo, ſuſtinere vix poſſunt.

Ad pœnas corporis afflictivas referri denique poteſt *exilium, relegatio* & *carcer*. Inter exilium & relegationem ſtatuitur differentia, quod exules libertatem habeant, ſeſe vel ad hanc, vel ad aliam regionem convertendi, relegati autem obſtringantur, permanere in certa tantummodo regione. Si itaque relegati aerem in illa regione perferre non poſſint, & in morbos incidant, tunc locus relegationis merito mutatur, monente ZACCHIA, *lib. 6. tit. 2. qu. 8.* Carcerem quod concernit, ille ad reos vel detinendos, vel puniendos, plerumque adhibetur. Quando autem in carcere aer peccat pravitate effluviorum, vel humiditate, vel frigiditate nimia, tunc merito mutatur, monente CARPZ. *part. 3. qu. 130.* Judices, inquit, caveant, ne miſeros reos detrudant in carceres horribiles atque immundos, id quod absque vitæ detrimento vix fieri poteſt: Nam per id interdum anſam præbent delinquenti, delictum majus in ſe ipſum perpetrandi.

S. D. L. & G.

INDEX

INDEX CAPITUM.

PRæfatio.
Cap. I. de ætatum diviſione.
Cap. II. de Primogenitis.
Cap. III. de neceſſaria fœtus ex utero matris, in partu mortuæ, exſectione.
Cap. IV. de virginitate.
Cap. V. de impraegnatione occulta.
Cap. VI. de impraegnatione affectata & ſimulata.
Cap. VII. de partu ſuppoſito, natorum item ſimilitudine & diſſimilitudine.
Cap. VIII. de tempore animationis fœtus.
Cap. IX. de partu perfecto & legitimo.
Cap. X. de abortu.
Cap. XI. de ſuperfœtatione.
Cap. XII. de mola.
Cap. XIII. de monſtris.
Cap. XIV. de hermaphroditis.
Cap. XV. de impotentia conjugali, imprimis in ſexu virili.
Cap. XVI. de impedimentis coeundi & generandi ex parte mulieris.
Cap. XVII. de morbis fictis, ſive ſimulatis.
Cap. XVIII. de morbis diſſimulatis, ſive celatis.
Cap. XIX. de peſte.
Cap. XX. de venenis & veneficiis.
Cap. XXI. de neceſſaria cadaverum inſpectione.
Cap. XXII. de vulnerum lethalitate.

Cap. XXIII. de lethalitate vulnerum ſingulorum organorum corporis humani.
Cap. XXIV. de infanticidio.
Cap. XXV. de tortura, & pœnis corporis afflictivis.

INDEX RERUM.

A.

ABdominis in puerperis rugoſitas unde? 67
viſcera quænam ſint? 200
Abortum promoventia remedia quæ ſint, & quomodo agant? 70
provocandi modi quomodo diſtinguantur? 73
ultimis geſtationis menſibus factum, quæ conſequantur ſymptomata? 70. 71
Abortus an provocandus, ut mater gravida a magno morbo morteque liberetur? 71. 72. 73
primis geſtationis menſibus factus, cur difficulter cognoſcatur? 69. 70
promoti pœna cur, ſecundum JCtos, levior, quam fœtus animati expulſi? 47
qualis? 46
promotus cur homicidium? 47
quid? 52. 65. 66
Achores in quibus ſubjectis contingat? 148
quid? 147
unde oriatur. ibid.
Adoleſcentem quo in caſu fidiculis ſubjicere liceat? 1
Aegilops quid? 152
Aer quomodo peſtis tempore purificandus? 158. 159
Aeris inquinatio unde? 158
putrefactio in quibus locis contingat? ibid.
unde? ibid.

de

de Aetatibus quæ apud Juris peritos in controverſiam vocentur? 1
quare in Medicina Legali tractandum ſit? 1. 2
Aetatis decrepitæ termini. 10
virilis ſynonymum. 7
Aetas decrepita quid ſit? 10
quid ſit? 2
virilis quid ſit. 7
Aetatum cognitio cur JCtis ſit neceſſaria? 1
diviſio. 1. 2. 3
limites quomodo apud JCtos determinentur? 2. 3
quomodo determinari debeant? ibid.
Alopecia quid? 147.
Amentes cur a tortura exemti? 251
ab Amputatione aurium quinam exemti? 255. 256
narium quinam exemti? 255
Angina laborantes cur a tortura collarii exemti? 254.
Anima quid? 47. 48
de Animæ cum corpore conjunctione ſententiæ variorum. 49. ſententia autoris. 50
Animæ præſentia, vel abſentia, ex quo concludi poſſit? 86
ſedes 48. 86. 94. 95. cur non ſit glandula pinealis? 48
Animalia, venenoſis cibis nutrita, an ſint venena? 172. 173
Antimonium an ſit venenum, & quidni? 67
Aphthæ venereæ quid? 152
Apoplectici cur a tortura exemti? 251
Apoplexiæ cognatum. 139.
remedia. 140
ſigna. 139
Aquæ mulſæ propinatio cur ſit ſignum fallax imprægnantiæ? 39
Arctitudo fœminæ an conjugium diſſolvat? 129
an ſanabilis? ib.
quomodo a clauſura differat? 129. 130

Area quid? 147
Arſenici ſynonymia. 166
Arſenicum flavum quomodo paretur? ib.
quid? ib.
quomodo fiat? ib.
rubrum quomodo paretur? ib.
Arteriarum carotidum vulnera an ſint lethalia? 209. 210
cervicalium vulnera cur ſint lethalia? 209
vulnera, in parte in acceſſibili contingentia, cur ſint abſolute lethalia? 192.
Arteriæ aſperæ vulnera an ſint lethalia? 210
hepaticæ vulnera cur ſint lethalia? 225
Arthritici cur a tortura funiculorum & ſcalæ exemti? 252. 253
Artuum vulnera an ſint lethalia? 231. 232.
Aſperæ arteriæ vulnera an ſint lethalia? 210
Aſthmate laborantes cur a tortura ſcalæ exemti? 253. 254
Auripigmentum quid? 166
unde afferatur? ib.
ab Aurium amputatione quinam exemti? 255. 256

B.

BAlnea cur peſtis tempore vitanda? 160
Baptiſmus an hermaphrodito conferendus, & cur? 108
an molæ conferendus? 84
an monſtro conferendus? 86. 95
hermaphroditi maſculi, pro fœmina baptizati, & v. v. an reiterandus ſit, & quidni? 108
in Brachiis fonticulos geſtantes cur a tortura ſcalæ exemti? 253
Brachiorum fracturam, ulcera, vulnera paſſi cur a tortura ſcalæ exemti? 253
Bruta an naſci poſſint ex hominibus? 87. 88
Bubo venereus quid? 150
quotuplex? ib.
Bubonum ſedes. 157

C.

Cachexia quomodo ſimuletur? 135
- ſimulata quomodo cognoſcatur? ib.
Cadaveris occiſi inſpectio an ſit neceſſaria, & cur? 177
telo lethifero ſubito occiſi, ſectio an ſit neceſſaria, & cur? 178. 179
Cancer quomodo ſimuletur? 134
Capillorum defluvium in quibus morbis & ſubjectis contingat? 147
Capitis contuſiones graviores cur ſint lethales? 106
dolore conſtante affecti cur a tortura ſcalæ exemti? 253
dolores quibus ſymptomatibus concomitentur? 137
fœtus læſio quibus modis fieri poſſit? 243
vulnera. Vide Vulnera capitis.
vulnerum effectus. 197
Carbunculi quid? 157
Carcer quando mutandus? 256
Carceris finis quotuplex? ib.
Caruncula urethræ unde oriatur? 150
Caſtrati an a matrimonio arcendi, & cur? 123
an a muneribus eccleſiaſticis arcendi,& cur? 123.124
an cum fœminis coire posſint, & cur? 123
an ſemen effundere poſſint, & quidni? 123
ex quo ſigno cognoſcantur? 127
qui dicantur? 121.
Caſtratio quotuplex? ib.
Caudicum nervorum, ſummitati humeri & femori implantatorum, vulnera an ſint lethalia? 208. 209
Cercoſis quid? 98
Cerebri vulnera an ſint lethalia? 204. 205
Chiragra laborantes cur a tortura funiculorum & polletrorum exemti? 252

Ciborum faſtidium cur ſit ſignum fallax imprægnantiæ? 37
Clauſura fœminæ quomodo ab arctitudine differat? 119
Clitoridis ſtructura. 98
Cobalthi officinarum ſynonymia. 166
Cobalthum officinarum quid? 165
unde afferatur. 166
Coemeteria cur extra urbes eſſe debeant? 158
Coitus cur tempore peſtis vitandus? 160
impedimenta ex parte fœminarum. 127
a Collarii tortura quinam exemti? 254
Conceptionis conſequentia. 74. 75
Conceptus poſterius an prius naſci poſſit, & cur? 11
ſecundi cur raro ſint vitales? 77
in Concubitu primo cur fœmina ſanguinem profundat? 25
Concubitus fœminæ primus cur doloroſus? ib.
Conjugii finis. 110
Conjugium quoto anno ineundum? 33
Contagium in quo conſiſtat? 144
quid? 143
quomodo corporis humani partes deſtruat? ib.
quomodo cum altero communicetur? ib.
Contuſiones capitis graviores cur ſint lethales? 106
circa laryngem, cartilaginem thyroidæam & arytenoideas an ſint lethales? 210. 211
fortes ſpinalis medullæ & thoracis cur ſint lethales? 107
teſtium an ſint lethales? 230. 231
Contuſionum teſtium remedium. ib.
ad Cordis palpitationes diſpoſiti cur a tortura ſcalæ exemti? 254
Cordis vulnera cur ſint lethalia? 213. 214. 215
Coſtarum fracturæ an ſint lethales? 213
Cranii fractura major cur ſit minus periculoſa? 203
vulnera cur non ſint lethalia? 201

Crypſor-

Crypſorchis an ad generationem aptus? 126
quid? ib.
Cynanthropia. Vide Rabies canina.

D.

Debiles cur a tortura ſcalæ exemti? 254
Decrepiti cur a tortura ſcalæ exemti? 251
cur mitius puniantur? ib.
Delirii chronici ſigna. 136
Delirium quotuplex? 135
Depoſitionis forma qualis eſſe debeat? 187. 188
Deus an ſit cauſa monſtrorum? 91. 92
Diaphragmatis vulnera an ſint lethalia? 218. 219
Dolor fictus quomodo cognoſcatur? 137. 138. 139
Dolore capitis conſtante affecti cur a tortura ſcalæ exemti? 253
Dolores partium externarum cur raro fingantur? 137
Doloris vehementis remedia. 139
ſymptomata. ib.
Dolorum capitis ſymptomata. 137
inteſtinorum ſymptomata. 138
pectoris ſymptomata. 137
renum ſymptomata. 138
ſpecies. ib.
ventriculi & veſicæ ſymptomata. ib.
Ductus hepatici vulnera an ſint lethalia? 226
thoracici vulnera cur ſint lethalia? 218
Duræ matris vulnera. Vide Vulnera duræ matris.
Dyſenteria quid? 145
Dyſpnoea laborantes cur a tortura ſcalæ exemti? 253. 254

E.

Ecſtaſis in quem finem fingatur? 140
Ectomiæ. Vide Caſtrati.
Elephantiaſis Arabum. Vide Lepra Græcorum.

Embryo

Embryo an reſpirare poſſit, & quidni? 19
an vitam ad tempus poſt mortem matris continuare poſſit, & cur? 15
cur lædatur tortura, matrem exercente? 248. 249
Ἐντελέχεια quid? 47
Ephelides cur ſint ſignum fallax imprægnantiæ? 37
Epilepſia ficta quomodo cognoſcenda? 140
Epileptici cur a tortura exemti? 251
Eunuchi cur fœminis accenſeantur? 107
Eunuchus quotuplex? 120
Exciſi. Vide Caſtrati.
Exilium quomodo a relegatione differat? 256
Exſecti. Vide Caſtrati.

F.

FAſcinatio quomodo fiat? 114
Faſtidium ciborum cur ſit ſignum fallax imprægnantiæ? 37
Febris conciliata quomodo cognoſcatur? 134
Hungarica quid? 145
Hungaricæ etymologia, ſymptomata, ſynonymia. ib.
quomodo concilietur? 135. 136
Febrium contagioſarum acutarum origo, ſigna. 146
Fidiculis ſubjicere adoleſcentem quo in caſu liceat? 1
Filia an in filium mutetur? 108. 109
Fœmina quando menſtrua primum patiatur? 5
Fœminæ arctitudo. Vide Arctitudo fœminæ.
clauſura quomodo ab arctitudine differat? 129
quando concipiendi potentiam accipiant & amittant? 41
quibus ex cauſis partum ſupponant? 40
quibus ex cauſis utero ſe gerere fingant? ib.
Fœtui, in utero deliteſcenti, cur noceat tortura, matrem exercens? 248

Fœtum

Fœtum debilitantes cauſæ quæ? 60. 61. 62
ex utero matris, in partu mortuæ, exſecans Medicus & Chirurgus, nec omnes ceremonias, alias in hac operatione uſitatas, obſeruans, an de crimine quodam accuſandus ſit, & quidni? 19. 20
excluſum fuiſſe vivum, unde cognoſcatur? 234. 235
manu violenta occiſum eſſe, unde cognoſcatur? 236 - 243
Fœtus animati expulſi pœna qualis? 46
animatus quis dicatur? ib.
capite excluſus, ex quibus cauſis mori poſſit? 241
convenienti modo non fotus, cur intereat? 243. 244
ex utero matris, in partu mortuæ, an exſecandus, & cur? 15. - 19
ex utero matris, in partu mortuæ, exſectio quasnam utilitates præſtet? 18
ex utero matris, in partu mortuæ, exſectio quomodo ſuſcipienda? 20
ex utero matris, in partu mortuæ, exſectionem quomodo ſuſceperint veteres? 19
humanus, belluino capite inſtructus, an ſit homo? 95
in animatum & non animatum diſtinctio an admittenda? 46. 47. cur phyſice non admittenda? 47
in animatum & non animatum diſtinctioni quid anſam dederit? ib.
in utero deliteſcens, cur lædatur tortura, matrem exercente? 249
in utero matris mortuæ adhuc vivi, ſigna. 15
in utero mortui, ſignum an ſint pulmones ſubmergentes? 239
maturus an ſervandæ matris cauſa occidendus? 71. 72
mortui inſpectio quomodo fieri debeat? 234 - 243

Fœtus mortui partus cur ſit difficilis ? 235
mortui pulmones cur interdum in aqua ſupernatent ? 240. 241
motus quando in utero percipi incipiat ? 46
non ſtatim a placenta uterina liberatus, cur intereat ? 243
partus cur retardetur ? 11
qui excluſus fuit vivus, ex quibus cauſis interdum non reſpiret ? 241. 242
pulmones cur interdum in aqua ſubmergant ? 241
pulmones cur ordinarie in aqua ſupernatent ? 238
qui ſeptimum menſem in utero nondum ſuperavit, an exſecandus, & cur ? 19
quibus modis capite lædi poſſit ? 243
interficiantur ? 236. 237
ſuffocari poſſit ? 243
quomodo in jure dividatur ? 46
ſeptimeſtres plurimi cur pereant ? 57
ſtrangulati ſignum ? 242
ſuffocati ſignum. 242. 243
de Fœtus ex utero matris, in partu mortuæ, exſectione an in Corpore Juris lex reperiatur, & ubi ? 15
Fonticulos in brachiis geſtantes cur a tortura ſcalæ exemti ? 253
Fractura cranii major cur ſit minus periculoſa ? 203
Fracturæ coſtarum an ſint lethales ? 213
vertebrarum colli, thoracis, lumborum, cum ſpinalis medullæ læſione conjunctæ, cur ſint lethales ? 107
Fracturam brachiorum paſſi cur a tortura ſcalæ exemti ? 253

Furioſi

Furioſi cur mitius puniantur? 255
judicium quomodo ab infantis judicio differat? 9

G.

GEmelli an ſibi invicem ægritudinem communicent? 1
quot gaudeant placentis uterinis? ib.
Gemellorum, ex matris utero exſectorum, uter prior natus præſumendus? 13. 14
ex matris utero exſectorum, is, qui primum in Chirurgi manus incidit, quidni prior natus præſumendus? 14
poſterius conceptus an prius naſci poſſit, & cur? 11
pulchrior quidni in ſtatu dubio prior natus præſumendus? 13
quis in ſtatu dubio prior natus præſumendus? 12
Gibboſi cur a tortura ſcalæ exemti? 254
Glandula pinealis cur non ſit ſedes animæ? 48
Glandularum meſenterii actio. 223
vulnera cur ſint lethalia? ib.
Gonorrhœa virulenta quid? 149. 150
Gravidæ cur a tortura ſcalæ exemtæ? 249
mortuæ ſigna an dentur? 16
Gulæ diſſectæ vulnus cur ſit lethale? 212
Gummata Gallica quid? 152
Gutta roſacea quid? 148

H.

ad HÆmoptyſin diſpoſiti cur a tortura exemti? 251. 254
Hæmorrhagiæ, ex venis & arteriis ſubclaviis, mammariisque, item vena ἀζύγῳ, vulneratis, dependentes, cur ſint lethales? 216
ad Hæmorrhagiam diſpoſiti cur a tortura exemti? 251
Harmonia præſtabilita an ſit cauſa monſtrorum? 92

Hepatis vaſa quænam ſint? 225
vulnera. Vide Vulnera hepatis.
Hermaphroditi an ſint monſtra? 102. 103
etymologia. 100
cauſæ. 100. 101. 102
an Hermaphroditi maſculi, pro fœmina baptizati, & v. v. baptiſmus reiterandus ſit, & quidni? 108
Hermaphroditis baptizandis an maſculinum, an fœmininum nomen tribuendum? ib.
in Hermaphroditis quomodo ſexus prævalentia dignoſcenda ſit? 103. 104. 105
Hermaphrodito affines perſonæ. 108
an Hermaphrodito, utroque organo ad generandum perfecte inſtructo, liceat utroque modo coire? 106
Hermaphroditus an ad matrimonium habilis ſit? 105. 106
an baptizandus, & cur? 108
an in foro teſtari queat, & quidni? 107
an munere publico fungi queat, & quidni? 107. 108
an ſuccedat in feudis, & quidni? 107
fœmina deſcribitur. 97
maſculus deſcribitur. ib.
maſculus & fœmina ſimul an detur? 98. 99. 100
quid? 96
quotuplex? 97. 98.
Hernia venerea. Vide Tumor teſtium.
Hernioſi cur a tortura ſcalæ exemti? 254
Homines an naſci poſſint ex brutis? 87. 88
Hydropici cur a tortura exemti? 251. 254
Hymen an detur? 22. 23
an in omnibus virginibus detur, & quidni? 23
quid? 22

I. Imagi-

I.

IMaginatio an potentiam ſeminis, effigiemque conceptus mutare valeat? 45
an ſit cauſa monſtrorum? 89. 90
quomodo in fœtum agat? 90
Impotentia coeundi quid? 111
generandi quid? ib.
Impotentiæ conjugalis cauſſæ. 111. ſeqq. 176
Imprægnantiæ ſigna an dentur? 34
quæ ſint? 35
ſignum fallax cur ſint ephelides? 37
cur ſit aquæ mulſæ propinatio? 39
cur ſit lac in mammis? 36
cur ſit faſtidium ciborum? 37
cur ſit orificii uteri interni conniventia? 39
cur ſit pica? 37
cur ſit ſuffumigatio aromatibus facta? 39
cur ſit vomitus matutinus? 37
Imprægnationem quibus caſibus diffiteantur fœminæ? 33. 34
ſimulantes, in quibus motus fœtus nondum apparet, an in cuſtodia tenendæ? 42
Imprægnationis ſimulatæ ſigna quæ? 41
Impuberes cur a ſupplicio ultimo immunes? 254. 255
cur a tortura ſcalæ exemti? 252
cur mitius puniantur? 255
Infans cur in juris negotiis furioſo comparetur? 3
cur loqui non cenſeatur? ib.
quis ſit? ib.
Infantem furioſo æquiparari, quo ſenſu dicatur? 4

Infantes cur a tortura exemti? 150. 251
Infantia quid ſit? 3. 4
Infantis judicium quomodo a furioſi judicio differat? 4
præ furioſo prærogativæ ubi recenſitæ ſint? ib.
ratio an ſit ſana & cur? ib.
Infantium vulnera cur ſint periculoſa? 196
Infibulatio quid? 118
Inſpectio cadaveris occiſi an ſit neceſſaria & cur? 177
poſt ſepulturam cur nullius ſit uſus? 184
quando & quomodo ſuſcipienda ſit? ib.
fœtus mortui quomodo fieri debeat? 234 - 243
in Inſpectione cadaveris cur Medicus notare debeat, quæ vidit? 187
occiſi quæ ſint facienda? 186. 187
Inſpectionem legalem cadaveris occiſi an Medicus ſolus inſtituere valeat, & cur? 180
ad Inſpectionem cadaveris occiſi an Medicus & Chirurgus, qui vulnerato vivo medebatur, adhibendus ſit? 181
an Medicus & Chirurgus juramento confirmandus ſit? ib.
an, præter Medicum, a magiſtratu ablegatum, etiam inquiſitus alium ablegare poſſit, & cur? 182
an ſenior, an junior Medicus adhibendus ſit? 180

ad

ad Inſpectionem cadaveris occiſi an unus, vel plures Medici & Chirurgi requirantur? 182
qualesMedici requirendi? 183
qualis locus requiratur? 184
ante Inſpectionem legalem cadaveris occiſi quæ ſint facienda? 184. 185
poſt Inſpectionem cadaveris occiſi quæ ſint facienda? 187
ad Inſpectionem legalem cadaveris occiſi quales perſonæ ſint neceſſariæ, & cur Medici, vel Chirurgi, Anatomiæ periti? 179
Inter inſpiciendum cadaver occiſi ſi lis oriatur, cuinam plus credendum? 181
Inteſtinorum dolores quibus ſymptomatibus concomitentur? 138
vulnera. Vide Vulnera inteſtinorum.
Juventus an a virili ætate diſtincta ſit, & quidni? 7
quid ſit? ib.
Juventutis jura, ſynonyma, temperamentum. ib.

L.

LAc in mammis cur ſit ſignum fallax imprægnantiæ? 36
puerperis quomodo a lacte, a menſium obſtructionibus ſuperveniente, dignoſcendum? 68
Lactantes cur a tortura exemtæ? 249. 250
Lactis in mammis defectus cur ſit ſignum fallax prægnantiæ ſimulatæ? 41. 42
Læſio capitis fœtus quibus modis fieri poſſit? 243
Læſiones uteri cur ſint periculoſiores geſtationis tempore, quam alio? 229
Læſionum, ſine integumentorum communium dilaceratione factarum, quænam ſint lethales? 232. 233

Leon-

Leontiaſis. Vide Lepra Græcorum.
Lepra Græcorum in quo conſiſtat ? 149
quid ? 148. 149
Lepræ Græcorum cognatum. 152
ſynonymia. 148. 149
Lethale quid ? 189. 190
Lethalitas vulnerum quomodo cognoſcatur ? 185
de Lethalitate vulnerum ſecundum quam regulam pronunciandum ſit ? 190. 191. 192
Lienis vulnera an ſint lethalia ? 226. 227
ad Lipothymias diſpoſiti cur a tortura ſcalæ exemti ? 254
Lippitudo oculorum quid ? 148
Lochiorum fluxus quamdiu duret ? 67
quomodo a fluxu menſium dignoſcendus ? ib.
unde oriatur ? ib.
Lues venerea quid ? 149
Luis venereæ cognatum ? 152
ſpecies & ſynonymia. 149

M.

MAculæ faciei cur ſint ſignum fallax imprægnantiæ ? 36. 37
Mammarum ſoliditas an virginitatem probet, & quidni ? 27
turgeſcentia in gravidis unde ? 36
Mania ſimulata quomodo cognoſcatur ? 136. 137
Maniaci cur a tortura exemti ? 251
cur mitius puniantur ? 255
qui ? 136
Mares quando generandi potentiam accipiant & amittant ? 41
Maſticatoriorum balſamicorum ſpecies. 160
Matre mortua an actum quoque ſit de vita embryonis, & quidni ? 15

Matri-

a Matrimonio an arcendi ſint morbo hæreditario affecti? (152.153
Matrimonium quo anno ineundum? 35
ad Matrimonium an hermaphroditus ſit habilis? 105. 106
Mediaſtini vulnera cur ſint lethalia? 217
Medici cur venenorum perfectam habere debeant noti- (tiam? 161
Melancholia quid? 135. 136
ſimulata quomodo cognoſcatur? ib.
Melancholici cur a tortura exemti? 251
cur mitius puniantur? 255
Menſes fluentes quid ſignificent? 32
quo tempore fluere incipiant? 5. 33
Menſium fluxu laborantes cur a tortura exemtæ? 250
fluxus quamdiu duret? 67
quomodo a ſanguinis per pudenda muliebria effluxu, poſt puerperium contingente, dignoſcendus? ib.
unde oriatur? ib.
Menſtrua. Vide Menſes.
Mentula, juſto brevior, an imprægnationem impediat, & (quidni? 117. 118
Mentulæ vitia quænam? 114. ſeqq.
Mercurius dulcis quando ſine noxa aſſumatur? 165
Meſenterii vaſa quænam ſint? 223
vulnera an ſint lethalia? ib.
Metus cur peſtis tempore abdicandus? 160
Mola an abſque imprægnatione generari poſſit? 83
an baptizanda? 84
an in caſtis generari poſſit? 79. 81. 83
quid? 78
quomodo ex ovulo, a ſemine virili actuato, & non actuato, generari poſſit? 80
quomodo ex ſanguine uterino generari poſſit? 79
de Mola quibus de cauſis in foro Juridico & Medico quæſtio oriatur? 78

Molæ cauſæ. 79
  ſigna an dentur? 83
    quænam ſint? 83. 84
Molam gerens an privilegiis gaudeat prægnantium? 84
Molarum differentiæ. 81. 82
Monorchis an generare poſſit, & cur? 124. 125
de Monſtris ubi in foro Juridico & Theologico agatur? 85
Monſtrorum cauſa. 89-93. 102.
in Monſtrorum formatione an erret anima rationalis, an ſenſitiva? 86
Monſtrum an baptizandum? 86. 95
  an occidendum? 95. 96
  an ſit vitale? 94
  an ſuccedat in hæreditatem? 95
  bicorporeum an ſit homo duplex? 96
  cur partu difficili excludatur? 94
  cur plerumque ante partum pereat? ib.
  cur plerumque per abortum excludatur? ib.
  quid? 85. 86
  quodnam anima rationali præditum ſit, quodnam minus? 94
  quomodo generetur? 93. 94
  quotuplex? 86-89
Morbi an conjugium diſſolvant? 113
  contagioſi acuti quinam ſint? 144. 145. 146
    chronici quinam ſint? 146. 147
    quinam ſint? 143
    quotuplices? 144
  hæreditarii an dentur? 152
  in quem finem celentur? 142
  pectoris quinam ſint? 254
  venerei partiales, quinam ſint? 149. 150
    totales quinam ſint? 150. 151. 152.

Mor-

Morbilli quid? 144
Morbo hæreditario affecti an a conjugio arcendi? 152. 153
pectoris laborantes cur a tortura ſcalæ exemti? 253. 254
Morborum, a venenis ortorum, ſigna an dentur? 173. 176
quinam celentur? 142
quinam ſimulentur? 131-141
ſimulatio ex quibus cauſis fiat? 130. 131
Morboſorum vulnera cur ſint lethalia? 196
Morbus fictus, ſive ſimulatus, quomodo a vero diſtinguendus ſit? 131
Morbus S. Lazari. Vide Lepra Græcorum.
Mortis, a venenis ortæ, ſigna. 575
Muſculorum cordis vulnera an ſint lethalia? 214
thoracis vulnera an ſint lethalia? 212
Muti cur a tortura exemti? 251

N.

NÆvi materni unde? 45
a Narium amputatione quinam exemti? 255
Natorum ſimilitudo unde? 43. 44
Nervorum intercoſtalium & paris vagi vulnera an ſint lethalia? 220
Nuptiæ quo tempore inſtituendæ? 33

O.

OBeſi cur a tortura ſcalæ exemti? 254
Obſeſſionis ſigna. 141. 142
Oculorum lippitudo quid? 148
Oeſophagi vulnera. Vide Vulnera oeſophagi.
Omenti vulnera an ſint lethalia? 224. 225
Ophiaſis quid? 147
Orificiorum ventriculi vulnera cur ſint lethalia? 220. 221
Oſtentum. Vide Portentum.
Ovulum, a ſemine virili actuatum, & non actuatum, quomodo in molam abire poſſit? 80

Ozœna quid? 152

P.

Pancreatis Virſungi vulnera cur ſint lethalia? 224
Papillarum in mammis color roſeus an virginitatem probet, & quidni? 27
Parotidibus affecti cur ab amputatione aurium excipiantur? 255. 256
glandulis inflammatis, vel ſuppuratis, laborantes cur a tortura collarii exemti? 254
Partes corporis humani. Vide Corporis humani partes.
Partium externarum dolores cur raro fingantur? 137
inacceſſibilium vulnera an ſint lethalia? 194. 195
membranoſarum, tendinoſarum, nervoſarum, ex meris vaſculis compoſitarum, vulnera cur ſint periculoſa? 194
nobilium vulnera cur ſint lethalia? 195
de Partu, ante menſem ſeptimum facto, quid ſtatuendum? 55
decimeſtri & duodecimeſtri quid ſtatuendum? 62. ſeqq.
octimeſtri quid ſtatuendum? 57
ſeptimeſtri quid ſtatuendum? 62
undecimeſtri quid ſtatuendum? ib.
Parturientes quibus modis lædantur? 230
Partus duodecimeſtris an ſit legitimus? 63
cauſæ. 62. 63
fœtus cur retardetur? 11
mortui cur ſit difficilis? 235.
intempeſtivi conſequentia. 62
legitimus quid? 52
maturitas unde noſcenda? 59. 60
olim factus, cur difficulter cognoſcatur? 68
perfecti ſynonymum. 53
perfectus quid? ib.
quibus de cauſis ſupponatur? 43
quid? 52. 65

Partus

Partus, recens facti, ſigna? 66. 67
ſuppoſiti ſigna. 43
tempus an ſit certum? 53
ordinarium. ib.
tredecim menſium, & ultra, an poſſibilis? 63. 64
vitalis quid? 52
vivi ſynonyma. ib.
vivus quid? ib.
undecimeſtris an ſit legitimus? 63
cauſæ. 62. 63
Pectoris dolores quibus ſymptomatibus concomitentur? 137
morbus. Vide Morbus pectoris.
Penis corporum nervoſorum vulnera cur ſint periculoſa? 231
retractio unde? 115
Pentorchis an alios potentia coeundi ſuperet? 115. 116
Percuſſio circa regionem epigaſtrii cur ſit lethalis? 199
Percuſſiones circa laryngem, cartilaginem thyroidæam & arytenoideas an ſint lethales? 210. 211
Pericardii vulnera cur ſint lethalia? 215
de Peſte ſuſpecti an ante quadragenam in rempublicam admitti poſſint? 155
quamdiu e republica excludendi? 154
Peſtis effectus. 144
quid? ib.
remedia præſervativa. 157 - 160
ſigna. 157
tempore cur a balneis, coitu & purgantibus abſtinendum? 160
cur cryptæ ſubterraneæ non aperiendæ? 158
quæ alimenta aſſumenda? 160
quæ alimenta vitanda? 159
quæ merces excludendæ? 155. 156

Peſtis tempore quomodo aer purificandus? 158. 159
Phimoſis quotuplex? 115. 116.
venerea cur veſicula cryſtallina dicatur? 150
Phthiſici cur a tortura exemti? 251. 254
Phthiſis quid? 147
Pica cur ſit ſignum fallax imprægnantiæ? 37
quot Placentis uterinis gemelli gaudeant? 11
Plexuum nervoſorum vulnera an ſint lethalia? 208
Pœna mitior quibus obtingat? 255. 256
quid? 244
a Polletrorum tortura quinam exemti? 252
Porrigo quid? 148
Portentum quid? 85. 87
Poſthumi cur patri magis ſimiles, quam alii liberi? 45
Prægnantes cur a ſupplicio ultimo ad tempus exemtæ? 255
Prægnantiam quibus ex cauſis fœminæ fingant? 43
Prægnantis urina qualis? 38
Primogenitus cur prior natus a Jureconſultis habeatur? 12
quis dicatur? 11. 12
Privilegiis prægnantium an gaudeat mulier, molam gerens? 84
Pſora quid? 148
Pſorophthalmia quid? ib.
Pubertas quid ſit? 5
Pubertatis initium. ib.
ſigna quæ? 5. 6
ſynonyma. 5
Pudendagra quid? 148
Pudendorum muliebrium tumor œdematoſus in puerperis unde? 67
Pueri cum furioſo comparatio quousque extenſa ſit? 4
ſtuprati ſigna. 31
Pueris cur teſtamentum condere non liceat? 4

Pueris cur teſtimonium dicere non liceat ? ib.
Pueritia quid ſit ? ib.
Pueritiæ diviſio, finis, initium, ſynonyma. ib.
Puerorum actus cur non ſint validi ? ib.
tenerorum vulnera cur ſint periculoſa ? 196
Pueros furioſis æquiparari, quo ſenſu dicatur ? 4
Puerperæ cur a tortura exemtæ ? 249
Pulchritudinis cauſa. 12
Pulmones fœtus mortui cur interdum in aqua ſupernatent ? 240. 241
qui excluſus fuit vivus, cur interdum in aqua ſubmergant ? 241
cur ordinarie in aqua ſupernatent ? 238
ſubmergentes an ſint ſignum fœtus, in utero mortui ? 239
Pulmonum fœtuum docimaſia in aqua quibus cautionibus inſtituenda ſecundum Beyerum ? 238. 240
Pulſus quomodo mutetur ? 132
Puncturæ exiguæ ſpinalis medullæ cur ſint lethales ? 107
Purgantia cur peſtis tempore vitanda ? 160
Purpura alba quid ? 145
quid ? ib.
Purpuræ albæ ſynonymia. ib.
ſynonymia. ib.

R.

Rabiei caninæ origo, ſynonymia. 146
Rabies canina quid. ib.
Receptaculi chyli lumbaris vulnera cur ſint lethalia ? 218
Recutitio an ſit poſſibilis ? 119
ex quibus ſignis cognoſcatur ? 119. 120

Rele-

Relegatio quomodo ab exilio differat? 256
Relegationis locus quando mutandus? ib.
Renum dolores quibus ſymptomatibus concomitententur? 138
vulnera an ſint lethalia? 227
Rhagades quid? 152
Robur quotuplex? 12

S.

SAcchari Saturni effectus. 167. 168
Saccharum Saturni cur caute adhibendum? 168
ex qua materia paretur? 167
Salivæ crebrior excretio quomodo promoveatur? 160
Sanguinis ex pudendo muliebri effluxus in, vel poſt coitum an ſignum ſtupri violenti ſit? 28
per pudenda muliebria effluxus, poſt puerperium contingens, quomodo a fluxu menſium dignoſcendus? 67. unde oriatur? ib.
Sanitas quid? 113
Σατυριασμός. Vide Lepra Græcorum.
Scabiei ſpecies. 147. 148
Scabies Gallica. Vide Lues venerea.
humida quid? 148
quid? 147
a Scalæ tortura quinam exemti? 252. 253. 254
Scorbutus in quibus regionibus imprimis graſſetur? 146
in quo conſiſtat? ib.
quæ mala pariat? ib.
Scrophulas in gutture gerentes cur a tortura collarii exemti? 254
Scrophulis affecti cur ab amputatione aurium exemti? 255. 256
Sectio cadaveris occiſi cur uſitatis cultris Anatomicis inſtituenda ſit? 186

Sectio

Sectio cadaveris occiſi quomodo inſtituenda ſit? ib.
Sectio cæſarea primi generis an abſolute lethalis, & quidni? 18
in Sectione cadaveris occiſi cur etiam ventres non vulnerati diſſecandi ſint? 186. 187
Semen maſculinum minus activum unde? 61
Semen muliebre, quomodo in molam abire poſſit? 80
Seminis virilis ubertas an ſit cauſa monſtrorum? 93
Semiviri. Vide Caſtrati.
Senectus in quot partes dividatur? 9
quid ſit? 7
Senectutis formalitas, jura, termini. 8
Senes an generare & concipere valeant? 9
an inter infirmos cenſendi ſint? ib.
cur a tortura exemti? 251. 252
decrepiti cur mitius puniantur? 255
Senum affectus. 10
vulnera cur ſint periculoſa? 196
Sepultura in templis cur illicita? 158
Serpigo quid? 148.
Sexum maſculinum quænam partes forment, quænam fœmininum? 103. 104
Sexus mutatio an detur? 108. 109
Siderum influxus an ſit cauſa monſtrorum? 92. 93
Similitudinis natorum cauſa. 43. 44
Sinuum duræ matris vulnera cur ſint lethalia? 204
Sodomitici congreſſus hominum cum brutis an ſint cauſa monſtrorum? 92
Smalta quomodo paretur. 166
Smaltæ ſynonymia. ib.
Spado quid? 121. 122
Spinalis medullæ exiguæ puncturæ & fortes contuſiones cur ſint lethales? 107

Spinalis medullæ vulnera an ſint lethalia? 107. 205
cur ſint lethalia? 107
Sterilitatis cauſæ. 176
Sterni vulnera in ſuperficie interna cur ſint lethalia? 217
Stolidi cur a tortura exemti? 251
Strangulati fœtus ſignum. 242
Strumas in gutture gerentes cur a tortura collarii exemti? 254
Strumis affecti cur ab amputatione aurium exemti? 255. 256
Supidi cur a tortura exemti? 251
Stupri, in puerum commiſſi, ſigna? 31. 32
violenti effectus. 28
ſignum an ſit ſanguinis ex pudendo muliebri effluxus in, vel poſt coitum? 28
Stuprum in quos committatur? 31
violentum an maſculus virgini nubili inferre poſſit? 28
Sudor Anglicanus quid? 145
Suffocati fœtus ſignum. 242. 243
Suffocatio fœtus quibus modis fieri poſſit? 243
Suffumigatio cur ſit ſignum fallax impraegnantiæ? 39
Superfœtatio an detur? 74. 75
in quibus ſubjectis & quomodo fiat? 75. 76
quid? 73
quo tempore fiat? 76
Superfœtationis modus cur difficulter cognoſcatur? 75
ſigna an dentur? ib.
tempus an computari poſſit, & quidni? 77
a Supplicio ultimo quinam exemti? 254
Surdi cur a tortura exemti? 251
Syncope ficta cur ſtatim cognoſcatur? 139
quid? ib.
Syncopes cognatum, ſigna. ib.
remedia. 140

Tendi-

T.

TEndinum majorum vulnera cur ſint lethalia? 232
Territio cur in lactantibus & puerperis locum non inveniat? 250
cur in ſenibus locum non facile inveniat 251
quid & quotuplex? 246
realis quomodo fiat? ib.
verbalis cur in gravidis locum non inveniat? 249
quomodo fiat? 246
Terroris effectus in fluxu menſium laborantibus & lactantibus. 250
in puerperis. 249
Teſticondus. Vide Crypſorchis.
Teſticuli venerei origo, ſynonymia. 150
Teſtium vitia quænam? 120. ſeqq.
vulnera & contuſiones. Vide Vulnera teſtium, Contuſiones teſtium.
Tetrorchis an alios potentia coeundi ſuperet? 125. 126
Thlibiæ qui dicantur? 121
Thladiæ, Thlaſiæ qui dicantur? ib.
Thoracis contuſiones fortes cur ſint lethales? 219. 220
vulnera. Vide Vulnera thoracis.
Tinea quid? 147
Tonſillis inflammatis, vel ſuppuratis, laborantes cur a tortura collarii exemti? 254
Tortura nocturna quid? 152
quid? 244
quomodo inſtituenda? 245
quotuplex? 245, 246
a Tortura collarii quinam exemti? 254
cur exemtæ gravidæ? 248

a Tortura exemtarum perſonarum conditiones phyſicæ quænam ſint? 248 - 254
polletrorum quinam exemti? 252
ſcalæ quinam exemti? 252. 253. 254
in Tortura dictanda quid ſpectandum? 9
Torturæ ſtricte ſumtæ gradus. 246. 247
ſubjectum? 247 - 254. cur non omnes perſonæ? 247. cur ſolæ perſonæ impaſtæ? 250
ſynonymia. 244. 245
circa Torturam quodnam ſit officium judicis? 247
Trachææ, ſub claviculis, & in thorace reconditæ, vulnera cur ſint lethalia? 211
Triorchis an alios potentia coeundi ſuperet? 125. 126
Trunci nervoſi, organis vitalibus motus & ſenſus præſtantes, cur non abſcindendi? 208.
Truncorum nervoſorum, organis vitalibus motus & ſenſus præſtantium, vulnera an ſint lethalia? 208
Tumor quomodo concilietur? 139
Tumoris teſtium origo, ſynonymia. 150
Tuſſi inveterata laborantes cur a tortura ſcalæ exemti? 253. 254

V.

VAginæ rugoſitas & arctitudo
cur deſtructa ad priſtinum interdum redeat tonum? 24
cur non ſemper deſtruatur uno alteroque congreſſu? ib.
quam variet? 24
unde? 23. 24
uteri dilatatio in puerperis unde? 67
Valetudinarii cur a tortura exemti? 251
quinam ſint? ib.
Variola magna quid? 152
Variolæ quid? 144

Vaſa bi-

Vaſa biliaria quænam ſint? 225
ſanguifera cur ſint ad vitam abſolute neceſſaria? 216
Vaſorum biliariorum vulnera an ſint lethalia? 225. 226
cordis communium (arteriæ magnæ, arteriæ pulmonalis, venæ cavæ, venæ pulmonalis) vulnera cur ſint lethalia? 216
coronariorum cordis vulnera? 213, 224
intercoſtalium vulnera cur ſint lethalia? 217
lacteorum ſecundi generis vulnera cur ſint lethalia? 224
ſanguiferorum meſentericorum vulnera cur ſint lethalia? 223
ſpermaticorum vulnera an ſint lethalia? 230
Venæ cavæ & portæ vulnera cur ſint lethalia? 225
Venarum cervicalium vulnera cur ſint lethalia? 209
jugularium vulnera cur ſint lethalia? 209. 210
Venena animalium quænam ſint? 171. 172. 173
applicandi modus quotuplex? 163
extus applicata an tanta celeritate agere valeant, quanta intus applicata? 162. 163
mineralium cur aſſumta ſtatim agant? 163
quænam ſint? 164 - 169
quænam ſint? 163. 164
quotuplicia? 163
vegetabilium cur commode propinari poſſint? 170. 171
quænam ſint? 170
Veneni præſentia in corpore humano quomodo cognoſcatur? 174
Venenorum animalium effectus. 171. 172
effectus an aliis morbis ſint communes? 173
quinam ſint? ib.
emmenagogorum ſpecies. 171

Venenorum perfectam notitiam cur habere debeant Medici? 161
Venenum, improprie tale, ſive non mortiferum, quid? ib.
pestiferum a quibus corporibus recipiatur? 155. 156
proprie tale, ſive mortiferum, quid? 161
quid & quotuplex? ib.
Ventriculi dolores quibus ſymptomatibus concomitentur? 138
vulnera an ſint lethalia? 220. 221. 222
vulnerum effectus. 197
Ventriculorum cordis vulnera cur ſint lethalia? 213
Ventris impraegnationem ſimulantium inſpectio quomodo ſuſcipienda ſit? 42
inſpectio quibus committenda ſit, & quidni ſolis obſtetricibus? 29. 30
quomodo ſuſcipienda ſit?
tactum recuſare, an in puellæ examinandæ ſit arbitrio? 31
tumores, a morbo producti, quomodo ab iis, qui impraegnationem teſtantur, dignoſci poſſint? 35
Vermiculi in ſemine an ſint cauſa monſtrorum? 93
Verrucæ venereæ quotuplices? 152
Verrucarum venerearum ſedes. 151
Vertebrarum colli, thoracis, lumborum fracturæ, cum ſpinalis medullæ læſione conjunctæ, cur ſint lethales? 107
Vertiginoſi cur a tortura ſcalæ exemti? 253
Veſicæ dolores quibus ſymptomatibus concomitentur? 138
felleæ vulnera an ſint lethalia? 225. 226
vulnera. Vide Vulnera veſicæ.
Veſicularum ſeminalium vulnera cur ſint periculoſa? 231
Vibices quid? 157
Violenta manu occiſum eſſe fœtum, unde cognoſcatur? 236 - 243

Virginitas quibus mediis reſtitui poſsit? 30. 31
quid & quotuplex? 20
Virginitatis, pluribus congresſibus recens læſæ, ſigna. 27. 28
ſigna an dentur? 21. 22
dubia quæ? 26. 27
quæ? 22 - 26
ad Virginitatis examen qui requirendi ſint? 29. 30
in Virginitatis examine inſtituendo ad quæ attendendum ſit? 27
Virgo dormiens an inſcia impraegnari poſsit? 25
quidni ſit nubilis, antequam menſtrua patiatur? 32
Viſcera abdominis quænam ſint? 220
Vlcera brachiorum pasſi cur a tortura ſcalæ exemti? 253
Vlcerum cruſtoſorum cauſæ. 176
præputii, glandis atque freni effectus. 150
Vlcus fictum quomodo a vero dignoſcatur? 134. 135
Vomica laborantes cur a tortura ſcalæ exemti? 253. 254
Vomitus matutinus cur ſit ſignum fallax impraegnantiæ? 37
quid? 165
Vreterum vulnera cur ſint lethalia? 228
Vrina craſſa & turbida, ac cum ſedimento farinaceo mixta, cur ſit ſignum fallax impraegnantiæ? 38. 39
prægnantis qualis? 38
tenuis an virginitatem probet, & quidni? 27
Vrinæ ſibilus an virginitatem probet, & quidni? ib.
Vteri læſiones cur ſint periculoſiores geſtationis tempore, quam alio? 229
Vterus cur pars ſit, ad vitam deſtinata? 229
Vulnera anguſta & profunda cur ſint periculoſa? 193
arteriæ hepaticæ cur ſint lethalia? 125
arteriarum carotidum an ſint lethalia? 209. 210
cervicalium cur ſint lethalia? 209 in parte inaccesſibili contingentia, cur ſint abſolute lethalia? 192

Vulnera

Vulnera artuum an ſint lethalia ? 231. 232
aſperæ arteriæ an ſint lethalia. 210
baculo grandiori facta, an ſint per ſe lethalia ? 198
capitis an ſint lethalia. 200 ſeqq.
quænam ſint ? 200
quando fiant lethalia ? 202. 203
caudicum nervoſorum, ſummitati humeri & femori implantatorum, an ſint lethalia ? 208. 209
brachiorum paſſi cur a tortura ſcalæ exemti ? 253
cerebelli cur ſint lethalia ? 205
cerebri an ſint lethalia ? 204. 205
colli lethalia quænam ſint ? 209
cordis an ſint lethalia ? 213. 214. 215
corporum nervoſorum penis cur ſint periculoſa ? 231
cranii cur non ſint lethalia ? 201
cum contuſione & dilaceratione facta, cur ſint peſſima ? 193. 194
diaphragmatis an ſint lethalia ? 218. 219
ductus hepatici an ſint lethalia ? 226
thoracici cur ſint lethalia ? 218
duræ matris an ſint lethalia ? 203
per ſectionem inflicta, cur ſint minus periculoſa, ac cum contuſione & dilaceratione conjuncta ? 203. 204
gladio acuto facta, an ſint per ſe lethalia ? 198
glandularum meſenterii cur ſint lethalia ? 223
hepatis cur ſint lethalia ? 225
quotuplicia ? 225
infantium tenerorum, puerorum & ſenum cur ſint periculoſa ? 196
inſtrumentis venenatis facta, cur ſint lethalia ? 194

Vulnera inteſtinorum cur difficillime conſolidentur? 222
cur ſint lethalia? ib. quotuplicia? ib.
intra naſum & oculorum angulum majorem per cranium in cerebrum penetrantia, cur ſint lethalia? 106
lienis cur ſint lethalia? 226. 227
mediaſtini cur ſint lethalia? 217
meſenterii an ſint lethalia? 223
morboſis inflicta, cur ſint lethalia? 196
muſculorum cordis cur ſint lethalia? 214. thoracis an ſint lethalia? 212
nervorum intercoſtalium & paris vagi an ſint lethalia? 220
nervoſorum plexuum an ſint lethalia? 208
œſophagi an ſint lethalia? 211. 212. transverſalia cur ſint perículoſiora longitudinariis? 212
omenti an ſint lethalia? 224. 225
orificiorum ventriculi cur ſint lethalia? 220. 221
pancreatis Virſungi cur ſint lethalia? 224
partium inacceſſibilium an ſint lethalia? 192. 194. 195. membranoſarum, tendinoſarum, ex meris muſculis compoſitarum, cur ſint periculoſa? 194. nobilium cur ſint lethalia? 195
per ſe lethalia quænam ſint? 193-200
pericardii cur ſint lethalia? 215
permagna cur ſint lethalia? 193
profunda & anguſta cur ſint periculoſa? 193. profunda ſpinalis medullæ cur ſint lethalia? 207
pulmonum an ſint lethalia? 217. 218
quæ mox mors ſequitur, an ſint per ſe lethalia? 199. 200
receptaculi chyli lumbaris cur ſint lethalia? 218
renum an ſint lethalia? 227

Vulnera rotunda cur ſint periculoſa? 194
ſclopetis facta, cur ſint lethalia? ib.
ſinuum duræ matris cur ſint lethalia? 204
ſpinalis medullæ an ſint lethalia? 205. 207
ſterni in ſuperficie interna cur ſint lethalia? 217
telo lethifero facta, an ſint per ſe lethalia? 198
tendinum majorum cur ſint lethalia? 232
teſtium an ſint lethalia? 230. 231
thoracis, ad cavitatem ejus penetrantia, an ſint lethalia? 212. 213. thoracis, cum fracturis coſtarum conjuncta, an ſint lethalia? 213
tracheæ, ſub claviculis & in thorace reconditæ, cur ſint lethalia? 211
truncorum nervoſorum, organis vitalibus motus & ſenſus præſtantium, an ſint lethalia? 208
vaſorum biliariorum an ſint lethalia? 225. 226. cordis communium (arteriæ magnæ, arteriæ pulmonalis, venæ cavæ, venæ pulmonalis) cur ſint lethalia? 216. coronariorum cordis cur ſint lethalia? 213. 214. intercoſtalium cur ſint lethalia? 217. lacteorum ſecundi generis cur ſint lethalia? 224. ſanguiferorum meſentericorum cur ſint lethalia? 223. ſpermaticorum an ſint lethalia? 230
vehementibus ſymptomatibus comitata, an ſint lethalia? 197
venæ cavæ & portæ cur ſint lethalia? 225
venarum cervicalium cur ſint lethalia? 209. jugularium an ſint lethalia? 209. 210
ventriculi an ſint lethalia? 220. 221. 123. ventriculi ex quibus cauſis extraordinarie conſolidentur? 221. 222.
ventriculorum cordis cur ſint lethalia? 213

Vulnera veſicæ an ſint lethalia? 228. 229. quotuplicia? 228
veſicæ felleæ an ſint lethalia? 225. 226
veſicularum ſeminalium cur ſint periculoſa? 231
ureterum cur ſint lethalia? 218
Vulneratus an ex ſymptomatibus, an ex vulnere perierit, quomodo cognoſcatur? 197
Vulneris, utplurimum lethalis, ſynonymia. 188
Vulnerum capitis effectus? 197
lethalitas quomodo cognoſcatur? 185
ſymptomata an ſint lethalia? 197
quotuplicia? ib.
teſtium remedium 230. 231. ventriculi effectus. 197
de Vulnerum lethalitate ſecundum quam regulam pronunciandum ſit? 190-193
Vulnus, enormem effuſionem humorum vitalium in parte inacceſſibili præſtans, cur ſit lethale? 191. gulæ diſſectæ cur ſit lethale? 212. lethale quotuplex? 189. 190. per accidens lethale quid? 188. per ſe lethale quid? 189. 190. periculoſum quid? 188. vulnus quid? 188. ſimpliciter & abſolute lethale quid? 190. utplurimum lethale quid? 188

INDEX AVCTORVM.

A.

ADami. 17
Aegineta. 121
Albericus. 3
Albertus M. 110
Amatus Luſitanus. 113. 114
Ariſtoteles. 47. 54. 228
Ammannus. 28. 56. 63. 72. 119. 188. 189. 204. 252
Aretinus. 31
Arniſæus. 54
Arumæus. 58
Averrhoes. 110
Augenius. 21
Auſonius. 97
Avicenna. 22. 39 227.

B

BAldus. 3. 36. 95. 106
Barba. 158
Bartholinus. 22. 36. 77. 82. 90

Bauhinus. 87. 98. 102
Beckerus. 92
Berengarius. 22. 203
Bergerus. 33. 192. 193
Beſoldus. 55
Beyerus. 30. 238. 240. 241
Blancardus. 99. 203. 210
Bocerus. 36
Bodinus. 91
Bohnius. 5. 22. 30. 33. 34. 72. 82. 106. 178. 180. 182. 184. 186. 188. 190. 196. 197. 198. 200. 201. 202. 203. 205. 208. 211. 217. 220. 222. 224. 230. 232. 241. 242
Bonaventura. 58
Bonetus. 121. 202
Bontekoe. 265
Borellus. 114. 115
Botaldus. 210
Bourdelot. 92
Brendelius. 50
Brunellus. 111. 113
Brunnemannus. 178. 181. 199

C.

CAgnolus. 35. 40
Camerarius. 37
Capivac. 21
de Caranza. 13. 41. 46. 55. 85. 95
Cardilucius. 252
Carpzovius. 8. 28. 29. 46. 55. 58. 59. 106. 161. 178. 179. 181. 188. 199. 245. 246. 247. 248. 250. 253. 256
Carteſius. 48. 95
a Caſtro. 24. 34. 36. 87. 98
Celſus 61. 119. 136. 193. 213. 227. 228
Choppinus. 55
Chryſippus. 48
Clarus. 31
Claſſenius. 178. 181. 199.
Coccejus. 13. 51. 55
Codronchius. 9. 21. 24. 34. 174
Columbus. 105
Connor. 158
de la Courve. 80
Cowperus. 201
Craanen. 56
Cujacius. 21
Cyprianus. 64

D.

DAmhouder. 246
Delrio. 91
Democritus. 48
Deventer. 11. 17
Deuſingius. 36. 90. 158
Digbeus. 90
Diogenes. 48
Dionis. 18. 22. 32. 72. 119. 228
Dioſcorides. 135
Dodonæus. 81
Dolæus. 15
Donatus. 81. 90. 113

E.

ELsholzius. 64
Empedocles. 48

Epicurus.

Epicurus. 48
Eraſiſtratus, ib.
Erndl. 168
Ettmullerus. 89. 94. 102. 166
Euſebius Pamphilius. 102
Ewaldus. 121

F.

FAllopius. 22
Farinacius 8. 26. 31. 41. 43. 46. 199
Feltmannus. 199
Fidelis. 9. 21. 24. 27. 34. 39. 55. 95. 134. 174. 188
Fienus. 49
Foreſtus. 38. 82. 83. 60
Francius. 77

G.

GAckenholtzius. 144
Gailius. 41
Galenus. 7. 9. 44. 48. 49 134. 213. 228. 237
Gerhardus. 108
Giurba. 213
Glandorpius. 203
Gliſſonius. 225
Godofredus. 58. 85
Goekelius. 168
de Graff. 23
a Güldenklee. 1. 9. 44
Guillemau. 21

H.

HAfenrefferus. 148
Hagedorn. 36
Hamelius. 49
Hamilton. 145
Hahnius. 58. 59. 121
Harprecht. 46
Harsdörffer. 44
Harveus. 56. 88
ab Hehr. 206
Heigius. 6
Heiſterus. 17. 23
Helmontius. 48. 100
Helwigius. 86. 89. 90. 94
Hermolaus Barbarus. 47
Herophilus. 48
Hertius. 31
Heſiodus. 33
Hildanus. 90. 114. 252
Hippocrates. 5. 9. 10. 12. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 44. 48. 49. 52. 54. 55. 57. 58. 60. 61. 62. 68. 111. 191. 202. 204. 206. 213. 222. 228. 248
Hobekenius. 48
Hoffmannus. 3. 89. 91. 163. 164. 166. 174. 196
Homerus. 43
Horatius. 45
Hornius. 210
Horſtius. 81. 82. 90
Hoſtienſis. 5. 6. 111

J.

JOſephus. 119
Joubertus. 21. 36
Juvenalis. 32. 121

K.

Keiſer. 245
Kerckringius. 60. 77. 79. 81. 84
Kleinius. 92
Knauth. 185
Kunckelius. 167

L.

Lamswerdius. 80
Lanciſius. 48
Langius. 26. 121. 239. 240
Laurentius. 5. 36. 77
Lauterbachius. 8
Levinus Lemnius. 100
Leewenhoeckius. 49. 93
Licetus. 87. 99. 115
Loſſius. 82
Lotichius. 37
Lowerus. 95
Ludovici. 46. 47. 86. 87. 179. 181. 182. 238
Ludwell. 46. 106
Lutherus. 51

M.

Magirus. 48
Mangettus. 48. 64
Mangoldt. 201. 206
Marcettus. 204
Marcus Aurelius Severinus 210
Martialis. 32
Maſcardus. 8. 12. 35. 41. 43. 178. 199
Matthiolus. 133
Mauriceau. 11. 21. 77
Menochius. 4. 8. 10. 36. 40. 46. 136. 178
Menzelius. 97
Mercurialis. 5. 49. 102. 108. 158
Mollerus. 98
Monconyſius. 172
Montagniere. 64
Morgagni. 22. 23
Müllerus. 43. 84
Munnickius. 22

N.

Nonius Marcellus. 65
Nymannus. 17

O.

Oldekop. 178
Orthius. 64
Ortlobius. 5
Ovidius. 215

P.

Pacchionius. 204
Pacianus. 31
Paræus. 21. 88. 98. 109. 134. 205
Pawius. 203
Perrault. 205
Peyſſonel. 55
Pineus. 21. 24. 25. 67. 109
Platerus. 9. 82. 169
Plato. 33
Plinius. 54
Poſnerus. 47

Ran-

R.

RAnchinus. 21. 24. 27. 36. 156
Redi. 194
a Reyes. 26. 44. 45. 91. 98
Rhodius. 81
ten Rhyne. 124
Riolanus. 21. 22. 71
Ritterſhuſius. 106
Riverius. 210
Rivinus. 160. 239. 240
Rolfincius. 105. 115
Roſenthal. 106
Rouſettus. 18
Ruellus. 133
Ruyſchius. 23. 82. 225

S.

SAlmuthus. 82
Saltzmann. 202
Sanchez. 21. 129
Sachſius. 91
Scultetus. 124
Schenckius. 9. 17. 36. 63. 102. 105. 115. 117. 120. 205. 221. 222.
Schöpferus. 200. 217. 239
Schookius. 91
Schottus. 88. 89. 93. 95
Schreierus. 239
Schröckius. 86
Schröderus. 166
Schurigius. 87. 99. 106. 114. 115. 117
Sebizius. 26
Seneca. 112
Sennertus. 9. 34. 38. 47. 58
Simon. 31. 91. 106. 121. 130
Slevogtius. 38. 37
Sinibaldus. 26
Speckhan. 102
Sperlingius. 48. 56
Spigelius. 55. 56
Stahlius. 167
Stephani. 20. 29
Stockhuſius. 168
Strabo. 48
Struvius. 106
Strykius 6. 31. 55. 106. 130. 177. 178. 180. 181. 183. 199
Swammerdammius. 23
Sylvaticus. 21. 34. 110. 130. 133. 174

T.

TAbor. 248
Taurinus. 30
Thomaſius. 92. 137. 244. 255
Tiraquellus. 12. 13. 66. 112
Torreblanca. 26. 91
Tulpius. 82. 201. 207

V.

VAlentini. 1. 25. 28. 32. 42. 45. 49. 53. 56. 58. 63. 106. 116. 117. 118. 123. 164. 166. 178. 179. 184. 186. 188
Valeriola. 9
Vaterus. 15. 18. 144. 171
Verheynius. 23
Vieuſſens. 205

Vlpianus

Vlpianus. 129
Vnzerus. 159
Voigt. 44
Voſſius. 48

VV.

WAgnitius. 165
VVebſter. 92
VVedelius, 37. 38. 45. 58. 86. 92. 95. 119. 142. 144. 159. 185. 200
van der VVeil. 81. 82
VVeinreichius. 85. 87
VVelſchius. 89. 180. 188. 207
VVeſenbecius. 4. 10. 46
VVeſtphalus. 91
VVierus. ib.
VVildvogelius. 16. 245. 247. 253. 255
VVilliſius. 167
VVinslovius. 48

Z.

ZAcchias. 4. 10, 13. 24. 29. 30. 34. 40. 41. 49. 57. 66. 72. 84. 96. 104. 105. 110. 112. 113. 115. 116. 117. 129. 133. 138. 140. 147. 156. 159. 160. 161. 169. 172. 188. 153. 256
Zangerus. 36. 245. 247
Zaunſchleiffer. 102
Zellerus. 168. 242.
Zieglerus. 59. 169
Zittmannus. 25. 30. 56. 117. 118. 180. 188. 190
Zvvingerus. 145.

ERRATA.

p. 23. lin. 31. pro in convenienti *lege* inconvenienti *p. 26. l. 31. pro* excernitur *lege* excernatur. *p. 32. lin. 6. pro* notabilis *leg.* notabiles *lin. 23. pro* cantela *leg.* cautela *p. 46. l. 7. pro* quid *leg.* quis *p. 51. l. 13. pro* rectius, edocti *leg.* rectius edocti, *p. 65. l. 17. pro* quæ *leg.* qui. *p. 76. l. ult. pro* interdum *leg.* interim *p. 82. l. 1. pro* obſervari *leg.* obſervavi *p. 88. l. 11. pro* ſtamia *leg.* ſtamina *p. 89. l. 24. pro* vcl *leg.* vel *p. 90. l. 2. pro* quantus *leg.* quantas *p. 92. l. 11. pro* Medicini *leg.* Medici *p. 112. l. 5. pro* vita *leg.* vitia *p. 158. l. 13. pro* MERCVL. *leg.* MERCVRIALIS, *l. 16. pro* alimalium *leg.* animalium *p. 175. l. 3. pro* hæc *leg.* hæ *p. 187. l. 6. pro* conſpex erit *leg.* conſpexerit *p. 194. l. 19. pro* pertinent *leg.* pertinet *l. 33. pro* ienis *leg.* lienis *p. 198. l. 20. pro* lethalitem *leg.* lethalitatem *p. 214. l. 25. pro* viteta *leg.* vita *p. 221. l. 14. pro* ſiniſtri *leg.* dextri *p. 225. l. 7. pro* hæc diſtinctio *leg.* hoc pronunciatum *p. 230. l. 17. pro* accerſitur *leg.* accerſitur *p. 236. l. 31. pro* puncturæ *leg.* punctura *p. 243. l. 22. pro* vertigia *leg.* veſtigia *p. 254. l. 26. pro* infimitas *leg.* infirmitas *p. 255. l. 8. pro* voluptas *leg.* voluntas *p. 256. l. 1. pro* ulcere quodam *leg.* ulcere quodam aurium *l. 2. pro* articulorum *leg.* articulorum, manus conſtituentium,

F I N I S.